

Ο
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΙΜΗΝΙΑΝ.

ΕΤΟΣ Α'.

ΤΟΜΟΣ Α'.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΔΟΣ.

Ὀδὸς Γιουξέκ-καλδερὶμ Ἀρ. 44.

1863.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς προώδευσαν ἐπαισθητῶς. Ἡ πρόοδος αὕτη οφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν Σεβαστὴν Ἀυτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις οὐ μόνον οὐδὲν πρόσκομμα παρενέβαλεν εἰς τὴν βαθμιαίαν ὕλικήν, ἠθικὴν τε καὶ διανοητικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ ἀείποτε ἐνεθάρρυνε καὶ ἐχειραγώγησε τὰς ἰδιωτικὰς αὐτῶν προσπαθείας.

Οὕτως ἰδρύσε πολλοῦ τοῦ Κράτους σχολὰς ὁμοιομόρφους (Μεκτέπι Ῥουσιγιέ), ἐν αἷς οἱ παῖδες τῶν Ὀθωμανῶν διδάσκονται μεθοδικώτερον ἢ μέχρι τοῦ νῦν. Διωργάνισε κάλλιον τὴν ἰατρικὴν Σχολήν, ἐν ἧ συνδιατιώμενοι μωαμεθανοί, χριστιανοὶ καὶ Ἰσραηλιταὶ ἀποβάλλουσι ἕκαστος τὰς κατὰ τοῦ ἄλλου προλήψεις, καὶ προσκτῶνται γνώσεις ἀποσοβούσας τῆς δεισιδαιμονίας τὰ σκότη. Παρέσχε καὶ παρέχει ἐτησίως γενναίαν ἐπιχορήγησιν εἰς τὴν Ἀυτοκρατορικὴν Ἰατρικὴν Ἐταιρείαν, ἐπαριθμοῦσαν Μέλη ὑπηκόους τε καὶ ξένους ἰατρούς, καὶ γνωστὴν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ διὰ τῆς ἰατρικῆς αὐτῆς ἐφημερίδος. Διέταξε γενικὴν καταγραφὴν τῶν βιβλίων (χειρογράφων τῶν πλείστων) τῶν εὑρισκομένων ἐν ταῖς ὀθωμανικαῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως βιβλιοθήκαις, κρυπτούσαις ἰσως θησαυροὺς καὶ αὐτῆς τῆς ἡμετέρας φιλολογίας, λείψανα τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν οἱ Ἀραβες μετέφραζον τὰ τῶν προγόνων ἡμῶν συγγράμματα, ὡς τὴν μεγάλην περὶ Πολιτειῶν συγγραφὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἣν πρὸ δύο περιόδου αἰῶνων εἶδεν ὁ Χατζῆ Κάλφας ἐν μεταφράσει ἀραβικῇ, κτλ. Ἠνέφξε τελευταῖον Γενικὴν Ὀθωμανικὴν Ἐκθεσιν πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς γεωργίας τοῦ Κράτους.

Ὑπὸ τοιούτων ἐμψυχούμενοι παραδειγμάτων οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐφιλοτιμήθησαν τίς τὸν ἄλλον νὰ ὑπερβῆ ἐν τῷ σταδίῳ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, τὴν καλὴν ἀμιλλώμενοι ἀμιλλαν, ἥς ἀνευ οὔτε κοινωνία οὔτε ἄτομα προσδεύουσι.

Καὶ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ συνέστησαν Σύλλογον Ἐπιστημονικόν (Τζεμιγιέτι Ἰλμιγιέτι Ὀσμανιγιέ), ὅστις μεταξὺ τῶν Μελῶν αὐτοῦ συγκαταριθμεῖ καὶ ὀρθοδόξους, καὶ ἀρμενίους, καὶ εὐρωπαίους, καὶ ἐκδίδωσι περιοδικὸν ἐφελεύσαν ἐν βραχεὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν λογίων διὰ τῶν ἱστορικῶν, γεωλογικῶν, ἐτι δὲ καὶ πολιτικῶν αὐτοῦ διατριβῶν. Ἄνδρες δὲ τὰ πρῶτα φέροντες ἐν τοῖς ὑπουργήμασι τοῦ Κράτους διδάσκουσι ἐπιτυχῶς δημόσια ἐπιστημονικὰ μαθήματα ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἡμιτελοῦς Ἀκαδημίας, ἥτις οὕτω βαθμηδὸν ἐλπίζεται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν ἀνέκαθεν αὐτῇ προωρισμένον σκοπόν.

Οὐδὲν ἦττον οἱ Ἀρμένιοι ἐκδίδουσι διάφορα περιοδικὰ συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ τι ὑπὸ Ἀρμενίδος συνταττόμενον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν Κυριῶν ἠνέωξαν ἴδιον θέατρον, καὶ μείζονα μέριμναν καταβάλλουσι περὶ τὴν ἐθνικὴν τῶν τέκνων αὐτῶν ἀνατροφὴν.

Ἄλλ' οὔτε τῶν Ἰσραηλιτῶν παρασιωπητέα ἢ ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγῇ βεβαιουμένη ἐκ τε ἄλλων καὶ ἐκ τῶν ἐφημερίδων αὐτῶν.

Οἱ δὲ ἡμέτεροι ὁμογενεῖς κατενόησαν, ὅτι μάτην ἐκπαιδεύονται οἱ ἄνδρες, ἐὰν μὴ συμπαιδευθῶσι καὶ αἱ γυναῖκες, ἀφ' ὧν ἰδίως ἐξαρτᾶται ἡ διάπλασις τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς. Διὸ καὶ ὁσημέραι αὐξάνει παρ' ἡμῖν ὁ ἀριθμὸς τῶν παρθεναγωγείων συμπαρομαρτοῦσαν ἔχων καὶ τὴν τῶν ἠθῶν κοσμιότητα καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν πολιτείαν. Τεκμήριον δὲ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει διακλαδισμὸς τῶν Φιλοπτώχων Ἀδελφοτήτων, ἐν αἷς αἱ γυναῖκες ἐπιδαψιλεύουσι τὴν πρὸς τοὺς πάσχοντας συμπάθειαν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς δυστυχεῖς παρηγορίαν. Ἄλλὰ καὶ περιοδικὰ φύλλα ἐκτυποῦνται ἑλληνιστῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει πλείονα ἢ τὸ πρότερον, ὡς καὶ πολιτικαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἐφημερίδες.

Ἐν κοινωσίᾳ τοίνυν ὀργώσῃ πρὸς τὰ γράμματα, ἀλλ' ἀμοιρῶσῃ ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, οὐδόλως ἐστὶν ἄπορον, ἐὰν ἄνδρες ἐπιθυμοῦντες, ἀμὲν ἔμαθον νὰ διακοινώσωσιν ἄλλοις, ἃ δ' ἀγνοοῦσιν ἄκούσωσι παρὰ τῶν συναδέλφων αὐτῶν, συνέστησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ συναινέσει τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως, ἑλληνικοὺς Συλλόγους, πρότερον μὲν τὸν Ἱατρικόν, προτιθέμενον τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων ἱατρῶν, καὶ τὴν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν διαδόσιν τῶν ἱατρικῶν γνώσεων, ἀκολούθως δὲ τὸν Φιλολογικόν, προωρισμένον εἰς ἔρευναν καὶ συζήτησιν διαφόρων ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν θεμάτων. Κατὰ τὸ παράδειγμα δὲ τούτων συνεκροτήθη ἐσχάτως καὶ ὁ Μουσικὸς Σύλλογος ἐνασχολούμενος περὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν μουσικὴν κατὰ πράξιν τε καὶ θεωρίαν.

Περιοριζόμενοι εἰς τὰ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐφελκύσαντος ἤδη τὴν εὐνοίαν ὁμογενῶν τε καὶ ἄλλοεθνῶν, ὥστε καὶ φιλολογικὰ διαγωνίσματα νὰ προβάλλωνται δι' αὐτοῦ, εὐχαρίστως ἀναγγέλλομεν, ὅτι ὁ Σύλλογος οὗτος, ἐπιθυμῶν νὰ κοινοποιήσῃ τοῖς φιλομοῦσις τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν ὁμωνύμου περιοδικοῦ κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ συντεταγμένον Κανονισμόν (α), τὴν δ' ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεώς του ταύτης ἀνέθηκε τοῖς ὑποφαινομένοις.

ὑπέκοντες τῇ θελήσει τοῦ Συλλόγου συναισθανόμεθα μὲν τὸ δυσχερὲς τοῦ οὐκ ἀναδεχόμεθα ἔργου, πεποιθότες ὅμως τῇ ἐπιεικείᾳ τῶν ἐντίμων Μελῶν δὲν διστάζομεν νὰ βαδίσωμεν θαρραλέως τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου διαχαραχθεῖσαν ἡμῖν ὁδόν, εἰς μόνων τῶν ἀναγνωστῶν τὴν ὠφέλειαν καὶ τοῦ Συλλόγου τὴν ἀξιοπρέπειαν ἀποβλέποντες.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1863.

Ἡ ἐπὶ τῆς Συντάξεως Ἐπιτροπὴ

Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ.

Θ. Ζ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ.

Ε.Μ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.

Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ.

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γραμματεὺς.

(α) Κανονισμὸς πρὸς ἔκδοσιν περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

Α. Προσεχῶς ἄρχεται ἡ ἔκδοσις περιοδικοῦ συγγράμματος ἐπιγραφομένου « Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος » καὶ προτιθέμενου νὰ καταστήσῃ γνωστὰ εἰς τὸ κοινὸν τὰ ἀξιολογώτερα ἔργα τοῦ Φ. Συλλόγου καὶ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν παρ' ἡμῖν ἑλλειψίν σπουδαίου φιλολογικοῦ φύλλου.

Β. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἐκδίδεται τῇ 15. ἐκάστου δευτέρου μηνός, ἀνὰ πάντες τοὺλάχιστον τυπογραφικὰ φύλλα εἰς 4ον. Ἐκτυπῶνται εἰς 500 ἀντίτυπα ἐκ στοιχείων ἐναγνώστων καὶ ἐπὶ χάρτου καλοῦ, καὶ φέρει ἐξώφυλλον κυανοῦν.

Γ. Ἐκαστον τεῦχος περιέχει: α) δύο τοὺλάχιστον ἀναγνώσματα Μελῶν, β) πραγματείας ἀνδρῶν μὴ ἀνηκόντων εἰς τὸν Φ. Σύλλογον, ἐὰν ὑπάρχωσι τοιαῦται, γ) σειρὰν τῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Φ. Συλλόγου πρακτικῶν ἐν περιλήψει, δ) ἐρανίσματα ἐκ ξένων περιοδικῶν, ε) βιβλιογραφίαν ἐκδομένων τε καὶ ἀνεκδότων συγγραμμάτων καὶ ς) πίνακας, ὅσους ἀπαιτοῦνται πρὸς διασάφησιν τοῦ κειμένου.

Δ. Χορηγεῖται ἐπὶ τούτῳ ἡ ἀναγκαία πίστωσις κατὰ διμηνίαν, πληρωνομένη ἐγκαίρως ὑπὸ τοῦ Ταμίου τοῦ Φ. Συλλόγου εἰς τὴν ἐπὶ τῆς συντάξεως κατὰ τὸ ἄρθρον ζον Ἐπιτροπῆν.

Ε. Διανέμεται τὸ φύλλον δωρεάν εἰς ἅπαντα τὰ τακτικά, ἀντεπιστέλλοντα καὶ ἐπίτιμα Μέλη τοῦ Φ. Συλλόγου ἐπὶ ἀποτίσει μόνον τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ὑπὸ τῶν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μελῶν, ἀνταλλάσσεται πρὸς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας φιλολογικῆς, ἑλληνικῆς τε καὶ ξένης, καὶ τιμᾶται διὰ τὸ κοινὸν ἀναλόγως τῆς δαπάνης αὐτοῦ.

ΣΤ. Διορίζεται ἐνιασίως ἐπὶ τῆς συντάξεως Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τοῦ κατὰ καιρὸν εἰδικοῦ Γραμματέως καὶ ἐκ τριῶν Μελῶν τοῦ Φ. Συλλόγου, προτινομένων μὲν ὑπὸ τοῦ Προεδρείου ἐπιψηφισομένων δὲ ὑπὸ τοῦ Φ. Συλλόγου.

Ζ. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἐκλέγει ἐκ τῶν Μελῶν αὐτῆς Πρόεδρον, Γραμματέα καὶ Βιβλιοθηκῆριον, καὶ συνέρχεται ἅπασι τῆς ἐδομομάδος, πρὸς ἐκλογὴν καὶ κατὰ τὴν τῆς ὕλης καὶ ἐπιτήρησιν τῆς ἐκτυπώσεως, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Λέσχης τῇ παραχωρηθείσῃ ταῖς ὕσσι Συλλόγοις ἀποφασίζεῖ δὲ διὰ πλειονοψηφίας.

Η. Ἀναδέχεται τὴν εὐθύνην τῆς ἐγκαίρου καὶ μετ' ἐπιμελείας ἐκδόσεως τοῦ φύλλου. Διὸ καὶ χορηγεῖται αὕτη πληρεξουσιότης πρὸς καταχώρησιν τῶν συζητήσεων καὶ πραγματιῶν, ὡς ἂν ἐγκρίθη, καὶ πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν καταχωρουμένων τῇ συναινέσει τοῦ γράψαντος.

Θ. Φροντίζει περὶ τῆς τακτικῆς διανομῆς καὶ ἀποστολῆς τοῦ φύλλου κατὰ τὸ ἐ. ἄρθρον.

Ι. Ἐὰν ἡ ἐπὶ τῆς συντάξεως Ἐπιτροπὴ παραβῇ ἄρθρον τι τοῦ ἄνω Κανονισμοῦ ἰσχύοντος ἐπὶ ἐν ἔτος, ἕκαστον Μέλος τοῦ Φ. Συλλόγου δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῆς κατὰ τὸ ἄρθρον ζον.

Συζητήθη καὶ ἐπεκυρώθη τῇ 14 Μαρτίου 1863.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἄρθρον Α'. Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ὑπάρχει ἡ ἔγγραφος ἢ προφορικὴ ἐν αὐτῷ διακοίνωσις φιλολογικῶν ζητημάτων.

Ἄρ. Β'. Ἀπαγορεύεται πᾶσα πολιτικὴ συζήτησις.

Ἄρ. Γ'. Κοσμητόρες τοῦ Συλλόγου εἰσὶν, εἷς Πρόεδρος, δύο ἀντιπρόεδροι, εἷς γενικὸς καὶ εἷς εἰδικὸς Γραμματεὺς καὶ εἷς Ταμίας, οἵτινες ἐκλέγονται ἐπὶ ἐξ μῆνας διὰ μυστικῆς ψηφφορίας, κατ' ἀπόλυτον πλειοψηφίαν. Τὴν 30ην Ἀπριλίου καὶ 31ην Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους γίνονται αἱ ἐκλογαὶ τῶν Κοσμητόρων. Ἡ ἡμέρα αὕτη προαναγγέλλεται μὲν παρὰ τοῦ Προέδρου κατὰ τὴν ἀμέσως προηγουμένην συνεδρίασιν, δημοσιεύεται δὲ καὶ διὰ τοῦ τύπου.

Ἄρ. Δ'. Ὁ Πρόεδρος διευθύνει τὰς συζητήσεις, δίδωσιν ἐκάστῳ τῶν Μελῶν αἰτοῦντι τὸν λόγον, ὑποβάλλει τὰ ζητήματα εἰς ψηφφορίαν, ἐφορᾷ καὶ ἐπιβάλλει εἰς ἕκαστον Μέλος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πρὸς τὸν Σύλλογον καθηκόντων, ἀπαγγέλλει τὴν ἑναρξιν καὶ τὴν λήξιν τῶν συνεδριάσεων.

Ἄρ. Ε'. Τὰ τοῦ Προέδρου, ἀπόντος ἢ κωλυμένου, ἐκτελεῖ ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων.

Ἄρ. ΣΤ'. Τῶν Γραμματέων ὁ μὲν γενικὸς φυλάττει τὰ ἀρχεῖα καὶ τὴν Σφραγίδα τοῦ Συλλόγου, τηρεῖ τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ, καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου τὰ διπλώματα, περὶ ὧν ρηθήσεται ἐφεξῆς. Ὁ δὲ εἰδικὸς συντάσσει τὰ πρακτικὰ ἐκάστης συνεδριάσεως, ἅτινα ἀναγινώσκει ἐν τῇ ἐναρξὶ τῆς ἐπομένης, καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου ἐν τῇ λήξει δὲ τῆς ἐξαμηνιαίας περιόδου ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ συνοπτικὴν ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν.

Ἄρ. Ζ'. Τοῦ εἰδικοῦ Γραμματέως ἀπόντος ἢ κωλυμένου, ἐκπληροῖ τὰ χρέη αὐτοῦ ὁ ἀμέσως προλαβὼν Γραμματεὺς.

Ἄρ. Η'. Ὁ Ταμίας φροντίζει περὶ τῆς

εἰσπράξεως τῶν πόρων· δαπανᾷ δὲ διὰ τὰ ἀναγκαῖα μέχρι μὲν πεντακοσίων γροσίων τῇ συναινέσει τοῦ Προέδρου· διὰ μείζονα δὲ δαπάνην ζητεῖται καὶ ἡ συναινέσις τοῦ Συλλόγου, εἰς ὃν δίδωσι λόγον ἐγγράφως ἐν τῷ τέλει τῆς ἐξαμηνίας.

Ἄρ. Θ'. Τὰ ἤδη συκροτοῦντα τὸν Σύλλογον Μέλη, τὸν ἀριθμὸν ὀγδοήκοντα ἕξ, ὧν τὰ ὀνόματα καταφαίνονται ἐν τῷ Μητρώῳ, εἰσὶν οἱ ἰδρυταὶ αὐτοῦ· νέα δὲ Μέλη γίνονται δεκτὰ κατὰ πρότασιν τριῶν τῶν ὑπαρχόντων Μελῶν, διὰ μυστικῆς ψηφφορίας, ἀφοῦ ἐν ταῖς δύο ἀμέσως προηγουμέναις συνεδριάσεσιν ἀγγελθῆ τὸ ὄνομα τοῦ προτεινομένου.

Ἄρ. Ι'. Ὁ Σύλλογος ὀνομάζει καὶ Μέλη αὐτοῦ ἀντεπιστέλλοντα, ἄνδρας λογίους, ἐκτὸς τῆς πρωτεύουσας ταύτης διαμένοντας, οἵτινες προσήνεγκαν αὐτῷ πόνημά τι ἑαυτῶν, λόγου ἄξιον. Γίνονται δὲ παραδεκτὰ τὰ Μέλη ταῦτα ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ μὲν αὐτῶν ἢ τῇ προτάσει τριῶν Μελῶν τοῦ Συλλόγου, συγκαταθέσει δὲ τοῦ Συλλόγου αὐτοῦ, ἀποφαινομένου κατ' ἀπόλυτον πλειοψηφίαν καὶ διὰ μυστικῆς ψηφφορίας. Αἱ περὶ τῆς παραδοχῆς τοιούτων Μελῶν ψηφφορίαι προαναγγέλλονται διὰ τοῦ Προέδρου κατὰ τὰς δύο προηγουμένας συνεδριάσεις.

Ἄρ. ΙΑ'. Ὀνομάζει προσέτι ὁ Σύλλογος καὶ Μέλη ἐπίτιμα, ἄνδρας διαπρέποντας ἐπὶ φιλολογικαῖς γνώσεσιν, ἢ εὐεργετήσαντας διαφερόντως τὸν Σύλλογον. Ἡ περὶ αὐτῶν δὲ ψηφφορία γίνεται κατὰ τὴν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ διάταξιν.

Ἄρ. ΙΒ'. Πρὸς πάντα τὰ Μέλη, τακτικά, ἀντεπιστέλλοντα καὶ ἐπίτιμα, ὁ Σύλλογος ἐκδίδωσι διπλώματα, καθ' ὃν μέλλει ὀρίσαι τύπον, ὑπογραφόμενα ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ γενικοῦ Γραμματέως καὶ φέροντα τὴν τοῦ Συλλόγου Σφραγίδα.

Ἄρ. ΙΓ'. Ἀκροαταὶ εἰσαγόμενοι παρὰ τι

Α'. Ἰδρυταί.

(κατὰ τὴν ἐν τῷ Μητρώφῳ ιδίόχειρον αὐτῶν ἐγγραφὴν.)

νος τῶν Μελῶν τοῦ Συλλόγου εἰσὶ δεκτοὶ ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν, ἀλλὰ τῇ προηγουμένη συγκαταθέσει τοῦ Προέδρου.

Ἄρ. ΙΔ'. Ἀποκλείεται τοῦ Συλλόγου πᾶν Μέλος, οὗ τινος ἂν ἡ διαγωγὴ κριθῆ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν συντήρησιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο γίνεται μόνον ἐπὶ τῇ διὰ τοῦ Προεδρείου προτάσει πέντε Μελῶν, διὰ μυστικῆς ψηφφορίας, παρόντων ἐν τῇ συνεδριάσει τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου τῶν Μελῶν.

Ἄρ. ΙΕ'. Ἡ ἡμερησία διάταξις ἐκάστης τακτικῆς συνεδριάσεως περιλαμβάνει·

α) Τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγηθείσης συνεδριάσεως, ἀτινα ἐγκριθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ εἰδικοῦ Γραμματέως.

β) Τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀλληλογραφίας.

γ) Ἐγγράφους ἢ προφορικὰς ἀνακοινώσεις περὶ παντὸς φιλολογικοῦ ζητήματος καὶ συζητήσεις γενομένας ἐπ' αὐτοῦ, φυλαττομένης ἀκριβῶς τῆς τάξεως, καθ' ἣν ἂν προαγγελθῆ ἐν προηγουμένη συνεδριάσει καὶ ἐγγραφῇ παρὰ τῷ Προέδρῳ τὸ θέμα τῶν πονημάτων.

Ἄρ. ΙΣΤ'. Ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πονήματος συζήτησις δύναται μὲν ἵνα ἐπαναληφθῆ καὶ ἐν τῇ ἀμέσως ἐπομένη συνεδριάσει, ὑπὲρ ταύτην ὅμως οὐδόλως ἐπιτρέπεται ἵνα παραταθῆ.

Ἄρ. ΙΖ'. Πᾶσα πραγματεία φιλολογικὴ ἀναγνωσθεῖσα ἐγχειρίζεται ἢ ὅλη, ἢ περιληψίς αὐτῆς ἀκριβῆς, εἰς τὸν εἰδικὸν Γραμματέα, καὶ κατατίθεται εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Συλλόγου.

Ἄρ. ΙΗ'. Ὁ Σύλλογος συνεδριάζει ἐν μὲν τῇ χειμερινῇ ἐξαμηνίᾳ, ἀρχομένη ἀπὸ

1ης Νοεμβρίου, κατὰ πᾶσαν ἐβδομάδα, ἡμέραν δευτέραν, κατὰ τὴν ὀγδόην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ἐν δὲ τῇ θερινῇ ἐξαμηνίᾳ, ἀρχομένη ἀπὸ 1ης Μαΐου, κατὰ δεκαπενθήμερον, ἡμέραν πέμπτην, ὥρα πρώτη μετὰ μεσημβρίαν.

Ἄρ. ΙΘ'. Οἱ πόροι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου συνίστανται ἐκ τῆς μηνιαίας συνδρομῆς τῶν Μελῶν, προσδιοριζομένης εἰς τριάκοντα γρόσια, προπληρωτέα κατὰ τριμηνίαν.

Ἄρ. Κ'. Ἐγγραφέντος Μέλους τινός, ὁ εἰδικὸς Γραμματεὺς ἀναγγέλλει τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν Ταμίαν. Ἐκαστον Μέλος προκαταβάλλει τὴν τριμηνίαν ὀλόκληρον. Καθυστεροῦν δὲ κατὰ δύο τριμηνίας, θεωρεῖται παρητημένον.

Ἄρ. ΚΑ'. Πᾶν Μέλος τακτικόν, ἀπερχόμενον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀναγγέλλει εἰς τὸν Σύλλογον τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ· διαμένον δὲ διαρκῶς μακρὰν ταύτης, θεωρεῖται, ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, ἀντεπιστέλλον Μέλος τοῦ Συλλόγου.

Ἄρ. ΚΒ'. Ὅταν ἐκ τῶν συνδρομῶν προκύψῃ ποσὸν ἀνώτερον τῆς πρὸς τὴν ὕλικὴν τοῦ Συλλόγου συντήρησιν ἀπαιτουμένης δαπάνης, ὁ Σύλλογος ἐν συνεδριάσει συγκροτουμένη κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 3ου ἀποφαίνεται περὶ τῆς καταλληλοτέρας τούτου χρήσεως.

Ἄρ. ΚΓ'. Ὁ παρῶν Κανονισμὸς ἰσχύει ἐπὶ διετίαν, μεθ' ἣν ὁ Σύλλογος δύναται, ἐπὶ τῇ αἰτήσει πέντε Μελῶν, ἵνα μεταβάλῃ αὐτὸν ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 3ου συγκροτουμένη.

Συνεζητήθη καὶ ἐπεκυρώθη
τῇ 14ῃ Δεκεμβρίου 1861.

1 Σ. Μαυρογένης.	43 Κωνστ. Ν. Φωκᾶς.
2 Κ. Καλλιᾶδης.	44 Δημ. Γενιδουνιάς.
3 Θ. Ζ. Ζωγράφος.	45 Κ. Κουνουπιώτης.
4 Α. Βαφιάδης.	46 Δ. Ραζῆς.
5 Α. Δαλλαπόρτας.	47 Ι. Σάββας.
6 Κ. Δημητράκος.	48 Α. Καραθεοδωρῆ.
7 Γ. Πιτζιπίος.	49 Μ. Καλκάνης.
8 Β. Ἀποστολίδης.	50 Μ. Βελλογιάννης.
9 Ι. Ζωγράφος.	51 Ι. Καλλέργης.
10 Γεωργαντόπουλος.	52 Κ. Χ. Πιλέσσας.
11 Μ. Βλάδος.	53 Ἄρις. Βατιμπέλας.
12 Ἡροκλῆς Βασιᾶδης.	54 Κ. Καραθεοδωρῆ.
13 Γαβριήλ Σοφοκλῆς.	55 Χ. Γ. Κωνσταντινίδης.
14 Σ. Δαλλαπόρτας.	56 Ι. Σ. Γαλάτης.
15 Κωνστ. Γρ. Ζαννός.	57 Α. Δεπάστας.
16 Α. Παλαιολόγος.	58 Πολύκαρπος Ἱεροδιάκονος.
17 Στέφανος Καραθεοδωρῆ.	59 Ἰω. Φάχρης.
18 Ι. Λίτζικας.	60 Δ. Νεόκοσμος.
19 Η. Α. Ζάνος.	61 Ἀλέξανδρος Ρογγίδης.
20 Δημήτριος Χ. Μπήτζου.	62 Ἀντώνιος Χαρίλαος.
21 Ι. Καμινारीδης.	63 Βασίλειος Καλλιφρων.
22 Ν. Διομήδης.	64 Κωνσταντῖνος Φωτιάδης.
23 Ι. Ἀριστοκλῆς.	65 Λεωνίδας Ταβελούδης.
24 Ἀλέξ. Ζωηρός.	66 Ἐμ. Ἰωαννίδης.
25 Γ. Ἀθηνογένης.	67 Ξενοφῶν Ζωγράφος.
26 Κ. Α. Ξυδιάς.	68 Δ. Καλλιᾶδης.
27 Θ. Α. Κοσοῦδης.	69 Γ. Βυζάντιος.
28 Ἀλέξ. Ἀξελός.	70 Ἰω. Μπιστάκης.
29 Μ. Βολανάκης.	71 Λυκοῦργος Περδικάρης.
30 Ν. Βεγλερῆς.	72 Γ. Ναραντζῆς.
31 Φ. Δημητρακόπουλος.	73 Α. Νομικός.
32 Β. Πυλάδης.	74 Μιχ. Γκιουμῆς Γκερδάνης.
33 Παρασκευᾶς Δ. Ψωμιάδης.	75 Δ. Γ. Ἀποστολίδης.
34 Κ. Λογάδης.	76 Α. Χ. Νομικός.
35 Ν. Σακόπουλος.	77 Γ. Χρυσοβέργης.
36 Ι. Μ. Σαββέριος.	78 Ε. Γλυμενόπουλος.
37 Ι. Ἀποστολίδης.	79 Α. Πρεζάνης.
38 Δ. Μηνακούλης.	80 Ι. Ἀναστασιάδης.
39 Κωνσταντῖνος Ζαχαριάδης.	81 Α. Ψυχάρης.
40 Γ. Κ. Ἰσχύμαχος.	82 Κ. Σταυρίδης.
41 Δ. Ἀντίπας.	83 Α. Βλαστός.
42 Παναγιώτης Σ. Εὐθύφρων.	84 Δ. Πασπαλλῆς.

- 85 Μ. Διγενής.
 86 Ἀρχιμ. Ἀλέξανδρος Λάσκαρις.
 87—90. Οἱ ΚΚ. Α. Ἀγέλαστος, Α. Ἰγ-
 γλέσης, Α. Κοντόσταυλος. καὶ Π. Σαλβά-
 γος, καίτοι ἰδρυταὶ καὶ αὐτοὶ, δὲν ἐνέγρα-
 ψαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷ Μητρώφῳ.

Τακτικὰ Μέλη.

(ὀνομασθέντα κατὰ τὸ 1862.)

- 91 Α. Πασπάτης.
 92 Γ. Ζαχαριάδης.
 93 Φ. Ἀποστολίδης.
 94 Μ. Παρανίκας.
 95 Θ. Βρασούκας.
 96 Χ. Καλοταῖος.
 97 Ν. Γεωργιάδης.
 98 Α. Κοντόπουλος.
 99 Π. Πρώτας.
 100 Σ. Τριανταφύλλης.
 101 Χ. Φ. Παλλάκης.
 102 Ζ. Στεφάνοβιχ.
 103 Ν. Φωτιάδης.
 104 Σ. Ἀριστάρχης.
 105 Κ. Καραπάνος.
 (ὀνομασθέντα κατὰ τὸ 1863
 μέχρι ἁ. Σεπτεμβρίου.)
 106 Δ. Ζαλίκης.
 107 Γ. Ζάννος Κωνσταντινίδης.
 108 Τ. Ἀγγελίδης.

- 109 Δ. Ι. Κασσιανός.
 110 André Mordtmann.
 111 Ν. Ταμβάκος.
 112 Α. Σταματιάδης.
 113 Ἐμ. Καμάρας.
 114 Εὐς. Κλεόβουλος.

Β'. Ἀντεπιστέλλοντα Μέλη.

(ὀνομασθέντα κατὰ τὸ 1863
 μέχρι ἁ. Σεπτεμβρίου.)

- 1 (108) Τ. Ἀγγελίδης.
 2 Δ. Θεριανός.
 3 Θ. Λιβαδάς.
 4 Ι. Σκυλίτσης.

Γ'. Ἐπίτιμα Μέλη.

(κατὰ τὸ 1862.)

- 1 Saint-Marc Girardin.
 (ὀνομασθέντα κατὰ τὸ 1863
 μέχρι ἁ. Σεπτεμβρίου.)
 2 Sir Henry Lytton Earle Bulwer.
 3 Auguste Boeckh.
 4 George Curtius.
 5 Emile Egger.
 6 Charles-Bénédict Hase.
 7 Franz Miklosich.
 8 Emmanuel Miller.
 9 Wladimir Brunet De Presle.
 10 Abel François Villemain.
 11 Ἀρχιμ. Εὐγένιος Ξηροποταμηνός.

**ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
 ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.**

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΙΜΗΝΙΑΝ.

ΕΤΟΣ Α'. — ΤΗ: ΙΕ'. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΔΩΣΓ'. — ΤΕΥΧΟΣ Α'.

ΤΙ ΤΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ Α'.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Γ'. συνεδριάσει.)

Ἐν καινὸν ἐγγέριμα, κὰν τοληρὸν ἦ,
 πολλῶν παλαιῶν ἐστὶ χρησιμώτερον.
 Ἀθῆν. Γ', 93.

1. Παράδοξον πάντως δόξει εἰς πολλούς, ὅτι ἐν κύκλῳ τηλικούτων ἀνδρῶν, ἀράντων μὲν ἔπα-
 θλα ἐν ἀγῶσι φιλολογικοῖς, ἐμβατευσάντων δὲ
 ἤδη τὰ τῆς φύσεως καὶ τὰ τῆς φιλοσοφίας μυ-
 στήρια, ἀποδύομαι ἀσυστόλως λαλεῖν περὶ τοῦ Α
 καὶ περὶ τοῦ Β.— Ἀπὸ τοῦ Α, καλέ, ἐν τηλικαύ-
 τη ἡλικίᾳ ἀρξόμεθα! καὶ πάλιν «γράμματα ἐκ
 Φοινίκης;» πάλιν Ἀλφάβητον; εὐφήμει!—Ναί,
 φίλοι, ἀπὸ τοῦ Α. Ἀρχῆς γὰρ σύμβολον (ἀκμὴν δὲ
 καὶ ὁ παρὼν Σύλλογος ἄρχεται), καὶ τῆς εἰς ἡν
 πάντες νῦν σεμνυνόμεθα φιλολογικῆς τε καὶ φι-
 λοσοφικῆς δόξης τῶν ἡμετέρων προγόνων παλλά-
 διον γενόμενον, οὐ ἄνευ ἐξίτηλον ἂν ἐγένετο
 σύμπαν τὸ ἐξοχὸν τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας αὐτῶν.
 Κὰν διὰ τοῦτο λοιπὸν πρὸς εὐγνωμοσύνην αἰτοῦ-
 μαι τὴν ὑμετέραν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀνοχὴν τε καὶ
 προσοχὴν.

2. Ὅτι μὲν οὖν ἡ τῶν γραμμάτων εὐρεσις
 θεῖόν ἐστι δῶρημα εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ
 τοῦ προφορικοῦ αὐτοῦ λόγου ἴσως ἀξιωματικώ-
 τερον χρῆμα, ἔτι καὶ μετὰ τὸν σίτον αὐτὸν τὸ
 εὐεργετικώτερον ἀπάντων τῶν ἐπινοηθέντων, ὅσα
 δὴ καὶ ἐπενοήθησαν, εἰς τροφὴν πνευματικὴν,

παρὰ πᾶσι μὲν ὁμολόγηται, παρὰ πολλῶν δὲ καὶ
 ἐμμελῶς ἐξύμνηται. Ὅτι δὲ καὶ ἀπ' ἀνατολῶν
 μετεδόθη πᾶσι τοῖς δυτικωτέροις ἔθνεσι, καὶ τὸ
 γεγονός αὐτὸ ἱστορεῖται, καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα
 τῶν γραμμῶν, δι' ὧν σημαίνεται ἐκάστη τῶν
 φωνῶν τῶν ἐν τῇ συλλογῇ, ἥτις λέγεται αὐτὸ
 τοῦτο ἀλφάβητον, συμμικτροῦσιν.

3. Ἡ Ἑλλάς, τὸ πάνσεπτον τοῦτο ὄνομα, ἧς
 σύμβολον ὁ Προμηθεύς, πρώτη ἀπάντων τῶν
 πρὸς Δύσιν ἐθνῶν ὠφεληθεῖσα κατὰ θεῖαν μοῖραν
 ἐκ τῶν πάλαι καλῶς μὲν, ἀτελῶς δὲ, εὐρεθέντων
 ἢ ἐπινοηθέντων παρὰ τοῖς βαρβάρους, οὐ μόνον
 ἐνεστερνίσθη τὴν γραφὴν γνοῦσα τὴν ἰσχὴν αὐτῆς,
 ἀλλὰ καὶ εὐθετήσασα κατὰ καιροῦς ἐπὶ τὸ εὐχε-
 ρέστερον, ὡς ὀψόμεθα ἐν οἰκείῳ τόπῳ, μετέδω-
 κεν ἀπανταχοῦ τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο καὶ κάλ-
 λιστον τῶν πάποτε γενομένων αὐτῇ ἐμπορευ-
 μάτων ἐκ τῆς βαρβαρικῆς ἐπιμιξίας. Διὰ τῶν
 Ἑλλήνων μεταχτεύθησαν τὰ γράμματα εἰς τοὺς
 Ῥωμαίους, καὶ ἐτέθησαν οἰονεὶ φῶτα ἄσβεστα
 ἐπὶ δυσι λυχνίαις, ὑφ' ὧν κατηύγασται τὴν σή-
 μερον ἅπας ὁ κόσμος τῷ ἀληθινῷ φωτί. Ἀλλὰ
 δοκεῖ ὅτι πρὸ τῶν Ῥωμαίων οἱ Τυρρῆνοί, τμημα
 γένους ἀνθρώπων πλάνου, τοῦ Πελασγικοῦ, ἀποικ-
 ισθέντες ἢ καὶ μεταναστεύσαντες ἐν χρόνοις
 προϊστορικοῖς ἐξ ἧς νῦν Ἑλλάδα καλοῦμεν γῆς,
 διεπόρθημευσαν εἰς Ἰταλίαν καὶ τὸ τότε ἐμπο-
 λιτευόμενον Ἀλφάβητον ἐκ 12 (*) συγκεῖμενον

(*) Ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων κατὰ καιροῦς καὶ κατὰ
 φυλάς ὅτε μὲν ἐλάσων ἦν μέχρι τῶν 12, ὅτε δὲ μειζῶν
 μέχρι τῶν 24, καὶ τοῦτο ἐξετασθήσεται μετὰ ταῦτα, νῦν δὲ
 ὡς τὴν καινὴν δόξαν, ἐκ τοῦ προχείρου σεσημειώκαμεν.
 2.

μόνον στοιχείων, οἷον Α, Ε, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ, καὶ ὅπερ πρωϊμώτατα μετὰ τήλλαξαν οἱ Ἕλληνας εἰς τὸ φοινικικόν, ὡς εὐρυχωρότερον καὶ τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων παρσταντικώτερον, ἢ καὶ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, κἄν ὁ Ἡρόδοτος ἱστορῆ μὴ ὑπάρχειν γράμματα παρ' Ἕλλησι πρὸ τοῦ Κάδμου. Ἀλλ' ἡμεῖς λαλήσομεν ἐκτάδην περὶ τούτων ἀπάντων, ὅταν σὺν Θεῷ ἱστορήσωμεν κατ' εὐκαιρίαν τὸ παρ' Ἕλλησιν Ἀλφάβητον, καὶ τὰ ἀμέσως ἢ ἠμέσως ἐξ αὐτοῦ προηγημένα κατὰ τε τοὺς προϊστορικοὺς καὶ ἱστορικοὺς χρόνους, τὰ πλεῖστα μὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν καλῶς τηρηθέντων τοῖς ἐωσόφοις τῶν φιλολόγων, οὐκ ἄνευ δὲ καὶ ἡμετέρης μικρᾶς καὶ εὐτελοῦς συμβολῆς εἰς τὰ καθ' ἕκαστα. Αἰσχρὸν γὰρ ἂν εἴη τὰ μὲν παιδία, τῶν Τρώων τὸν δούριον ἑλκόντων ἵππον, συναντιλαμβαίνοντα τοῖς ἥρωσι ἐκείνοις βλέπειν τε καὶ ἀγασθαι ἐν τῇ ποιήσει!

..... pueri circum innuptaque puellae
Sacra canunt funemque manu contingere gaudent,

ἡμᾶς δὲ ἄνδρας τηλικούτους ὄντας καθῆσθαι ὀκνηροὺς θεατάς, ἐπευφημοῦντας μόνον, ἦν δεήσῃ, τοῖς ἄθλοις τῶν ἄλλων, ὅταν νόσση ἡμᾶς τὸ χρήσιμον, ἢ ἐκπλήττῃ τὸ πελώριον τοῦ ἐγγειρήματος αὐτῶν. Ἐπὶ τοιοῖσδε λόγοις βασιζομένην ὑπολαμβάνω καὶ τὴν κοινὴν πρόθεσιν τούτου τοῦ ἀρτι συνισταμένου Συλλόγου, καὶ τοιαύτη ἢ ἀπάντων προθυμία, ἂν τι καὶ ἀριστεύσωμεν. Ἀλλ' ἡμῖν μὲν, ὦ φίλοι, κατὰ τὸν λυρικόν,

Ταχυτάτι χεῖρες δὲ καὶ ἦτορ ἴσον,

ἐμὲ δὲ τὸ « παρ' ἡλικίαν » φοβίζει, καὶ « Θεὸς εὐφρων εἶη . . . εὐχαῖς. » Ἄν μὲν λοιπὸν ἀποτύχωμεν τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, ἠδέως καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης ἀκούσομεν τοῦ ἐπανορθοῦντος, οὐ μὲντοι καὶ ἂν που ἐπιπληχθῶμεν ὡς σύντομοι· διότι ἐν τούτοις οὐ προτιθέμεθα διδασκαλίαν ἐκτενῆ, ἄφρονες γὰρ ἂν ἦμεν, εἴπως ἐτολμῶμεν τοιοῦτόν τι μετὰ τὸν Leonhard Hug (Die Erfindung der Buchstabenschrift. Ulm, 1801.) καὶ τὸν Richard Lepsius (Zwei Sprachvergleichende Abhandlungen. Berlin, 1837.), καὶ τὸν J. Levin Saalschütz (Zur Geschichte der Buchstabenschrift. Königsberg, 1838.), καὶ τέλος μετὰ τὸν Ferdinand Hitzig (Die Erfindung des Alphabetes. Zürich, 1840.), οἷς συναρθῆται καὶ τὸν J. Olshausen (Ueber den Ursprung des Alphabetes und über die Vocalbezeichnung. Kiel, 1841.), καὶ ταῦτα ἐν τῷ κύκλῳ τοιούτων ἀνδρῶν. Τί οὖν ἔσται τὸ ἡμέτερον; γλίσχρος ἔρνος, καὶ οἷον εἰ ἐφθαί ρακκί ἐν τῷ παρόντι πολυτελεστάτῳ δειπνῶ, ὅπως μὴ αἰσχυνώμεθα μόνον

ἀσύμβολοι συνανακείμενοι, καὶ ταῦτα « κῦδει γαίοντες » οὐκ « ἀπάνευθεν » ἀλλ' ἐν προσεδρείᾳ, ἢς ἀπόντα, δὲ δ' εἰπεῖν καὶ ἄκοντα, ἠξιώσατέ με παμψηφεί, καὶ περὶ ἧς νῦν χάριτας πρὸς ἕνα ἕκαστον ὁμολογήσας παρρησίᾳ, ἄρχομαι τῆς ἐκθέσεως.

4. Θέμα τοῦ παρόντος λόγου τὸ φοινικικόν Ἀλφάβητον, βάρβαρόν τε καὶ ἐξελληνισμένον, τὸ μὲν διὰ τὸ εἶναι ἀρχήν, τὸ δὲ διὰ τὸ εἶναι παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει.

5. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ λόγου τινὰ μὲν τυχὸν παράδοξα, τινὰ δὲ καὶ ἐναντία τοῖς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἐωσόφων ἀνδρῶν φοιρασθεῖσι προκύψουσιν, εἰρήσῃω, καλὸν γάρ, ἐν μοῖρᾳ λήμματος, τοῦτο δὴ τὸ πᾶσι τοῖς ἐθέλουσι κρίνειν ἐπίσημον παράγγελμα!

« μήτε δίκην δικάσης πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσης », ἄγνωμον δὲ τὸ μὴ προμαθεῖν, εἶπεν ἐν δίκῃ καὶ ὁ λυρικός.

6. Τὸ φοινικικόν Ἀλφάβητον τῇ μὲν φύσει αὐτὸ τοῦτό ἐστι τὸ νῦν λεγόμενον ἑβραϊκόν, τῇ δὲ μορφῇ μικρὸν παραλλάσσει· τούτου γὰρ οἱ χρακτῆρες ἐν τῇ μετοικεσίᾳ τῆς Βαβυλωνίας (600 περίπου Π. Χ.) ἐτετραγωνίσθησαν ἐπὶ τὸ καλλιγραφικώτερον. Ἀλλ' ἡμῖν οὐ μελήσει μὲν περὶ τοῦ κάλλους τῶν γραμμῶν, θαυμάσομεν δὲ μᾶλλον τὸ σοφὸν τῆς τε εὐρέσεως καὶ τῆς χρήσεως. Καὶ τίς μὲν ὁ ἐξευράναυτὸ ἀρχῆθεν ἄγνωστον φιλονεικεῖται δ' ὠσαύτως καὶ περὶ τοῦ ἔθνους, ὅθεν περ προῆκται εἰς πάντα τὰ λοιπὰ ἔθνη, ἀλλοιούμενόν πως κατὰ τὴν χρείαν τῶν παρ' ἑκάστοις φθόγγων. Ὁ ἡμέτερος ὁμοῦς λόγος προῖων καταδείξει, ὅτι αὐτὸ τὸ Ἀλφάβητον βασιζόμενον ὁμολογήσει, καὶ οὐδὲ χρεῖα μαρτύρων, τὸ ἐπιβληθὲν αὐτῷ μυστήριον ὑπὸ τοῦ σοφοῦ εὐρετοῦ, καὶ ἀποκαλύψει ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα μίαν εἶναι τῶν ἀραβιανῶν χωρῶν τῶν ἀπὸ Χαλδαίας καὶ Μεσοποταμίας μέχρις Αἰγύπτου καὶ Μεσογείου καὶ τοῦ κατιόντος εἰς αὐτὴν Ταύρου, ἦν ἡ Γραφή (Γεν. ΙΕ'. 18.) λέγει, ὅτι κατ' ἐπαγγελίαν ἐδόθη τῷ σπέρματι τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ὅπου πρὸ αὐτοῦ κατῴκησαν πάντες οἱ ἀπόγονοι Σῆμ (αὐτ. 1.). Ὅθεν καὶ πάντα τὰ φύλα τὰ ἐν αὐτῇ που τῇ περιοχῇ κατοικοῦντα, ὡς λέγει ἡ Γραφή, « κατὰ γλώσσας αὐτῶν, ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν », πάντα, φημί, τὰ φύλα ταῦτα καλοῦνται Σημικά, καὶ αἱ διάφοροι γλώσσαι (ὅρα Πίν. ἐν τέλει), ἢ μᾶλλον ἰδιώματα, Σημικά, ὧν τινὲς μὲν προέκοψαν ἐν εὐρυθείᾳ καὶ σχηματισμῷ λόγου καὶ καλλιπέειᾳ καὶ πλουσιότητι, καὶ ἔλαβον ἴδιον ὄνομα, καὶ ἰδίας συγγραφάς, τινὲς δὲ ἔμειναν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν ἀπεριττότητι, καὶ ἀτημελείᾳ, καὶ ταύτην τὴν στάσιν τῶν γλωσσῶν καλέσομεν ἐν γένει γλώσσας

ἀραμαϊκὴν ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σῆμ, Ἀράμ λεγομένου, ἢ καὶ ἀραβιστικὴν, ἐν ἣ ἀπαίσιον ζητεῖν πᾶσαν τὴν τῆς ἑβραϊκῆς καὶ ἀραβικῆς γλώσσης ὑστερόχρονον κανονικὴν ἀκριβολογίαν, λόγου ὄντος περὶ τῶν παναρχαιοτάτων ἐποχῶν καὶ ἰδιωμάτων. Ἐὰν δὲ τις ἐθέλῃ μαθεῖν περὶ τούτων τῶν σημικῶν γλωσσῶν ἐκτενέστερόν τι καὶ εὐκρινέστερον εἰς τὰ καθ' ἕκαστα, ἔχει ἀξιόλογον χρῆμα συγγραφῆς τὸ τοῦ κυρίου Ρενᾶν (Hist. génér. des langues sémitiques. Paris, 1845).

7. Τὰ ὀνόματα τοίνυν τῶν γραμμάτων, οἷα ἐτηρήθησαν παρὰ τε Ἑβραίοις καὶ παρ' Ἕλλησιν, ἤδη καὶ πάλαι παρατετήρηται, εἰ καὶ μὴ μεθοδικῶς οὐδὲ ἀποχρώντως ὀρθῶς, ὑπὸ τοῦ σοφοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰερωνύμου, ὅτι ἀραμαϊζοῦσιν ἢ ἀραβίζουσι τὴν φωνὴν καὶ σημασίαν. Ὡστε, ἢ τοιαῦτα, οὐκ εἰσὶ παρηγημένα οὔτε ἐκ τῶν ἱερογλυφικῶν τῆς Αἰγύπτου, ὡς τινες ὑπέλαβον, οὔτε ἐκ τῶν ἰνδικῶν, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἔπειτα, μᾶλλον δ' ἂν εἴποις ταῦτα ἐξ ἐκείνων.

8. Ἡμῖν οὖν ἤδη πρῶτον τετήρηται, ὅτι τὸ ἑβραϊκόν Ἀλφάβητον ἀρτίως ἐστι λόγος, φθογγάζων διττῶς τὴν ἑαυτοῦ ἀρετὴν τῇ παναρχαιοτάτῃ, ὡς δοκεῖ, ἀραμαϊκῆ ἐκείνη ἢ ἀραβιστικῆ φωνῇ. Καὶ ἡ χρῆσις αὐτοῦ διπλῆ μὲν ὑπάρχει παρ' ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσιν, ἢ μὲν ἐπὶ τὸ λεκτικόν, ἢ δὲ ἐπὶ τὸ λογιστικόν, τριπλῆ δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις· προσέθεντο γὰρ οὗτοι καὶ τὸ ὠδικόν. Ἔστι δὲ καὶ τετάρτη χρῆσις αὐτοῦ συμβολικὴ ἐπὶ τῆς καθόλου ποσότητος. Ἡμῖν ὁ λόγος ἤδη περὶ τῆς ἐπὶ τὸ λογιστικὸν χρήσεως.

9. Τὸ Ἀλφάβητον, νοοῦμεν δὲ τὸ καθαρῶς ἑβραϊκόν, ἔχει ἐν ἑαυτῷ δύο περιόδους ἀριθμητικᾶς ἀρτίας, τὴν τῶν μονάδων καὶ δεκάδων, καὶ τμήμα τῆς τρίτης, ἦτοι τέσσαρας μόνας ἑκατοντάδας, οὕτω·

9	8	7	6	5	4	3	2	1
Ϡ	Π	Ι	Ι	Η	Γ	Δ	Β	Α
Θ	Η	Ζ	ς	Ε	Δ	Γ	Β	Α

καὶ αὐταὶ εἰσὶν αἱ μονάδες, καὶ πάλιν κατὰ συνέχειαν·

90	80	70	60	50	40	30	20	10
Ϡ	Ϡ	Ϡ	Ϡ	Ϡ	Ϡ	Ϡ	Ϡ	Ϡ
λη	Π	Ο	Ξ	Ν	Μ	Λ	Κ	Ι

καὶ αὐταὶ εἰσὶν αἱ δεκάδες, καὶ πάλιν κατὰ συνέχειαν·

400	300	200	100
Π	Ϡ	Γ	Ρ
Τ	Σ	Ρ	Φ

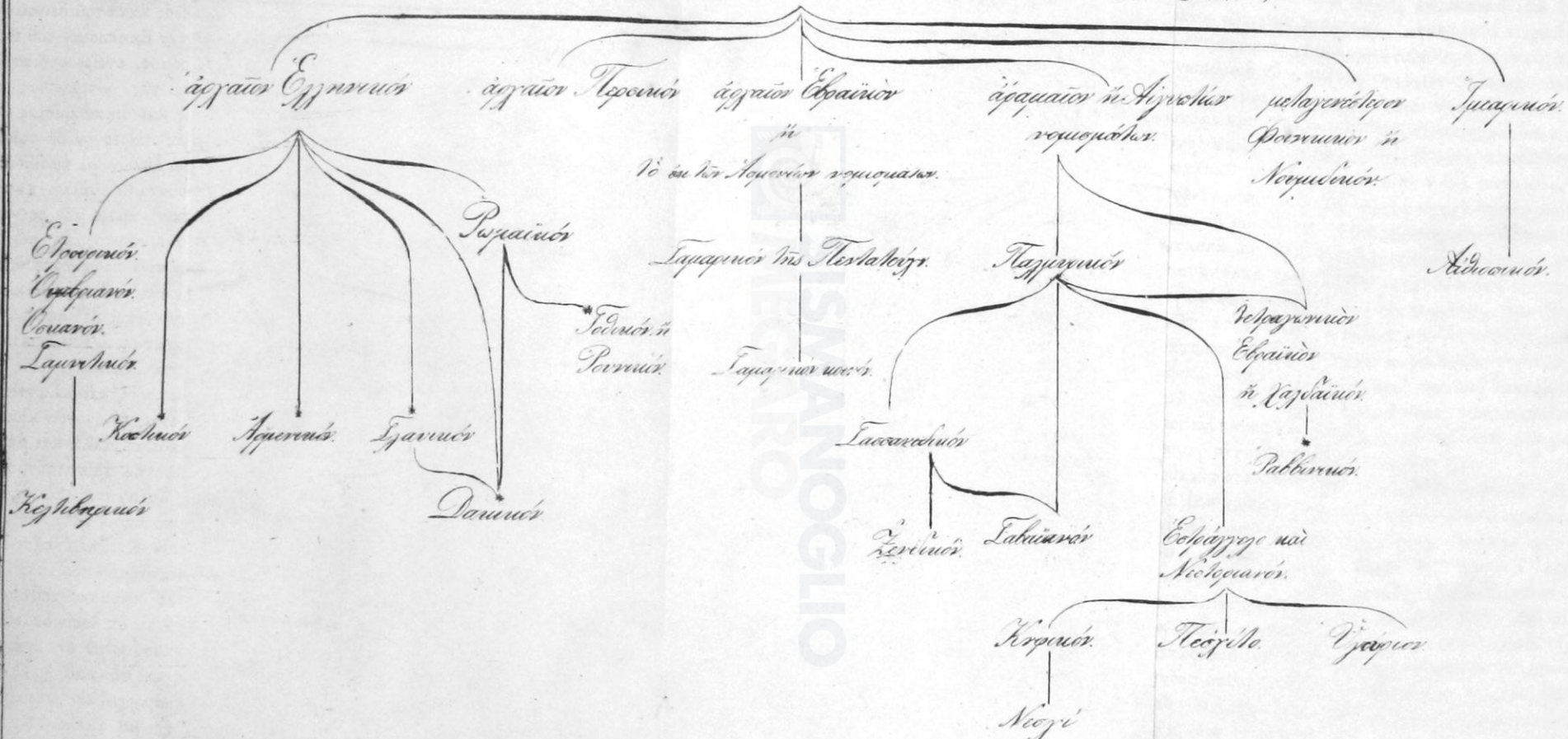
καὶ αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἑκατοντάδες. Πῶς δὲ ἀπαρτί-

ζουσι τὰ ὑπόλοιπα σημειωθήσεται ὑστερον. Ὅθεν τὰ ἀνατολικά ἔθνη, καὶ ὅσα χροῶνται τῷ τοιῷδε Ἀλφάβητῳ, βουλόμενα δηλώσαι ἐποχὴν τινα, οὐ μόνον, ὡς ἡμεῖς, διὰ στοιχείων ἀλφάβητικῶν τὸ ποσὸν τοῦ χρόνου σημειοῦν ἐθίζουσιν, ἀλλὰ καὶ συντάττουσι ῥητόν τι πρόσφορον εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑποκείμενον, ἢ γνωμικόν, οὗτινος τὰ γράμματα λογιστικῶς ἐταξόμενα σημαίνουσι τὴν ἐποχὴν. Εὐπρεπέστερον ὁμοῦ καὶ τεχνικώτερον θεωρεῖται τὸ ἐξάγειν περικοπήν τινα ἐκ τινος ἐπισήμου βιβλίου, καὶ μᾶλλον, ἂν τοῦτο ἢ ἀποφθεγματικὸν ἢ τοῦ ὑποκειμένου περιληπτικόν.

10. Ἡμεῖς πάλαι ποτὲ (τῷ 1847) ἐξεθέμεθα ἐν τῷ ἡμετέρῳ πονηματίῳ *Περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς Εἰ ἀποσπασμάτιόν τι τῶν περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφάβητου τούτων μελετημάτων*, ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τότε ἀνηγγέλλομεν, ἐξεθέμεθα λέγω (§§ 24—39) ὅσην περιττότητα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὀξύνοιαν, ἐπεδείξαντο οἱ καθολιστικοὶ κριτικοὶ τῆς Γραφῆς ἐπὶ τὸ βαβυλωνικὸν κείμενον, ἐξάγοντες ἐκ τοῦ κατὰ στίχον ἢ λέξιν ἢ συλλαβὴν ἢ καὶ γράμμα ἀριθμηθέντος κεφαλαίου ἢ βιβλίου ῥηματίον τι ἢ γνωμάτευμα, οὐ τὰ γράμματα λογιστικῶς συγκεφαλαίουμενα δεικνύσι τὸ ποσὸν ἐκείνων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐτι ἀνεκδότῳ ἡμετέρᾳ συγγραφῇ, *Γεῦμα κριτικὸν τοῦ θείου γράμματος* (§§ 51—60), δλόκληρον παρεκβολὴν περὶ τούτου ἐποιήσαμεν ἐκ τῶν τοῦ Βουζτορφίου, θαυμάζοντες τοὺς λεπτεπιλέπτους ἀγῶνας τῶν μασορικῶν κριτικῶν ἐπὶ τὸ βαβυλωνικὸν κείμενον τοῦ τε Νόμου καὶ τῶν λοιπῶν Γραφῶν.

11. Ἀλλ' ἐπὶ ἀριθμητικῇ χρῆσει ἔχομεν μὲν καὶ ἡμεῖς τὸ ἑλληνισθὲν Ἀλφάβητον διηρημένον εἰς τρεῖς περιόδους, μονάδας μὲν καὶ δεκάδας ἀρτίας, δυοῖν δὲ δεδόντων ἑκατοντάδας, ἀλλὰ καὶ αἱ μονάδες κεκολωμέναι φέρονται διὰ τὸ αὐτὸ πάθημα τοῦ ἐπισήμου Φ τοῦ γραφέντος ὡς Ψ ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ ρ τοῦ καὶ προκαταλαβόντος τὸν τόπον τοῦ λη Σα' δι, ὅπερ ἐξεβαρβάρωσαν εἰς Σαμπι, ἢ ὅτι παρομοίασαν αὐτὸ ὡς δὴθεν ἐκ τοῦ Σαν καὶ τοῦ πι συγκεκριμένον, ἢ ὅτι, ὡς ἐγὼ πείθω ἑμαυτόν, γραφέντος ἄπαξ Σαντι, διὰ τὸ ξένον τῆς φωνῆς ἐξελήφθη τὸ τ ὡς πι, καὶ οὕτω διατελεῖ ἡ φωνὴ διπλῶς βάρβαρος μέχρι τῆς σήμερον. Ἡ δ' ἐξ ἀπατηλῆς παρομοιώσεως ὀνομασία ἐγένετο καὶ εἰς τὸ Βαυ' γραφόμενον γὰρ Γ, ἐξέλαβον ὡς δύο Γ ὑπερτεθειμένα, καὶ ὠνόμασαν δίγαμμα, εἰ καὶ διὰ τὴν φωνὴν ὠνόμασεν ἂν τις αὐτὸ ἡμίγαμμα· καὶ τοῦτο ἴσως σημαίνει καὶ τὸ ὀριζόντιον γραμμίδιον, οἷον εἰ γάμμα κεκομμένον, ὡς καὶ ἡ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ὄχλῳ προφορὰ ἐπιμπαρ-

ΑΡΧΑΙΟΝ ΦΟΙΝΙΚΙΚΟΝ ἢ ΑΡΑΜΑΪΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ. (α)

(α) Τοῦ διαγράμματος ἰσχύει, ὡς καὶ τῶν ἐπισημασθέντων, ἐν τῇ Kette Dict. Bibl. c. II art. Alphabet.

τουρεί. Εἰς ἀμφω δὲ ταῦτα τὰ ἐπίσημα, τό τε Βαῦ λέγω καὶ τὸ Ϛ, εἰσέφρησαν δύο γραφικὰ λάθη, καὶ δυστυχῶς διακωιδίζονται διὰ τὴν ἀμάθειαν τῶν πολλῶν. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ Βαῦ, ὡς εἰρήνευσα, γράφεται ἐν τῷ σαμαρικῷ πλησίον τοῦ Ϛ, ἔχον τοῦτο μόνον ἴδιον τὴν ἐπιδέξιον στροφὴν, ἣν καὶ ἅπαν τὸ Ἀλφάβητον, οἱ καλοὶ γραμματικοὶ ἐκλαβόντες αὐτὸ ὡς τὸ ἐν χρήσει γραφικῆ Ϛ=στ, οὐδὲ ὁμοῦς ἴσως ἴνα σημειώσι διὰ στοιχείων τὸν ἀριθμὸν ἐξ, οὕτω, στ, ἢ καὶ ἐπιφανέστερον ΣΤ, ἦτοι 200+300! Καὶ τὸ Κόππα δὲ Ϛ=ρ τῷ ἑβραϊκῷ γραφὸν ἄπαξ ὡς ἔγγιστα Ϛ=90, μετέγραψαν ἐν διαστάσει, οὕτω, Π=400+10! Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφάβητου.

12. Οἱ γοῦν Ἑβραῖοι, ὡς καὶ σύμπαντα τὰ ἀραβίζοντα ἔθνη, ἐκ τῶν γραμμάτων αὐτῶν ποιοῦσι τεχνητὰ ὀνόματα, βοθηοῦνται δὲ εἰς τοῦτο μάλιστα καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ Ἀλφάβητου αὐτῶν συγκεκμημένου ἐκ καθαρῶν συμφώνων, ὅπως συμβολικῶς συμπλήρωσι πολλὰς ἰδέας ὑπ' ἐν ῥήμα παραστατικὸν τοῦ ὅλου ἐκ μέρους εἰς βοήθημα μνήμης ἢ μαθήσεως, οἷα τὰ τῶν λογικευομένων Γράφοδο, Θέναζε, κτλ. ὅθεν διακωιδίζονται ὑπ' ἀριθμητικὴν ἐποψίν τὸ παρ' αὐτοῖς Ἀλφάβητον εἰς ἐξ τμήματα, ἦτοι, ΑΒΓΔ. ΕΣΖ. ΗΘΙ. ΚΑΜΝ. ΞΟΠ. Λ. ϚΡΣΤ. Καὶ προσφέρουσιν αὐτὰ κατὰ προφορὰν τὴν λεγομένην Ρουμί, ἦτοι, ὡς εἴθισται ὁ φθόγγος αὐτῶν παρὰ τοῖς ἀραβίζουσι Τούρκοις οὕτως, *Εμπτζε'δ. Χάβεζε. Χούττι. Κέλεμεν. Σάαφσεδ. Κάρεσετ.* Καὶ ταῦτα οἱ παῖδες τῶν σημαντικῶν καὶ οἱ τῶν τὰ γράμματα αὐτῶν μεταχειριζομένων φυλῶν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς, οἰοῦν ὑποστυφὴν τινα καὶ προπαίδειαν, μαθηνοῦσιν ἀπὸ στήθους. Ταῦτα τὰ ὀνόματα διατελοῦσι μέχρι τοῦδε ὡς μαγικὰ ἢ ἀποτελεσματικά, ἢ καὶ ἄπλως ἀσημαντὰ *μημονικά*. Σὺν πᾶσι τούτοις ἔμειναν, ὡς δοκεῖ, ἐκ παραδόσεως ἰδέα τις, ὅτι οὐ πάντῃ πάντως ἀσημαντὰ τυγχάνουσι τὰ ῥήματα ταῦτα· τυχόν δὲ ἐν τῇ παραδόσει αὐτῇ σώζεται καὶ τὸ ὄνομα τῆς κοιτίδος τοῦ Ἀλφάβητου.

13. Οἱ μὲν οὖν ἀνατολικοὶ σοφοί, ὡς ἔστιν αὐτοῖς τὰ μάλιστα σὺνηθες, οὐκ ἴσως ἴνα ἐπειδύσωσιν αὐτὰ θειότερα πῶς στολῆ. Ἰδοὺ ποῖαν τινὰ γνώμην ἀφηγεῖται ἐν τῷ περιπύστῳ ἀραβικῷ λεξικῷ τοῦ σοφοῦ Φιρουζαβὰδὶ ὁ εἰς τὸ τουρκικὸν μεταφράσας αὐτὸ πεπαιδευμένος Ἀσσημ. Ἐφέντης, ὅπερ ἐπιλοτιμῆθη ἵνα ἐπιγράψῃ ἑλληνικῷ τῷ ὀνόματι ὠκ-ια-νούς, ἦτοι Ὠκτανός τῆς ἀραβικῆς δηλονότι γλώσσης, ἐν λέξει ΒΓΔ, ὅπου ἀπαριθμῆσας τὰ ἀνωτέρω ὀνόματα ἐπά-

γει· « Οὗτοι ἦσαν ἐξ τὸν ἀριθμὸν (*) ἐκ γῆς Μαδιάμ, ἦσαν δὲ βασιλεῖς· ὁ μὲντοι Κέλεμεν ἦν πρῶτος αὐτῶν, ἦτοι βασιλεὺς βασιλέων ἦσαν δὲ οὗτοι ἐκ πατρίδος Σααῦθ, ἐφ' ὃν εἴη ἡ εἰρήνη (προφήτην γὰρ αὐτὸν παραδίδωσιν ὁ Μοχαμεδανικὸς λόγος, χρηματίσαντα πρὸ τοῦ Ἀβραάμ, τινὲς δὲ μεταχρονίζουσιν αὐτὸν ἢ καὶ συγχρονίζουσιν, ὡς εἰκάσω ἐκ τοῦ Κουρανίου ἐν Σουρᾷ Κς., ὅπου τὸ διήγημα τούτου κατέχει χώραν μετὰ τὸ διήγημα τοῦ Ἀὼτ, ἂν μὴ λέγηται ἀναχρονίζομενον) διεσθάρησαν δ' ἅπαντες ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς νεφελώδους σκιάς. » *Ἡ νεφελώδης σκιά ἀναφέρεται ἐν τῷ 188 ἔδαφιῳ τοῦ ἀνωτέρω Σουρᾶ οὕτως· « Ὁ Σααῦθ (**)* ἐδίδαξε τὴν δικαιοσύνην τοὺς κατοικοῦς Ἐτικὲ λέγων (ἐδ. 476)· *Οὐ φοβείσθε ὑμεῖς τὸν Θεόν· Ἐγὼ δ' ὑμῖν ἀπόστολος ἐστάλην κτ.λ.* (ἐδ. 188) Ψευδολόγον δ' ἐσυκοφάντησαν αὐτόν, καὶ κατέφθασεν αὐτοὺς ἡ ποινὴ τῆς ἡμέρας τῆς σκιάς· *Φε Κεζζεμπόχου, φε ἀράχχουμ ἀζάμπου γιεῦμι εδσ-δοίλλετι,* » ὅπερ ἐν λέξει Δσίλλε ἐκ τῶν ἐρμηνευτῶν ἐξηγήσας, διὰ τί δηλαδὴ ἡ σκηνὴ (σημαίνει γὰρ τοῦτο ἡ λέξις,) λέγεται καὶ σκιά, οὕτως ἀκολουθεῖ σχολιάζων· « Κατὰ τινὰς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὤφθη νεφέλη ἐν τῷ οὐρανῷ, ἣν δὲ καὶ ὑπερβαλλόντως, καὶ ἐπὶ δροσισμῷ κατέφυγον ὑπ' αὐτήν (ἐν γὰρ τοῖς θερμότησι ἐκείνοις κλίμασιν ὠφελοῦνται εἰς μικρὰν ἀναψυχὴν καὶ ἐκ τῆς σκιάς αὐτῆς τῶν νεφελῶν), ἡ δὲ καταπεσοῦσα περιέβαλεν αὐτοὺς καὶ κατέκαυσεν, ἢ καὶ ἄλλως, ἐδηλητηρίασεν αὐτούς, ἢ καὶ ἄλλως κτλ. »

(*) Ἐκ τούτου, καὶ ἐξ ὧν ἐπομένως ἐροῦμεν ἐκ τοῦ Sacy, βεβαιούμεθα ὅτι ἀληθῶς ἀρχῆθεν ἦσαν μόνον ταῦτα τὰ ἐξ τμήματα πρωτότυπα ἀριθμητικά· τὰ δὲ λοιπὰ δύο ح καὶ ض ἄπερ οἱ ἑβραῖοι ἀναπληροῦσιν οὕτω $\text{ה}=\text{ט}=\text{500}$, $\text{נ}(\text{ז})=\text{ז}=\text{600}$, $\text{ם}=\text{ז}=\text{700}$, $\text{צ}=\text{צ}=\text{800}$, $\text{ק}=\text{ק}=\text{900}$, $\text{ל}(\text{ל})=\text{ל}=\text{1000}$ ἐξάγουται ἐκ τῶν αὐτῶν πρωτότυπων τῇ τῆς στιγμῆς ἐπιθέσει, ὡς ὁράται καὶ παρ' Ἀραβί, παρ' οἷς τὰ πρωτότυπα ἰδίως *روداف* ῥουδὰφ ὀνομάζονται.

(**) Τὸ Ἀλκουράνι μνημονεῖ αὐτοῦ καὶ ἐν Ζ. 83 καὶ ΙΑ. 85. Τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτὸν εἶναι Ἰσθάρ τὸν πευθερὸν τοῦ Μωσέως (ὅρα Ἀβουλφεδὰ Περιγραφή Ἀραβίας ἐκδ. Ἑλλήνων μικρῶν Γεωγρ. καὶ Ἀράβων ἑλληνο-αραβιστῶν ὑπὸ τοῦ ἀξιωμαίου Δημ. Ἀλεξανδριδοῦ εἰς 2 τόμους, διαπάνη τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμῶδων, ὅπου (σελ. 135) ὁμοῦς ὁ μεταφραστὴς παραδρομῆ τινι τὸ ἐδσ χάβι Ἀλαϊκά μεταφράζει ἐτ αἶροι τοῦ Ἀλαϊκά, ἐκλαβὼν αὐτὸ ὡς ὄνομα προσώπου, τὸ δ' ὄρα σημαίνει χᾶτοιχοι, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἐπαγομένου· « Ὁ Σααῦθ οὐκ ἦν ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἦν ἐκ τῶν κατοικῶν Μαδιάμ. » Καὶ ὁ Μαβράκης ἐν Ἀλκουρ. ἐν τῇ μνημονευσίῃ ῥήσει τὸ ποῦν ἐξέλαβε τὸ Ἀλαϊκά, διὸ καὶ τὸ ἰδσ χάβι μεταφράζει *habitatores*.

14. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τὸ μυθωδέστερον παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς. Τῶν δ' ἑσπερίων ἐωσόφων ἐγὼ γοῦν οὐδένα οἶδα πειραθέντα ἐρμηνεῦσαι τὰς φωνὰς ταύτας τὰς τοσοῦτον ἐν χρήσει καὶ πρῶτον μάθημα τῶν παιδαρίων γινόμενας ἐν ταῖς ἀρχαῖς σχολαῖς. Ἐνδεχόμενον ὅτι ἐξέλαβον αὐτὰς ὡς ἄπλοῦν μελισμὸν τοῦ Ἀλφάβητου εἰς εὐκόλον μάθησιν. Ὁ σοφὸς Sacy ἐν τῇ Ἀραβικῇ Γραμματικῇ (τόμ. α. §. 8.) ἐρμηνεύων ὅτι πιθανῶς (ὅπερ ὁμοῦς ὁ Φιρουζαβὰδὶ βέβαιον λέγει ἐν λέξει ح) οἱ Ἀραβες ἔγραφον μὲν πρότερον διὰ μόνων τῶν 22 κοινῶν τοῖς σημεῖοις γραμμάτων, προσέθεντο δὲ μετὰ ταῦτα τὰ περιττεύοντα τὴν σήμερον, εἰ καὶ ἄγνωστον πότε, καὶ ὅτι οἱ Ἀφρικανοὶ οὐ τῇ αὐτῇ τάξει στοιχίζουσι τοῖς ἀνατολικοῖς, ἀναφέρει ἐκ τῶν τοῦ Ποκόκκου (Specimen Histor. Arab. pag. 318.) ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἀραβες ὠνόμαζον τοῖς ἐξ τούτοις ἀλφάβητικαῖς ὀνόμασι τὰς ἐξ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ σαββάτου καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἐκ τούτων ὑπελείπετο εἰς ὄνομα τῆς παρασκευῆς, ὠνόμαζον αὐτὴν Ὀρουβέ· ὅθεν εἰκάζει ὅτι πολὺ μεταγενεστέρως εὑρέθησαν παρ' Ἀραβῶν αἱ δύο φωναὶ *Zaḥīr* καὶ *Ἐχέζ*· εἰ γὰρ ἦσαν, ὠνόμασαν ἂν τῇ μιᾷ αὐτῶν τὴν παρασκευὴν (**), καὶ προστίθησιν (ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ποκόκκου), ὅτι αἱ τοιαῦτα ὀνομασίαι τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος ἐγένοντο ὑπὸ τινος ἀλφabetοδιδασκάλου, ὅπως τὰ παιδία μαθηθῶσι καὶ ἐντυπῶσι τὰ γράμματα εἰς τὴν μνήμην. Ποικίλοι λόγοι θηρεύονται εἰς ἐρμηνείαν τούτων τῶν ἐξ φωνῶν. Καθ' ἡμᾶς δ' ὁμοῦς τὸ ἑβραϊκὸν Ἀλφάβητον, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἡμέτερον, διακεκριμένον εἰς τὰς ἐξ προσημειωθείσας φωνὰς, ἀκούεται ἤδη πρῶτον φθεγγόμενον μὲν ἀραμαϊστῆ, ἐρμηνευόμενον δὲ εἰς τὸν ἑλληνα λόγον οὕτω·

$\text{ה} \text{ז} \text{ח} \text{ט} \text{י} \text{כ} \text{ל} \text{מ} \text{נ} \text{ס} \text{ע} \text{פ} \text{צ} \text{ק} \text{ר} \text{ש} \text{ת}$ ΑΒΓΔ ΕΣΖ ΗΘΙ ΚΑΜΝ ΞΟΠ Λ ϚΡΣΤ
εἰδημονέστατον (ἢ καὶ ἐμβασθύνοντα καὶ ἐρευνῶντα τὰ μυστήρια) ἀνέδειξεν

$\text{כ} \text{ל} \text{מ} \text{נ} \text{ס} \text{ע} \text{פ} \text{צ} \text{ק} \text{ר} \text{ש} \text{ת}$ ΚΑΜΝ ΚΛΝ
ἢ σειρά μου (ἢ ἡ συνέχεια τῶν ἰχνῶν μου) πάντα τινὰ

$\text{ש} \text{ת} \text{ק} \text{ר} \text{פ} \text{צ} \text{ע} \text{פ} \text{ש} \text{ת}$ (Σ)ΟΠ Λ ספצפ שפ ש ת פ צ ע פ ש ת
(ὅς) ἔσχεν ὑποστυφὴν (ἐγκρατῆς ἐγένετο ἢ κατέσχε) προηγουμένως τὴν ἀλλεπαλληλουχίαν τῶν τμημάτων.

(*) Θαυμάζω πῶς διέφυγε τὸν σοφὸν Sacy, ὅτι $\text{כ} \text{ל} \text{מ} \text{נ} \text{ס} \text{ע} \text{פ} \text{צ} \text{ק} \text{ר} \text{ש} \text{ת}$ ἀράβα (ἀραβιστῆ δὲ $\text{ع} \text{ر} \text{ب}$ ἀριφέ) σημαίνει παρασκευὴν ἢ παραμονὴν *Vigilia* (τοῦ Σαββάτου δηλονότι).

15. ὅθεν ἂν εἴη πρόδηλον, ὅτι τὸ ἡμέτερον Ἀλφάβητον οὐκ ἔστι τυχαία συμφορῆσι ὀνομάτων ἀργῶν καὶ συντάξεως ἀμοιρούμενων, ἀλλ' ἔχει κατὰ τὴν σοφίαν τῶν Ἀσιατῶν καὶ τὴν διδακτικὴν, ἅμα δὲ δηλοῦν ἐν τῇ ἀραμαϊκῇ αὐτοῦ φωνῇ ὑπὸ τὴν λογιστικὴν ἐποψίν καὶ τί δύναται, καὶ τὴν πατρίδα, ἴσως δέ, κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν, ἐτι ἀκριβέστερον καὶ τὴν Γῆν Μαδιάμ.

16. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡμέτερα αὕτη τήρησις ἐπὶ τῶν ἐξ τούτων μαγικῶν, οὕτως εἰπεῖν, τμημάτων τῆς ἀλφάβητικῆς σειρᾶς νέα τε καὶ ξένα ἔστιν, ἐτι δὲ καὶ φωνῆν βάρβαρον ἀφήσιν, ὅπως μὴ, κατὰ τὸ πιθανόν, ὅσοις μὲν ἂν τῶν εὐπροσηγῶρων ἀπαντήσῃ, δυσέντευκτος, ὅσοις δ' ἂν τῶν δυσπροσίτων, ἀπόθυρος γένηται ἄνευ συστατικῶν γραμμάτων, τὰ ὑπὲρ αὐτῆς καθ' ἕκαστα ἐν τῇ ἐπομένῃ προσλαλιᾷ ῥηθήσεται.

ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ Β΄.

(*Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ 5. συνεδριάσει.*)
17. Ἐπειδὴ περὶ παναρχαιοτάτης ῥήσεως ἡμῖν ὁ λόγος, καλὸν ἵνα προὑπομνήσωμεν ὑμᾶς τοὺς πάνυ ὀρθοῦς καὶ δικαιοῦς λόγους τοῦ ἀβροῦ ἑρατίου (περὶ Ποιήσεως στιχ. 68-71)·

Mortalia facta peribunt
Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
Multa renascentur quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus.

Καὶ μαρτυρεῖ τοῖς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγομένοις αὐτὰ τὰ ἐν τῇ ἡμέτερᾳ γλώσσῃ γινόμενα. Πόσαι γὰρ λέξεις ὀμηρικαὶ καὶ τινων ποιητῶν οὐκ ἔπεσον εἰς ἀχρηστίαν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις; καὶ τί γὰρ εἰσιν αἱ λεγόμενα ποιητικαὶ λέξεις, εἰ μὴ ἀπρηχαιωμένα; καὶ πόσαι λέξεις τοῦ πεζοῦ ἑλληνικοῦ λόγου οὐκ ἠλλαξαν σημασίαν παρ' ἡμῖν ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν διαλέκτῳ, αἱ μὲν ἐκ τιμίων γενόμενοι ἄτιμοι, αἱ δὲ πάνυ πόρρωθεν καταντήσασαι εἰς ἐτέραν ἐκδοχὴν (ἔστω εἰς τοῦτο μόνῃ ἢ λέξεις *μετάροια* παράδειγμα); διὰ τοῦτο οὐ πάντως ἀπαιτητέον αὐστηρῶς τὴν σημασίαν τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς πολὺ μεταγενεστέραις οὐδὲ τ' ἀνάπαλιν, ἀλλὰ μόνον ζητητέον, εἰ αἱ ῥίζαι σώζονται καὶ εὐρίσκονται εἰς τὰς συγγενεῖς γλώσσας, καὶ εἴ πως ἡ ἀλλαγὴ τῶν σημασιῶν ἔχει μετὰ βασιν τακτικὴν, κρατυνομένην ὑπὸ τῆς γλωσσικῆς ἀναλογίας. Εἰς τοῦτο τὸ λῆμμα προστεθείσθω καὶ ἕτερα παρατήρησις δικαία· ἦτοι ὁ βουλούμενος συμπληῶσι ἔννοιάν τινα ἐν ῥητῷ ἀριθμῷ συλλαβῶν ἢ λέξεων ἢ καὶ στοιχείων ζητήσῃ τὴν προσφυστέραν τῶν λέξεων, ἱκανὴν εἰς τὸ ἀπολύσαι τὴν χρεῖαν ὡς ἔγγιστα τοῦ σκοποῦ, πολλάκις ἐν μηδενὶ λόγῳ τιθέμενος τὴν ἡλικίαν αὐτῆς (ὁ περὶ τὴν ποίησιν ἀσχολούμενος οἶδεν ὃ λέγω). Ἐφ' ᾧ καὶ

Λουκιανός οὐκ ἄνευ χάριτος τῆς συνήθους αὐτῷ ἐπαιξεν, ὡς οἶδαςί πάντες ἐκ παιδῶν.

18. Ὁ μέγας ἐφευρετής τοῦ σημικοῦ Ἀλφαβήτου ἐφιλοτιμήθη εἰς καταρτισμὸν τοῦ θαυμαστοῦ τούτου ἔργου

α. Συνάψαι ἐν μιᾷ σειρᾷ πάντας τοὺς φθόγγους τῆς γλώσσης,

β. Ὀνοματίσαι αὐτοὺς ἐπισήμως,

γ. Τυπῶσαι αὐτοὺς ἐν σχήμασιν ἀναμνηστικοῖς τῶν ὀνομάτων, ἅπερ εἰσὶ τὰ γράμματα ἢ τὰ στοιχεία,

δ. Τάξαι τὴν σειρὰν αὐτῶν εἰς διπλὴν εὐχερῆ χρῆσιν, τὴν μὲν ὑπὸ ἔποψιν ἀριθμητικὴν, τὴν δὲ ὑπὸ ἔποψιν φωνητικὴν,

ε. Ἀναγγεῖλαι διὰ τῆς σειρᾶς ἑκατέρας ἐπόψεως τὸ ὠφέλιμον ἑκάστης ἐν ἠθικῷ παραγγέλματι εἰς τοὺς ἀρχομένους.

Ἐκαστος εἰκάξει ὅποιαν τινὰ ὀξύνουσαν εἶδει ἔχειν τὸν τοῦτο ἐπιχειροῦντα, ἔτι δὲ μάλλον θαυμασθήσεται, ὅταν γνωσθῇ ὅτι διὰ τινων λέξεων καὶ τούτων οὐ πολὺ ἐξεζητημένων, ἀλλὰ καὶ πάνυ κοινῶν κατώρθωσε τὸ ἐπιχειρηθέν, περιληπτικὸν τούτων ἀπάντων.

19. Ἀλλὰ μεταβῶμεν πρῶτον εἰς ἐρμηνείαν τῶν ἐξ προσημειωθειῶν φωνῶν περιληπτικῶν ἀπάσης ποσότητος.

Ἡ πρώτη λέξις ἐστὶν ΑΒΓΔ **ا ب ج د** (πρόφ. ἔμπτζεδ) ἢς ῥίζα ἐστὶ τὸ ΒΓΔ εὐρισκομένη καὶ ἐν τῇ ἑβραϊκῇ καὶ ἐν τῇ συρικῇ καὶ ἐν τῇ ἀραβικῇ ἐν ταύτῃ μάλις πολυσήμαντος, ὡς ἕκαστος δύναται εἶδει ἐν τοῖς λεξιμοῖς, ἀλλ' αἱ κυριώτεραι σημασίαι εἰσὶ, α. ἡ ἐπιτάσσεως ἀσφαλῶς, β. ἡ ἐπὶ τὸ εἰδέναι τι ἀκριβῶς, γ. ἡ ἐπὶ τὸ ἐμβατεύειν μυστήριόν τι, δ. ἐντεῦθεν καὶ ἐπὶ τοῦ εἰδύτος ὁδηγεῖν ἀσφαλῶς ἐν ταῖς ἐρήμοις. Ἐκάστη τῶν σημασιῶν τούτων τείνει ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡμεῖς ὡς ἀρμοδιωτέραν εἰς τὸν ἡμέτερον σκοπὸν ἐλάβομεν τὴν β'. Τὸ Α γραφὴν μικρότερον δηλοῖ μὴ εἶναι ῥιζικόν, ἀλλ' ἐκ τοῦ δ' τυπαρίου, ἔχοντος δύναμιν ἢ διάθεσιν τοῦ ἀναδεικνύναι τὸ ὑποκείμενον εἰς ποῖαν τινὰ στάσιν ἢ βαθμὸν, ἐξ οὗ καὶ τὰ συγκριτικὰ ἢ υπερθετικὰ, ὁ αὐτὸς γὰρ τύπος παρ' Ἀραβῶν (ἄρα ἀραβ. Γραμμ. Συλλέστρου Σακῦ. τόμ. Α. § 244). Ὅθεν καὶ μετεφράσαμεν ἀνέδειξεν εἰδημονέστατον.

Σημ. Ἡ σημασία τῆς ῥίζης ἐν τῇ ἑβραϊκῇ μετέπεσεν ἐπὶ κακοῦ, ἐπὶ παροργία, δολιότητι, κτλ. ὡς καὶ παρ' ἡμῶν ἡ λέξις παροργία, σοφιστής, κτλ. Ἐν τῇ ἀραβικῇ ἔχει καὶ σημασίαν ὀμάδος καμήλων. Ἐκ τούτου ἐν τῇ συρικῇ ἢ σημασία αὐτῆς περιωρίσθη εἰς ἀθροισμα ἢ σωρείαν μικρῶν πετρῶν ἐπὶ οἰκοδομῇ, εἴτε καὶ ἀπλῶς ἐπὶ συμικρότητι κτλ.

20. Ἡ δευτέρα λέξις ΕΣΖ **ه ز ح** (πρόφ. χέβεζε) σημαίνει πᾶν δημιουργήμα (κινούμενον), καὶ ἰδίως ἐπὶ ἀνθρώπων κατὰ σημασίαν τοῦ θνητῶν διὸ καὶ μετεφράσαμεν ἀνέδειξεν εἰδημονέστατον ἀνθρώπων.

21. Ἡ τρίτη λέξις **ط** **ط** **ط** **ط** (πρόφ. χούττι) συγκοιταὶ ἐκ τοῦ ΗΘ τοῦ σημαίνοντος γραμμῆν, σειράν, μετὰ καὶ πολλῶν ἄλλων σημασιῶν συνεχομένων ἐγγύθεν ἢ καὶ πόρρωθεν τῇ ἀρχικῇ ταύτῃ σημασίᾳ, ἢ καὶ μηδὲως συναφθῆναι δυναμένων· τὸ δὲ I πρῶτον πρόσωπόν ἐστι ἐνικῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας· διὸ καὶ μετεφράσαμεν ἀνέδειξεν εἰδημονέστατον ἀνθρώπων ἢ σειρά μου.

Σημ. Ἐν τῇ ἑβραϊκῇ γράφεται ἢ γραμμῆ, ὁ μῖτος ἢ κλωστή ΘΣΗ, ἀλλὰ τὸ Βαῦ ὡς φωνῆεν εἰσαχθὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γραφῇ οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον, ὡς ὁράται ἐργῶ ἐν τῇ ἀραβικῇ **ط**, διότι οὐ ποιεῖ μὲν ῥίζαν, προφέρεται δ' ὅμως ἐν τῇ ἀναγνώσει ου.

22. Ἡ τετάρτη λέξις ΚΛ—ΜΝ **ك ن** (πρόφ. Κέλεμεν) σύνθετός ἐστιν ἐκ τοῦ ΚΛ σημαίνοντος πᾶν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀρμονικαῖς γλώσσαις, καὶ τοῦ ΜΝ σημαίνοντος καὶ αὐτοῦ ἀόριστον πρόσωπον ἢ τις· διὸ καὶ μετεφράσαμεν πάντα τινά, οὕτως ἀνέδειξεν εἰδημονέστατον ἀνθρώπων ἢ σειρά μου πάντα τινά.

23. Ἡ πέμπτη λέξις ΟΠΛ **س ع ف** **س ع ف** **س ع ف** **س ع ف** (πρόφ. ἔμπτζεδ) ἢς ῥίζα ΟΠΛ εὐρίσκεται μόνον ἐν τῇ χαλδαϊκῇ σημαίνουσα κικκίδι, ὡς καὶ ἐν τῇ συρικῇ, πλὴν ὅτι ἐν αὐταῖς τὸ Ο τρέπεται εἰς Α, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις λέξεσι τῶν ἀραβαίων γλωσσῶν, ὅθεν καὶ τὸ κατειργασμένον δῆμα τὸ ἐμβραχὲν ἐν ἐγγύματι ἢ βράσματι κικκιδίου λέγεται ΑΠΛΑ, σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἐπισχετικὴν ἢ ἐπιπωματικὴν ἰδέαν ἔχον κτλ. Ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ἢ ῥίζα αὕτη οὐ σώζεται, ἀν μὴ εἴπῃς ἐκ τῶν πολλῶν ὁμοίων σημασιῶν, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸ Ο=ΗΠΛ ἔσερέωσεν, ἐσφιγξεν. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀπασῶν τῶν ἀρμονικῶν γλωσσῶν πληρεστάτη καὶ πλουσιωτάτη ἀραβίδι ἐκτάδην ἔχει μὲν τὴν ἀρχικὴν τῆς συπτικότητος ἰδέαν καὶ τὴν κατεργαστικὴν καὶ ἐκ τούτου τὴν τῆς ἰσχυροποιήσεως, ὅθεν τὴν ἐπιπωματικὴν καὶ συσφιγκτικὴν, ἔχει δὲ τὴν ἐπισχετικὴν καὶ περιπτυκτικὴν μετὰ δυνάμει, ὅθεν καὶ τὴν ἐν ἰσχύι ἐπισπαστικὴν καὶ τὴν κατοχικὴν ἐκ προκατεργασίας τινὸς οἰονεῖ ἐξ ὑποστυφῆς, ἵνα ἢ μόνιμον τὸ ἐπαγόμενον χρῶμα ἢ χρίσμα κτλ., ὡς ἀν ἐλέγομεν « τὰ ἐνάρετα παραδείγματα τῶν γονέων ἢ καὶ τὰ ἐναντία εἰσὶν ὑποστυφῆ τις τῆς καλῆς ἢ φαύλης ἀγωγῆς τῶν παιδῶν, προσγινομένης ἐν τῇ

νεανικῇ ἡλικίᾳ. » Τὸ σ οὐκ ἔστι ῥιζικόν, διὸ ἐγράφη καὶ συμικρόν· ἔστι δὲ μέλλοντος χρόνου χαρακτηριστικὸν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀρμονικαῖς γλώσσαις, ἀλλ' ἰδίως ἐν τῇ ἑβραϊκῇ προτιθέμενον δὲ τῶν ῥημάτων ἔχει σημασίαν ὅς. Ὁ Βουζτόρφοις ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Μοντάλδη ἀποκοπὴν τοῦ **ש** ὅς τις λογίζεται, καὶ δίδωσι σημασίαν ἀοριστίας· ἐπάγει δὲ καὶ ἀμύπολλα παραδείγματα· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀραβίδι ὡς ἀποκοπὴν τοῦ **س** ἐκλαμβάνουσι· ὅθεν ἠρμηνεύσαμεν ὅς ἔσχευ ὑποστυφῆν, ἢ ὅς κατέσχευ ἰσχυρῶς καὶ ἔλαβεν ὡς ὑποστυφῆν προηγουμένως, οὕτως ἀνέδειξεν εἰδημονέστατον ἀνθρώπων ἢ σειρά μου πάντα τινά, ὅς ἔσχευ ὑποστυφῆν προηγουμένως.

Σημ. Τὸ σ τῆς λέξεως ΟΠΛ ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ ἑβραϊκοῦ Ἀλφαβήτου εἶδει γραφῆσαι = **ש**. Ὅπερ κατέχει τὸν τόπον τοῦ ἡμετέρου = **ש**. Τοῦτο δὲ τὸ **ש** ἐν τῇ ἑβραίδι ἀναπληροῖ τριῶν φωνῶν ὑπηρεσίαν, α'. τὴν τοῦ Σ γραφόμενον μετὰ σιγμῆς ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος, οἷον ἐν τῇ λέξει **שש** (ἐπιτυχῶς ἔχειν), β'. τὴν τοῦ Ξ (προφερομένου ὡς τὸ γαλλικὸν ch ἢ τὸ γερμανικὸν sch ἢ τὸ Σ, ὅπως αὐτὸ προφέρεται ἐν τῷ σήμερον εἰς τινὰ τῆς Ἡπείρου μέρη) μετὰ σιγμῆς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος, οἷον **שש** (ἀνοηταίνειν ἢ μαίνεσθαι), γ'. τὴν τοῦ ἡμετέρου ΣΘ, ἀλλὰ συρικτοῦ, οἷον **שש** (τριμερίζω, τριχοτομῶ). Ἐν τῇ ἀραβίδι τὸ αὐτὸ σχῆμα **س** ἀναπληροῖ τὰς δύο πρώτας χρεῖας διακρινόμενων τῶν ἡχῶν διὰ τριῶν στιγμῶν ἐπὶ τοῦ β. καίτοι οὐ πάντοτε. Ὅθεν δοκεῖ ὅτι ἐν τῇ παναρχαιοτάτῃ ἀραβαίδι τὸ αὐτὸ σημεῖον ἐδήλου μὲν ἑκατέρας τὰς φωνάς, ἐσχημάτιζε δὲ καὶ τὸν μέλλοντα ἢ τὸ ἀόριστον τῆς σημασίας· τὸ δὲ σχῆμα σ εὐρέθη ὕστερον. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἐκτάδην ἐροῦμεν, ὅταν γένηται λόγος περὶ ἐκάστου γράμματος.

24. Τέλος ἡ ἕκτη λέξις **ق ر ط** **ق ر ط** **ق ر ط** **ق ر ط** (πρόφ. Κάρεσετ). Ταύτης κατὰ τὸν Βουζτόρφοις ἢ μὲν ῥίζα γυμνὴ οὐχ εὐρίσκεται ἐν τῇ ἑβραίδι, τὰ δὲ παράγωγα εὐρίσκονται σημαίνοντα τμήματα ξύλου (οἷον σανίδας, ἰκρία, κτλ.).

Ἐν τῇ χαλδαϊκῇ καὶ ἐν τῇ συρικῇ εὐρίσκεται μὲν, ἀλλ' ἐπὶ ἀπομεμακρυσμένης σημασίας, εἰμὴ ὅτι ἐν τῇ προτέρᾳ σημαίνει καὶ περιδέρκιον κόσμον (οἰονεῖ ἐκ κομμάτων). Ἐν τῇ ἀραβίδι πολυσήμαντος, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῶν σημασιῶν φέρει ἰδέαν τμημάτων, κερματισμοῦ, ἀλλεπαλληλίας τμημάτων συλλεγομένων ἔνθεν κἀκείθεν **ق ر ط** κατ' ἐπισώρευσιν ἢ κατὰ σειράν καὶ ἀλληλουχίαν τιθεμένων. Τὸ T ἐστὶ κοινὸς σχηματισμὸς τοῦ θηλυκοῦ ἢ τοῦ

πληθυντικοῦ (ἐν γὰρ τῇ ἀραβίδι ὁ θηλυκὸς ἐνικός σχηματισμὸς κοινὸς ἐστὶ καὶ τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων)· διὸ μετεφράσαμεν τὴν ἀλλεπαλληλουχίαν τῶν τμημάτων (ἢ καὶ αὐτὰ τὰ τμήματα), οὕτως ἀνέδειξεν εἰδημονέστατον ἀνθρώπων ἢ σειρά μου πάντα τινά, ὅστις ἀν κατέσχε προηγουμένως τὴν ἀλλεπαλληλουχίαν τῶν τμημάτων.

25. Καὶ ταύτην ἡμεῖς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ κατάθεσιν ἐξηγάγομεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Ἀλφαβήτου, ἐν κεκομμέναις λέξεσι, περὶ τε τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἢτοι πόθεν ἐπεφοίτησε μεταξὺ ἡμῶν εἰς ταῦτα τὰ κλίματα, καὶ περὶ τοῦ τί ἐπαγγέλλεται, καὶ ποῖαν ἐργασίαν ἐπωφελεῖ δύναται παρασχεῖν εἰσαγόμενον εἰς τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν... Ἡμεῖς ἐτάζοντες αὐτὸ τόσον ἠδυνήθημεν ἵνα ἐξαγάγωμεν ἐπὶ τῆς παρουσίας πρώτης ἀνακρίσεως, καὶ οὕτως ἐβεβαιώθημεν ἐκ τε τῆς λαλιᾶς αὐτοῦ καὶ τῶν συντεταγμένων ἢ καὶ κομματικῶν λόγων αὐτοῦ. Δυνάμεθα δὲ βεβαιώσαι καὶ πάντα ἐμφορῶν, ὅτι οὐ ψεύδεται οὔτε ἐν τῷ λέγειν τὴν γενέθλην αὐτοῦ, οὔτε ἐν τῷ τί ἐπαγγέλλεται. Σὺν πᾶσι τούτοις ἡμεῖς μὴ ἀρούμενοι εἰς τὴν πρώτην ταύτην ἀνάκρισιν εἰσάξομεν αὐτὸ καὶ εἰς δευτέραν· οὐ γὰρ καλὸν τὸ ἐμπιστεύεσθαι εὐκόλως καὶ ἐν ὀλίγοις.

26. Πρὸ πεντήκοντα ἤδη χρόνων, ὅτε ὁ μέγας Οἰδίπους τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος οὐπω ἠρμηνεύκει τὴν γλῶσσαν τῆς αἰγυπτίου Σφιγγός, λέγω τῶν ἱερογλυφικῶν, ἐπειδὴ ἔνοιᾶ μοι ἐγένετο ἵνα γράψω τι περὶ τῆς τῶν Ο' μεταφράσεως τῆς Γραφῆς ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων Σωτηρῶν τε καὶ Φιλαδέλφου, σημείου οὔσης ἀντιλεγομένου παρὰ τοῖς κριτικοῖς μέχρι τῆς σήμερον, καὶ ἐκ τούτου ἐδέξασέ μοι, ἵνα ἐξακριβώσω τὰ λεγόμενα σημεῖα γράμματα ἐν διαφόροις ἀνατολικῶν ἀλφαβήτοις, ὧν ἐνταῦθα ἐκδίδωμι γενεαλογικόν, οὕτως εἰπεῖν, πίνακα, τὸ σαμαρικὸν ἐφάνη μοι ὡς ἀρχαιώτερον, διὸ καὶ ἐν αὐτῷ ἐσπευσα ἵνα ἐξιγνιάσω τὸ τότε περιαδόμενον πρόβλημα· « Εἰ τὰ γράμματα ἔχουσί τινα σχέσις πρὸς τὰ ἐαυτῶν ὀνόματα. » Καὶ πάντως αὕτη ἡ ἐπομένῃ ἐνταυθὶ κατὰ σειράν ὄψις αὐτῶν οὐ μόνον τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸ ἀκατέργαστον αὐτῶν ἐμφαίνει, ἀλλὰ καὶ ἐλπιδας δίδωσιν, ὅτι ἐξαχθίσειται καὶ τι πιθανὸν ἐκ τῆς μορφῆς αὐτῶν, ἀνάλογον τῆς χρεῖας τοῦ προβλήματος. Τὸ γὰρ ἑβραϊκὸν Ἀλφάβητον, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν χρήσει γενόμενα παρ' ἔθνεσιν ὁπώποτε λαβοῦσι πολιτισμὸν τινὰ ἴδιον, ἐκαλλωπίσθησαν ἐπὶ τὸ κομψότερον, ὅθεν εἴκασα ὅτι ἀπώλεσαν καὶ τὸν ἀρχαῖον αὐτῶν σχηματισμὸν· μόνον δὲ τοῦτο τὸ ἐλάχιστον γένος τῶν ἀνθρώπων κα-

ταδιωκόμενον πανταχόθεν και παρὰ πάντων και δὴ και τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ οὔτε ἠδυνήθη προ-

αχθῆναι, ἀλλ' οὔτε και ἐξέλιπεν ἐξ ὀλοκλήρου. 27. Ἰδοὺ τὸ Ἀλφάβητον αὐτοῦ.

ἄλεφ.	ἕσθ.	γίμελ.	ἄλεθ.	έ.	ουκου.	ζαίν.	έθ.	θεθ.	ιοδ.		
Ⲁ	Ⲃ	Ⲅ	Ⲇ	Ⲉ	Ⲋ	Ⲍ	Ⲏ	Ⲑ	Ⲓ		
Ⲕ	Ⲗ	Ⲙ	Ⲛ	Ⲝ	Ⲟ	Ⲡ	Ⲣ	Ⲥ	ⲧ		
α	β	γ	δ	ε	ς	ζ	η	θ	ι		
καφ.	λαμεδ.	μεμ.	νουν.	σαμεχ.	αίν.	πε.	τοκδ.	ρωφ.	ρέσσ.	σιν	ταυ.
Ⲙ	Ⲏ	Ⲑ	Ⲓ	Ⲕ	Ⲗ	Ⲙ	Ⲛ	Ⲝ	Ⲟ	Ⲡ	Ⲣ
Ⲕ	Ⲗ	Ⲙ	Ⲛ	Ⲝ	Ⲟ	Ⲡ	Ⲣ	Ⲥ	ⲧ	ⲩ	ⲫ
κ	λ	μ	ν	ς	ο	π	λ	φ	ρ	ξ	τ

Τούτων τῶν σημείων τὰ ὀνόματα ἐρμηνεύομενα καθ' ἡμᾶς ἀποδιδόσκει τὴν ἀκόλουθον τῶν ἐννοιῶν σύνταξιν.

Μάθε, οἶκον, καλλῆς, ὀδηγίης—Ἔστι (δ') ὀβελός, ἐστολισμένος, γραμμαίς, δηλοῦσαις—Παῖς, ἐπιμελής, παιδεύεται, εὐκόλως—Ἰχθύς, ὠφελῆ, ὀφθαλμῶν—Στόμαχ, δόλιον, ὀπή, κεφαλή, ἄτιμος. Τέλος. Ἡ καθ' ἕκαστον ἐρμηνεία ἔπειτα.

ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ Γ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΙΒ' συνεδριάσει.)

28. Ἐν τῇ πρώτῃ προσλαλιᾷ (§ 7) εἶπομεν, ὅτι και πάλαι ἐτηρήθη, εἰ και μὴ μεθοδικῶς, ὑπὸ τοῦ σοφοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰερωνύμου, ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων τοῦ Ἀλφάβητου και καθ' ἑκατὰ ἔχει σημασίαν τινά, ἅμα τε καταρτίζει οὐ μόνον λόγον ὀλοσχερῆ, ἀλλὰ και περιόδους λόγων. Ἰδοὺ ἡ καθ' αὐτὸν ἐρμηνεία (εἰς τὴν συμβεβούλευται πάντως, ὡς συνείθιζε, και τὸν εἰδήμονα και πεπαιδευμένον τὰ ἑβραϊκὰ Ἰουδαῖον διδάσκαλον αὐτοῦ, ὄντα τῶν ἐκ τῆς περιωνύμου παρ' ἑβραίοις και τὸ τότε ἀμναζούσης σχολῆς ἐν Τιβεριάδι) ἐν τῇ Α'. τῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν ad Paulam Urbicam. « Ἄλεφ. Α. ἐρμηνεύεται διδασκαλία, doctrina. Βέθ. Β. οἶκος, domus. Γέμελ. Γ. πλήρωμα, plenitudo. Δέλεθ. Δ. πιτάκωρ, tabularum. Ε. Ε. αὐτη, ista. Βαυ ς. και, et. Ζαί. Ζ. ἐκείνη, hinc. Ἡέθ. Η. ζωή, vita. Θεθ. Θ. ἀγαθόν, bonum. Ἰώδ. Ι. ἀρχή, principium. Κάφ. Κ. χεῖρ, manus. Λάμεδ. Λ. παιδείας, disciplinae, ἡ καρδίας, cordis. Μέμ. Μ. ἐξ αὐτῶν τούτων, ex ipsis. Νουν. Ν. αἰώνιον, sempiternum. Σάμεχ. Σ (τόπος τοῦ Ξ). βοήθημα, adjutorium. Αἰν. Ο. πηγῆ, fons, ἡ ὀφθαλμός, oculus. Πέ. Π. στόμα, os. Σάδε. Π. δικαιοσύνη, justitia. Κώφ. Φ. φώνησις, vocatio. Ρέσσ. Ρ. κεφαλή, capitis. Σάν.

Ξ (τόπος τοῦ Σ). ὀδόντων, dentium. Θκῦ. Τ. σημεῖα, signa. » — Μετὰ τὴν τῶν στοιχείων ἐρμηνείαν περαίνει τὴν τοῦ λόγου σύνταξιν οὕτως: ΑΒΓΔ (ⲀⲂⲄⲆ) ποιοῦσι σύναψιν, ἄ. διδασκαλία οἴκου τὸ πλήρωμα τῶν πιτάκωρ. Ὅτι δηλαδὴ (ἀκολουθεῖ δ' αὐτὸς πατήρ ἐρμηνεύων) ἡ διδασκαλία τῆς ἐκκλησίας, ἣτις ἐστὶν οἶκος Κυρίου, ἐν τῷ πληρώματι τῶν βιβλίων εὐρίσκεται. — Β'. σύναψις ἐστὶ τὸ ΕΣΖΗ (ⲈⲐⲒⲔ) αὐτη κακείνη ἡ ζωή. Τίς γὰρ ἑτέρα ζωὴ ὑπάρχειν δύναται, λέγει, ἄνευ τῆς τῶν Γραφῶν γνώσεως, δι' ὧν και αὐτὸς ὁ Χριστὸς γνωρίζεται, ὁ ὧν ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν; — Γ'. σύναψις τὸ ΘΙ (ⲑⲓ) ἀγαθὴ ἀρχή. Εἰ γὰρ και νῦν γινώσκουμεν τὰ γεγραμμένα, ὅσα δὴ και ἐγράφησαν, ἀλλ' οὐν γε ἐκ μέρους γινώσκουμεν και ἐκ μέρους προφητεύομεν, και νῦν ὡς δι' ἐσόπτρου ὀρώμεν ἐν αἰνίγματι: ἦν δὲ ἀξιωθῶμεν εἶναι σὺν Χριστῷ και ὅμοιοι ἀγγέλους, ἡ μὲν τῶν βιβλίων διδασκαλία σχολάσει, τὴν δὲ καλλὴν ἀρχὴν, ὡς ἔχει, ὀψόμεθα πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. — Δ'. σύναψις τὸ ΚΛ (ⲕⲌ) χεῖρ διδασκαλίας ἡ καρδίας. Ἡ μὲν χεῖρ νοεῖται ἐν ἔργῳ, ἡ δὲ διδασκαλία και καρδία ἐρμηνεύονται ἐν αἰσθήσει ἡ νοήσει (sensu) οὐδὲν γὰρ ποιεῖν δύναμεθα ἂν μὴ πρότερον γινώσκουμεν τὸ ποιητέον. — Ε'. σύναψις τὸ ΜΝΣ (ⲘⲎⲐ) ἐξ αὐτῶν τούτων αἰώνιον βοήθημα. Τοῦτο οὐ χρήζει, λέγει, ἐρμηνείας, ἀλλ' ἐστὶ φωτὸς φανερότερον ἐκ τῶν Γραφῶν προσήγγεσθαι τὰ αἰώνια βοθηήματα (subsidia). — ς'. σύναψις τὸ ΟΠΛ (ⲠⲓⲠ) πηγῆ ἡ ὀφθαλμός στόματος δικαιοσύνης ὅπως ἐν τῇ γ'. συνάψει, λέγει, ἠρμήνευται. — ζ'. και τελευταία σύναψις (ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ ταύτῃ συνάψει, λέγει, ἔνεστι και νόημά τι μυστηριώδες) τὸ ΦΡΕΤ (ⲠⲤⲒⲠ) φωνῆσις κεφαλῆς ὀδόντων σημεία. Δι' ὀδόντων ἡ ἐκρῆρος ἐξέρχεται φωνὴ και ἐπ' αὐτοῖς τοῖς σημείοις εἰς τὴν ἀπάντων κεφαλὴν, ὅς ἐστιν ὁ Χρι-

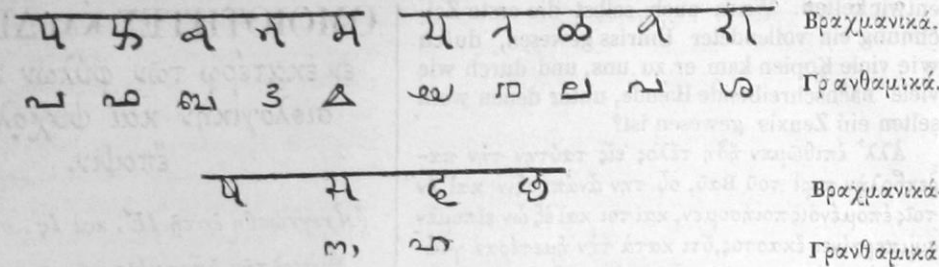
στός, ἀναπέμπεται, δι' οὗ και εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν εἰσερχόμεθα.

29. Τοιαύτη τις ἐστὶν ἡ καθ' αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ Ἰερωνύμου ἐρμηνεία τοῦ Ἀλφάβητου, γενομένη ἐν χρόνοις, ἐν οἷς ἐπίστευον ἴσως τὰ γράμματα εἶναι εὐρημένα ὑπὸ τινος τῶν Πατριαρχῶν τοῦ Ἰσραὴλ (ὅρα τὴν περὶ εὐρέσεως τῶν γραμμάτων προσλαλιάν), και ὅτε τὰ πάντα ἠρμηνεύοντο ἐπὶ τὸ ἀλληγορικώτερον. Ὡστε οὔσης ἐπταισμένης τῆς βάσεως, και νοῦν ἐπταισμένον ὠφείλεν ἀποδιδόναι: οὐ μὴν ἀλλὰ και πολλὰ τῶν φωνῶν ἐπταισμένως ἠρμηνεύθησαν, ὅπερ ἐσημείωσαν και οἱ τελευταῖον ἐκδόντες τὰ συγγράμματα αὐτοῦ (ἐκδ. Migne), εἰ και μὴ καθὰ μοῦραν, ἐν τῇ λέξει Δέλεθ. Ἡμεῖς μέντοι ἐπιτηδὲς ἐξεθέμεθα ἐνταῦθα σύμπασαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνείαν ἐν ἀκριβεῖ μεταφράσει, ἀφέντες τὴν κρίσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅπως μὴ ὑπαχθῶμεν ἐπικρίναι και κατακρίναι τοιοῦτον σεβάσιμον ἄνδρα προθυμηθέντα, ἵνα μεταδῶ εἰς τοὺς δυτικούς χριστιανούς μεταφρασίαν ὀλοσχερῆ τῶν Γραφῶν, εἰ και ἐν πολλοῖς ἐπταισμένην (ἐν ᾧ εἶχε και τὰ ἐξαπλά και ὀκταπλά τοῦ μεγάλου και ἀειμνήστου Ὁριγένη), ἐκ τοῦ τότε φερομένου βαβυλωνικοῦ κειμένου, ὄντος και αὐτοῦ πλεισταχοῦ πεπονημένου, μάλιστα διὰ τὸ μῆπω γεγενῆσθαι και τὴν οἰανδήποτε ὑστερόχρονον ἐπεξεργασίαν τῶν κριτικῶν τῆς Μασώρας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κειμένου. Εὐρηναίαι δὲ και παρ' ἄλλοις ἄλλαι ἐρμηνεῖαι τῶν ἀλφάβητικῶν λέξεων, οἷον παρὰ Δρουσίῳ και παρὰ τῷ Μορίῳ ἐκείνῳ (Exercit. Bibl.). Ἀλλ' ἡμεῖς μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἡμετέραν, ἑῶντες ἐλεύθερον ἕκαστον ὅπως ἀσπασθῆ, ἦν ἂν βούληται.

30. Τὸ ἄρτιον οὖν ἑβραϊκὸν Ἀλφάβητον, ὡς ἐφημεν ἐν τῇ Β'. προσλαλιᾷ, φηέγγεται τὴν τε πατρίδα και τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν ἀραβιστικῷ ἰδιώματι, καθὰ τε τὴν ἀρχαίαν ἀριθμητικὴν αὐτοῦ διαίρεσιν εἰς ἕξ ῥήματα, και καθὰ τὴν ἐν σειρᾷ σύνταξιν τῶν καθ' ἕκαστα ὀνομάτων αὐτοῦ. Εἰς τούτων δὲ τὴν ἐρμηνείαν ἐπειγόμεθα, ἐκτιθέμενοι πρώτον, πῶθεν θαρρυνθέντες ἀπομακρυνόμεθα τῆς τῶν πρὸ ἡμῶν.

31. Ἐν τῷ βιβλίῳ Τωβίτ γέγραπται (ς' 9), ὡς ἄγγελος Κυρίου ἐδίδαξε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὅτι εἰς τὸ τῶν ὀφθαλμῶν λεύκωμα ἡ ἕτερον πάθημα ὠφελῆ ἡ τοῦ ἰχθύος χολή, δι' ἧς και ἡ τοῦ πατρὸς τύφλωσις ἔργῳ ἰάθη. Οὐχ ἡμέτερον, οὐδ' ἐνταῦθα ὁ ἀρμόδιος τόπος, ἐρευνᾶν και συζητεῖν, ἂν ἔχηται ἀληθείας, ἡ μὴ, ἡ τηλικαύτη τοῦ ἰχθύος ἀρετὴ ἄλλως ὅμως γινώσκουμεν, ὅτι και τὴν σήμερον ἐνταῦθα και ἐν πολλοῖς ἄλλοις μέρεσιν εἰς πολλὰ παθήματα ὁ λαὸς μεταχειρίζεται, ὡς

ἱαματικά ἐπιθήματα, τὸν ἰχθὺν σμαρίδα, ἐν κυνάγγῃ π. χ. και τὴν πέστροφαν (εἶδος πέσρας) ἀλά βαλιγῆ, εἰς οἰδήματα φλογιστικῆς ἰδέας: ἀλλὰ και τὸ ἡπατικὸν λίπος τοῦ γάδου (huile de foie de morue) πολύχρηστον και παρ' ἱατροῖς αὐτοῖς, πάνδημον δὲ και ἡ τῶν ἐπιτιμῶν θαλασσίων καρκίνων κατάπλασις εἰς τε τὰ δέξια και χρονικὰ πάθη τοῦ στήθους και τῶν πνευμόνων. Τέλος δὲ και ἐπὶ θαύματος οὐδεὶς λόγος γίνεται τῆς τοῦ μέσου ἐνεργείας: ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν εἴη θαῦμα. Εἰκάζον οὖν ἐκ τούτου εἶναι τινὰ γνώμην ἀρχῆθεν περὶ τοιαύτης ἀρετῆς τῶν τινος ἰχθύων: διότι και οἱ τῶν Αἰγυπτίων ἱερεῖς ἀπείχον τῆς τῶν ἰχθύων βρώσεως: ἀλλὰ και οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ πολλὰ τινὰ λαβόντες ἐκ τῶν ἱερογλυφικῶν (ὡς τὸ παριστᾶν εἰκονικῶς τὰ μαρτύρια τῶν ἁγίων, ἐφ' ᾧ συγκεχώρηται ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ ὁ εἰκονισμὸς τῶν μαρτύρων, ὡς ὦν βιβλίον τι ὑποτιθέμενον εἰς τὰ ὄμματα τῶν χυδαίων, καθὰ και ἡ Ζ'. Οἰκουμένη Σίνδος συνεχώρησε τὴν τῶν εἰκόνων προσκύνησιν, ὡς και τὴν διὰ χειρὸς εὐλογίαν τῶν ἱερέων, σχηματιζόντων τοῖς δακτύλοις τὸ Ἰησοῦς Χριστός, και τὸν διὰ τῆς χειρὸς σημειούμενον σταυρόν), και τὸν ἰχθὺν ὡς σύμβολον χριστιανικῆς ὀμολογίας ἐπὶ πολὺ ἐπίστευον, ἐρμηνεύοντες τὸ ΙΧΘΥΣ Ἰησοῦς, Χριστός, Θεοῦ, Υἱός, Σωτήρ. Διὸ και ἐν τισὶν ἀρχαιοτάτοις καθὰ τύχην ἀνασκαφεῖσι τύμβοις εὐρέθη γεγραμμένον ἰχθύς ἡ και ὁ τύπος αὐτοῦ, ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ ἀποθανὼν τέθνηκεν ἐν τῇ ὀμολογίᾳ τῆς πίστεως. Ἄπαντες γινώσκουμεν ὅτι πρὸ χρόνων, ἴσως δὲ και μέχρι τῆς σήμερον, παρὰ τῷ ἀγροδιαίτῳ λαῷ τὰ βρέφη ἡ και τὰ παιδία ἔφερον, και φέρουσιν ἐτι παρὰ τοῖς Μοχαμεδανοῖς, ἐπὶ κεφαλῆς περιεπτά τινὰ, οἷον χελώνην και κἀνθαρὸν, σὺν οἷς και ἰχθὺν, ὡς σύμβολα προστρόπαια. Ἀλλὰ και οἱ Γενίτζεροι, ἡ πάλαι ἱερά φάλαγξ τῶν Τούρκων, ἔφερον ὡς φυλακτῆριον ἀλεξίκακον, ἡ ὡς ἐπίκλησιν βοθηθείας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὠλένης ἡ και τοῦ βραχίονος ἰχθὺν μελαγκέντητον. Ταῦτα οὖν τὰς ἰδέας ἔχων περὶ σημασίας ἰχθύος ὡς συμβόλου, και διατρέχων ποτὲ τὸ ἐπτάγλωσσον λεξικὸν τοῦ Καστέλλη ἐνέκρυσεν ἐν λέξει ἰχθύς εἰς τὸ ἀφοριστικῶς και γνωμικῶς λεγόμενον παρὰ τοῖς Ῥαββίνοις ἐν ἀραβιστικῷ ἰδιώματι **יְיִשׁוּעַ כְּסוּפִי** (Νουτᾶ σεμᾶ λιῦτιμ) ἡτοι ὁ ἰχθύς εὐποιεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς. Ἀρξάμενος δὲ πρὸ χρόνων ἐρευνᾶν και κρίνειν τὰς διαφορὰς ἐρμηνείας τῶν ὀνομάτων ἕκαστου στοιχείου, ὄντων μὲν προδήλως σημικῶν, ὡς προέφημεν, οἷον τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα, τὸ δέλτα, τὸ λάμβδα, τὸ σίγμα κτλ, μὴ ἱκανούντων δὲ εἰς καταρτισμὸν νοήματος πι-

Ἡ δὲ γραμμὴ αὕτη τοσοῦτον ἀναγκαία εἰς τὸ βραχμανικὸν Ἀλφάβητον, ὥστε καὶ ἕκαστον τῶν γραμμάτων γραφόμενον συμπεριφέρει καὶ τμημα αὐτῆς ἀλλὰ καὶ συλλαβὴ καὶ λέξις τὸ αὐτὸ ἰδίωμα ἔχει· οὕτω **ह** καὶ **ख** κτλ. καὶ συλλαβὰι

οἷον **मह** σανδ (ἑλλην. ἀπλοῦς) **उपर** ουπαρ (ἑλλην. ὑπέρ, τὸ ἐπάνω), καὶ λέξεις, οἷον

ब्रह्मण βραχμᾶνος **स्वरात्मता**

Σουαρασοτή (ὄνομα θεᾶς πάσης σοφίας, οἷα παρ' Ἑλλήσιν ἢ Ἀθηναῖς). Ὡστε ἀπό γε τῶν βηθέντων οὐδεμία ἀπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι ἀρχῆθεν τὰ γράμματα ἦσαν ἐπὶ ὀβελῶν τινῶν εἴτε ἀπτά, εἴτε γλυπτά, εἴτε καὶ ἐκκρεμῆ, ὡς διδῶσιν εἰκάσαι τὸ παρ' Ἰνδοῖς καὶ παρὰ τισὶ σημηκοῖς ἔθνεσι σωθὲν κοινὸν ἔθος. Δοκεῖ δὲ συλλογιστικῶς οὐ μόνον πιθανόν, ἀλλὰ καὶ βέβαιον, ὅτι τὸ μὲν γλύφειν, ἢ ἐγκολάπτειν, ἢ στερεοσηματικίζειν τὰ γράμματα πολὺ προτερεῖε τῶν λοιπῶν μεθόδων, τὸ δὲ διὰ ὕστερογενές, ἴσως δὲ καὶ πρὸ τούτου πολὺν χρόνον ἐμεσολάβησε τὸ ἐπὶ πινακίδιου κηρῶ πεπλασμένου ἐγκραττεῖν τὰ γράμματα, ὅπερ ἔπειτα μετέβη εἰς τὸ ἐπὶ ἀπλῆς πινακίδος χρώματι τινὶ γράφειν, ὅθεν ἐγένοντο τὰ δίπτυχα. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν πρεσβυτέρων μεμνήμεθα μαθόντες τὰ γράμματα ἐπὶ πινακίδος, ὅθεν καὶ παροιμία ἐπὶ τῶν ἀμαθῶν μὲν, ἐγκαχυμένω δ' ὡς παιδευθέντων, ὅτι «ἐμαθετὴν πινακίδα ἕως τὸ στελεαίρι». Ἀλλ' ἐάν τις εὐρεθῇ τολμηρότερος ἐμοῦ, μάρτυρας παρέξει καὶ τοὺς Γερμανοὺς αὐτοὺς μέχρι τῆς σήμερον τὰ γράμματα Buchstaben ὀνομάζοντας καὶ σημαίνοντας διὰ μικρῶν ζυγαρίων ἢ πασσαλισκῶν μεμαθηκέναι αὐτοὺς τὰ πρῶτα γράμματα, τοὺς ὀψιμωτέρους Γερμανοὺς λέγων· διότι οἱ ἀρχαιότεροι αὐτῶν, Φιλίππου τοῦ Cluverii (German. Antiq. I. 49.) ἐπάγοντος μαρτυρίαν, Literarum secreta viri pariter ac feminæ ignorant· καὶ πιθανόν, διότι κατὰ

τὸν Αἰλιανόν (Ποικιλ. ἱστορ. Η'. 6.) «τῶν ἀρχαίων φασὶ Θρακῶν μηδένα ἐπίστασθαι γράμματα, ἀλλὰ καὶ ἐνόμιζον αἰσχιστον εἶναι πάντες οἱ τὴν Εὐρώπην οἰκοῦντες βάρβαροι χρῆσθαι γράμμασιν.» Ἀλλὰ περὶ τοῦ Buchstaben καὶ ἀλλαχοῦ (προσλαλ. Ἐ.). Πρὸς δὲ τούτοις, εἴτις πιστεύειν δύναται εἰς τὰς μυθικάς, οὕτως εἰπεῖν, ἱστορίας τῶν Ἀράβων, ἐπειδὴ τὰ γράμματα θεοπαράδοτα δοξάζουσιν εἰς τὸν Ἀδάμ, καὶ διατηρηθέντα κατὰ παράδοσιν εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, καὶ πάλιν εὐρεθέντα ὑπὸ Ἀβραάμ, εἰκὸς συμπεραίνει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐπλατύνθη ἡ γραφὴ διὰ μέλανος καὶ γραφίδος (ἔρα Προλεγ. εἰς Λεξ. Μενίνσκη § III. de lingua araba σημ. 5). Τέλος τὰ γράμματα σύμβολα ὄντα ἰδίου ἀρκτικοῦ φθόγγου, ἢ ὀνομασίας ἀντικειμένου τινὸς συνήθους, ὡς ἡμεῖς τὴν σήμερον ἐν τοῖς ἀλφαθηταρίοις διὰ τὰ παιδιάρια εἰς εὐχερεστέραν μάθησιν καὶ πρόχειρον ἀνάμνησιν τοῦ συμβόλου τῆς φωνῆς Α ζωγραφοῦμεν πλησίον Ἀετόν, ἢ Ἄλογον (ἵππον), καὶ πλησίον τοῦ Β Βοῦν, ἢ Βάτραχον, καὶ πλησίον τοῦ Γ Γῦπα, ἢ Γάδαρον (ἔνον), καὶ τοῦ Δ Δελφίνα κτλ., τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς εἶχον τὰ σχήματα παρεμφερῆ, ὡς ἐνῆν, πρὸς τὰ ἐκτυπούμενα ὀνόματα πεποιημένα πασσαλισκοῖς τισὶ προσπασσαλευμένοις ἐπὶ τινος βέλδου ἢ ὀβελοῦ ἢ καὶ ἐκκρεμαμένοις, ἀλλὰ τῷ χρόνῳ εἰσαχθείσης τῆς γραφῆς καὶ ἀποκοπέντων πολλῶν μελῶν τοῦ ἀντικειμένου κατήντησαν πλέον ἀπλάι γραμμαὶ μόνις ἔχγη ἄμορφα καὶ δυσδιάκριτα σώζουσαι τῶν ἀντικειμένων, καὶ οἷον εἰ μόνον ἐκ συνθήματος σύμβολα φωνῶν ἢ φθόγγων, κοινέτι πραγμάτων, ὧν μόνον τὰ ὀνόματα διαωνίσθησάν που, καὶ ταῦτα κολοβὰ καὶ ἠλλοιωμένα κατὰ γλώσσας γενῶν. Διὸ καὶ πάνυ σοφῶς σκέπτεται ὁ Hug (σελ. 23) «Wir sind irrig daran und fordern zu viel, wenn wir erwarten dass das Schriftzeichen den Gegenstand so vollkommen darstelle, wie die Contorni eines welschen Meisters in einem unverkennbaren Kunst- andrucke, da die Erfindung in Zeiten geschah, wo die bildenden Künste kaum sich im Keime

entwickelten. Wäre auch selbst die erste Zeichnung ein vollendeter Umriss gewesen, durch wie viele Kopien kam er zu uns, und durch wie viele nachschreibende Hände, unter denen wohl selten ein Zeuxis gewesen ist?

Ἀλλ' ἐπιθῶμεν ἤδη τέλος εἰς ταύτην τὴν παρεκβολὴν περὶ τοῦ Βαῦ, οὗ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις ποιήσομεν, καὶ τοι καὶ ἐξ ὧν εἴπομεν συμπεραίνει ἕκαστος, ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην τὰ σχήματα τῶν γραμμάτων ἢ ἐγκεχαραγμένα, ἢ συμπεπασσαλευμένα, ἢ καὶ τέλος ἐκκρεμῆ τμηματῖα τινὰ, κατὰ τε αἰῶνας καὶ χρείας καὶ τεχνουργίας καινοτόμους ἐπὶ θεραπείᾳ τῆς τῶν παιδῶν κουφότητος εἰς ὀβελὸν ἢ βέλδον τὴν ἀκραν ἀγκύλην ἢ κυρτὴν, δι' εὐκολίαν ἴσως καὶ λαβῆς καὶ ἐξαρτήσεως, περιεφέροντο· καὶ τοῦτο ἐστὶν ἡμῖν τὸ Βαῦ.

38. Ζάιν. Ζ. Ἐσολισμένος (ὀβελὸς δηλονότι) κατὰ ἀραβικὴν σημασίαν ἐκ τοῦ **ج** τὸ δὲ ἐκείνη τοῦ ἱερωνύμου οὐκ οἶδα πόθεν, ἂν μὴ εἴπῃς ἐξ ἑτέρας ρίζης καὶ γραμμάτων, οἷον τὸ **ج** ὀδᾶ.

39. Ἡέθ. Η. ἀρχικῶς ἐν τῇ ἀραβίδι καὶ ἐβραίδι ἐστὶ γραμμῆ, ἢ κάλλιον γραμμαὶ πολλά, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Γιγαῖος ἐν λέξει, καὶ ἐπομένως σχήματα γραμμικὰ.

40. Θέθ. Θ. ἐξ οὗ καὶ **نور** θιθὰ τὸ σημαῖνον κρεμάμενα φυλακτήρια, οἷα φέρουσιν οἱ εὐλαβεῖς Ἰουδαῖοι τε καὶ τῶν Χριστιανῶν τινες· διὰ δὲ τὸ κρεμάσθαι λέγεταί ἐκ μεταφορᾶς καὶ ὁ βότρυς τῆς ἀμπέλου· λέγονται δὲ καὶ τὰ περὶ ἀπτα τεμάχια ὑφάσματος, ἢ κλωσταὶ διαφόρου χρώματος, ἅπερ δέουσιν εἰς τὰς οὐράς, ἢ εἰς τὰ κέρατα τῶν συννεμομένων καὶ συναγελαζομένων κτηνῶν, ὅπως διακρίνονται καὶ διαγιγνώσκονται ἕκαστα τίνος εἰσίν· ἢ καὶ ἐκ τῆς νῦν γε ἀχρήστου ρίζης **نور** θητ (Καστέλλη), σημαίνουσης οὐ πόρρω τῆς προειρημένης ἕκτασιν, ἕκθεσιν.

41. Ὡστε τὰ ὀνόματα τῶν τοῖς πέντε προτέροις ἀκολούθῳ γραμμάτων **س. ز. ن. ه.** σημαίνουσιν ὀβελὸς ἐστολισμένος γραμμαῖς κρεμαμέναις (ἢ δηλοῦσαις).

Τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ἐν τῇ ἐπομένῃ προσλαλιᾷ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ

ἐν ἑκατέρῳ τῶν φύλων ὑπὸ φυσιολογικὴν καὶ ψυχολογικὴν ἔποψιν.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΙΕ'. καὶ Ιζ'. συνεδριάσει.)

Ἡ περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινῳ ἀξίολογος τοῦ Κ. Ι. Ζωγράφου πραγματεία τοὺς ἐπὶ ταύτης ἀγορεύσαντας εἰς δύο ἀκριβῶς ἀντιπάλους διεῖλε φατρίας, ὧν ἡ μὲν μετὰ τοῦ πρωταγωνιστοῦ, τὴν γυναικα πιστὴν μόνον σύζυγον καὶ φιλόστοργον μητέρα ἐθέλει, ἢ δὲ ταύτην σὺν ταύταις ταῖς αὐτῇ ἰδιαζούσαις ἀρεταῖς, καὶ γενναίαν πολεμιστὴν, καὶ κερδῶν ἔμπορον, καὶ θαρραλέαν θαλαττοπόρον, καὶ ναύκληρον, καὶ ἀφηρημένην μαθηματικὴν, καὶ ὑψιπέτιν ἀστρονόμον, καὶ φιλόανθρωπον ἰατρόν, καὶ φυσιοδίφιν, καὶ δικηγόρον, καὶ ῥήτορα, καὶ δικαστὴν, καὶ νομοθέτην, καὶ στρατιώτην, καὶ στρατηγόν, καὶ δὴ καὶ ἱεροφάντην, καὶ ἀρχιερέα, καὶ φιλόσοφον, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, κατὰ πάντα τῷ ἀνδρὶ ἐφάμιλλον, ἴσως δὲ πολλάκις καὶ τοῦτου καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἀνδρικαῖς αὐτοῦ ἀρεταῖς πολλῶν κάρρινα ἐθέλει. Εἶσαν δὲ οἱ Κύριοι οὗτοι τῇ ἐναντίᾳ μερίδι ὑπονοῆσαι, ὅτι ἐάν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ ὀρατῷ οὐπω ἀνεφάνησαν παρὰ ταῖς γυναιξίν οὔτε Πλάτωνα, οὔτε Σωκράτη, οὔτε Ἀριστοτέλεις, οὔτε Ὀμηροί, οὔτε Οὐίργιλιοί, οὔτε Ἀριστεῖδαί, οὔτε Θεμιστοκλεῖς, οὔτε Περικλεῖς, οὔτε Δημοσθένεις, οὔτε Κικέρωνες, οὔτε Σόλωνες, οὔτε Λυκούργοι, οὔτε Ἴπποκράται, οὔτε Χαρθαῖοι, οὔτε Συδενσχάμαι, οὔτε Οὐολταῖροι, οὔτε Ρουσσῶ, οὔτε Κοπέρνικοι, οὔτε Καρτέσιοι, οὔτε Σπινόζαι, οὔτε Κάντιοι, οὔτε Σχελίγκιοι, οὔτε Ἐγγέλιοι, οὔτε Ρακίνοι, οὔτε Κορνήλιοι, οὔτε Σχεκισπίραι, οὔτε Βύρωνες, οὔτε Οὐάλτερσκοῦτιοι, οὔτε . . . οὔτε . . . οὔτε . . . ἀλλὰ φρῦναι τινὲς καὶ τινες ἄλλοι ἐπὶ σοφίᾳ διακεκριμένοι, ὡς αἱ Ἀσπασίαι, καὶ αἱ Ἰπατία, καὶ αἱ Σαπροῖ, καὶ αἱ de Stahl, καὶ αἱ Cottin, καὶ αἱ Ἰδαί Χάν-Χάν, καὶ αἱ Georges Sand, καὶ σπάνια τινὲς ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ πολεμικῇ ἀρετῇ διαπρέψασαι, ὡς ἡ παρθένος τῆς Αὐρηλίας, κλπ., καὶ αὗται ὅμως οὐδέποτε ὀλοσχερῶς ἐφάμιλλοι τοῖς μεγάλοις σοφοῖς καὶ πολεμισταῖς ἀνδράσι τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου, τοῦτο ἐκ μόνης τῆς ὤμης ῥώμης τῶν ἀνδρῶν προήλθεν, ὡς οὐκ ἐσάσης τὰ γυναικεῖα πνεύματα ἐπὶ τοσοῦτον ἀναπτυχθῆναι, ἀλλ' ἐν τῇ γυναικωνίτιδι καθάπερ εἰ βίᾳ καὶ δυναστείᾳ καθειρξάσης τὰς γυναικας, καὶ μόνον ἐριουργεῖν καὶ ταλασιουργεῖν, καὶ ἀλ-

φυτοποιεῖν καὶ τεκνοποιεῖν, καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τοὺς παῖδας θεραπεύειν, ἐν δὲ τῷ εὐδαίμονι ἡμῶν αἰῶνι, τῷ εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ νέου πολιτισμοῦ ἀφιγμένῳ, ἔστιν ὅτε καὶ μυθιστορήματα ἀναγιγνώσκουσιν τε καὶ συγγράφουσιν, καὶ πρὸ πάντων ἐν ταῖς πρὸς τέρψιν ἔσπεριναῖς ὁμηγύρεσι πρωτεύουσιν παρὰ χροιάσας· ἐκ τούτου δὲ καὶ ἕτερον συμπέρασμα εἶκασιν ἐξαχθῆναι, ὅτι ἡ ὠμὴ βίωσις τῆς πνευματικῆς ἀνωτέρας. Ταῦτα καὶ ἄλλα ὡς πλείστα ἐν τῇ μακρᾷ συζητήσει λεχθέντα ἢ ὑπαλιχθέντα, φόβον νῆ Δία μοι ἐνέπνευσαν, μὴ λάθωμεν τὰς εὐπρεπίους, ἀβραῖς, εὐαισθητοῦς, καὶ φιλοστόργους καὶ φιλόανδρους ἡμῶν γυναῖκας ἀπολέσαντες, καὶ ἀντ' αὐτῶν μυῶδη καὶ δασεῶδη καὶ τυλώδη, ἡ συνόφρα καὶ ὑψιμέτωπα, ἡ κατεσκληπτότα καὶ καχεκτούνη ἀνδρογύναια προσκτισώμεθα, ἢ τὸ πάντων χειρίστον, διὰ τῆς νεωτερικῆς ἀνατροφῆς μετὰ τινῶν αἰῶνων περιόδου τέλειον εἰς αὐτόχρημα ἐρμαφρόδιτα ὄντα μεταμορφώσασιν αἱ χαριτόβρυτοι καὶ καλλιπαῖδες ἡμῶν γυναῖκες, τὴν τῶν μερόπων γενεάν εἴτε ἐκ τῆς δευτέρας προσκτικτοῦ φύσεως, εἴτε ἐκ σκέψεως καὶ προμελέτης ἐξαντήσωσιν.

Καὶ τοι δὲ τὰ μὲν τινες τῶν ἡμετέρων ὡς μάλα ἐμβριθῶν φίλων παρηγόρησαν ἡμᾶς, διαβεβαιωσάμενοι, ὅτι ὁ φιλολογικὸς ἡμῶν Σύλλογος οὐδόλως ὁμάδα νομοθετικῆς τινος σώματος ἀποτελεῖ, ὥστε τὰ ἐν τούτῳ λεγόμενα εἰς ἀποφάσεις καὶ νόμους ἀρμοσθησόμενοι ἐπισφραγίζεσθαι, καὶ ἄρρωθεῖν ἡμᾶς μὴ ἢ κοινωνία τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, τὸν τοῦ παντελοῦς ὀλέθρου κινδυνέουσα κίνδυνον, τὰ δὲ καὶ τινες ἡμῶν, καὶ τῶν σφόδρα σεμνῶν, νομίζουσιν ὅτι ἡ συζήτησις ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ ἢ παντάπασιν κωλυτέα, ἢ ὀριεῖα οὕτως, ὥστε ἀναγνώσματος τινος δοθέντος, ἕκαστον Μέλος, ἦντινα ἂν ἔχοι παρατήρησιν, αὐτοσχεδίως καὶ ἐπιτροχάδην, καὶ ὅσον οἶόν τε συνεσταλμένως καὶ κοσμίως ἐκφέρειν, καὶ ὅσον τάχος ἐπὶ νέον προβαίνειν ἀνάγνωσμα, ὅπως διὰ τῆς καλλιδοσκοπικῆς ποικιλίας καὶ ἀκριβοῦς σεμνοπρεπείας, καὶ τὰ ὅσα τοῦ σοφοῦ συστήματος τέρπωνται, καὶ τὰ ἦθη διὰ τῆς εὐγενεοῦς καὶ κοσμίου συμπεριφορᾶς ἐπὶ τὰ κρείττω προβαίνωσι, καὶ τὸ φύσει φίλερι καὶ θυμοειδῆς τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος μὴ ἐκτραχηλισθῆν ἐπὶ τοὺς τῆς ἀγροικίας δυσπροσίτους ἐξοκειλή σκοπέλους. Ἐπεὶ δ' οὕτω ἀπερᾶνθη περὶ τούτου διαβρῆδην ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, καὶ ἐν τῷ ἡμᾶς διέποντι Κανονισμῷ οὐδὲν τούτων περιέχεται, ἐτόλμησα κάγω, καίτοι βραδέως καὶ ἀσθμαίνων, τῆς ἀξιολόγου συζητήσεως μετασχεῖν, καὶ ἐπὶ τούτῳ εὐσεβάστως τὴν ὑμετέραν ἐπικαλοῦμαι ἐπιείκειαν.

Καὶ μετὰ τῶν προαγορευσάντων, τῶν ὡς πλείστα ἱστορικῶς καὶ φιλοσοφικῶς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐντέχνως συβραβάντων, ὁ ἀξιοτίμος Κ. Μ. Βλάδος ἐκ τῶν ὑστέρων λύσει τὸ ζήτημα ἐπειράσατο, τὰς μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναῖκός ἀνατομικὰς διαφορὰς ἐκθέμενος. Συγχωρήσατε δὲ καὶ μοί, οὔτε πολυῖστορι, οὔτε πολυπράγματι ὄντι, τὴν αὐτὴν ἐπὶ τὰ πρόσω βαδίσαι πορείαν, καὶ τὰς ἐν ἑκατέρῳ τῶν φύλων λειτουργίας τῶν αὐτῶν ὀργάνων κάπως διαφερόντων ἀπ' ἀλλήλων φυσιολογικῶς, συντόμως ἀνελιξάτω. Καὶ τοῦτο, χάριν μόνον τῶν μεταξὺ ἡμῶν μὴ διατελούντων θιασωτῶν τῆς θείας τοῦ Ἱπποκράτους ἐπιστήμης, ἐπειδὴ τοῖς γε ἰατροῖς τὰ λεχθησόμενά μοι οὐδὲν καινὸν παρεῖξει, οἱ δὲ λοιποὶ τὴν ἀθήνη τούτοις ἐπιστημονικῆν μου παρρησίαν συγγνώτωσαν.

Παρ' ἅπασιν τοῖς ζώοις τῶν ἀνωτέρων κλάσεων μέχρι τῆς τῶν ἐντόμων, τὰ φύλα εἰσίν, ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ἀκριβέστατα διακεκριμένα. Τὸ δ' ἐρμαφρόδιτον οὐ δέδοται, εἰμὴ τισι τῶν κατωτέρων, ἐν οἷς καὶ τοῖς τῶν κατωτάτων βαθμίδων, καὶ αὐτῶν τῶν ψιλῶ τῷ ὀφθαλμῷ ἀεράτων ζώουσι (παρ' οἷς ἡ γέννησις καὶ ἡ παραγωγή συνήθως διὰ φυτικῆς βλαστῆσεως καὶ ἀπλῆς τῆς διαίτησεως ἐφικτὴ), ἀκραιφνῶς διαφορὰ ὄντα τὰ γένη ἐν τῷ αὐτῷ τε ἀτόμῳ καὶ ἐν διαφόροις ἀτόμοις, αἱ μικροσκοπικαὶ παρατηρήσεις τοῦ τε Τροξέλου καὶ τοῦ Ἐρμεβέργου τραπῶς ἀπέδειξαν· ὥστε τὸ διάφορον τῶν φύλων βαθέως ἐν τῇ φύσει ἀπάντων τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἐνεχάραξεν ὁ πλάστης, μάλιστα δὲ ἐν τῇ τῶν τελειοτέρων, ὧν ὡς κορωνίδα μεταξὺ τῶν ἡμῶν γνωστῶν δικαίως τὸν ἄνθρωπον τίθεμεν. Ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη οὐ μόνον ἐν τοῖς ὀργανοῖς τοῖς πρὸς γέννησιν καὶ πολλαπλασιασιν τοῦ εἶδους προωρισμένοις καταφαίνεται, ἀλλ' ἐν γένει σύμπασα ἡ μορφή, καὶ ἡ σωματικὴ ἔξις, καὶ ἡ ψυχικὴ κατάστασις ἐν ἑκατέρῳ τῶν φύλων ἑτεροῦτον ἐγχαράττει τὸν χαρακτῆρα, ὥστε τὸ διάφορον καὶ τοῖς μὴ τὰ τῆς φύσεως μεμνημένοις μυστήρια ἐκ πρώτης ὄψεως καταφαίνεσθαι· τὸ δ' ἐρμαφρόδιτον, τὸ ταῖς κατωτέρας τῶν ζώων κλάσεις ἐσιν ὅτε ἐνυπάρχον, τοῖς σπονδυλοφόροις καὶ μάλιστα τῷ ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς ἐμφανίζεται. Ἐρμαφρόδιτον δὲ λέγοντες τοιοῦτον νοοῦμεν τὸ ὄν, ἐν ᾧ ἀντὰ δύο πρώτιστα τοῦ φύλου σημαντικὰ ὄργανα συνυπάρχοιεν.

Κατὰ τὸν γενικὸν τῆς φύσεως νόμον, ὅτι αἱ ὀργανώσεως τοσούτῳ ἀνωτέρας δυνάμεως καὶ ὑψηλοτέρας περιωπῆς καὶ εὐγενείας εἰσίν ἐν τῇ κλίμακί τῆς τῶν ζώων ἀξίας, ὅσα ποικίλως ἢ ζῶν ἐν αὐτοῖς ἐμφανίζεται, καὶ τοσούτῳ κατωτέρας,

ὅσα ἀπλούστερα καὶ μᾶλλον μονοειδεῖς συνίστανται, ἀναγκαζόμεθα ἐν γένει ἐκεῖνα τῶν ὄντων νομίσαι ἀνωτέρα, ἐν οἷς ἡ ζωὴ, ἡ ἀτομικὴ τε καὶ ἡ καθολικὴ, διαφορογενῆς. Οὕτω παρὰ τοῖς ἀπλουστάτοις καὶ κατωτάτοις τῶν ζώων, ὅπου καὶ ἡ ὀργανώσις ἀπλουστάτη, ἡ γέννησις οὐ δι' ἰδιαιτέρων ὀργάνων ἐκτελεῖται, ἀλλ' ὅλον τὸ σῶμα τῆν τοῦ γενεῶν ιδιότητα προσκένεται, καὶ αὕτη δὲ ἀπλουστάτη, καὶ χωρὶς οὐδεμιᾶς τῆς προκαταρκτικῆς ἐνεργείας ἐκτελεῖται, καὶ οὕτως ἄτομόν τι εἰς δύο ἢ πλείω τεμνόμενον, πάραυτα δύο ἢ πλείω ἀποκεῖ τ' ἄτομα, ἄπερ κατὰ συνέπειαν οὐκέτι ἄτομα, ἀλλ' ὡς ἡμῖν δοκεῖ, ὡς μάλιστα τμητὰ κλητέα. Ταῦτο κάπως γίγνεται καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς, ἐν οἷς τὸ ἐρμαφρόδιτον ὑπερτερεῖ, ἐν τισι δὲ ταῖς κλάσεσι καὶ χωριστὰ ὑπάρχουσιν ἄτομα τὸ γένος διάφορον ἔχοντα.

Ἡ γεννητικὴ ζωὴ παρὰ τοῖς ἀνωτέροις τῶν ζώων ὑπὸ διττὴν ἐμφανίζεται τὴν μορφήν, α. ὡς μέρφωσις ὡσὺ ἢ βλαστοῦ, καὶ β. ὡς παρότρυνσις τοῦτο πρὸς ἀνάπτυξιν, τοῦτέστιν ὡς γυναικεῖα καὶ ἀνδρική λειτουργία, ἐφ' ἣ πρωτίστως τὸ τοῦ φύλου βασιζέται διάφορον· τοῦτο γενικῶς τῇ ὀργανικῇ ἐνυπάρχον φύσει, οὐ μόνον ὡς μέσον τῆς ἀτομικῆς καὶ καθολικῆς τῶν ὄντων ζωῆς διατελεῖ ὄν, ἀλλὰ μὴν καὶ ὄρια μεταξὺ τίθησιν, ὥστε τὰ κοινῇ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ καθόλου σκοποῦ συνεργαζόμενα οὐδόλως καὶ οὐδέποτ' ἂν συγχωνευθεῖεν.

Εἰ δὲ τις ἀναλογισθεῖ, ὅτι ἔνθεν μὲν τὸ ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ θήλεος ὄριον εἰς νέον ὄν ἀναπτυχθῆναι δύναται, ἐπὶ τῇ μόνῃ συνθήκῃ τοῦ ὑπὸ τοῦ σπερματοζωῦφιου ζωογονηθῆναι, ἔνθεν δ' ὅτι ἡ διὰ διαίτησεως γέννησις ἀμέσως καὶ χωρὶς προηγηθείσης γεννητικῆς τινος ἐκτελεῖται ἐνεργείας, βραδίως ἂν πεισθεῖ, ὅτι τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ συνάμα ὅλον τι ἀδιαίρετον, καὶ ἀλλήλοις ἀσύγκριτον ἀποτελεῖ, ὅπερ συνημμένον, ὡς εἶδος φαίνεται, ἢ μᾶλλον ὡς ὅλον τι, οὐτινος ἢ διαφορὰ ὡς γένος ἀποδείκνυται. Τὰ φύλα οὖν ἀμφοτέρα εἰσίν οἱ δύο παράγοντες τὸ εἶδος, ὅθεν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ οἱ δύο παράγοντες τὸν ἄνθρωπον. Ἡ γυνὴ ἐστὶ τὸ συμπλήρωμα τοῦ ἀνδρὸς, καὶ οὗτος τὸ ἐκείνης, καὶ ἀμφοτέροι ἀπαρτῶνται ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀπ' ἀρχῆς ἀδιαφόρου, ἦγον ἐκ τοῦ εἶδους· τὸ εἶδος ἄρα διφυῆς τῷ γένει, ἐρμαφρόδιτον. Τοῦτο ἀπανταχοῦ παρίσταται ὡς ἄρρεν ἐνταῦτῳ καὶ ὡς θῆλυ ἐν τε τοῖς ζώοις καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς.

Ἐὰν δὲ τὸ γένος διαφορὰ μὲν ὅλου τινὸς ἦ, ἄνευ δ' ἀπολύτου διαστολῆς, μᾶλλον δὲ τις μελισμὸς ἀρχετύπου τινὸς μονάδος, ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, φυσικῶς ἐπάμενον, ὅτι τὸ ἄρρεν καὶ τὸ

θήλυ ὡς σχετικαὶ ἀντιθέσεις παρίστανται, ὅτι ἀμφοτέροι τῆς αὐτῆς ἀλλ' ἰδίᾳ μεταπεποιημένης φύσεως τυγχάνουσι. Τὸ ἐξ ὑπαρχῆς ἐν τῷ εἶδει ὡς κοινὸν τῷ ἄρρει καὶ τῷ θήλει παριστάμενον καθολικῶς τε καὶ μερικῶς ἦτοι ἀτομικῶς, παντὶ τῷ ἄρρει καὶ τῷ θήλει ἔνεστιν, ἀλλ' ἢ ἑκατέρου διαφορὰ ἐπὶ τούτῳ ἐδράζει, ὅτι ἐν μὲν τῷ ἄρρει τὸ μὲν ἀτομικὸν πλεονάζει, τὸ δὲ καθολικὸν ἔλαττον, ἐν δὲ τῷ θήλει τὸ ἄνταντιον. Ἀμφοτέρα δ' ὡς ἐνιαίου τινὸς ἀρχετύπου διαφορὰ θεωρούμενα πρὸς τὸν αὐτὸν μὲν ἀποβλέπουσι σκοπόν, τὸν τοῦ ἐνιαίου ἢ τῆς μονάδος, ἀλλ' ἕκαστον ἰδίῳ τῷ ῥυθμῷ καὶ τῇ πορείᾳ· καὶ ἀμφοτέρα δι' ἀντιθέτων ἐνεργειῶν εἰς τὸ αὐτὸ ἀφικνούμενα τέρμα ἐδέσαν τυχεῖν φύσεως ἀναλόγου μὲν τὴν οὐσίαν, διαφόρου δὲ τὴν ἐνεργείαν, καὶ ἐπομένως ἀμφοτέρα, διάφορα ἀντίτυπα τοῦ αὐτοῦ ἀρχετύπου ὄντα, ὡς διάφοροι μεταποιήσεις τῆς αὐτῆς μορφῆς θεωρητέα.

Οὕτως εὐρίσκομεν τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα γενικῶς μὲν καὶ κατ' ἄτομον καὶ καθ' ὅλου ταῦτο σημαίνοντας· ἕκαστον δὲ τούτων τῶν δύο ὄντων διὰ μὲν τῆς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ συντήρησιν ἐμφύτου ὀρμῆς τὴν ἀτομικὴν ἑαυτοῦ σώζει ζωὴν, διὰ δὲ τῆς πρὸς τὴν τοῦ εἶδους συντήρησιν ὀρμῆς, εἴτε τῆς παραγωγῆς, τὴν καθ' ὅλου αὐτοῦ ζωὴν ἕκαστον δὲ πάλιν ἰδιοτρόπως τοῦτο κατορθοῖ. Οὕτως ὅτε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ὡς πρὸς τὴν γενικὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν γεννητικὴν ιδιότητα εἰσὶν ἀνάλογοι, καὶ ἡ ἀναλογία αὕτη τὴν ιδιότητα τῶν φύλων ἀποτελεῖ, καὶ ἐκεῖ καταφανῆς γίνεται, ὅπου ἡ ἀρχετύπος ἰσότης τὴν σημαντικωτέραν τροποποίησιν καὶ διαφορὰν δείκνυσιν, ἦγον ἐν τοῖς γεννητικῶν ὀργανοῖς καὶ ταῖς αὐτῶν λειτουργίαις.

Παλαιότερον ἦδη ὁμοιόμορφον τὸ μεταξὺ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ζώοις ἀνεγνωρίσθη· τοῦτο δ' ἔτι μᾶλλον πρόδηλον παρὰ τοῖς τῶν κατωτέρων κλάσεων, οἷον μάλιστα παρὰ τοῖς κερκίνοις καὶ τοῖς ἰχθύσι.

Ἐξαιρέτως δὲ τοῦτο τὰ φυτὰ δεικνύουσιν, ὧν τὸ ὑπερον (pistillum) τὸν αὐτὸν γενικόν, τὸν τῶν στημόνων (staminum) τύπον φέρει, καὶ πρὸ πάντων δ' ἐν τοῖς διγενέσιν, ἦτοι τοῖς διοίκαις φυτοῖς, ἔστιν ὅτε δείγματα ὑπάρχουσιν, ἐν οἷς τὸ μὲν ἄρρεν φυτὸν καὶ θῆλεα ἄνθη, τὸ δὲ θῆλυ καὶ ἄρρενα παράγει, οἷον ἐν τῷ ἐνοβλήτῳ (spinacia herboraceae). Τοῦτο δὲ τοσούτῳ μᾶλλον ἐφικτόν, ὅσα τὰ διάφορα γένη πρὸς ἀλλήλα ἀναλογοῦσι, καὶ ὅσα κεχωρισμένων ὄντων τῶν γενῶν, ἢ τοῦ μὲν ἐμφάνισις παρὰ τῷ μὲν πλεονεκτεῖ, ἢ θητέρου δὲ παρὰ θητέρῳ μειονεκτεῖ.

Ὁ Κ. Ε. Χ. Ουέβερους ἔδειξεν ἐν τῇ ὀμηγύρει τῶν φυσιοδιφῶν ἐν Braunschweig ἄρρενα κάστορα μικρὰν ὑστέραν μεταξὺ τῆς οὐροφόρου κύστεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ φέροντα, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν αὐτοῦ ἀκροατῶν εἰλκυσεν, ὅτι δηλ. καὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἴγνος ταύτης εὐρίσκειται, καὶ ὡς τοιοῦτον, κυστιδίον τι ἐν τῷ προστάτῳ ὄπισθεν τοῦ σπερματικοῦ ἐμβόλου (verumontanum) ἐστίν. Ὡσαύτως εὐρίσκομεν παρὰ τοῖς ἐντομοφάγοις ἐκ τῶν μαστοφόρων τοὺς διδελφίδας, ὧν τὸ ἄρρεν τὸ τῷ θήλει οἰκτεῖον μαστοειδὲς ὁστοῦν φέρει.

Πῶς δ' ἄλλως γύναια προβεβηκότα καὶ ἀρρενωπὴν φωνὴν καὶ γένειον καὶ μύστακα καὶ ἐν γένει πολλάκις ἀρρενωπὸν χαρακτῆρα καὶ ἐξιν προσκτώσονται, καὶ τὰ γεγηρακότα τῶν φασιανῶν καὶ ἀλεκτοριδῶν θήλεα τὴν τῆς ὠποιοήσεως ἐξαντλήσαντα ἱκανότητα, τὴν μὲν καθ' ὅλου ζωὴν ἤττω ἐκφυτῶν γίνονται, τὴν δ' ἀτομικὴν κρείττω, ὥστε καὶ τὰ πτερὰ καὶ τὰ κέντρα καὶ τὴν γενικὴν ἐξιν τοῖς ἄρρεσι παρεμφερῆ γίνεσθαι; πῶς δ' ἄλλως τὰ θήλεα τῶν ἐλάφων προβεβηκυίας τῆς ἡλικίας καὶ κέρασι στέφονται; Ἡ πτέρωσις τὰ θήλεα καὶ τὰ ἄρρενα τῶν πτηνῶν κοσμεῖ, τὰ κέντρα ὡσαύτως ἀμφοτέρω κρατύνει, ἀλλὰ ταῦτα στοιχειώδη μόνον παρ' ἐκείνοις περὶ φάσκιν οὕτως, ὥστε ἡ κραταιότερα τούτων παρὰ τούτοις ἀνάπτυξιν τὴν τοῦ αὐτοῦ τύπου ἐπὶ τὰ κρείττω ἀνάπτυξιν ὑποδείκνυσι. καὶ τοὶ δὲ παρὰ τοῖς θήλεσι τῶν ἐλάφων οὐδ' ἴγνους κεράτων φαινομένου, ἢ τούτων ἐν τῇ προβεβηκυία αὐτῶν ἡλικία ἀνάφυσις τὸν κοινὸν ἀμφοτέροις τύπον μαρτυρεῖ.

Εἰ μὲν οὖν τὸ μὲν ἄρρεν τὴν ἀτομικὴν, τὸ δὲ θήλυ τὴν καθολικὴν ἐκπροσωπεῖ ἰδιότητα, οἷόν τ' ἐστὶν ἐνίοτε τὸ μὲν ἄρρεν ἐκ τῆς φύσεως ἀκινδύνως ἀφαινεσθαι, οὐδέποτε δὲ τὸ θήλυ. Οὕτως εὐρίσκομεν τὰ μὲν ἄρρενα τῶν κοινωνικῶς συμβιούντων ἐντόμων θνήσκοντα ἅμα συνελθόντα, τὰ δὲ θήλεα καὶ εἰς τὸ μετέπειτα διαφόροις τοῖς τεχνάσμασι ὑπὲρ τῶν ἐγγόνων μαχόμενα. Οὕτω παρὰ τισιν ὄστρακοδέροις καὶ ἐντόμοις κατὰ τινὰς ὥρας, ἰδίᾳ δὲ τοῦ θέρους, τὸ ἄρρεν τέλειον ἐξαιλεῖται, ὥστε προσκαίρωσ τὸ ἄρρεν γένος παρὰ τούτοις πᾶσαν ἀπολλύναι τὴν σημασίαν οὕτω δαρφνίδος εἶδος τι (Daphnia pulex) δύναται ἐπὶ ἐξ καὶ ἐννέα γενεὰς τὸ εἶδος χωρὶς ἀρρένων διατηρεῖν.

Εἰ δ' οὖν τὸ θήλυ τὸ καθόλου μᾶλλον παρίστησι, καὶ πρὸς συντήρησιν μᾶλλον τοῦ εἶδους ἐν τῇ φύσει ἐνεργεῖ, ἀνάγκη καὶ ἐν τῇ παραγωγῇ μᾶλλον τοῦ ἄρρενος ἐργάζεσθαι. Καὶ νῆ Δία τὸ

θήλυ παρέχει τὸ ὄν, ὅπερ καὶ ἐν τῷ ἐμβρύῳ αὐτοῦ ἔνεστι, τὸ θήλυ αὐθις χορηγεῖ τῷ γόνῳ ὡς πρῶτην τροφὴν τὴν λέκιθον, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ ἄρρενος τῷ σπέρματι ζωογονηθὲν ὄν τρέφει διὰ τοῦ αὐτοῦ αἵματος, καὶ γεννηθὲν ὑπ' ἄλλοιαν μορφήν γλακτοῦχει διὰ τοῦ αὐτοῦ γάλακτος, ἐν ᾧ τὸ ἄρρεν ἄπαξ καὶ ἐν ἀκαρεῖ τὸν γόνον πρὸς ἀνάπτυξιν ὡς περὶ μαγικὴ καὶ ἀνεξιχνίαστω τῇ ὁρμήσει ὠθεῖ καὶ πάλιν, ἐπεὶ πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ θρέψιν τοῦ γόνου τοῦ οἰκοθεν ἀναπτύξεως δεκτικοῦ, ἀνάγκη ἐστὶ πλείονος δυνάμεως καὶ ἀφθονωτέρας ὕλης, ἢ πρὸς τὴν ζωογόνον ὠθησιν αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἡ γυναικεία ζωὴ, ἥτοι ἡ γεννητικὴ τῆς γυναικὸς δύναμις πολὺ πρότερον τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐξαντλεῖται. Διὰ τὴν αὐτὴν δ' αἰτίαν τὰ θήλεα τῶν κατωτέρων κλάσεως ζώων, ὧν περὶ ἡ ζωὴ ἀτομικῶς ἐν γένει ὅλως ἀσήμαντος, εἰσὶ πολλῶ ἀνώτερα τῶν ἀρρένων τὸ τε μέγεθος καὶ τὴν ῥώμην· ἐπεὶ οὖν τὸ θήλυ ἐν τῇ ὀργανικῇ πλάσει τὴν καθολικότητα ἐκπροσωπεῖ, πολλῶ πολυαριθμότερον τῶν ἀρρένων ἐν τοῖς ζώοις γενεᾶσθαι ἐχρῆν. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ κυψέλῃ τῶν μελισσῶν ἐν γόνιμον θήλυ προεδρεύη, καὶ περὶ τὰ 800 ἄρρενα περιπτῶνται, καὶ τοῦτο τοῖς ῥηθῆσιν ἀντίθετον φαίνεται, ἀναλογιστέον, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ κυψέλῃ πρὸς τούτοις καὶ περὶ τὰς 20,000 ἐργατικῶν μελισσῶν διατιῶνται, αἵτινες ὡς γνωστὸν θήλειαι μὲν ὑπάρχουσιν, ἢ δὲ καθολικὴ ζωὴ ἐκφράζεται ἐν αὐταῖς ὡς λειτουργία οὐχὶ παραγωγικὴ, ἀλλὰ συντελοῦσα πρὸς συντήρησιν καὶ περιθάλψιν τῶν ἐγγόνων, ἥτις ἄλλως τε καὶ αὕτη τῷ θήλει δέδοται.

Παρὰ δὲ τοῖς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ζώοις, καὶ μάλιστα τοῖς μαστοφόροις καὶ αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ, πλείω ἄρρενα τῶν θηλέων γεννῶνται· τοῦτο δὲ προκύπτει ἐκ τοῦ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἀτομικὴν ζωὴν εἰς τὸν ὑπέρτατον τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀξίας βαθμὸν ἀφίχθαι.

Τὴν μεταξὺ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς ἀναλογίαν ὀρθῶς πως διέκριναν καὶ οἱ ἡμετέροι προπάτορες καὶ ἐν τῇ ἀρ' ἡμῶν ἀπωτάτῃ ἀρχαιοτάτῃ. Οὕτως, ὁ Γαληνὸς τὴν γυναικῆ ἐσωτερικῶς κεκτῆσθαι, ὅπερ ὁ ἀνὴρ ἐξωτερικῶς, ἀποφαίνεται. Ἐπέπρωτο δὲ τῷ πολυμαθεῖ τούτῳ ἀνδρὶ εἰς τὸ μετέπειτα ὑπ' ἀνδρὸς ἐπίσης βαθύτου παρανοηθῆναι, τοῦ Ἀλλέρου, ὅστις τὴν τοῦ Γαληνοῦ ἐκφρασιν ὡς παιδιὰν ἐξέλαβε καὶ δεινῶς καθάπτει τῶν τὴν δόξαν ταύτην τὴν κατὰ τοῦτον παλαιόθεν ἤδη ἐξελεγχθεῖσαν καὶ ἀνασκευασθεῖσαν εἰς φῶς ἀγαγεῖν σπουδαζόντων. Ὁ δ' Ἀριστοτέλης τὴν ἀναλογίαν κακῶς ἔθετο, τὴν γυναικῆ ὡς ἀτελῆ ἀνδρα ἀποδεικνύων, καὶ ταύτην τὴν γνώμην τοῦ Σταγειρίτου πολλοὶ τῶν νεωτέρων, ὅτε μὲν

ὑπὸ ἀνατομικῶν, ὅτε δ' ὑπὸ φιλοσοφικῶν ὀδηγούμενοι λόγων, ἠσπάσαντο. Πᾶν τὸ ἐμβρυον ἐξ ὑπαρχῆς ὡς θήλυ ὑπέβηκαν, καὶ τὸν μὲν ἀνδρα ὡς τὸν τελείως ἀναπτυχθέντα, τὴν δὲ γυναικῆ ἢ ὡς ἐν κατωτέρᾳ τῆς ἀναπτύξεως βαθμίδι μείνασαν, ἢ ὡς μὴ ἀρκούντως ἀναπτυχθεῖσαν.

Ὁ δὲ θεῖος Πλάτων τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναικῆ ἀναλογίαν ἐξ ἀνωτέρας περιωπῆς κατανόησας, ἀμφοτέρους ὡς τὰ δύο ἀναπληρωτικὰ μέλη τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ μᾶλλον τοῦ ἀνθρώπου, ἐθεώρησεν. Ἐκ τῆς αὐτῆς σκοπιᾶς καὶ Οὐίλλιελμος ὁ ἐκ τῶν ἐνδόξων Οὐμβόλδων τὴν τοῦ γένους διαφορὰν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἐπὶ τῇ ὀργανικῇ φύσει καὶ ἐπὶ τῇ ἀνδρικῇ καὶ γυναικείᾳ μορφῇ ἐπιρροίαν ἀνεπτύξεν· ὁ δὲ Τρόξλερος μετὰ βαθυνοίας τοὺς ἐρμαφοδίτας αὐτοῦ, καὶ πρὸ πάντων ὁ Βουρδάχος τὸν γενικὸν τοῦ γένους χαρακτῆρα κλασικῆ τῆ γραφίδι ἐσκιαγράφησεν.

Πολλάκις ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἀνδρα ὡς τὸ φυτὸν πρὸς τὸ ζῶον, ἢ ὡς ἡ παιδικὴ πρὸς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν ἐθεωρήθη· τοῦτο τὰ μὲν ἐστὶν ἀληθές, τὰ δὲ ψευδές· ἀληθές μὲν, καθ' ὅσον ἡ τοῦ φυτοῦ ζωὴ μᾶλλον καθολικὴν ἢ ἀτομικὴν σημασίαν φέρει, καὶ καθ' ὅσον ὁ μήπω τέλειον ἀναπτυχθεὶς παῖς, τὴν ἀτομικότητα μηκέτι τελεσθεῖσαν, ἀλλὰ βαθημὸν πρὸς ἀνάπτυξιν προβαίνουσαν δείκνυσι· ψευδές δέ, ἐπειδὴ ὑπονοίᾳ χώραν δίδωσιν, ὅτι ἐν τῇ γυναικί αἱ λειτουργίαι τῆς οὕτω δὴ καλουμένης φυτικῆς ζωῆς πλεονεκτοῦσιν, ἢ ὅτι ἡ γυνὴ κατωτέρα τοῦ ἀνδρὸς, ὡς τὸ φυτὸν κατώτερον τοῦ ζώου, εἰ καὶ ἀληθῶς ἡ γυνὴ τὴν καθολικότητα ἐν τῇ ἀτομικότητι, ὡς ὁ ἀνὴρ τὴν ἀτομικότητα ἐν τῇ καθολικότητι ἐκφράζει. Τῇ μὲν οὖν γυναικί ἐνυπάρχει ἡ φύσις τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ κάπως περιορισμένη καὶ παραλλαγμένη, ἐν δὲ τῷ φυτῷ ἡ τοῦ ζώου φύσις τέλειον ἄπειται.

Ἡ μὲν ἀτομικότης χαρακτηρίζεται διὰ τοῦ ἐγωῖσμοῦ, τοῦ αὐτεξουσίου, τῆς δυνάμεως, τῆς ἐνεργείας, τοῦ δυνατοῦ περιορισμοῦ καὶ τῆς ἀποκλείσεως, ἢ δὲ καθολικότης διὰ τῆς ἐξαρτήσεως, τοῦ ἀορίστου, τῆς συγχωνεύσεως, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς συμπαθείας. Καὶ ἀκριβῶς τούτοις τοῖς χαρακτηρῶσι παρίσταται ἡμῖν τὸ μὲν ἄρρεν ὡς τὸ σχετικῶς καὶ μάλιστα ἀτομικόν, τὸ δὲ θήλυ ὡς τὸ σχετικῶς καὶ μάλιστα καθολικόν.

Α'. Διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἔξιν.

Ὁ ἀνὴρ ἀναπτύσσει τὸν ἐγωῖσμον αὐτοῦ κατὰ τὸ σύνολον τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως μᾶλλον τῆς γυναικὸς· διὸ γενικῶς εἰς ἀνώτερον βα-

θμὸν μεγέθους ἀφικνεῖται, καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὰ ἐξωτερικὰ αὐτοῦ μέρη ἀποτόμως πρὸς ἀλλήλα ἀνθίστανται, ὡς καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐξω κόσμον. Ἐκ τούτου ἡ ἀνδρική μὲν μορφή τραχύτητι τινι χαρακτηρίζεται, ἢ δὲ γυναικεία ἡπιότητα. Ἐν ταύτῃ ἡ τοῦ σώματος ἐπιφάνεια ἀπαλὴ καὶ μαλακὴ, ὑπὸ κυματοειδῶν γραμμῶν ὀριζομένη, ἐνέκεινη ἅπασαι αἱ περιγραφαὶ τραχεῖαι καὶ γωνιώδεις, ὅλον δὲ τὸ σῶμα εἰς ὀριζόμενα διακρίεται κῶλα, καὶ κατὰ τὸν ἄνω ὀνομασθέντα Οὐμβόλδον, ἐμοιάζει σκιαγραφίαν, ἣν στιβαρὰ χεὶρ αὐστηρᾶ τῇ ἀκριβεῖ ἐγραψε, μικρὸν δ' ἐφρόντισε τῆς ἀπὸ τῆς χάριτος καλλονῆς. Πρὸ πάντων δὲ οἱ ἰσχυροὶ μῦς καὶ οἱ ἐκ τούτων νευρώδεις τένοντες καὶ ἐν ἴσῳ τῷ τῆς γυναικὸς σωματικῷ μεγέθει τὸν ἐνεργὸν ἀνδρα τῆς ἀβρᾶς γυναικὸς διακρίνουσιν. Ἐὰν μείζονα ἀριθμὸν ἀνδρῶν πρὸς μείζονα ἀριθμὸν γυναικῶν συγκρίνωμεν, τὸ τοῦ μεγέθους πλεονέκτημα ἀναμφισβητήτως τῷ ἀνδρὶ κληροῦται, καὶ ἐνταῦτῳ παρατηροῦμεν, ὅτι οἱ ἄνδρες πολὺ πλέον διαφέρουσιν ἀλλήλων τὸ μέγεθος, ἢ αἱ γυναῖκες, καὶ ὅτι ἐν αἰς φυλαῖς τὸ μέγα ὑπερτερεῖ ἀνάστημα, τὸ πλεονέκτημα τοῦτο μᾶλλον τῶν ἀνδρῶν ἰδιον, ἢ τῶν γυναικῶν, ἐν αἰς δὲ τὸ μικρόν, οἱ ἄνδρες ταῖς γυναικῶν ἐξισοῦνται. Ἐὰν δὲ τὸ ἀνάστημα ὡς πρὸς τὴν ῥώμην ἐξετάσωμεν, ῥαδίως πειθόμεθα, ὅτι αὕτη ἐκ τοῦ σχετικοῦ καὶ ἀρμονικοῦ μεγέθους ἐκάστου τῶν μελῶν μᾶλλον ἐξαρτάται, ἢ ἐκ τῆς ἀπολύτου κατὰ μήκος καὶ πλάτος ἐκτάσεως. Ἐξαισίον μέγεθος δύναται γίνεσθαι ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἄκρων οὕτως, ὡς ἔστιν ἰδεῖν διάφορον τοῦ μεγέθους ἀναλογίαν τῷ ἐξετάσαντι σειρὰν ἀνθρώπων ἰσταμένων ἢ καθημένων, καὶ τῶν μὲν ἰσταμένων τυχόν τὸ ἀνάστημα μείζον εὐρεῖν, τῶν δὲ καθημένων ἔλαττον. Ἐπὶ τούτῳ δὲ μείζον τὸ διάφορον παρὰ τοῖς ἀνδράσιν, ἢ ταῖς γυναικί. Καὶ δι' αὐτῆς τῆς συγκρίσεως ἀποδείκνυται τὴν γυναικῆ μὲν ἀναλόγως μείζονα κορμόν, τὸν δ' ἀνδρα μακρότερα τὰ ἄκρα ἔχειν. Ἀκολουθῶς τὸ ὅλου τοῦ μήκους τοῦ σώματος ἡμισυ συμπίπτει ἀκριβῶς παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ ἐν τῇ συμφύσει τῶν ἡθικῶν ὁστέων, παρὰ δὲ τῇ γυναικί ἄνω ταύτης.

Σημαντικαὶ τοῦ γένους ἰδιότητες κατοπτρίζονται ἐν τῇ μορφῇ τῆς κεφαλῆς. Καίτοι τὸ κρανίον παρὰ τῷ ἀνδρὶ μικρῶ μείζον, τὸ πρόσωπον παρ' αὐτῷ ἀπολύτως τε καὶ σχετικῶς ὡς πρὸς τὸ κρανίον πολλῶ μείζον. Ἐνταῦτῳ τὰ ὀστέα τοῦ προσώπου τοῦ ἀνδρὸς μᾶλλον ἀνεπτυγμένα, καὶ μάλιστα ἡ κάτω σιαγὼν πλατυτέρα καὶ ὑψηλότερα, αἱ κόγχαι καὶ οἱ ὠτικοὶ πόροι περιεκτικώτεροι, ἢ εἰς μᾶλλον ἐξοχος, πλατυτέρα καὶ

μακροτέρα, και ἐν γένει τὰ εἶδη τοῦ προσώπου μᾶλλον κεχαρισμένα.

Ἐν δὲ τῷ κορμῷ φαίνεται παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ ὁ θώραξ, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ ὁ λαίμωρος καὶ ἡ ὀσφύς μακρότεροι, καὶ τὸ τῆς ὀσφύος τοῦτο μήκος οὐ μόνον διὰ τῶν μᾶλλον ἐκτεταμένων σπονδύλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν παχυτέρων χόνδρων ἐπιτυγχάνεται. Ὁ τράχηλος παρὰ τῇ γυναικὶ λεπτότερος, καὶ πρὸς τὰ πρόσω ἡρέμα κάμπτεται, τῶν πρώτων δύο τραχηλικῶν σπονδύλων σμικρὸν πρὸς τὰ πρόσω, καὶ τῶν ἐπιλοιπίων βαθμηδὸν πρὸς τὰ ὀπίσω κλινόντων. Τοῦ ἀνδρὸς ὁ τράχηλος καὶ ὁ αὐχὴν παχύτεροι, πρὸ πάντων δ' οἱ ὤμοι ἕνεκα τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου πρὸς τὴν ὠμοπλάτην πλαγίως ἀνιουσῶν κλειδῶν πλατύτεροι, ἰσχυρότεροι καὶ πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ τὰ ἄνω ἐξέχοντες. Ἡ μείζων τοῦ θώρακος εὐρύτης προέρχεται κατὰ τι μὲν ἐκ τοῦ εὐρυτέρου στέρνου, κατὰ τι δὲ ἐκ τῶν μακροτέρων, πλατυτέρων καὶ πρὸς τὸ ὀπίσθιον ἄκρον αὐτῶν ἦττον καμπτομένων πλευρῶν. Αὐτῶν τούτων τῶν ἄκρων παρὰ τῇ γυναικὶ μᾶλλον κυρτουμένων, ἡ σπονδυλικὴ στήλη βαθύτερον ἐν τῷ θωρακικῷ κύτει προβαίνει, καὶ τὴν ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω διάμετρον μάλιστα βραχύνει. Τοῦναντίον παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἡ σπονδυλικὴ στήλη, ἕνεκα τῆς ἦττονος πρὸς τὰ ὀπίσω καμπῆς τῶν πλευρῶν, καὶ ὁ θώραξ πρὸς τὰ ὀπίσω μᾶλλον κυρτοῦνται, καὶ αἱ ἀκανθώδεις ἀποφύσεις τῶν κατωτέρων νωτιαίων καὶ ἀνωτέρων ὀσφυακῶν σπονδύλων μᾶλλον ἐξέχουσι. Καὶ ἐκ τούτου ὡσαύτως ἐξαρτᾶται τὸ τὴν περιφέρειαν τοῦ θώρακος παρὰ τῷ ἀνδρὶ πρὸ τῆς λεκάνης προβαίνειν. Αἱ δὲ πλευραὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἐκτείνονται ὀπίσθεν πρὸς τὰ πρόσω, καὶ πλαγίως πρὸς τὰ κάτω.

Παρὰ τῇ γυναικὶ ἡ γαστήρ ὡς πρὸς τὸν θώρακα ἐπιμήκης, ὅθεν τὸ μεταξὺ τῆς ζιφοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ τοῦ ὀμφαλοῦ, καὶ τούτου καὶ τῆς συμφύσεως τῶν τῆς ἦτης ὀστέων, μείζων. Παρὰ τῷ ἀνδρὶ ὁ θώραξ καὶ τὸ στένον προμηκέστερα. Παρὰ τῇ γυναικὶ τὸ σχῆμα τῆς γαστρὸς κυλινδρῖον, παρὰ δὲ τῷ ἀνδρὶ ἀπιοειδές, πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένη τῇ ἀνωκῇ. Παρὰ τῇ γυναικὶ τῶν ὀσφυακῶν σπονδύλων ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γαστρὸς προβαίνοντων, τὸ διὰ τὰ ἐγκατα διάστημα μᾶλλον περιωρισμένον ἢ παρὰ τῷ ἀνδρὶ· ἐπειδὴ δὲ οἱ αὐτοὶ σπόνδυλοι μακρότεροι εἰσι, καὶ αἱ ψευδεῖς πλευραὶ ἐπὶ τὰ κάτω σμικρύνονται, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐν γένει ἡ χώρα αὕτη ἦττον ὑπὸ στερέων ὀρίζεται τῶν τοίχων, ἐξέστη ἐν τῇ κυφορίᾳ τὴν νηδὺν ἐκ τῶν πλαγίων ἐκτείνεσθαι καὶ ἐξογκοῦσθαι. Πρὸς τοῦτο δὲ καὶ τὸ μᾶλλον χαῦνον τῶν ἰνῶν συντείνειν δοκεῖ. Ὅσον παρὰ τῷ

ἀνδρὶ οἱ ὤμοι πλατύτεροι, τοσοῦτον ἀναλόγως παρὰ τῇ γυναικὶ οἱ γλουτοί, καὶ τοῦτο τὰ μὲν ἐκ τῆς εὐρυτέρας λεκάνης, τὰ δὲ ἐκ τῆς ἀφθονίας τοῦ λίπους, μάλιστα τοῦ ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ σωρευμένου. Ἐνταῦτῳ ἡ μεγάλη λεκάνη μᾶλλον ἀβαθὴς καὶ ταπεινότερα, τῆς δὲ μικρᾶς τὸ ἀνώτερον χάσμα ἐγκαρσίως ὠοειδὲς παρὰ τῇ γυναικὶ περιγράφεται· παρὰ δὲ τῷ ἀνδρὶ σχήματος τριγώνου κατὰ τὸ τῆς καρδίας.

Τὰ ἰσχία παρ' αὐτῇ μᾶλλον ἀπόκεντρα εἰσι, τὸ τόξον τῶν ἠβικῶν ὀστέων σχηματίζει παρὰ τῷ ἀνδρὶ ὀξυτέραν γωνίαν. Τὸ ἱερόν ὀστοῦν τῆς γυναικός, τῇ μείζονι τῆς λεκάνης εὐρυχωρίᾳ συντείνον, πλατύτερον, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ μερίδα, πρὸς δὲ τὰ ὀπίσω καμπυλότερον καὶ πῶς βραχύτερον. Ὁ κόκκυξ βραχύτερος καὶ εὐκίνητοτερος, ἦττον πρὸς τὰ πρόσω ἐξέχων. Ἐκ δὲ τούτου καὶ τῆς μείζονος τῶν ἰσχιῶν ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεως ἡ τῆς λεκάνης ἐξοδος εὐρυτέρα· ἐπειδὴ δὲ ἡ λεκάνη ἀπὸ τοῦ εἰλεακοῦ λόφου μέχρι τοῦ ἰσχιαδικοῦ ὀστοῦ ταπεινότερα ἐστὶ, καὶ οἱ μῦς ἐκεῖσε περιορίζονται, διὸ οἱ γλουτοὶ μᾶλλον θολοειδεῖς. Ἐκ δὲ τῆς μείζονος τῆς λεκάνης εὐρύτητος αἱ κοτύλαι μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσι, καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω μᾶλλον διευθύνονται. Ὁ τοῦ ὀστοῦ τοῦ μηροῦ αὐχὴν μείζων, καὶ ὕψ' ἦττον ἀμβλειαν γωνίαν σὺν τῷ σώματι τοῦ ὀστοῦ ἐνοῦται· οὕτως οἱ μηροί, ἐν τοῖς ἄνω αὐτῶν ἄκροις μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων ἀφιστάμενοι, συγκεντροῦνται μᾶλλον πρὸς τὰ γόνατα, καὶ πρὸς μόρφωσιν τοῦ οὕτω δὴ γυναικείου κόλπου λεγομένου συντρέχουσιν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μηροὶ βραχύτεροι, οἱ τῆς χώρας ταύτης μῦς συμπυκνῶνται, καὶ ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ μηροὶ παρὰ ταῖς γυναῖξιν εὐσαρκότεροι τῶν παρὰ τοῖς ἀνδράσι φαίνονται· πρὸς δὲ τὰ γόνατα ἡ σαρκικὴ πλεονεξία ἐλαττοῦται. Εἰ δὲ τὰ ἄκρα πρὸς τὰ γόνατα μᾶλλον συμπίπτει, ἀνάγκη, εἴπερ ἡ στάσις τακτικὴ, ταῦτα πρὸς τοὺς πόδας ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀναλόγως ἀφίστασθαι. Οἱ δὲ πόδες παρὰ ταῖς γυναῖξιν μικρότεροι καὶ εὐσαρκότεροι, καὶ ἐν τῷ μέσῳ γλαφυροί, ἐν ᾧ παρὰ τῷ ἀνδρὶ τὸ τῶν πελμάτων κοίλωμα ἀμφοτέρωθεν μείζων.

Β'. Διαφοραὶ ὡς πρὸς τὴν ὕψην καὶ τὸ αἶμα.

Τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀτομικὸν δι' ἀντιθέσεων καὶ ἀποτόμων ὀρίων καὶ ἐν τοῖς ἔσω χαρακτηρίζεται· τῶν ἀντιθέσεων δὲ πρωτίστη ἡ μεταξὺ τοῦ ὕψους καὶ τῶν στερέων τοῦ σώματος ἐστὶν οὕτως, ὥστε παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ τὰ στερῆρα, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ τὰ ὑγρά πλεονεκτεῖν. Οὕτως ὁ τοῦ σκε-

λετοῦ λόγος, ὡς πρὸς σύμπαν τοῦ σώματος τὸ βάρος, ἐστὶ παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ ὡς 40:100, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ ὡς 8:100.

Τὸ δὲ κρανίον ὡς πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ σκελετοῦ ἐστὶ παρὰ τῇ γυναικὶ βαρύτερον. Ἐν μὲν τῷ τῆς γυναικὸς αἵματι τὸ ὕδωρ καὶ τὸ λεύκωμα περιττεύουσιν, ἐν δὲ τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἡ αἱματίνα καὶ ἡ ἰνική, ὁ σίδηρος καὶ τὰ ἄλατα. Τὰ δὲ στερῆρα, ὡς τὸ δέρμα, οἱ χόνδροι, οἱ τένοντες, οἱ μῦς καὶ ὁ κυτταρώδης ἰστός εἰσι παρὰ τῷ ἀνδρὶ σκληρότερα, πυκνότερα καὶ εὐπαγέστερα, ὡς καὶ τὰ ὄστα, ἅπερ γωνιωδέστερα καὶ τραχύτερα, καὶ ὡς μάλιστα ἐξεχούσαις ταῖς ἀποφύσεις κρατύνονται· ὡς δὲ πρὸς τὴν τῶν ὀστέων παχύτητα ἡ διαφορὰ ἐν ταῖς διαφύσεσι μᾶλλον κατάδηλος, τῶν ἄρθρων παρ' ἀμφοτέροις τοῖς φύλοις ὡς ἔγγιστα ὁμοίων ὄντων. Ἐκ τοῦ ἀφθονωτέρου καὶ μαλθακωτέρου κυτταρώδους ἰστοῦ, προέρχεται πρὸ πάντων ἡ κυματώδης ἐπιφάνεια τοῦ γυναικείου σώματος, καὶ ἐκ τῆς ἐπισωρεύσεως τοῦ ἰστοῦ τούτου ἐν τῷ παρεγγύματι τῶν ὀργάνων παρὰ τῇ γυναικὶ ἀναλόγως οἱ μῦς ταύτης ὀγκωδέστεροι τῶν τοῦ ἀνδρὸς φαίνονται. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ἡ εἰδικὴ βαρύτης τοῦ ἀνδρικοῦ σώματος ἀνωτέρα τῆς τοῦ γυναικείου, ταῦτο δὲ καὶ ἐν τῷ αἵματι συμβαίνει. Ἡ δ' ἀπόλυτος βαρύτης, κατὰ τὰ τοῦ Κ. Κουτελέτου πειράματα, ὡς πρὸς τὸ φύλον διάφορος. Ἄλλ' ἐν γένει, κατὰ τὴν αὐτὴν μάλιστα ἡλικίαν ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀπόλυτος βαρύτης πολλῶ ἀνωτέρα ἐστίν, ἢ ἡ τῆς γυναικός. Οὕτως ὁ πολύπειρος ἀνὴρ εὔρε τὸ μὲν τοῦ νεογνοῦ παιδὸς σῶμα ζυγίζον 3, 20 χιλιογράμμα, τὸ δὲ τῆς νεογνοῦ 2, 91 χιλιογράμμα· κατὰ δὲ τὸ 40ον ἔτος, τὸ μὲν ἐκείνου 24, 52 χιλ. τὸ δὲ ταύτης 23, 52 χιλ. κατὰ δὲ τὸ 42ον ἔτος ἀμφοτέροι ἰσοβαρεῖς, ἦτοι 29, 82 χιλ. κατὰ δὲ τὸ 20ον ἔτος, τὸν μὲν ἄνδρα 60, 06 χιλ., τὴν δὲ γυναῖκα 52, 28 χιλ. σταθμίζοντα· κατὰ δὲ τὸ 40ον ἔτος, ἐκείνον μὲν 63, 67 χιλ., ταύτην δὲ 55, 23 χιλ. κατὰ δὲ τὸ 60ον ἔτος, ἐκείνον μὲν 64, 64 χιλ., ταύτην δὲ 54, 30 χιλ. κατὰ δὲ τὸ 80ον, ἐκείνον μὲν 57, 83 χιλ. ζυγίζοντα, ταύτην δὲ 49, 37 χιλ.

Ἐκ τῆς μείζονος εὐκαμψίας τῆς κατασκευῆς τοῦ γυναικείου σώματος ἐξηγητέον, πῶς τὸ γυναικίον γένος ἐν γένει τὰ ἀλλοδαπὰ τῶν κλιμάτων εὐκολώτερον ὑποφέρει, ἢ τὸ ἀνδρικό, καὶ πῶς εἰς ἀλλοδαπὴν μεταναστεῦον οὐ ραδίως ἐξαχειοῦται.

Γ'. Αἱ ὡς πρὸς τὴν βόμην διαφοραὶ.

Ἡ τῶν μυῶν δυνάμις ἐστὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ

κρείττων ἢ παρὰ τῇ γυναικὶ, τὰ μὲν διότι αἱ μυῶδεις ἴνες στερρότεραι, καὶ ἐκ τοῦ σπανιωτέρου κυτταρώδους ἰστοῦ συμπαγέστεραι, τὰ δὲ ἐκ τῆς ἐνεργητικωτέρας νευρικῆς ἐνεργείας. Τοῦτο τρανῶς ἀπέδειξαν διὰ τοῦ δυναμομέτρου τὰ ἐπὶ τούτῳ πειράματα τοῦ Κ. Κουτελέτου. Ἐν τῇ ἀνδρικῇ μὲν ἡλικίᾳ ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα κατὰ τὸ διπλοῦν ὑπερβαίνει, ἐν δὲ τῇ ἠβικῇ κατὰ τὸ ἡμισυ, ἐν δὲ τῇ παιδικῇ κατὰ τὸ τρίτον. Ἐν ᾧ αἱ κινήσεις τοῦ ἀνδρὸς πλείονι τῇ ἰσχύϊ ἐκτελοῦνται, αἱ τῆς γυναικὸς πλείονι τῇ χάριτι καὶ τῇ δεξιότητι. Μόνη δὲ ἡ διὰ τοῦ δρόμου κινήσις παρὰ τῇ γυναικὶ, ὡς ἐκ τῆς εὐρυτέρας λεκάνης καὶ τῆς μείζονος ἀποστάσεως τῶν μηρῶν καὶ τῆς βραχύτητος τῶν κάτω ἄκρων, κατὰ τι ἀδέξιος· τὸ βᾶδισμα σφαλερὸν καὶ μεταίωρον, καὶ ἡ στάσις ὡς ἐκ τῆς σμικρότητος τῶν ποδῶν ἀσταθής.

Δ'. Αἱ ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν τοῦ βίου διάρκειαν διαφοραὶ.

Τοῖς πᾶσι γνωστὸν, ὅτι ἡ γυνὴ τὰς διαφόρους τῆς ζωῆς αὐτῆς βαθμίδας ταχύτερον τοῦ ἀνδρὸς διατρέχει· οὕτως, ὥστε ἐν τισὶ χώραις οἱ νόμοι τὰ τοῦ ἐνήλικος δικαίωματα πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ ἀνδρὸς τῇ γυναικὶ παραχωροῦσι. Καὶ ἐν τούτῳ φαίνεται τῇ μὲν γυναικὶ τὸ καθολικόν, τῷ δ' ἀνδρὶ τὸ ἀτομικὸν ἴδιον εἶναι. Ἡ ἀπὸ τῆς πρώτης γεννήσεως μέχρι τῆς τελείας ὀριμότητος τοῦ ὀργανισμοῦ διάστασις τοσοῦτα μείζων ἐστὶν ἐν γένει, ἐφ' ὅσῳ ἐπὶ ὑψηλοτέρας τῆς ἀναπτύξεως βαθμίδος τὸ ἐν ἐδρεῖ, καὶ ὅσῳ ποικιλώτερα ἡ ζωὴ ἐν αὐτῷ ἐμφανίζεται· καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἡ ποικιλία αὕτη καταφανής, τοσοῦτα ἡ ἀτομικότης κυριεῖται. Ἐκάστη δὲ ποικιλίας μορφή ἐστὶν ἢ δι' ἀναπτύξεως τῆς ζωῆς ἐμφάνισις· ἐπομένως δὴλον τὸν ἄνδρα μείζονας τὰς ἀλλοιώσεις ἀναγκαιῶς ὑφίστασθαι πρὸς τὸ τὰς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς ὑπαρχούσας διαφορὰς κτήσασθαι. Ὅθεν χρονιωτέρα ἡ ἀνάπτυξις παρὰ τῷ ἀνδρὶ, ὡς καὶ παρ' ἅπασιν τοῖς κρείττοις τῶν ζώων. Ὡσαύτως τὸν αὐτὸν χρόνον διαιτωμένων ἀμφοτέρων ἐν τῇ ὑστέρα, τὸ θῆλυ ὀριμώτερον τοῦ ἄρρενος γεννᾶται.

Ἐκείνο μὲν ραδινώτερον, κομψότερον, συμμετρότερον, τοῦτο δ' ἄρρότερον καὶ ἀμορφότερον· πρὸ πάντων δὲ τὸ στόμα μείζων χαίνει· ἡ ρίς, αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες τῷ ὄγκῳ διακρίνονται· ἢ δὲ φανῆ δυνατωτέρα καὶ τραχύτερα, καὶ ἡ θήλασις ἀποτομώτερον τελεῖται. Τὸ κοράσιον πρωτῶς ἢ δὴ προσεκτικώτερον γίγνεται, πρωτῶς ὑπομειδιᾶν ἄρχεται καὶ λαλεῖν καὶ βαδίζειν ὡ-

σάτους δὲ καὶ ἡ ὀδοντοφυΐα, καὶ ἡ τῶν ὀδόντων ἀλλαγὴ πρότερά· ἔστι δὲ καὶ πῶς εὐμαθέστερον, εὐπειθέστερον, νοημονέστερον καὶ κριτικώτερον· διαμένει δ' ἡπίωτερον, καὶ τῶν τοῦ παιδαρίου παραβόλων τολμηρῶν καὶ ταραχῶδων παιδιῶν σπουδῇ ἀπέχει. Ἡ πρὸς τὰ σιτία ὄρεξις ἐν γένει παρὰ τοῖς κορασίοις μειών· ἐν δὲ τῇ ἡβῇ αὕτη τῷ ἄρβενι αὐστηροτέρα καὶ ὀριστικώτερα ἢ τῷ θήλει ἐγκολάπτεται, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἀκριβῶς ἀρχεται τό τε δέρμα καὶ οἱ μῦς καὶ οἱ τένοντες καὶ ὁ κυτταρῶδης ἴστος κτλ. τὴν ἀρβενωπὴν ὑποδύεσθαι στεγρότητα· πρὸ πάντων δὲ ὁ λάρυγξ καὶ ἡ φωνὴ σχεδὸν πάραυτα ἀλλοιοῦνται, καὶ χαρακτηρίζονται οὕτως, ὥστε τὸν ἀνδρῶν λάρυγγα περιεκτικώτερον γίνεσθαι, καὶ τὴν γλωττίδα, τὴν ὀλίγω πρότερον ἢ γραμμῶν μῆκος καὶ 1 1/2 γρ. πλάτος ἔχουσιν, ἐν τῇ ἡβῇ, ἡγουν ἐν διαστήματι περίπου ἑνικαυτοῦ, τὸ διπλοῦν μῆκος καὶ πλάτος αὐξάνειν, ἐν ᾧ ἐν τῷ γυναικίῳ λάρυγγι ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ χρόνου πορεία μόλις ἀλλοιωσὶς τις παρατηρεῖται, καὶ παρὰ τῷ μεμορρωμένῳ γυναικίῳ γένει τὸ 7 γραμμῶν μῆκος οὐδέποτε ὁ λάρυγξ ὑπερβαίνει. Τότε δὲ καὶ ὁ θώραξ τοῦ ἄρβενος εὐρύτερος, καὶ ἡ γαστήρ τοῦ θήλεος ἐπιμηκεστέρα· οἱ νῦν δ' ὀριστικώτερον ἐκτυπούμενοι χαρακτηρίζονται ἐν τῇ ἐμβρύῳ ἡδὴ καταστάσει ὑποβαίνονται. Ἐν γένει δ' ἡ ζωὴ τῆς γυναικὸς διαρκεστέρα, καὶ τοῦτο ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι καίτοι πλείονων τῶν ἀρβένων τικτομένων καὶ κατὰ τὴν ὡς ἔγγιστα ἀναλογίαν, τὴν ὡς 105: 100, ἐν τῇ τῶν λαῶν ἀπογραφῇ ἐν γένει αἱ γυναῖκες πλείους τῶν ἀνδρῶν κατὰ τὴν ὡς ἔγγιστα ἀναλογίαν, τὴν ὡς 140: 100 ἀποδείκνυνται. Τὴν δυσαναλογίαν ταύτην μάτην ἂν τις ἀναζητήσῃ ἐν ταῖς ἐξωτερικαῖς περιστάσεσιν, ὡς τοῖς ὑπερμέτροις μύχθῃσι, τοῖς σφοδρότεροις πάθεισι καὶ τοῖς παραπλησίαισι. Ἡ δὲ μείζων ἢ ἦττων τοῦ βίου διάρκεια παρ' ἀμφοτέροις τοῖς φύλοις ὡς πρὸς τὰς διαφόρους ἡλικίας τοιαύτη ἔστιν, ὥστε τὸν μόνον ἐν τῷ τόκῳ μέχρι τοῦ 7ου, καὶ ἀπὸ τοῦ 15ου μέχρι τοῦ 30ου, καὶ ἀπὸ τοῦ 30ου μέχρι τοῦ 45ου ἔτους παρὰ τοῖς θήλεσι μείζονα εἶναι, ἢ παρὰ τοῖς ἄρβενισιν. Ἐν γένει αἱ γυναῖκες πλείους τῶν γερόντων πρὸς 100 ἑκατοντούταις ἄνδρας ἀντιστοιχοῦσιν ὡς ἔγγιστα 155 ἑκατοντούταις γυναῖκας· παραδείγματα δὲ λιπαροῦ γήρωος 120 μέχρις 180 ἐτῶν ἀνδρῶν μόνον ἀναφέρονται. Ὡς πρὸς δὲ τὴν εἰς θάνατον μετάβασιν, αὕτη ἐν γένει τοσοῦτ' ἀποτομώτερον συμβαίνει, ὅσῳ ἡ ζωὴ ἀποτομώτερά καὶ ἀτομικώτερα ὑπῆρξε· καὶ αὕτη ἔστιν ἡ αἰτία, δι' ἣν οἱ χαρακτῆρες τοῦ ἐσχάτου γήρωος, ἡγουν τὰ τοῦ γερωντικῆ μαρσαμοῦ

φαινόμενα, παρὰ τῇ γυναικί ἐν γένει ἦττον ἐπισητά, ἢ παρὰ τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἡ τοῦ θανάτου ἀγωνία παρὰ τούτῳ ἄθροωτέροις καὶ σφοδρότεροις τοῖς συμπτώμασιν ἐμφαίνεται, ἢ παρ' ἐκείνῃ.

Ε'. Αἰ ὡς πρὸς ἐκάστην τῶν λειτουργιῶν διαφοραί.

Ἡ παραδοχὴ τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ γυνὴ τὴν φυτικὴν ἐκπροσωπεύει ζῶν, βεβαίως ἀνασκευάζεται ἐκ τοῦ ὅτι καὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ αἱ δὴ λεγόμεναι φυτικαὶ λειτουργίαι ἐκ τῶν μάλισα πρωτευουσῶν εἰσίν. Ἔστι δ' εἰπεῖν τῇ γυναικί λάγνον τὴν φυτοῦ δίκην βλάστησιν ἐνυπάρχειν, τῷ δ' ἀνδρὶ ταύτην οὐχ ἦττον ἰσχυράν, καὶ ταύτη οὐ μόνον ἡ ἀρβενωπὴ κατασκευὴ στεγροῦται, ἀλλ' ἐν γένει καὶ τὰ ἑτεροπλάσματα, ὡς οἱ σκίρροι καὶ τὰ φύματα, καὶ αὐταὶ αἱ παράσιτοι ἑλμινθες σπανιώτεροι παρὰ τῷ ἀνδρὶ, ἢ τῇ γυναικί φύονται. Ὡς δὲ πρὸς τὴν πέψιν, ἢ πρὸς τὰ σιτία καὶ ποτὰ ὄρεξις, ἢ πείνα καὶ ἡ δίψα εἰσὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ καὶ ζωηρότερα καὶ σφοδρότερα καὶ ἐπισπερχέστερα, ἢ παρὰ τῇ γυναικί, ὅθεν αὕτη ῥῆον ἂν καὶ πείναν καὶ δίψαν φέροι, καὶ τῇ λιμοκτονίᾳ μᾶλλον ἀντισταίη.

Καίτοι παρὰ τοῖς ἀνδράσι παραδείγματα ἐκουσίου λιμοκτονίας οὐ τέλειον λείπουσιν, ἀλλὰ τοσοῦτον σπάνιά εἰσιν, ὥστε μόλις ἂν ὡς πρὸς τὰ παρὰ ταῖς γυναῖξιν συμβαίνοντα παραβληθῆεν· τούναντίον δὲ ἀκαταμαχῆτου λαίμαργίας καὶ ἀπεριόριστου ἀθηραγίας παραδείγματα τῶν ἀνδρῶν μόνον ἴδια. Τὸ σύνολον τῶν πεπτικῶν ὀργάνων ἔστι παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἐκτανέστερον, ἢ παρὰ τῇ γυναικί. Τὸ τῆς γαστρὸς κύτος παρὰ ταύτη μὲν ἐπιμηκεστέρον, καὶ πρὸς τὰ κάτω εὐρύτερον, παρ' ἐκείνῳ δὲ περιεκτικώτερον πρὸς τὰ ἄνω, ὅπου ὁ στόμαχος καὶ τὸ ἦπαρ κείνται. Οἱ τοῦ ἀνδρὸς ὀδόντες μείζονες, πλατύτεροι καὶ ἀκριβῶς τῇ μείζονι τοῦ στόματος κοιλότητι καὶ τῇ πλατυτέρᾳ κάτω σιαγόνι ἀντιστοιχοῦσι. Τῇ γυναικί πολλάκις οἱ σωφρονιστικῆς λείπουν, καὶ συχνάκις οἱ γαλαξίαι διαμένουσιν. Ἡ γλῶσσα παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ πλατυτέρα, ἄμα δὲ καὶ παχύτερα, ὁ φάρυγξ καὶ ὁ οἰσοφάγος στεγρότεροι, ὁ στόμαχος εὐρύτεροις καὶ παχύτεροις τοῖς τοιχώμασιν ὠχρῶνται, καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀνάγκη μείζω ποσότητα τροφῆς ἐνταύτῳ καταβροχθίζειν. Τὰ μὲν λεπτά τῶν ἐντέρων εἰσὶν εὐρύτερα, ἀναλόγως δὲ καὶ βραχύτερα, τὰ δὲ παχέα στενότερα. Ἡ μύδις τοῦ στομάχου ἐνέργεια καὶ ἡ τοῦ πεπτικοῦ σωληνοῦ ἐν γένει ἀκμαιοτέρα καὶ κραταιότερα. Τὸ δ' ἦπαρ καὶ ὁ σπλῆν καὶ τὸ πάγκρεας μείζω τούναντίον παρὰ

τῇ γυναικί τὰ χυλοφόρα ἀγγεῖα ἀφθονώτερα, καὶ ἡ τοῦ ἀπορροφῶν αὐτῶν δύναμις ζωηρότερα, διὸ καὶ ἡ πέψις παρ' αὐταῖς ταχύτερα.

Ἡ δ' ἀναπνοὴ παρὰ τῷ ἀνδρὶ δραστηριώτερα, καὶ ἅπαντα τὰ τῆδε τῇ λειτουργίᾳ ἐπιχειρούμενα ὄργανα ἀριθῆλως μᾶλλον ἀνεπτυγμένα. Πρὸς ταῖς σιαγόνις ἢ ῥίς ἔστι τὸ ὄργανον, τὸ τῷ προσώπῳ ἀμφοτέρων τῶν φύλων τὸν πρώτιστον χαρακτῆρα ἐγκολάπτον, καὶ ὅτε ἡ ῥίς τῆς γυναικὸς τὴν αὐτὴν τῇ τοῦ ἀνδρὸς καταμετρεῖ περίμετρον, ἢ τοῦ ἀνδρὸς μείζονι καὶ περιεκτικώτεροις διακρίνεται τοῖς ῥόθωσιν. Ἀναλόγως καὶ ὁ φάρυγξ εὐρυχωρότερος καὶ τὸ ὄσσειδες ὄστυον μείζον, καὶ ὁ λάρυγξ εὐρύτερος, καὶ πρὸς τὰ κάτω μᾶλλον κείμενος, καὶ ἀποτόμως πρὸ τοῦ τραχήλου ἐξέχων. Διὸ καὶ ἀνατόμων παῖδες τὴν ἐκ τούτου ἐν τῇ μέσῃ τῆς δεξιῆς χώρας σχηματιζομένην παρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἐξοχῆν εὐτραπέλωσ πῶς τὸ τοῦ *Adam* μῆλον ἀπεκάλεσαν, ὡσανεὶ τὸ τῆς γνώσεως τοῦτο τῷ ὑπερώῳ ἠδύτατον ἀλλ' ἀπατηλὸν μῆλον ἀφθόνῳ τῇ ἀπληστία καὶ σφοδρᾷ τῇ ἐπιθυμίᾳ ὑπὸ τοῦ προπάτορος ἡμῶν καταβροχθισθῆεν ἐν μέσῃ τῇ δεξιῇ ἐνεποδίσθη. Καὶ ἡ γλωττίς ἐπιμηκεστέρα τε καὶ εὐρύτερα, καὶ τὰ δύο ἡμίσεα τοῦ θυροειδοῦς χόνδρου ὑπ' ὀξείαν γωνίαν ἀλλήλων ἐχόμενα. Ὁ δὲ θυροειδὴς ἀδὴν ἐλάσσων, ἢ δὲ τραχεῖα ἀρτηρία εὐρύτερα μὲν, βραχύτερα δὲ, καὶ μείονι τοῖς κρικοειδέσι χόνδροις περιπεφραγμένη· ὁ δὲ θώραξ εὐρυχωρότερος, καὶ τὸ πρώτιστον τῶν πνευστικῶν μυῶν, τὸ διάφραγμα, μείζον, καὶ οὐ τοσοῦτον ἐν τῷ κύτει θολωτόν, παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ τῷ χόνδρῳ τῆς ζ'. πλευρᾶς, παρὰ δὲ τῇ γυναικί τῷ τῆς γ' ἡ, διὰ τῶν ἐμπροσθίων αὐτοῦ σκελῶν συμφορῶμενον. Ὁ δὲ τῆς γυναικὸς θώραξ εὐκνητότερος καὶ ἐκτατώτερος, τῶν πλευρικῶν χόνδρων οὐ μόνον λεπτοφυεστέρον καὶ εὐκαμπτοτέρων, ἀλλὰ καὶ ἀναλόγως εὐμηκεστέρον ὄντων.

Οἱ δὲ πνεύμονες τοῦ ἀνδρὸς εἰσὶν εὐμεγέθεις, καὶ ὡς ἐκ τῆς τοῦ θώρακος μείζονος κυρτώσεως μᾶλλον πρὸς τὰ πρόσω κείμενοι, οἱ δὲ τῆς γυναικὸς μείονες, καὶ ὡς ἐκ τῆς μείζονος καμπῆς τῶν ὀπισθίων ἄκρων τῶν πλευρῶν μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκτεινόμενοι. Ἡ εἰσπνοὴ τε καὶ ἡ ἐκπνοὴ παρὰ τῷ ἀνδρὶ βράδην ἀλλὰ βαθέως ἀλλήλας διαδέχονται, καὶ ὥσπερ παρ' αὐτῷ μείζω τὴν πρὸς τὰ σιτία ὀρμὴν μανθάνομεν, οὕτω καὶ τὴν πρὸς τὸ ἀναπνεῖν· πλείον δὲ τὸ ὀξυγόνον καταδαπανᾷ, ἀγλαοτέρου δὲ τοῦ ἀέρος ὀρέγεται, καὶ ταχύτερον τῆς γυναικὸς τῇ ἀσφυξίᾳ συμπίγεται· τοῦτο ὁ σοφὸς Κάρως ἴδια παρὰ τοῖς ἐμβρύοις παρετήρησεν. Ἐκ τῆς ἰσχυροτέρας τοίνυν

ἀναπτύξεως τοῦ συνόλου τῶν πνευστικῶν ὀργάνων ἔστι καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνδρὸς δυνατωτέρα καὶ βαθυτέρα, ἀλλ' ἐνταύτῳ καὶ μεταβλητοτέρα· εὐκοπώτερον γὰρ οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν ψελλίζειν εἰώθασιν, ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὸν λόγον ὡσπερὶ ὀκτὼ πρὸς ἓν.

Ἡ δὲ τοῦ αἵματος κυκλοφορία παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ βραδυτέρα καὶ κανονικώτερα, καὶ ὁ διὰ τῶν ἀγγείων κυματισμὸς ἰσχυρότερος. Ἡ καρδία κατὰ πάντα λόγον μείζων, τοιχώμασι παχύτεροις ἐρρωμένη, καὶ κοιλίαις εὐρυχωροτέροις ἀναπεπταμένη· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἀγγεῖα, μάλιστα δ' ἡ ἀορτή, καὶ αἱ πνευμονικαὶ ἀρτηρίαι εὐρύτεραι, καὶ παχύτεροις τοῖς τοιχώμασι περιπεφραγμένα. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν ἀγγείων τοιχώματα παρὰ ταῖς γυναῖξιν λεπτότερα καὶ ὑπεικτικώτερα εἰσι, τὸ δ' αἷμα μᾶλλον δι' αὐτῶν διαφαίνεται, καὶ ἡ τοῦ δέρματος χροιά βεβαίωτέρα καὶ ἀνθηροτέρα ἔστι. Τῶν δ' οὕτω διατεθειμένων ἀγγείων τῷ κατεπίγοντι αἵματι ῥῆθρον ἦττον τὴν ἀντίστασιν ἀντιτάξαι δυναμένων, τὸ γυναικίον φύλον πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἀνδρικοῦ τοῖς τῶν ἀγγείων καὶ μάλισα τῶν φλεβῶν εὐρύσμασι προδιατίθεται, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἵτιου καὶ ταῖς αἰμορραγίαις πρὸ πάντων δὲ ταῖς ἐκ τῶν πνευμόνων, τοῦ στομάχου καὶ τῆς ὑστέρας ἐπιρρέπεις.

Ἡ αἵματοποίησις δραστηριώτερον παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἐκτελεῖται, τῶν χαρακτηριστικῶν στοιχείων τοῦ αἵματος, τῆς αἱματίνης καὶ τῆς ἰνικῆς, ἀνευδοιάτως ἐπικρατούντων. Παρὰ δὲ τῇ γυναικί ἡ αἵματοποίησις καὶ ἡ χυλοποίησις ζωηρότεροι γίνονται, καὶ ἐν τούτῳ ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς ῥῆον τὰς αἰμορραγίας φέρειν, καὶ τὸ ἀπολεσθῆν τοῦ αἵματος ποσὸν πολλῷ τάχιον ἀναπληροῦν δύναται, ὅθεν ῥαγδαία αἰμορραγία πολλάκις τὸν ἄνδρα πολλῷ πλέον τῆς γυναικὸς κατέβαλε, καὶ συνεχέστερον διαρκεῖς συνεπείας παρέσχε. Διὸ καὶ ἡ κατὰ τὴν μέλαιναν πρόγνωσις, τὴν παρὰ τῷ ἀνδρὶ συμβαίνουσαν, πολλῷ ἀπαισιωτέρα, ἢ δὲ χλωρῶσις ὡς ἐκ τῆς δραστηριωτέρας αἵματοποιήσεως παρ' αὐτῷ σπανιωτέρα, ἐν ᾧ ἡ αὐτὴ νόσος παρὰ τῇ γυναικί ὀσημέραι θαμὰ παρατηρεῖται, ὡσπερ ἡ αἰμορροφυλία ἀποκλειστικὸν τοῦ ἀνδρικοῦ φύλλου θεωρεῖται κληροδόμημα.

Ὡς δ' ἡ αἵματοποίησις, οὕτω καὶ ἡ θρέψις παρὰ μὲν τῇ γυναικί ζωηρότερα τε καὶ ἐπισπερχέστερα, παρὰ δὲ τῷ ἀνδρὶ βραδυτέρα τε καὶ ἐρρωμενεστέρα· ἀκολούθως οὗτος μὲν πλείονων χρηρίζει τῶν σιτίων, τὰ δὲ σιτία τὸ ποσὸν τε καὶ τὸ ποιὸν ταῦτά λαμβανόμενα, τὴν γυναῖκα μᾶλλον καὶ ἀποτελεσματικώτερον τρέφει, καὶ τοῦτο πολλάκις ἐν καιρῷ λιμοῦ καὶ τῆς τῶν ἐπιτηδεῶν

σπάνεως ὑπὸ πολλῶν παρετηρήθη. Οὕτω τὰ θή-
λεα τῶν ζῴων ταχύτερον καὶ εὐανότερον τῶν
ἀρρένων σιτεύονται, καὶ ἀναλόγως καὶ ἡ σωμα-
τικὴ αὐξήσις ταχύτερα, καὶ ἡ τῶν διαφορῶν τῆς
ζωῆς ἐποχῶν διαδοχὴ παρὰ τῇ γυναικί ἐν τῇ
αὐτῇ ἀρμονίᾳ ἀναλόγως διάκειται.

Αἱ δ' ἐκκρίσεις οὕτως ἔχουσιν, ὥστε αἱ ἐκ τού-
των πηγάζουσαι ὕλαι παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ ἐν γένει
πυκνότεραι, παρὰ δὲ τῇ γυναικί ἢ τοῦ λίπους
ἀπόκρισις καὶ αἱ εὐθὺ τῇ γεννητικῇ λειτουργίᾳ
ἀναγόμεναι ὕλαι, ἦγουν ἡ τοῦ γάλακτος κτλ,
ἀφθονώτεραι. Αἱ τοιαῦται δ' ἀποκριτικαὶ ὕλαι
πολλάκις παρὰ τῇ γυναικί οὐδέτερά καὶ ἡπίω
τῇ ποιότητι χαρακτηρίζονται μᾶλλον, ἢ παρὰ
τῷ ἀνδρὶ· οὕτω παρ' ἐκείνῃ μὲν τὸ λίπος χλω-
ρότερον, ἀπαλότερον, γεύσεως δ' ἡπιωτέρας, καὶ
ἄλλαι τινὲς ἐκκρίσεις ἦττον ἰδίως ἔχουσιν. Ἐξ ἐν-
αντίας δὲ παρὰ τῷ ἀνδρὶ αἱ λοιπαὶ ἀποκρίσεις,
αἱ εἰς τὴν ἀφομοίωσιν (assimilationem) τείνουσαι,
ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ, αἱ ὡς πρῶτισιν νομιζόμεναι, πλεο-
νάξουσιν· οὕτω διάκειται ἡ τῶν πνευμόνων ἀνά-
δοσις (exhalatio), ἡ χολὴ καὶ τὰ οὖρα· οὕτω
καίτοι τῶν νεφρῶν καὶ τῆς οὐροδόχου κύστεως
παρὰ τοῖς ἀνδράσι μείζονων ὄντων, ζωηροτέρων
τὴν ἀνάγκην τοῦ θαμὰ οὐρεῖν οὗτοι αἰσθάνονται·
τὰ οὖρα ἰσάμενα πλείονα μὲν τὴν ὑπόστασιν
ἐγκαταλείπουσι, πλείω δὲ τὰ ἄλατα, καθ' ἣν ἐν
τῷ αἵματι ἀναλογίαν ἐμπεριέχουσιν, εἰς τὸ λι-
θιάζειν δὲ κλίνουσι, καὶ τὴν ἰδέαν κνερασίαν φέ-
ρουσι. Τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ τοῦ δέρματος ἀ-
ποκριτικὴ ἐνέργεια ἔχει, καὶ ὁ ἰδρῶς καὶ τὸ σμηγ-
μα ἀφειδέστερον ἐκκρίνονται, καὶ αἱ ἐκκρίσεις
αὗται παρὰ τῷ ἀνδρὶ μᾶλλον ἔχουσιν. Ἐξαιρέτως
δὲ ἡ τοῦ κερατώδους ἰστοῦ μόρφωσις παρὰ τῷ ἀν-
δρὶ ἐπικρατεῖ· οὕτως ἡ ἐπιδερμὶς αὐτοῦ παχύτερα·
οἱ δ' ὄνυχες τῆς γυναικὸς λευκότεροι, διαφανέστεροι
καὶ γλαφυρότεροι· αἱ τρίχες ἀπαλότεραι, καὶ
πλὴν τῆς κόμης βραχυτέραι, σπανιώτεραι, καὶ
ἐν γένει λυγρότεραι· κατὰ δὲ τὸ γένειον, πε-
ρὶ τὸ στόμα, κατὰ τὸν πώγωνα, τὴν ἐξωτερικήν
τῶν βραχιόνων ἐπιφάνειαν, τὴν ἐξωτερικήν
καὶ πρόσθιον τῶν μηρῶν καὶ κνημῶν, κατὰ τὸ
σῆθος, τὸ περιάνιον, καὶ περὶ τὸν δακτύλιον, ἡ
τέλεον ἐλλείπουσι, ἢ ἴχνη μόνον τούτων εὐρί-
σκονται.

Ὁ παρὰ τῷ ἀνδρὶ τῆς τοῦ δέρματος ἀφθονωτέ-
ρας ἀποκριτικῆς δυνάμεως λόγος ἐν τῇ τῆς ἀτομι-
κότητος τοῦ ἀνδρὸς ἐμφύτῳ φύσει ζητητέος. Διὰ
τούτου ὅρια πρὸς τὸν ἔξω κόσμον τίθενται, καὶ
ὁ κερατοειδὴς ἰστός ἐν τῇ ἀμυντικῇ καὶ ἐπιθετι-
κῇ αὐτοῦ τάσει, ὅτε μὲν ἀσπίδος δίκην, ὡς ἐπι-
δερμὶς καὶ τρίχες, προτίθεται, ὅτε δ' ἐπιθετι-

κοῦ ὄπλου σημασίαν προσκτᾶται, ὡς ὄνυξ, ὡς
κέντρον, ὡς ὀπλή, ὡς κέρας προβαλλόμενος.

Τὸ δὲ νευρικὸν σύστημα παρὰ τοῖς διαφοροῖς
γένεσι πολλῶν διαφορῶν ἔχει. Καὶ πρῶτον μὲν
ἀκριβῆς ἔρευνα τὴν γυναικείαν κεφαλὴν καὶ τὸν
ἐγκέφαλον οὐ μὴν ἀπολύτως μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς
πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος σχετικῶς μείζω ὄν-
τα ἀπέδειξεν, ἔπειτα τῆς γυναικὸς τὸν ἐγκέφα-
λον ὡς πρὸς τὰ νεῦρα μείζονα τοῦ ἀνδρικοῦ
ὄντα. Ἐπομένως τὸ τοῦ κρανίου κύτος καὶ ὁ
σπονδυλικὸς σωλὴν εὐρυχωρότερα, τὰ δὲ δι-
ῶν τὰ νεῦρα διέρχονται τρήματα, στενότερα,
πλὴν τῶν ὀσφρητικῶν καὶ ὀπτικῶν νεύρων, σχε-
τικῶς παχύτερων ὄντων. Ἰσαύτως δὲ τῇ γυ-
ναικί πλείον ἐστὶ νωτιαίου μυελοῦ, ἐπομένως καὶ
ὁ σπονδυλικὸς σωλὴν εὐρύτερος. Καὶ ἐνταῦ-
τῷ καὶ τὰ ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ φύόμενα νεῦ-
ρα, ἰδίᾳ δὲ τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὰς ὀσφῦς
παχύτερα, καὶ τὰ δι' ὧν διέρχονται τρήματα εὐ-
ρύτερα· πρὸ πάντων δὲ τὰ ἐν τῇ λεκάνῃ νευρικά
πλέγματα ἀδρά, καὶ σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ τῶν
τοῦ ἀνδρὸς ἀδρότερα, ὡσαύτως καὶ τὸ ἀνώτερον
καὶ κατώτερον μεσεντερικόν, καὶ τὸ περὶ τὰ λε-
πτὰ ἔντερα πλέγμα. Ὡς δὲ πρὸς τὰ διάφορα τοῦ
ἐγκεφάλου μέρη τὸ τούτου στέλεχος (caudex en-
cephali) παρὰ τῇ γυναικί μικρότερον, ὅθεν καὶ ἡ
τοῦ κρανίου βάσις στενωτέρα φαίνεται, καὶ αἱ
ἀρχαὶ τῶν νεύρων πλησίον ἀλλήλων φύονται. Τὸ
δὲ περιβόλαιον (pallium) παρὰ ταύτῃ μείζον,
οὕτως ὡς καὶ τὸ κωνάριον (glandula pinealis).
Τῶν δὲ λοβῶν εἰσι παρὰ μὲν τῇ γυναικί οἱ ὀπί-
σθιοι, παρὰ δὲ τῷ ἀνδρὶ οἱ πρόσθιοι καὶ οἱ κα-
τώτεροι σημαντικώτεροι, διὸ τοῦ μὲν ἀνδρὸς τὸ
βρέγμα (sinciput) ὑψηλότερον καὶ εὐρύτερον,
τῆς δὲ γυναικὸς τὸ ἰνίον (occiput) κατὰ τὸ
ἀνώτερον τοῦ ἰνικοῦ ὀστοῦ μέρος καὶ τὸ ὀ-
πίσθιον τῶν βρεγματικῶν μᾶλλον ἐξέχον. Ἐν
γένει δὲ τῆς γυναικὸς ὁ τε ἐγκέφαλος καὶ τὸ
κρανίον στρογγυλώτερα, ὀμαλώτερα καὶ σπα-
νίως πάνυ, οὐδέποτε δ' ὡς παρὰ τοῖς ἀνδράσι,
προφανέσι ταῖς ἐξοχαῖς καὶ ἐσοχαῖς τραχυόμε-
να. Πρὸς δὲ τούτοις ὁ τῆς γυναικὸς ἐγκέφαλος,
αἵματι μείον βριθῶν, τῶν ἀρτηριῶν μικροτέρων, καὶ
τῶν δι' ὧν αὗται διήκουσι τρημάτων στενωτέ-
ρων ὄντων· ἐκ τούτου αἱ ἐγκεφαλίτιδες παρὰ ταῖς
γυναιξὶ πολλῶν σπανιώτεραι ἢ παρὰ τοῖς ἀνδρά-
σι· καὶ τοῦτο δὲ ἀκριβῆς στατιστικὴ παρατήρησις
τρανωῶς ἀπέδειξεν. Ἐν γένει δὲ τὸ νευρικὸν σύστη-
μα παρὰ τῷ γυναικείῳ φύλῳ πολλῶν εὐερεθιστό-
τερον ἢ παρὰ τῷ ἀνδρικοῦ, καὶ ἐκ τούτου τινὲς
τῶν νευρικῶν νόσων, ὡς ὁ ὑστερισμὸς, καὶ ἡ χο-
ρεία καὶ ἡ κατακλιψία παρὰ ταῖς γυναιξὶν ἐπιπο-

λάξουσιν, ἐνῷ ἄλλαι νευρικαὶ νόσοι, ὡς ἡ ἐπιλη-
ψία, ὁ σπασμώδης βῆξ κτλ. παρὰ τοῖς ἀνδράσι σχε-
τικῶς συνεχέστεροι παρατηροῦνται. Αἱ δ' ἐξωτερι-
καὶ αἰσθητικαὶ τοῦ ἀνδρὸς μᾶλλον ἀνεπτυγμέναι
δηλοῦνται· οὕτως ὁ μὲν ὀφθαλμὸς μείζων, μᾶλ-
λον ἐξέχων, καὶ ἡ κόγχη εὐρυχωρότερα, καὶ αἱ
ὀφρῦς παχύτεραι καὶ δασύτεραι, καὶ τὸ ὀπτικὸν
νεῦρον ἀδρότερον· ὁ δ' ἐξωτερικὸς ἀκουστικὸς πό-
ρος (meatus auditorius externus) εὐρύτερος, μᾶλ-
λον χωνοειδής, ἐν ᾧ παρὰ τῇ γυναικί μᾶλλον
κυλινδροειδής· τὸ δ' ἐξωτερικὸν οὖς παχύτε-
ρον, μακρότερον καὶ εὐρύτερον, καὶ τὸ ἀκου-
στικὸν νεῦρον ὁμοίως. Ἡ δὲ βίς εὐρυχωρότερα, καὶ
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ ταύτη προσηρητημένα
κοιλία, ὡς ἡ τοῦ μετώπου, ἡ τοῦ σφηνοειδοῦς, ἡ
τῶν ὀνυχοειδῶν ὀστέων, καὶ ἡ τῆς ἄνω σιαγόνης· ἡ
δὲ γλώττα πλατυτέρα καὶ παχύτερα, τὰ δ' ἄκρα
τῶν δακτύλων πλατύτερα καὶ ἀμβλύτερα, ἀναλό-
γως δὲ καὶ τὰ τούτοις ἀνήκοντα εἰδικὰ αἰσθητή-
ρια νεῦρα διάκεινται.

ΣΤ'. Αἱ κατὰ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας διαφοραί.

Ὡς δὲ πρὸς τὴν ψυχὴν, ἀκριβῶς οὐδεμία ταύ-
της ἰδιότης τῷ ἀνδρὶ ἢ τῇ γυναικί ἀποκλειστι-
κῶς ἰδίᾳ. Οὐχ ἦττον δ' αἱ ψυχικαὶ ἰδιότητες ἐν
ἐκατέρῳ τῶν φύλων διαφορὰς τινὰς γενικὰς ἀπο-
δεικνύουσιν, ἅς τινὰς γενικὸς χαρακτηῖρας, εἴτε
χαρακτήρας τοῦ γένους ἐπικαλοῦμεν· καὶ οὗτοι
παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ τὸν πρὸ πάντων ἀτομικόν, πα-
ρὰ δὲ τῇ γυναικί τὸν πρὸ πάντων καθολικὸν τύπον
φέρουσι. Καὶ πρῶτον μὲν τῷ ἀκριβῆ παρατηρητῇ
δηλον, ὅτι κατὰ τὰς ψυχικὰς ἰδιότητας τὰ θήλεα
ἔχουσι πλείονας διαφορὰς πρὸς ἀλλήλα ἢ τὰ ἀρρένα,
ὡς τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἔξιν καὶ τὸ ἀνά-
στημα γίνεσθαι εἶθε. Κατὰ δὲ συνέπειαν τοῦ
καθολικοῦ χαρακτήρος τῆς γυναικὸς, τὸ αἶσθη-
μα παρ' αὐτῇ ἐπικρατεῖ· ἡ γυνὴ ἐστὶ μᾶλλον αἰ-
σθητικὸν (αἰσθανόμενον) ὄν, παρὰ δὲ τῷ ἀνδρὶ τοῦ-
ναντίον ὡς ἐκ τῆς μείζονος αὐτοῦ ἀτομικότητος
ἢ ἀντίδρασις πρωτεύει· ὁ ἀνὴρ ἐστὶ μᾶλλον νοῆ-
μον (νοοῦν) ὄν. Τὰ νεῦρα τῶν γυναικῶν καὶ
διὰ τῶν ἡπιωτέρων ἐρεθιστικῶν σχετικῶς πρὸς
τὰ τῶν ἀνδρῶν ὡς σφόδρα ἐρεθίζονται, καὶ ὁ ἐ-
ρεθισμὸς ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἅπαντα τὸν ὄργανι-
σμὸν εἰς συμπάθειαν συγκινεῖ. Ὁ δ' ἀνὴρ διὰ τῆς
αὐτοῦ ὑπερεχούσης ἀτομικότητος κραταιότερον
τῷ ἐρεθιστικῷ καθ' ὅρισμαμένην διεύθυνσιν ἀντιδρᾷ·
ἀντιλαμβάνεται δὲ τούτου βαθύτερον, ἐν ᾧ παρὰ
τῇ γυναικί, ἢ ἡ ἀντίδρασις ἀσθενής, καὶ ἡ ἐντύ-
πωσις ὡς τάχιστα ἀφανίζεται. Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰ-
τία, δι' ἣν ἡ γυνὴ ἐν γένει τὴν τῶν ἄλλων αἰ-

σθησιν ἦττον τῇ ὁρμῇ ἐμφαίνει· ἢ ὁ ἀνὴρ οὕτως,
ὥστε τὰ ἄλλα ῥᾶν τοῦ ἀνδρὸς φέροι φαινέσθαι.
Ὅσον τῇ γυναικί μείζων ἢ πρὸς τὰς ἐντυπώσεις
δεκτικότης πέφυκεν, τοσοῦτον εὐερέστερον ἢ γυ-
νὴ ἀπομιμνήσκειται, ἀλλὰ καὶ εὐχερῶς πάλιν λη-
σμονεῖ, καὶ ἡ μνήμη παρ' αὐτῇ ἦττον στερεά, καθ'
ὅσον ἐκεῖνο, οὕτινος αὕτη ἀντιλαμβάνεται, ἦττον
ὡς ἐκ τῆς ἀσθενεστερας ἀντιδράσεως ἐντυπῶται.
Ὡς ἐκ τῆς μεγίστης δ' εὐκινήσιος ἡ γυνὴ ζωη-
ρὰν μὲν τὴν φαντασίαν κέκτηται, ἀλλὰ τὸ προῖον
ταύτης ἀμοιρεῖ τόλμης, τῆς ἐνεργείας ἦττονος οὔ-
σης. Ἐκ τούτου καὶ ἡ κρίσις ταχεῖα μὲν, ἢ δὲ διά-
κρισις σχετικῶς ἦττον εἰς τὰ βαθύτερα εἰσδύει,
διὸ ἡ γυνὴ ἔχει μὲν νοῦν καθαρὸν, ἦττον δὲ ταῖς
ἀφηρημέναις μελέταις φύσει κλίνει. Κατὰ τὴν ἐ-
πικρατοῦσαν καθολικότητα κυριεῖται ταύτης καὶ
ἡ συμπάθεια καὶ ὁ ἔρωσις· παρὰ δὲ τῷ ἀνδρὶ τὴν
ἀτομικότητα προέχοντι, ἐπικρατεῖ ὁ ἀνταγωνι-
σμὸς, τὸ μῖσος. Διὸ ἡ γυνὴ συμπαθέστερον, ἐνεργ-
γητικώτερον, ἠθικώτερον καὶ εὐσεβέστερον ἐστὶν
ὄν, ὁ δ' ἀνὴρ φύσει τραχὺς καὶ σκληρὸς, τὰ πάντα
εἰς τὸ ἑαυτῷ προσφιλεῖ Ἐγὼ καταμετρᾶν εἶωθεν.
Ὁ ἀνὴρ στερεὸς καὶ σταθερὸς, ἡ ψυχὴ αὐτοῦ τολ-
μηρά, ἢ ἀπόφασις αὐτοῦ ὠρισμένη· παραβλέπει
τὰς μικρολογίας, ἐστὶν ἦττον ματαιόφρων ἢ ὑπε-
ρήφανος, καὶ ἡ αὐτοῦ ὑπερηφάνεια μάλιστα ἐν
ταῖς πράξεσι καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ συγκεντροῦται·
ὑπὲρ φίλου τὸ πᾶν θυσιάζει. Ὁ δὲ τῆς γυναικὸς
χαρακτήρ μᾶλλον σφαλερός, ἢ δ' ἀπόφασις ἐνίοτε
ταχεῖα ἐν ταῖς θλίψεσι συνήθως γενναία, καὶ ἐν
γένει μείζονι τῇ καρτερίᾳ τὰς ἐξ ἀπροόπτου πε-
ριστάσεως κακουχίας καὶ τὰς τῆς τύχης καταδρο-
μὰς φέρει. Πᾶν δ' ὅ,τι τὸν θυμὸν (das Gemueh)
κινεῖ, ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς γυναικὸς, καὶ οὕτως εἰς τε-
λείαν αὐταπαρνήσιν εὐθύμως παραδίδεται ὡς ἐπὶ
τὸ πλείστον, καὶ ὅσον ἐνεστὶν ὑπὸ τὴν καλλίονα
πρόσοψιν βλέπει ἅπαντα, καὶ ἐκ τούτου ἦττον
ἀπελπίζεται· ὅθεν καὶ ἡ αὐτοχειρία παρὰ τῷ γυ-
ναικείῳ φύλῳ σπανιώτερα· καὶ ἐὰν τὴν στασι-
κὴν πάλιν ἐρωτήσωμεν, κατὰ τὸν λόγον 1: 3. Ἡ
οὐσία τῆς γυναικὸς ἐστὶν ὁ ἔρωσις, ὅστις πρὸς θά-
τερον τῶν φύλων ἀκαταμαχῆτως ἔλκει αὐτήν, ὡς
καὶ πρὸς τὰ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως χρῆζοντα τέ-
κνα. Ἡ ἀρετὴ τῆς γυναικὸς ἐστὶν ἡ ἀθωότης τῆς
ψυχῆς καὶ ἡ ἀγνοότης τῆς καρδίας, ἡ εὐσπλαγγνία
καὶ ἡ συμπάθεια ὁ κόσμος αὐτῆς.

Ἐπὶ ταύταις ταῖς ἀρχαῖς τὸν γενικὸν ὄρισμόν
ἐκατέρου τῶν φύλων ἂν τις θεμελιώσῃ· βέβαιον
δέ, ὅτι ὁ ὄρισμὸς ἐκατέρου τῶν φύλων τὴν οὐσίαν
πάντην διάφορός ἐστιν· ἀμφοτέρω γὰρ τὸν αὐ-
τὸν διώκουσι σκοπόν, ἕκαστον δὲ πρὸς τὸ τέρ-
μα ἰδιοτρόπως τείνει. Ἡ παραγωγή τῆ συμπα-

ξει ἀμφοτέρων ἐφικτή, ἀλλ' ἐν τῇ λειτουργίᾳ ταύτῃ τὸ γυναικίον φύλον ἀναντιρρήτως μᾶλλον ἐνεργόν. Ἀμφοτέρους δεῖ κοινῇ πρὸς τὴν τῶν ἐκγόνων σκόπιμον ἀνατροφὴν ἐνεργεῖν, ἀλλ' ἀναντιρρήτον πάλιν τὴν γυναῖκα ἐπὶ τούτῳ τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐργάζεσθαι, ὅσα τὰ ἐκγόνα ἐγγύτερον τῆς γεννήσεως αὐτῶν εἰσίν. Ὁ οἰκιακὸς βίος καὶ ὡς πρὸς τὴν συζυγίαν καὶ ὡς πρὸς τὴν τεκνοποιίαν ἐκ τῆς ἀμφοτέρων συμπράξεως ἐξαρτᾶται, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἀνευδοκίως ἢ γυνὴ ἰδίᾳ περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν τοῦ οἴκου μελῶν ἀκαμάτῳ τῷ πόθῳ μεριμνᾷ, ἐνῶ ὁ ἀνὴρ γενικῶς μόνον ἐποπτεύει. Ὁ μὲν ἀνὴρ τῇ μείζονι αὐτοῦ δραστηριότητι καὶ ἀτομικότητι τῷ οἴκῳ ἀσφάλειαν, ὑπεράσπισιν καὶ τὰ ἐπιτήδεα παρέχει, τῇ δὲ γυναικὶ ταῦτα ἀναλόγως καὶ ἀρμοδίως δαπανᾶν ἐπιτρέπεται· ἢ μὲν γυνὴ τὸν ἔσω τῆς οἰκίας βίον θεμελιῶσιν, ὁ δ' ἀνὴρ τὸν ἔξω τῆς κοινωνίας ἀνεγείρει, καὶ ἐνταῦτῳ μέσον ἐνώσεως τῶν οἰκίων ἐστίν· ὁ ἀνὴρ πρὸ πάντων συνίστησι τὸ Κράτος. Ἐκ ταύτης τῆς περιωπῆς ὀρωμένους ἡμᾶς κρίνειν δεῖν νομίζομεν καὶ τοὺς δογματίσαντας τὴν γυναῖκα τοῦ ἀνδρὸς πόρρω διίστασθαι, καὶ ἤττονα αὐτοῦ εἶναι, καὶ τὸν μόνον ταύτης σκοπὸν εἶναι τὸ τεκνοποιεῖν καὶ τὸ τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ ἐν γένει τὰ ἐν τῷ οἴκῳ ἐργάζεσθαι καὶ διέπειν, καὶ τοὺς σοβαρῶς διίσχυριζομένους προσήκειν τὴν γυναῖκα τῆς αὐτῆς τῷ ἀνδρὶ μετέχειν ἀνατροφῆς, καὶ ταῦτα τούτῳ κατεργάζεσθαι.

Ἄλλ' ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι ἡ περιφανὴς γυνὴ οὐδέποτε οὐτ' ἐν ταῖς τέχναις, οὐτ' ἐν ταῖς ἐπιστήμασι ἐφάμιλλος ἐγένετο τῷ ἐπίσης περιφανεῖ ἀνδρὶ. Δυσχερὲς δὲ πράγματι τὰ ἐν ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμασι ἀμφοτέρων τούτων ἔργα πρὸς ἀλληλα ἀκριβῶς παραβάλλειν καὶ παραλληλίσαι, καὶ τὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων πρὸς ταῦτα ἀναλογίαν ἀνευρεῖν· ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ταῖς ἐπιστήμασι καὶ τέχναις ἀφιερουμένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μεγίστη ἡ δυσαναλογία ἐπικρατεῖ, φύσει τῶν μὲν νεανιῶν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμασι προοριζομένων, τῶν δὲ κορασιῶν συνήθως τῇ οἰκονομίᾳ ἢ τῇ ἀεργίᾳ παραδιδόμενων. Τοῦτο δὲ βέβαιον τὸν ἀνδρᾶ οὐ μόνον τὴν δύναμιν ἐν γένει τὴν φυσικὴν τε καὶ τὴν ἠθικὴν μείζω κεκτήσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνεργεῖν αὐτῆς ἀνευδότως αὐτῷ ἀσκεῖν ἐξείναι, τῆς γυναικὸς ὑπὸ τε τοῦ ἐμμήνου ῥοῦ καὶ τῆς κυοφορίας καὶ τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς λοχείας καὶ τοῦ θηλασμοῦ ὡς πλείστον τῆς ζωῆς αὐτῆς μέρος τῶν σοβαρῶν τοῦ νοῦ καὶ τῶν ἐπιπόνων τοῦ σώματος ἐργασιῶν ἀπειργαμένης. Ὡστ' ἐκ τούτου δῆλον τὴν γυναῖκα τῷ τῆς γεννήσεως ἔργῳ καὶ

τῇ πρὸς τοῦτο ὡς ἐγγίστα σχέσιν ἐχούσῃ οἰκιακῇ ζωῇ προωροῖσθαι. Καὶ πρὸς ταύτην ὡς μάλιστα ἀρμοδίαν ἀναδεικνύουσιν ὁ τε ὄλην αὐτῆς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα κατακυριεύων ἔρωσ, καὶ ἅπαντα αὐτῆς ἢ διαγωγῇ, καὶ ἢ ἐπιδειξιότης καὶ ἢ ἐπιτηδειότης, καὶ ἢ ἀκάματος προσοχὴ καὶ ἢ περὶ τὸ νοσηλεύειν καὶ τὰ παρόμοια πράττειν ἀνευδότος καρτερία αὐτῆς. Ἐνταῦτῳ δ' οὐχ ἤττον ἀναντιρρήτον, ὅτι ὅσα μᾶλλον αὕτη τὸν νοῦν κεκαλλιεργημένον καὶ μεμορφωμένον κέκτηται, ἐὰν μὴ λάθῃ τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἐπὶ ματαίως ἀποκυβεύσασα, καὶ τὸν αὐτῇ ἴδιον καὶ πρότιστον προορισμὸν παραγνωρίσασα, τοσοῦτῳ βέλτιον καὶ τοὺς ἐαυτῆς ἀνατρέφειν παῖδας, καὶ τὸν οἶκον διέπειν οἶά τε ἐστὶ. Μάλιστα δὲ τῆς παραγωγῆς χάριν ἢ τοῦ νοῦς καλλιέργεια παρὰ τῷ γυναικίῳ φύλῳ περὶ πλείστον ποιητέα· ἀποδεδείκται γὰρ τοὺς παῖδας τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς τῇ μητρὶ μᾶλλον ἢ τῷ πατρὶ ὁμοίους γίνεσθαι, τοῦθ' ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς τιθασσευομένοις τῶν ζώων ἐστὶν ἰδεῖν. Μόνη ἢ ὀρθῶς ἀνατραφεῖσα γυνὴ τὴν αὐτῆς κλησιν ἐννοεῖ, καὶ ἐν συνειδήσει τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς καὶ εὐγενῆ καθήκοντα εὐθύμως ἐκπληροῖ, ἅπερ ἡ ἀκαλλιέργητος βίᾳ μόνον καὶ ἐνστικτικῶς πως ἐκτελεῖν ἀναγκάζεται. Εἰ δὲ λειποτάκτις τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς προορισμοῦ ἀφίσταται, ἀσθενεῖα καὶ νοσήμασι τῇ αὐστηρᾷ φύσει δίκην ὑπέχει.

Οὕτως ὁ διασημότερος τῶν Γάλλων φρενοϊατρῶν Ἐσκουιρόλος ζητεῖ καὶ εὐρίσκει τὸ αἷτιον τοῦ τὴν ἀναλογίαν τῶν ψυχοπαθειῶν ἐν τῇ Γαλλίᾳ παρὰ τῷ γυναικίῳ φύλῳ ἐπικρατεστέραν ἢ παρὰ τῷ ἀνδρῶν εἶναι· ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ 1807 μέχρι τοῦ 1712 ἐν ταῖς διαφόροις φρενοκομείοις 700 φρενοβλαβεῖς γυναῖκες πρὸς 448 φρενοβλαβεῖς ἀνδρας εὐρέθησαν, ἐν ᾧ ἐν ἄλλαις χώραις ἢ ἀναλογία ἢ ὅλως ἴση ἢ μᾶλλον κρείττων παρὰ τοῖς ἀνδράσι δεικνύται· εὐρίσκει, λέγομεν, ὁ περίνοος ἐκεῖνος ἀνὴρ τὸ αἷτιον τῆς ὑπεροχῆς ταύτης ἐν τῇ κακῶς τῶν κορασιῶν ἐκεῖσε νοσημένη ἀνατροφῇ, ἐν ταῖς πρώτῃς ἀνεγειρομέναις ἀκαθέκτοις ἐπιθυμίαις, ἐν ταῖς φαντασιοσκοπίαις, ἐν τῇ ἐμπαθεῖ φοιτήσῃ τῶν θεάτρων καὶ ἀδιακόπῳ τῶν μυθιστορημάτων ἀναγνώσει, ταῖς κακαῖς καὶ ἀνευμέναις συναναστροφαῖς, τῇ καταχρῆσει τῆς μουσικῆς καὶ τῇ ἀεργίᾳ. Ἀρμοδίᾳ δὲ καὶ πρόσφορος μόρφωσις τοῦ νοῦς σὺν ἀναλόγῳ ἀναπτύξει τοῦ σώματος οὐδαμῶ οὐδέποτε βλάβην ἐπήνεγκε· τὸναντίον μάλιστα ἡ κατάσταση τῆς παιδείας τῆς γυναικὸς καὶ ὁ τῆς ἀξίας βαθμὸς, εἰς ὃν ἐν ταῖς διαφόροις χώραις τὸ γυναικίον ἐν γένει ἀφίκετο φύλον, νομίζεται μέτρον καὶ κανὼν τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν, καὶ τῶν δια-

φορῶν κλάσεων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ τὴν ἄγραν καὶ τὸν πόλεμον μόνον στέργων ἄγριος τῇ γυναικὶ ὡς ὑποζυγίῳ χρῆται, αὕτη δὲ τῇ δουλείᾳ τὸν γυναικίον χαρακτηρᾷ καὶ καλλονὴν ὀλοτελῶς ἀπόλλυσι, καὶ ἐκ τούτου σχεδὸν αἰετοτε αἱ τῶν ἀγρίων γυναῖκες τῶν ἀνδρῶν δυσειδέστεραι.

Τελευτῶν δὲ, Κύριοι, μυρίας ἀποδίδωμι ὑμῖν τὰς χάριτας ἐπὶ τῇ ἀνοχῇ τῇ ὑμετέρᾳ καὶ τῇ ὑπομονῇ, μεθ' ἧς μέχρι τέλους ἠκρασασθέ μου, καὶ καταλιπαρῶν ὑμᾶς πρόσφημι· πρὸς Διὸς ἄφρατε ἡμῖν τὰς γυναικῶν γυναικῶν, καὶ τοὺς ἀνδρας ἀνδρας εἶναι.

Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Δ'. συνεδριάσει.)

Ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι ἄρα γε δυνατόν ὡς τὸ ὄριον, ὡς τὸ ἰδανικόν, νὰ χρησιμεύσωσι τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους τῆς νεωτέρας; Ἄν δὲ ὑποτεθῇ τοῦτο δυνατόν, θὰ ἦτον ἄραγε καὶ ὠφέλιμον, ἢ μήπως ἐπιβλαβές;

Πρὶν ἢ προσδῶμεν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος, ῥίπτομεν ἐν βλέμμα ἐν εἶδει εἰσαγωγῆς ἐπὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου γλώσσης ἐν γένει, παρασκευάζοντες οὕτω τὰ πύματα πρὸς τὴν λύσιν, εἰς ἑτέραν ἐπιφυλακτῶμενοι εὐκαιρίαν τὴν εἰδικὴν διαπραγματεύσιν τοῦ τεθέντος ζητήματος ὡς πρὸς τὴν πάτριον γλῶσσαν ἡμῶν.

Τί ἐστὶ γλῶσσα ἐν γένει; Ἡ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὰ ἔξω τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν παθημάτων μετὰγγισις· ἢ ἐξαντικειμένως τοῦ πνευματικοῦ ἐγὼ τῇ διὰ τῆς λέξεως ἐνσωματώσει τῆς ἰδέας· ἢ ἀπεικονίσις τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς διὰ φωνῶν διδασκομένων παρὰ τῆς φύσεως, ἢ εἰς τὸν κόσμον ἐνὶ λόγῳ τὸν πραγματικὸν ἀκριβῆς ὅσον οἶόν τε, φωτογραφικῆ ὡσανεὶ, τοῦ κόσμου τοῦ πνευματικοῦ ἀντανάκλασις, ἰδοὺ τί ἡμεῖς γλῶσσαι ἀποκαλοῦμεν. Ὁ λόγος σὰρξ καὶ ἐνταῦθα ἐγένετο διὰ τῶν ἐνάρθρων φωνῶν, ὅς ἢ φύσις εἰς τὸν ἀνθρώπον ἐδωρήσατο, ἢ δὲ σὰρξ αὐτῆ ὅπως κατὰ βάθος τε καὶ πλάτος ἐν ταῖς ἀλλοιώσεσι καὶ ταῖς παντοίαις μεταμορφώσεσιν αὐτῆς ἐννοηθῇ, ἀνάγκη ἵνα ἐννοηθῶσιν αἱ ἀλλοιώσεις καὶ παντοῖαι μεταμορφώσεις τοῦ λόγου (τῆς ψυχῆς ταύτης οἰκισθῆσθε γλωσσικῆς μορφῆς), ὅστις ἄπειρος ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ καὶ αἰώνιος ἔτε-

ρον μεθ' ἑτερον διαγράφει ἀναπτύξεως κύκλον, ἀπὸ ἑτέρας εἰς ἑτέραν προοδευτικὴν σύλληψιν μεταβάλλει, ὡς ἄλλο ἄτομον συντάττον τὴν διαθήκην αὐτοῦ, ἀνακεφαλαιῶν καὶ ἐν ἑαυτῷ ἀφομοιοῦν τὴν ὄλην ἐν τῷ παρελθόντι ἀποκαλυφθεῖσαν ἀλήθειαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεώς του ὁ ἀνθρώπος φέρει ἐν ἑαυτῷ τῆς γλώσσης τὸ χάρισμα· φέρει δ' ἐπίσης ἐν ἑαυτῷ τὸ ὄριον, τὸ ἰδανικόν αὐτῆς, ὅπερ ἐν αὐτῷ ὑπάρχει τῷ ἰδανικῷ τῆς πνευματικῆς του ζωῆς, ὡς ἐν τῇ ἀπολύτῳ πηγῇ, πρὸς ἣν βαίνει τὸ εἶναι αὐτοῦ· τὸ κράτος ἐντεῦθεν τῆς γλώσσης δὲν ἔχει τὰ ὄρια, ἔνθα τὸ παρελθὸν τὰ διέγραψεν, ἢ ἔνθα ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα συγγραφεύς, γραμματικὸς ἢ λεξικογράφος τὰ ἔθηκεν, ἀλλ' ἐκτείνει κατὰ τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος τὰ ὄρια αὐτοῦ μέχρι καὶ τοῦ κράτους τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς, εἰς αὐτοῦ ὅ ἐστι τοῦ ἀνθρώπου ἰδανικὸν τὸ ἄωτον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀπειροτέλειον, αὐτὸς ὁ Θεός. Γενᾶται ἢ γλῶσσα, ἀναπτύσσεται καὶ ὀφείλει κατὰ τε ὕλην καὶ εἶδος νὰ ἀποθάνῃ μετὰ τῆς ἐξ ἧς ἐκπηγάξει ἀρχῆς, ὅτι αὕτη εἶναι ἢ τῆς ὑπάρξεώς της αἰτία· τὸ ν' ἀρνηθῇ τις τῇ ἐκ τοῦ τοιούτου θανάτου νέᾳ ζωῇ τὴν πρὸς τὴν ταχυτέραν ἀνάπτυξιν προστασίαν εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ θέλῃ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ τῆς ἐν τῇ γῆ σήψεως τοῦ κόκκου τοῦ στάχυος ἀναστήλωσιν, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ἐξαλείψῃ τὰς νέας ἀνάγκας, αἵτινες προκαλοῦσιν αὐτήν, τὰ νέα ἢθη, ἅτινα εἰς γένεσιν τὴν ὠθοῦσιν, ὡς νὰ θέλῃ νὰ πιεσθῇ τὸ ἄτομον καὶ τὴν κοινωνίαν ὑπὸ βάρους δυσβάστακτον, ὅπερ θέλει πᾶσαν κίνησιν ἐλευθερᾶν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας παρεμποδίσει. Ὁ Lermnier ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «*Philosophie du Dikaiou*» ἐπιγράφει «*le droit c'est la vie*», δικαιοῦτερον ἄς ἐπιγράψωμεν ἡμεῖς ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ «*la langue c'est la vie*». Τὸ δίκαιον τῷ ὄντι μία τῶν τῆς ζωῆς ἐπόψεων ἐστίν, ἢ δὲ γλῶσσα ἅπασι αὐτῆς αἱ ἐπόψεις καὶ φράσεις. Ἀπόρροια τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς βῆμα πρὸς βῆμα ἀκολουθεῖ τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς ἀλλοιώσεις της, πάσας ἐνδύεται τὰς τροποποιήσεις καὶ μεταμορφώσεις της, ἀπεικονίζει πάσας τὰς ἐν τε τῷ ἀτόμῳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ ποικίλας της θέσεις, αἰώνια δὲ ἐν τῇ πηγῇ αὐτῆς καὶ ἄπειρος, ἀλλοίαν ἐν ἄλλῳ χώρῳ καὶ χρόνῳ αἰώνιος φέρει μορφήν, ἀναπτυσσομένη μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, τῶν λαῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ποικιλομένη δὲ κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὸν βαθμὸν τῆς καλλιέργειας, τῶν ἠθῶν, τῆς φυσικῆς, διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ὀργανώσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν. Ἰπάρχει γλῶσσα, διότι καὶ πνευματικὴ ὑπάρχει ζωή, ἢ δὲ πρώτη ἐμφάνισις τῆς πνευμα-

τικῆς ζωῆς ἐν τε τῷ ἀτόμῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ γενεᾷ καὶ τῆς γλώσσης τὴν πρώτην ἀνατολήν, πνεῦμα οὕτω καὶ γλώσσα ἀμοιβαίως χειραγωγούμενα. Εὐρίσκειται δ' ἐντεῦθεν ἡ γλώσσα εἰς δράσεως καὶ ἀντιδράσεως σχέσιν μετὰ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας ζωῆς· καὶ ἡ μὲν γλώσσα ἐξ ἐνός τῆς ἀναπτύξεως τὰ μέσα προσφέρουσα καθίσταται ὁ μοχλὸς πάσης ἀτομικῆς τε καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, ἡ δὲ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας ζωὴ τὸν πλοῦτον τῶν στοιχείων τῆς ἀναπτύσσουσα δι' αὐτῆς ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν φυσικῶν τῶν δυνάμεων, ἰδανικεύει τὴν γλώσσαν, μεγαλύνει τὴν χωρητικότητα αὐτῆς, καὶ πολλαπλασιάζει οὕτως ἐπ' ἄπειρον τὰ πρὸς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν συντελοῦντα μέσα. Τὸ νὰ διατηρηθῆῖ συνεχῆς ἡ τοιαύτη μεταξὺ γλώσσης καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως σχέσις ὑπῆρξεν αἰετοῦ παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς ἐν τῶν κυριωτέρων μελημάτων τῶν ἐπιστημῶν. Ὡς ἐστὶ δ' ἄπειρος ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς ὑπὸ τὰς ἐπ' ἄπειρον ποικιλίας ἐκδηλουμένη μορφὰς τῶν ἀτόμων, τῶν φυλῶν, τῶν ἐθνικοτήτων, ὧν οὐδεμία δύναται μόνη τὸν σκοπὸν τῆς τοῦ ἀνθρώπου νὰ πραγματώσῃ ὑπάρξεως, ἄπειρος ἐπίσης ἐστὶ καὶ ἡ τῆς γλώσσης οὐσία, ὑπὸ ἐπ' ἄπειρον ποικιλίας ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ περισταμένη μορφὰς· καὶ ὡς πᾶν φυσικὸν ἢ ἠθικὸν τῆς ἀνθρωπότητος πρόσωπον φέρει ἴδιον χαρακτηριστὴρα διακεκριμένον, ἴδιον πνεύματος ἀτομικότητα, ἧτις τὸ ἀτομικὸν ἢ τὸ ἐθνικὸν ἐγὼ συνίσταται, διὰ πρωτοτυπίας ἐκδηλούμενον ὅπως ἰδίως ἀναλόγως τῆς ἰσχύος, τῆς ἐκτάσεως καὶ τῶν τάσεων τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καὶ ἡ γλώσσα παντὸς ἀτόμου καὶ παντὸς ἔθνους ἐπίσης ἴδιον ἐκάστοτε καὶ πρωτότυπον χαρακτηριστὴρα παντὸς ἑτέρου διακρινόμενον, φυσιογνωμίαν ὅπως ἴδιαν καὶ πάσης ἄλλης διαφορῶν ματαιοπονία δ' ἤθελεν εἶσθαι τὸ νὰ προσδιορίσῃ τις αὐτῆ τύπον ἢ υπογραμμὸν οἰονδήποτε. Ἡ ἀνθρωπότης τῷ ὄντι πάντας προκαλεῖ νὰ συνδράμωσιν αὐτῇ πρὸς πλήρωσιν τοῦ καθόλου προορισμοῦ τῆς, ἀναλόγως τῶν χαρακτηρισμάτων, ὅσα εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν διενεμήθησαν πρὸς τῆς ἰδιαιτέρας ἀποστολῆς αὐτῶν τὴν πλήρωσιν. Πᾶν δ' ἀτομικὸν ἢ ἠθικὸν τῆς ἀνθρωπότητος μέλος, καὶ τοὶ δυνάμενον τὸ σύνολον νὰ καλλιερῆ τῷ ἐγὼ αὐτοῦ ὀφείλει νὰ ὑποχωρῆ εἰς τὴν ἡγεμονεύουσαν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ δυνάμιν· τὰ ἄτομα καὶ οἱ λαοὶ διανέμονται οὕτω τοῦ καθόλου προορισμοῦ τοὺς ἀγῶνας, ὅπως πάντα τὰ μέλη τῆς ἀνθρωπότητος, αἱ φάσεις αὐτῆς πᾶσαι, πάντα δ' αὐτῆς τὰ διαβουλεύματα καὶ παθήματα ἀντιπρο-

ῶπους ἐν τῷ κόσμῳ εὐρίσκωσιν, ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ τελειώσει ἐδρεύει τῶν ἔργων αὐτῶν. Ἡ ἰδιαιτέρας δὲ αὐτῆ ἀποστολῆ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν ὁμοεμφύτως κατ' ἀρχὰς ἐμφανίζεται, προβαίνει δὲ διὰ δοκιμασιῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνεπιτυχῶν, διὰ διακοπῶν καὶ ληθάργου· τὰ ἄτομα καὶ οἱ λαοὶ κατὰ τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς καλλιέργειας τῶν πνευματικῶν τῶν δυνάμεων ἀγνοοῦσι τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως· ἀλλ' ἐὰν τὰ ἄτομα ἀποθνήσκωσιν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀγνοίᾳ, τὰ ἔθνη, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπολογίζεται τὴν διάρκειαν, ἀφικνοῦνται διαδοχικῶς εἰς τὴν συνειδήσιν τῆς φύσεως, τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν. Καὶ ἡ συνειδήσις αὐτῆ δύναται μὲν ἐκ νέου νὰ ἐπισκιασθῆ, οἱ λαοὶ ἐνίοτε πίπτουσι τῷ ὄντι εἰς νάρκη· ἀλλ' ἡ πρόνοια, ἧτις τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς τὸν ὅρον τῆς ὁδηγεῖ, πρὸς τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ τὴν πραγμάτωσιν τοὺς ἐξυπνίζει καὶ διεγείρει.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ κρίνῃ τις τὴν ζωὴν ἐν ὠρισμένη χρόνου καὶ χώρου μορφῇ. Ἡ ἀνθρωπότης εἰς εἶναι ὀργανισμὸς ἄπειρος καὶ αἰώνιος, τὸ δὲ ὄριον καὶ τὸ ἰδανικὸν αὐτῆς αὐτὸς ὁ Θεός. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἔλεγε « γίνεσθε τέλειοι, ὡς ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ».

Ὡς δὲ πᾶς ἐν γένει ὀργανισμὸς, καὶ ὁ τῆς ἀνθρωπότητος οὕτω κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν αὐτοῦ συγκεντροῖ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν πρὸς τὴν διάπλασιν μέλους τινὸς ἢ ὀργάνου, ὅ ἐστιν ἔθνος τινός, ὑπερκαθίσταται κέντρον πολιτισμοῦ ὠρισμένου, καὶ ὑπερὸ ὀφείλει νὰ ὑποχωρῆ εἰς τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἀνθρωπότητος ἡγεμονεύουσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δυνάμιν, περὶ τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς ἰδίως ἐγκύπτει πρὸς πληρωσιν τοῦ ἰδικτεροῦ προορισμοῦ αὐτοῦ. Ἡ ἀνθρωπότης δὲν δύναται ἐπομένως εἰσεῖτι εἰς τὴν ἐναρμόνιον ν' ἀφίχθῃ τῶν δυνάμεων αὐτῆς ἀκμήν. Καὶ εἰς μὲν τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν αὐτῆς αἱ ὕλιν καὶ δυνάμεις ἡγεμονεύουσι, καὶ τὸν Ἄβελ, τὸν ἀνθρώπον τοῦ αἰσθήματος, ἀποκτείνει ὁ Κάϊν, ὁ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ὕλης· εἰς δὲ τὴν ἐφηβὸν ἡγεμονεύουσι αἱ τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς φαντασίας, καὶ οἱ Ἄβελ εἰς λεγεῶνας ποιητῶν ἐνσαρκούμενοι ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνοις τὸν θρίαμβόν ψάλλουσιν· εἰς δὲ τὴν ἀνδρικήν καὶ τὴν ὀριμον ἢ τοῦ Σὴθ εἰς Σὴθ τελεῖται ἀλλοίωσις, ἡ τοῦ λόγου ἀνατέλλει ἐνσαρκωσις, καὶ τὸ κράτος παγιοῦται τῆς τάξεως, ἀκράδαντον ἔχον ἔρεισμα τὴν ἐν τῇ ποικιλίᾳ ἐναρμόνιον ἤδη ἐνόητα. Ἡ δὲ γλώσσα, καθὸ προῖον καὶ ἀπαύγασμα τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς, ἐπὶ μὲν τοῦ Κάϊν ἀφανῆς ὁμοῦ μετὰ τὰς Μούσας ἐγένετο· ἐπὶ δὲ

τοῦ Ἄβελ καὶ τῆς ποιήσεως, τῆς Θεᾶς τῆς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ κατὰ τὴν ἐφηβὸν ἡγεμονικῶς ἐνοικουμένης, ποιητικὸν τὸ τε εἶδος ἐνεδύετο καὶ τὴν ὕλην, διὰ τῶν ἀπειρῶν μεταφορῶν καὶ τοῦ ἀνωμάλου τῆς συντάξεως ἐπὶ δὲ τοῦ Σὴθ τὴν μεταφορὰν καὶ τῆς συντάξεως· τὸ ἀνώμαλον καὶ σφυρὸν διεδέχοντο κυριολεξία, σαφήνεια, δμαλότης ὕψης, ἀρμονία ἐνὶ λόγῳ καὶ τάξι.

Εἰ λοιπὸν ἡ δυναμικότης τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐν παντὶ λογικῷ ὄντι ὑπάρχει· εἰ αἰώνια ἐστὶν αὐτῆ καὶ ἄπειρος ὑπὸ ἀπείρους τὰς μορφὰς ἐν τῷ ἀπείρῳ τοῦ χρόνου ἀναπτυσσομένη, ἡ δὲ γλώσσα ἀληθῆς ἐστὶν ἀπεικόνισις τῶν διαφόρων αὐτῆς ἀναπτύξεων, ἀναγκαιῶς ἐξάγεται, ὅτι ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος οἰονδήποτε γλωσσικοῦ παρελθόντος δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τὸ ὄριον καὶ τὸ ἰδανικὸν πρὸς τελειοποίησιν γλώσσης τινὸς οἰασθήποτε.

Α. ΔΑΔΔΑΠΟΡΤΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ.

(*Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Ε'. συνεδρίᾳ.*)

Πρὶν ἢ ἀρξώμαι ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐμενῆ δυνάμιν ἐπιεικείαν διὰ τὸ ὀχληρὸν τοῦ ἀναγνώσματος, διότι μέλλω κατὰ διαδοχὴν πολλῶν νὰ ἐκθέσω πολλὰς καὶ διαφόρους γνώμας περὶ γλώσσης· ἡδυνάμην νὰ συλλέξω τὰ περὶ γλώσσης κυριώτερα θεωρήματα, καὶ συναρμολογῶν αὐτὰ νὰ ἐκθέσω ὡς ἴδια· τοῦτο ὅμως ἀπέφυγον, ὡς οὐκ ἐρθὸν καὶ ἀνάμροστον, διότι ἤθελον ἐπιχειρήσει νὰ συρράψω ἀσυμβιβάστους γνώμας, καὶ συμπεράσματα νὰ ἐξαγάγω ἀντιφάσκοντα· νῦν ἀφήμι ἐκάστῳ τὴν ἴδιαν γνώμην, περιορίζομαι δὲ μόνον εἰς κριτικὰς τινὰς ἐπιστάσεις, ὅτε συγγραφεὺς τις φαίνεται μοι φρονῶν σφαλῶς.

Τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων ὑπάρχει, διότι ὁ προφορικὸς ἢ ἔναρθρος λόγος, ἰδιαίτατον τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηριστικόν, ἐκφέρει τὴν ψυχὴν ἐπὶ τὰ ἔξω, καὶ καθιστᾷ αὐτὴν αἰσθητήν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ψηλαφητήν, ὡς κάτοπτρον πιστόν, ἀπεικονίζων πᾶν εἶτι ὁ δραστὸς καὶ νοητὸς περιλαμβάνει κόσμος· ἀλλ' ὁ προφορικὸς λόγος ἐξ ἀρχῆς ἅμα γεννηθεὶς τοιαύτην εἶχε δυνάμιν, ἢ συμπροοδεύει καὶ συναναπτύσσεται τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει· τοῦτου δὲ τεθέντος, συμπροοδεύουσιν ἄρα γε καὶ αἱ γλώσσαι; ἢ ἡ πρόοδος αὐτῆ τοῦ προφορικοῦ λόγου φέρει ἐξ ἀνάγκης ἀλλοιώσιν τινὰ καὶ διάλυσιν εἰς τὸν ἔσωτερικὸν αὐτῶν διοργανισμόν; ἢ δὲ ἀλλοίωσις

αὕτη ἐστὶ παρακμὴ τῆς γλώσσης ἢ πρόοδος, καθὰ φρονούσιν οἱ θιασῶται τῆς διηνεκοῦς προόδου, οἵτινες καὶ τὴν ἡμετέραν γλώσσαν θεωροῦσιν ἀνωτέραν τῆς ἀρχαίας; Τὰ πολὺπλοκα ταῦτα ζητήματα ἐρευνᾷ ἡ φιλοσοφία τῆς γλώσσης, καὶ τὴν λύσιν αὐτῶν πειράται εὐρεῖν, ἐξ οὗ συνέστη ἰδίᾳ ἐπιστήμη (ἡ Συγκριτικὴ Φιλολογία) μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἰδίως ἔχουσα ἀρχὰς καὶ ἰδιαν μέθοδον. Τίς δ' αὕτη; οὐχὶ ἡ ἐκ τῶν προτέρων, ἡ ὑπερνέφελος καὶ φαντασιώδης μεταφυσικὴ, ἧς ὁ Πήγασος ὕψηλὰ πέτεται,

χρυσοχάλινον πάταγον ψαλίαν
διακναίων φαιδροῖς ὄσιν,

ὑπ' αὐτὸν τοῦ οὐρανοῦ τὸν κύτταρον, ἔνθα ἡ τρισευδαίμων πόλις Νεφελοκοκκυγία· ἡ μέθοδος αὐτῆ κούφη καὶ ἀνεμῶλιος ὑπάρχει, διότι ἐκ τῶν νεφελῶν καινὰς ἀθροίζει καὶ συννεφῶδεις περὶ γλώσσης θεωρίας· ἡ δὲ προσήκουσα τῇ ἐπιστήμῃ τῆς γλώσσης μέθοδος, ψυχολογικὴ τε ἅμα καὶ φιλολογικὴ ἱστορικὴ ταπεινωτέρα ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔρπει, διότι καὶ αἱ γλώσσαι ἐπὶ τῆς γῆς ἐπλασθησαν καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς αἰθερίου Νεφελοκοκκυγίας. Ταῦτα περὶ μεθόδου προανακρουσάμενος εἰς τὸ περὶ γλώσσης προβαίνω ζήτημα, καὶ ἐξ αὐτοῦ, πολυπλόκου καὶ πολυμεροῦς ὄντος, πρῶτον ἐρευνῶ τὸ περὶ ἀρχῆς τῆς γλώσσης· διότι ὡς ὀρθῶς ἀποφαίνεται Πλάτων (Κρατύλ. σελ. 436), « δεῖ περὶ τῆς ἀρχῆς παντὸς πράγματος τὸν πολὺν λόγον εἶναι καὶ τὴν πολλὴν σκέψιν, εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ, ὑπόκειται· ἐκείνης δὲ ἐξετασθεῖσης ἱκανῶς, τὰ λοιπὰ φαίνεσθαι ἐκείνη ἐπόμυνα. »

Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης πολὺς ἐγένετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λόγος· ὁ Ὀμηρος ἐστὶν ὅπου διακρίνει γλώσσαν θεῶν καὶ γλώσσαν ἀνθρώπων· Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδι.

Ὁν ἔάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον. Τίς ὅμως ἡ γλώσσα αὕτη τῶν θεῶν; ἐστὶν ἡ τῶν ἀρχαιοτέρων ποιημάτων; ἐστὶν ἡ Πελασγικὴ; περὶ τούτου ὁ ποιητὴς οὐδὲν λέγει. Ὅτε δὲ κατὰ τὸν σ'. Π. Χ. αἰῶνα τὸ τῆς φιλοσοφίας ἀνέλαμψε φῶς, καὶ τὴν ἀναβλάστησιν πολλῶν περιέβαλε, τῆς δραματικῆς ποιήσεως, τοῦ πεζοῦ λόγου, τῆς ἱστορίας, τῆς ἐπιστημονικῆς ἱατρικῆς καὶ γυμναστικῆς, τότε πρῶτον καὶ τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα ἐπιστημονικῶς ἐκινήθη, καὶ μῶριον κατέστη τῆς φιλοσοφίας· συνεζήτησαν δὲ οἱ ἀρχαῖοι δύο τινὰ· α.) εἰ αἱ λέξεις γίνονται ἐτέθησαν, δηλ. εἰ εἰσὶν εἰκόνες καὶ μιμήματα τῆς φύσεως καὶ οὐσίας τῶν πραγμάτων, ἢ θέσει, ὅ ἐστι κατὰ συνθήκην ἀυθαίρετον τῶν ἀνθρώπων· καὶ β.) τίς ὁ θέμενος τὰς πρώτας λέξεις, εἰς ἢ πολλοί, θεὸς ἢ ἄν-

θρωπος. Άπας ὁ Κρατύλος τοῦ Πλάτωνος εἰς ταῦτα περιστρέφεται τὰ δύο ζητήματα. Τῆς μὲν πρώτης γνώμης, ὅτι τὰ ὀνόματα φύσει, ὁ Κρατύλος ὑπέρημαχος, τῆς δὲ ἐναντίας, ὅτι τὰ ὀνόματα θέσει, ὁ Ἐρμογένης. « Κρατύλος φησὶν ὅδε, ὃ Σώκρατες, ὀνόματος ὀρθότητα εἶναι ἐκάστω τῶν ὄντων φύσει πεφυκυῖαν (1), καὶ οὐ τοῦτο εἶναι ὄνομα, ὃ ἂν τινες ξυνηθέμενοι καλεῖν καλῶσι, τῆς αὐτῶν φωνῆς μῦθον ἐπιφθεγγόμενοι, ἀλλὰ ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφυκεῖναι καὶ Ἐλλήσι καὶ βαρβάρους τὴν αὐτὴν ἄπασιν. . . (Κρατ. σελ. 383, καὶ 389).— Καὶ μὴν ἔγωγε, ὃ Σώκρατες, πολλάκις δὴ καὶ τούτῳ διαλεγθεὶς καὶ ἄλλοις πολλοῖς, οὐ δύναμαι πεισθῆναι, ὡς ἄλλη τις ὀρθότης ὀνόματος ἢ ξυνηθῆκη καὶ ὀμολογία ἔμοι γὰρ δοκεῖ, ὅτι ἂν τις τῷ θῆται ὄνομα, τοῦτο εἶναι τὸ ὀρθόν καὶ ἐὰν αὐθὶς γε ἕτερον μεταθῆται, ἐκεῖνο δὲ μηκέτι καλῆ, οὐδὲν ἦττον τὸ ὑστερον ὀρθῶς ἔχειν τοῦ προτέρου... οὐ γὰρ φύσει ἐκάστω πεφυκεῖναι ὄνομα οὐδὲν οὐδενί, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει τῶν μεθιστάντων τε καὶ καλούντων (αὐτ. σελ. 384). » Ὁ δὲ Σωκράτης τὴν τοῦ Κρατύλου ἀσπαζόμενος γνώμην ὀμολογεῖ, ὅτι καὶ ἡ συνηθῆκη καὶ τὸ ἔθος ξυμβάλλονται πού εἰς τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων (σελ. 435). Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, τίς ὁ θέμενος τὰ πρῶτα ὀνόματα, ὁ μὲν Σωκράτης παραδέχεται τὴν γνώμην τῶν θεωρούντων αὐτὰ ἐφεύρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐ τοῦ τυχεύοντος οὐδὲ πολλῶν « οὐ παντὸς ἀνδρὸς ὄνομα θέσθαι ἐστίν, ἀλλὰ τινος ὀνοματοῦργου· οὗτος δ' ἐστίν, ὡς εἰπεν, ὁ νομοθέτης, ὃς δὴ τῶν δημιουργῶν σπανιώτατος ἐν ἀνθρώποις γίγνεται (Κρατ. σελ. 389). » Ὁ δὲ Κρατύλος μὴ δυνάμενος κατανοῆσαι, πῶς ὁ θέμενος τὰ πρῶτα ὀνόματα ἔμαθε τὰ πράγματα ἄνευ ὀνομάτων, νομίζει μεί-

(1) Id. Ern. Renan de l'origine du langage pag. 146 — 147 2ème édition. « en resumé, le caprice n'a eu aucune part dans la formation du langage. Sans doute, on ne peut admettre qu'il y ait une relation intrinsèque entre le nom et la chose. Le système que Platon a si subtilement développé dans le Cratyle, cette thèse qu'il y a des dénominations naturelles et que la propriété des mots se reconnaît à l'imitation plus ou moins exacte de l'objet, pourrait tout au plus s'appliquer aux noms formés par onomatopée, et pour ceux-ci mêmes la loi dont nous parlons n'est établie qu'une convenance. Les appellations n'ont point uniquement leur cause dans l'objet appelé (sans quoi elles seraient les mêmes dans toutes les langues), mais dans l'objet appelé vu à travers les dispositions personnelles du sujet appelant. »

ζω τινὰ δύναμιν εἶναι ἢ ἀνθρωπείαν τὴν θεμένην τὰ πρῶτα ὀνόματα τοῖς πράγμασι (αὐτ. σελ. 438). Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τοῦ Κρατύλου μεταχειρίζεται καὶ ὁ Ρουσσώ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς αὐτῆς γνώμης· ὁ δὲ Πλάτων διὰ Σωκράτους ἀπορρίπτει αὐτὸ ὡς ὑπεκφυγὴν τῆς ἀληθοῦς λύσεως. « Εἰμὴ ἄρα βούλει, ὡσπερ οἱ τραγωδοποιοί, ἐπειδὴν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφύγουσι θεοὺς αἰρόντες, καὶ ἡμεῖς οὕτως εἰπόντες ἀπαλλαγώμεν, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν, καὶ διὰ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει· ἄρα καὶ ἡμῖν κράτιστος οὗτος τῶν λόγων; ἢ ἐκεῖνος ὅτι παρὰ βαρβάρων τινῶν (1) αὐτὰ παρελήφραμεν, εἰσὶ δ' ἡμῶν ἀρχαιότεροι βάρβαροι; ἢ ὅτι ὑπὸ παλαιότητος ἀδύνατον αὐτὰ ἐπισκέψασθαι, ὡσπερ καὶ τὰ βαρβαρικά; αὐταὶ γὰρ ἂν πᾶσαι ἐκδύσει εἶεν καὶ μάλα κομψαὶ τῷ μὴ ἐθέλοντι λόγον δίδοναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων (Κρατ. σελ. 425). » Ταῦτα μὲν ὁ Πλάτων. Τῶν δὲ ἄλλων φιλοσόφων οἱ μὲν θέσει τὰ ὀνόματα δέχονται τεθειμένα, οἷον Πυθαγόρας, Δημόκριτος, Ἀριστοτέλης, οἱ Μεγαρικοί· φύσει δὲ ὁ Ἡράκλειτος, Πρωταγόρας, οἱ Στωϊκοί, ὁ Ἐπίκουρος. Ἀλλ' αἱ λέξεις φύσει καὶ θέσει κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα ἐκάστου μεταβάλλουσι καὶ σημασίαν, ὥστε ἡ λέξις θέσει σημαίνει κατὰ τινὰς τῶν φιλοσόφων, ὅτι κατ' ἄλλους ἢ λέξις φύσει. Καὶ ἡ μὲν ἐξακριβωσις τούτου οὐ τῆς παρούσης πραγματείας· ἐκ δὲ τῶν φιλοσόφων μετέβη τὸ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης ζήτημα εἰς τοὺς γραμματικούς τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς τοὺς Ῥωμαίους, εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, οἵτινες τὰ αὐτὰ ἀνεμάσθησαν μὴδὲν ἴδιον προσθέντες. Καὶ κατὰ τοὺς μέσους δὲ αἰῶνας, καὶ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων οὐδὲν νεώτερον προσέθεντο περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης, εἰμὴ ὅτι τινὲς ὑπὸ θρησκευτικοῦ ζήλου πρώτην γλώσσαν καὶ μητέρα, ἐξ ἧς αἱ ἄλλαι, ἐθεώρησαν τὴν Ἑβραϊκὴν, περὶ τούτου οὐδεμίαν φέροντες ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν (2) συντονώτερον

(1) Τίς ἀγνοεῖ νῦν, ὅτι ἡ Συγκριτικὴ Φιλολογία ἀπέδειξε τὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν συγγένειαν τῆς γλώσσης τῶν βαρβάρων, οἷον Ἰνδῶν, Περσῶν, Ἀρμενίων, Φρυγῶν κτλ.;

(2) Ern. Renan orig. du lang. p. 203. « quelles que puissent être les hypothèses futures de la science sur les questions d'origine, on peut poser comme un axiome désormais acquis cette proposition: le langage n'a point une origine unique; il s'est produit parallèlement sur plusieurs points à la fois: ces points ont pu être fort rapprochés; les apparitions ont pu être presque simultanées; mais certainement elles ont été distinctes, et le principe de l'ancienne école: « toutes les langues sont des dialectes d'une seule » doit être abandonné à jamais. »

δὲ καὶ σπουδαιότερον ἐπελήφθησαν τοῦ περὶ ἀρχῆς τῆς γλώσσης ζητήματος οἱ φιλόσοφοι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐξ οὗ ὁ Λώκκιος ἔδωκε πρῶτος τὴν ἀφορμὴν, θεὸς ἐν τοῖς Δοκιμίοις αὐτοῦ τὴν σπουδὴν τῶν λέξεων πλησίον τῆς τῶν ἰδεῶν.

Ὁ δὲ Λεϊβνίτιος διὰ τῆς διορατικῆς αὐτοῦ μεγαλοφυΐας προσεῖδε τοὺς οὐσιώδεις χαρακτῆρας τῆς συγκριτικῆς μεθόδου, καὶ προεμάντευσε τὰς ὑψηλὰς αὐτῆς ἐφαρμογὰς. Αἱ ὑποθέσεις τῶν φιλοσόφων τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, Condillac, Maupertuis, Cordercet, Volney, κτλ. οὐ κατὰ πάντα μὲν αἱ αὐταί, ἔχουσιν ὅμως γενικὸν τινὰ χαρακτῆρα κοινόν, τὴν εἰς τεχνητὰς ἐξηγήσεις τάσιν. Τὴν γλώσσαν οἱ φιλόσοφοι οὗτοι ἐφεύρεσιν ἀνθρωπίνην θεωροῦντες καθυπέβαλλον, ὡς καὶ πάσας τὰς ἄλλας ἀνακαλύψεις, ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς διαδοχικῆς προόδου ἦν ἐποχὴ, καθ' ἣν ὁ ἀνθρώπος οὐδὲν διέφερε τῶν ἄλλων ζώων· αἱ πρῶται ἀνάγκαι ἐγέννησαν κατ' ἀρχὰς τὴν φυσικὴν γλώσσαν ἐκ τινῶν συγκεκριμένην φυσιογνωμονικῶν σχημάτων καὶ κινήσεων τοῦ σώματος καὶ ἤχων τῆς φωνῆς. Τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος αἱ ἀνάγκαι ἐπερίσσευσαν, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἠσθάνθησαν πόσον ἦν ἀτελὲς τὸ ὄργανον, δι' οὗ πρὸς ἀλήλους ἐκοινωνοῦν· ἐζήτησαν τελειότερον ὄργανον, συνῆλθον, συνεφώνησαν φιλικῶς, καὶ οὕτω συνέστη ἡ τεχνητὴ γλώσσα ἢ καὶ ἑναρθρὸς καλούμενη. Ἡ γλώσσα αὕτη κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν πτωχὴ καὶ λιτὴ, ὡς πᾶσαι τοῦ ἀνθρώπου αἱ ἐφευρέσεις, κατὰ μικρὸν ὅμως ἐπλούτησε, καὶ ἀφίχθη εἰς ὃν βαθμὸν τελειότητος βλεπομένη αὐτὴν σήμερον (ἴδε, E. Renan orig. du lang. p. 78.). Κατὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐκ τῶν φιλοσόφων τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ἀπεφάνθησαν ὁ Turgot καὶ J. J. Rousseau· ἄπορον δὲ πῶς ἐν Ἀγγλίᾳ ψυχολόγοι τοιοῦτοι, οἷος ὁ Reid, καὶ Dugald-Stewart ἐδέχθησαν τὴν πλάνην τοῦ Condillac καὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, ὅτι ἡ ἑναρθρὸς γλώσσα τεχνητὴ, φυσικὴ δὲ ἡ τῶν σχημάτων. Ἰπάρχει φυσικωτέρα γλώσσα τῆς ἑναρθρῆς; ὡς τὸ διαγῆς ὕδωρ ἀναβρῦει ἀπὸ τῆς πηγῆς, οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου ὁ προφορικὸς ὡς ἄτοπον ὑπάρχει νὰ θεωρῶμεν ἀνθρωπίνην ἀνακάλυψιν τὴν χρῆσιν τῆς ὀράσεως καὶ ἀκοῆς, οὕτως ἄτοπον λογιστέον νὰ θεωρῶμεν ἀνθρωπίνην ἐφεύρεσιν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ προφορικοῦ λόγου ὡς ἐκφραστικῆς μέσου· ὁ ἀνθρώπος ἐξ ἀρχῆς φύσει καὶ αὐτομάτως ὠμίλησεν, ὡς φύσει διενόηθη. Τίς τολμᾷ τὸν ἐνδιαθέτον λόγον εἰπεῖν ἐφεύρεσιν τοῦ ἀνθρώπου; ἀλλ' ὁ προφορικὸς οὐδὲν ἄλλο, ἢ αὐτὸς ὁ ἐνδιαθέτος ἐπὶ τὰ ἐξω ἀναβλύζων, ὥστε ἀμφότεροι σύγχρονοι καὶ ἀδιάσπα-

στοι (1), ἀμφότεροι θεοὶ ἄμα καὶ ἀνθρώπινοί· καὶ ἡ ἀρχὴ ἄρα τῆς γλώσσης θεῖα καὶ ἀνθρωπίνη. Συνέστη δ' ἡ γλώσσα ἄμα τῇ πρώτῃ αὐτομάτῳ ἐνεργείᾳ ἢ μᾶλλον συνεργείᾳ πασῶν τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δυνάμεων, ὃς δ' εἶπεν καὶ τῆς φύσεως· διότι ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἔζη μᾶλλον ἐκτὸς ἑαυτοῦ περικεχυμένος εἰς τὴν φύσιν, ἀφ' ἧς οὐκ ἐχώριζεν ἑαυτόν· ἡ φύσις ἦν ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν κατόπτρῳ συγκεντρικῷ ἀνταντακλωμένη, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ φύσει· ἐν τῇ φύσει δὲ ζῶν ἠσθάνετο αὐτὴν κάλλιον ἡμῶν, ὡς εἰ εἶχεν ἴδιαν τινὰ αἴσθησιν, ἣν ἡμεῖς ἀπωλέσαμεν. Πόσον τότε ἡ γλώσσα αὐτοῦ ἦν ἄφθονος, διαυγῆς, ζωηρά, ἐκφρασις οὔσα τῆς ἀρμονίας ταύτης τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσεως! Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Renan πολὺ ἀπέχει τῆς τοῦ Maine de Biran, ὃς τὴν τῶν φιλοσόφων τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ἀσπασθεὶς πλάνην ὑποτίθησιν, ὅτι ἡ γλώσσα ἐπλάσθη ὑπὸ φιλοσόφου τινός, ὃς ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτοῦ κλεισμένος ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἔσω, ἀνεθεώρησε τὰς ἰδέας αὐτοῦ, καὶ ταύτας ἠθέλησε διὰ τῆς γλώσσης παγιῶσαι. « Je répons, λέγει, que les langues instituées ne peuvent être l'ouvrage que d'une telle raison. M. Turgot fait à Maupertuis un reproche que je me suis attiré moi-même en supposant un philosophe qui forme un langage de sang-froid. Je ne vois pas ce qu'il y a d'absurde dans cette hypothèse. Sans la faculté de réfléchir, il n'y aurait pas d'institution du langage proprement dite; pourquoi donc une langue ne serait-elle pas formée de sang-froid par un homme réfléchi qui voudrait fixer ses idées et s'en rendre compte (Oeuvres philos. II. 323.)? »

Ταῦτα μὲν οἱ φιλόσοφοι τῆς Γαλλίας· ἡ δὲ σοφὴ καὶ βαθύνοος Γερμανία τί ἐφρόνει κατὰ τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν γλωσσῶν; ὁ Tiedemann (Versuch einer Erklärung des Ursprungs der Sprache) ἐξετάζει τὰς δύο ὑποθέσεις, εἰ ἡ γλώσσα θεῖον δῶρον ἢ ἐφεύρεσις ἀνθρωπίνῃ· καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης λέγει τάδε· « κινδυνεύει τις τὴν γλώσσαν θεῖον δῶρον ὑπολαβεῖν, ὅταν ἀναλογισθῆ τὴν μεγάλην τάξιν καὶ συνάφειαν, ἣτις ὑπάρχει εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς γλώσσης. Τοιοῦτον ὠραῖον οἰκοδόμημα οὐκ ἐστὶ τύχης ἔργον, ἀλλὰ σοφίας καὶ σκέψεως· δυνάμεθα δὲ ἀπονεῖμαι τοιαύτην σοφίαν τοῖς πρώτοις ἀνθρώποις ἀγρίοις οὖσι καὶ ἀπολιτεῦτοις; Πᾶσαι αἱ τέχναι, πᾶσαι αἱ ἐπιστήμαι, ἵνα εἰς μέσον ὄρον τελειότητος ἀφίχθῃσι, πολλῶν ἐδέησε χιλιετηρί-

(1) Τὸ ἀδιάσπαστον τοῦ ἐνδιαθέτου καὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου δεικνύσι κάλλιστα τὸ ῥῆμα φράζω (λέγω), καὶ φράζομαι (διανοοῦμαι).

δων· τούτο δὲ ἐν τῇ γλώσσῃ οὐκ ἐγένετο, διότι αἱ γλώσσαι ἐξ ἀρχῆς γλαφυραὶ, ἀρμονικαί, πλούσιαι, καὶ ὅταν ἀναπτύσσονται, ἡ ἀνάπτυξις μερικὴ καὶ μᾶλλον ἐξωτερικὴ, τὰ δὲ θεμέλια τοῦ ὅλου συστήματος μένουσι τὰ αὐτά. Πῶς λοιπὸν ἡ γλώσσα ἠδύνατο οὕτω ταχέως εἰς τοιαύτην ἀρμονίαν καὶ τάξιν προσελθεῖν, εἴπερ εἶχεν ἀρχὴν καὶ σύστασιν ἀνθρωπίνην; πρὸς ἐφεύρεσιν τῆς γλώσσας ἀπαιτεῖται νοῦς ἀνεπτυγμένος, τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἀνευ γλώσσας· ἄρα ἡ γλώσσα θεῖον ἔργον καὶ οὐκ ἐφεύρεσις ἀνθρωπίνη. « Τὰς σκέψεις ταύτας οὐκ ἠδύνατο ἀνασκευάσαι ἢ ἐτέρα ὑπόθεσις, οὐδὲ μεγάλα πράγματα εἶχεν ἀντιτάξαι· καὶ ὅμως ταύτην ἀσπάζεται ὁ Tiedemann ἀνίσχυρα πρὸς ὑποστήριξιν φέρων ἐπιχειρήματα· « Αἱ γλώσσαι, λέγει, τῶν ἀγρίων τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ τῶν Σινῶν εἰσι τοσοῦτον πτωχαί, ὥς ἀδυνατεῖ τις θεωρῆσαι αὐτὰς θεῖον ἔργον· ἄρα αἱ γλώσσαι αὐταὶ εἰσὶν ἐπινοήσις ἀγρίων καὶ ἀπολιτεῦτων ἀνθρώπων. Γνωρίζομεν ὅτι πᾶσαι αἱ ἐφευρέσεις τοῦ ἀνθρώπου ἦσαν τὸ κατ' ἀρχὰς ἀτελεῖς, διατὶ οὐχὶ καὶ ἡ γλώσσα; εἰ δὲ ἡ γλώσσα κατὰ μικρὸν ἐπενοήθη, ἐβεβελτιώθη, ἐτελειοποιήθη, ὡς αἱ ἄλλαι τοῦ ἀνθρώπου ἀνακαλύψεις, οὐχ ὄρω διὰ τί τοῦτο οὐκ ἔστιν ἔργον τοῦ χρόνου καὶ τῆς πείρας· τοῦτο διδάσκει καὶ ἡ ἱστορία τῶν γλωσσῶν. » Ἄλλ' εἰ καὶ αἱ τέλειαι γλώσσαι τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν ἦσαν ἐν τῇ ἀρχῇ τοιαῦται, οἷα αἱ τῶν ἀγρίων τῆς Ἀμερικῆς, πῶς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐγένοντο πλούσιαι καὶ ἀρμονικαί, ὅτε πρὸς μετρίαν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν πρόσδοον πολλῶν χιλιετηρίδων ἐγένετο χρεῖα; τοῦτο αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς θεώρησεν ἀνωτέρω ἀδύνατον. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξῆς οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχύιν σύμφωνα τοῖς τῶν ἄλλων φιλοσόφων τοῦ δεκάτου ἐγδούτου αἰῶνος· « ὁ ἀνθρώπος, κατὰ τὸν Tiedemann, ἐξῆ κατ' ἀρχὰς θηριωδῶς· ἡ ζωὴ δὲ αὐτῆ ἦν τραχεῖα καὶ χαλεπή· ἀσμένιος λοιπὸν μετέβη εἰς ἄλλην βελτίονα, τὴν κοινωνικὴν· ἐντεῦθεν ἐγεννήθη ἡ ἀνάγκη τῆς πρὸς ἀλλήλους διακοινωνήσεως. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μετεχειρίσθησαν τὴν τῶν μικρῶν παιδιῶν γλώσσαν, ἐπὶ ὀλίγον ὅμως χρόνον· διότι παρατηρήσαντες ὅτι ἐν ταῖς σφοδραῖς τῆς ψυχῆς συγκινήσεσι καὶ παθήσεσιν ἐκφεύγουσιν ἀπὸ τοῦ στήθους καὶ τινες ἤχοι, τούτους μετεχειρίσθησαν ὡς σημεῖα τῶν ἰδεῶν, ἐφαρμόσαντες αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς μὲν συμφώνως τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, ὕστερον δὲ καὶ πρὸς ἄλλα ὀλίγην ἔχοντα ὁμοιότητα. » Ἰδοὺ καὶ αὖθις ἡ διδαχικὴ πρόσδοος. Ὁ Tiedemann καὶ οἱ πλείους τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ὑποτιθέμενοι, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐξ ἀνάγκης ἠσπασθη τὸν κοινωνικὸν βίον, ἐξελέγχονται ἀγνοοῦντες τὴν φυσικὴν καὶ

φιλόκαλον κλίσιν, ἧτις στενωῶς συνδέει τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ἀνευ σκοποῦ ὠφελείας ἐλευθέρων χρῆσιν τῶν φυσικῶν δυνάμεων, σωματικῶν τε καὶ πνευματικῶν, ἐξελέγχονται ἀγνοοῦντες τὴν αὐτομάτως ἐνεργοῦσαν, διὸ καὶ ὡς θεῖον δῶρον ἐν παντὶ χρόνῳ ἐκληφθεῖσαν, θαυμασίαν τῆς ψυχῆς δημιουργικὴν δύναμιν, ἧς τὰ μὲν προϊόντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κείνται, αἱ δὲ ῥίζαι βαθέως εἰσι κεχωσμένοι ἐν τῇ συνειδήσει ἡμῶν, ἐξ ἧς τὴν τροφήν ἀρῶνται καὶ καρποφοροῦσι. Ταῦτα δὲ ἀγνοοῦντες γνωρίζουσιν ἐντελῶς τὴν ὅλην φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοὺς νόμους, καθ' οὓς ἐξελίσσεται; (ἰδ. Steintal Ursprung der Sprache s. 12)·

Τελειότεραν καὶ ὀρθότεραν λύσιν τοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσας ζητήματος ἐπεχειρήσεν ὁ περιφημος Ἐρδερους ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ τῇ ἐπιγραφομένῃ Abhandlung ueber den Ursprung der Sprache, ἧς ἡ ἀνάγνωσις οὐχ ὅλως ἀχρηστος καὶ σήμερον ἔτι, ὅπερ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν περὶ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ καὶ τῶν προγενεστέρων δι' ὅσα ἔγραψαν περὶ γλώσσας· ὁ δὲ Ἐρδερους ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ δύο τινὰ ἐπεχειρήσεν ἀποδείξει, α.) ὅτι ἡ γλώσσα ἐφεύρεσις ἀνθρωπίνη, β.) τίνι τρόπῳ.

Ὁ ἀνθρώπος ὡς ζῶν ἔχει ἤδη γλώσσαν, πάντες οἱ ὀδυνηροὶ σωματικοὶ πόνοι, πάντα τὰ σφοδρὰ τῆς ψυχῆς πάθη ἀχώριστον ἔχουσι σύντροπον τὰς ἀνάρθρους κραυγὰς. Ζῶν οἰονόηποτε, θηρίον ἢ ὁ ἦρωσ Φιλοκτήτης, ὑπὸ ὀδύνης καταχόμενον κραυγὰς ἐκπέμπει λυπηρὰς, καὶ ἐὰν μεμονωμένον καὶ ἐν ἐρήμῳ νήσῳ ὑπάρχη ἀνευ ἐλπίδος βοήθειας· διότι οὕτως ἀνακουφίζεται, εὐκολώτερον ἀναπνέει, καὶ νέκς ἀνακτάται δυνάμεις, ἵνα τοὺς πόρους ὑποστή. Ἡ γλώσσα αὕτη τῶν παθήσεων ὑπάρχει τῆς φύσεως νόμος ἀπαραράπτως, οὐκ ἐκ ταύτης ὅμως γεννᾶται καὶ ἡ ἔναρθρος τοῦ ἀνθρώπου γλώσσα· διὰ πλάσσαν, λέγει ὁ Ἐρδερους, τὴν τῶν παθήσεων γλώσσαν, λέπτυνον, διοργάνωσον αὐτὴν ὅπως ἂν θέλης· ἐὰν μὴ ὑπάρχη νοῦς, ἵνα μεταχειρισθῇ αὐτὴν ἐπὶ σκοπῶ, οὐδέποτε ἔσται γλώσσα ἀνθρωπίνη· ἐν τούτοις συνάδει ὁ Ἐρδερους μετὰ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν Στωϊκῶν· ἡ φωνὴ μετὰ φαντασίας τινός, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ἡ φωνὴ ἀπὸ διανοίας, λέγουσι καὶ οἱ Στωϊκοί.

Ἐκαστον ζῶν ἔχει κύκλον τινὰ, εἰς ὃν περιτρέφεται, ζῆ καὶ ἀποθνήσκει· ὅσον δὲ τὸ ὀρμέφυτον τῶν ζῶων τελειότερον ὑπάρχει καὶ τεχνικώτερον, τοσοῦτον ὁ κύκλος ἐστὶ μικρότερος καὶ μᾶλλον περιορισμένος. Αἱ μέλισσαι ἐκτὸς τῶν κυψελῶν καὶ τῆς ὠρισμένης ἐν αὐταῖς ἐργασίας αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσιν· ἅπας ὁ κόσμος τῆς ἀράχνης ἀπ' ἀρχῆς μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων

ἔσται ἡ τεχνητὴ ὕφανσις τῶν τετραγώνων αὐτῆς· τοῦτο καὶ οὐδὲν ἄλλο, διότι ὀρμέφυτον ἐστὶν ἡ κοινὴ συνέργεια τῶν δυνάμεων τοῦ ζῴου πρὸς ὠρισμένον ὑπὸ τῆς φύσεως σκοπόν· ὁ ἀνθρώπος ὅμως οὐδένα ἔχει κύκλον περιορισμένον, αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ πρὸς πάντα φέρονται, αἱ ψυχικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις πάντα περιβάλλουσι τὸν κόσμον· οὐδεμίαν ἐνέργειαν μονομερῆς, οὐδὲν ὀρμέφυτον, οὐδεμίαν ζωώδης γλώσσα. Ἡ γλώσσα ἐν τοῖς ζῴοις σκοτεινὴ τις αἰσθητικὴ συνεννόησις· ἐν αὐτοῖς ἡ γλώσσα, ὡς τὸ ὀρμέφυτον, ἄμωσος καὶ ἔμφυτος. Ἡ μέλισσα βομβεῖ, ὡς ἐκμυζᾷ· ἡ ἀηδὼν κελιδεῖ, ὡς ποιεῖ τὴν φωνεάν αὐτῆς· ὁ δὲ ἀνθρώπος πῶς ὀμιλεῖ; οὐχὶ ὡς τὰ ζῴα, ἀλλ' ὀμολογουμένως τῇ φύσει αὐτοῦ· ὁ ἀνθρώπος οὐδὲν ὑπ' ἀνάγκης πράττει καὶ ἐμφύτου ὀρμῆς, ἀλλ' ἔχει στάδιον ἐλεύθερον, κύκλον ἐνεργείας ἀπέραντον, κέντρον αὐτὸς καὶ σκοπὸς τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ γινόμενος. Τοῦτο ἐστὶν ὁ οὐσιώδης χαρακτήρ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως. Τί δὲ τοῦτο; κάλεσον αὐτὸ νοῦν, λόγον, σκέψιν, ἢ ὅπως ἄλλως θέλεις· ἔστιν ἡ ἐνέργεια πασῶν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, τὸ σύνολον τῆς αἰσθητικῆς, γνωστικῆς καὶ βουλευτικῆς αὐτοῦ φύσεως, ἡ μᾶλλον ἐστὶν ἡ μόνη βεβαία τῆς ψυχῆς δύναμις, ἧτις μετὰ τοῦ σώματος συνδεδεμένη ἐν μὲν τῷ ἀνθρώπῳ καλεῖται νοῦς, ἐν δὲ τοῖς ζῴοις ὀρμὴ τεχνοδέξιος (Kunstfähigkeit)· ἐν μὲν τῷ ἀνθρώπῳ καλεῖται ἐλευθερία, ἐν δὲ τοῖς ζῴοις ὀρμέφυτον. Ὁ νοῦς οὐκ ἔστι δύναμις χωριστὴ εἰς τὰς τοῦ ζῴου προστιθεμένη δυνάμεις, ἵνα τὸν ἀνθρώπον ἀποτελέσῃ. Πᾶσαι αἱ δυνάμεις ἡμῶν τε καὶ τῶν ζῴων εἰσὶ μεταφυσικαὶ ἀφαιρέσεις· ἡμεῖς διαιροῦμεν αὐτὰς εὐκολίας χάριν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐνεργοῦσα ἐνεργεῖ ὅλη καὶ οὐ μονομερῶς. Ταύτην τὴν δύναμιν τὴν περιλαμβάνουσαν πᾶσαν ἐνέργειαν τῶν τῆς ψυχῆς αἰσθητικῶν, διανοητικῶν καὶ βουλευτικῶν δυνάμεων καλεῖ ὁ Ἐρδερους σκέψιν (Besonnenheit)· διότι σκέψις τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ στροφή πρὸς ἑαυτὴν, ἡ συναίσθησις ὅτι ἐνεργεῖ, αἰσθάνεται, βούλεται, διανοεῖται, ἀναμιμνήσκειται· ἡ σκέψις, νόησις νοήσεως, τὸ πρῶτον σημεῖον, ἡ πρώτη λέξις τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν· ἅμα τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς εὐρέθη ἡ γλώσσα. Ἀλλ' ἦν ἤδη εὐρημένη, δύναται τις πρὸς Ἐρδερους ἀποκριθῆναι· διότι ψυχὴ ζητοῦσα ἐν ἑαυτῇ σημεῖόν τι, θεωροῦσα αὐτὸ, μεταχειριζομένη ἐπὶ σκοπῶ, συγκρίνουσα, διακρίνουσα, ἀφαιροῦσα, ἠδύνατο ταῦτα ἀνευ γλώσσας ποιεῖν; Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Ἐρδερους οἰοῖται ἐπανορθούμενος ἑαυτὸν προστίθῃσιν, ἐν τῷ βρέφει σκέψις καὶ γλώσσα εἰσὶν ὡς σπόρος· ὡς ἐκ τῆς βλαστήσεως τοῦ σπόρου τὸ δένδρον, οὕτως ἐκ τῆς

ἀναπτύξεως τοῦ βρέφους ἡ ἐνέργεια τῆς σκέψεως καὶ μετ' αὐτῆς ἡ γλώσσα ἀναβλαστάνουσιν. Ἀλλὰ πῶς ἡ ἀνάπτυξις αὕτη γίνεται; ἔσωθεν ἢ ἔξωθεν; ὁ νοῦς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐντελέχεια, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν λαμβάνει ἀφορμὴν πρὸς ἀνάπτυξιν, ὡς ὁ σπόρος τὴν ἰκμάδα ἐκ τῆς γῆς. Ἡ φύσις οὐδεμίαν δύναμιν μάτην ποιεῖ καὶ ἡ δύναμις ἄρα τοῦ λόγου, ἦν ἐδωρήσατο τῷ ἀνθρώπῳ καὶ διακριτικὸν αὐτοῦ κατέστησε χαρακτήρα καὶ ἐλαττήριον τῶν εὐγενῶν αὐτοῦ ἀνατάσεων, ἀναμφιβόλως οὐκ ἀργὴ ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τῆς φύσεως, ἀλλὰ ζῶσα καὶ ἐνεργός. « Καὶ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, χοῦν λαβῶν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνεῦμα ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν » τὸ δὲ τελευταῖον ἐκφαντικώτερον ὁ Χαλδαῖος μεταφραστὴς ἐκφέρει μεταφράζων « καὶ ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος εἰς πνεῦμα λαλοῦν »· ἐξ ἀρχῆς οὖν τῆς πλάσεως ὑπῆρξεν ὁ ἀνθρώπος πνεῦμα λαλοῦν· ἐξ ἀρχῆς ἡ γλώσσα νεαρὰ καὶ εὐχυμος ἀνεβλάστησεν, ὡς ὁ ἀνθρώπος ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πλάστου νεάζων ὅλως, θάλλων καὶ εὐκρίσθητος· ὁ ἀνθρώπος προώρισται λεπτήν ἔχων καὶ συμπαθητικὸν ὀργανισμόν, οἰοῖται λύρα πολύχορδος, ἀντηχεῖν ἐνδομύχως τοὺς ἤχους πάντων τῶν ἄλλων σωμάτων. Ἡ φύσις ἅπασα, ὡς μουσα καλλικέλαδος, ποικίλας ἀφήσει φωνὰς καὶ ἤχους. Τὰ δένδρα ψιθυρίζουσι, τὰ ρυάκια φλοίζουσι, οἱ ἄνεμοι συρίζουσι· οὐρανέ! (ἐκφωνεῖ ὁ Ἐρδερους), ποῖος θησαυρὸς ἰδεῶν καὶ γλώσσας ἡ ποικιλόφθογγος θεῖα φύσις! ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου παριστάνται πάντα τὰ πλάσματα· ἕκαστον φέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γλώσσας, καλεῖ ἑαυτὸ ὑπηρετήν τοῦ ὄρατοῦ τούτου θεοῦ, καὶ ὡς φόρον ὑποταγῆς ἐγγράφει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς κυριαρχίας. Τοῦτο δὲ ποιητικώτατα καὶ ἡ Παλαιὰ ἐξέφρασε Γραφή· « καὶ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ ἰδεῖν τί καλεῖται αὐτά, καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδάμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐκάλεσεν Ἀδάμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ, τῷ δὲ Ἀδάμ οὐχ εὐρέθη ὅμοιος αὐτῷ ». Ταῦτα τί ἄλλο δηλοῦσιν, ἢ ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐστὶν ὁ ἐπινοήσας τὴν γλώσσαν ἐκ τῶν ἤχων τῆς ζώσης καὶ ποικιλοφθόγγου φύσεως;

Ἀλλὰ καὶ περὶ ἀναπτύξεως τῆς γλώσσας ὁ Ἐρδερους διαφωνεῖ πρὸς τοὺς φιλοσόφους τοῦ δεκάτου ἐγδούτου αἰῶνος. Οὐκ ἴσμεν, λέγει, ὅτι ἐν οἷς ὁ νοῦς οὐκέτι περιέλαβε τὴν λεπτήν, κοινωνικὴν, ποικίλην καὶ πεφωτισμένην μορφήν, ἐν τούτοις πᾶσαν

συγκεντρώνει δυνάμιν πρὸς διάπλασιν τῆς γλώσσης, πᾶσαν δὲ φωνὴν καὶ πάντα τὰ ἐμφανιζόμενα τῆς ζωῆς φύσεως σημεῖα αἰσθάνεται οὕτως, ὅπως ἡμεῖς νῦν οὐ δυνάμεθα; διότι ὅσα μικροτέρα ὑπάρχει ἡ ἀνάπτυξις τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, καὶ ἐκάστη δυνάμις οὐκ ἔχει κύκλον ἐνεργείας ἴδιον, τοσοῦτω ἰσχυρότερον ἐνεργοῦσιν ὁμοῦ πᾶσαι, καὶ ἡ συγκέντρωσις τῆς ἐντάσεως στενοτέρα. Ἡ δὲ γλώσσα ἀναβλύζει τελεία καὶ ἀνθηρά, οὐδὲν ἥττον ὁμοῦ ἀναπτύσσεται τῷ χρόνῳ, καὶ εἰς μυρίας ὑπόκειται μεταβολάς, πάσας ἐν αὐτῇ ὑποτυπούμενη τὰς μεταμορφώσεις τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων. Ὡς ἔστι δύσκολον ἵνα τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐν ἀποτελέσει ποιμνιον, οὕτως ἀδύνατον ἵνα μία γλώσσα διατηρηθῇ μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, πατρῶς καὶ υἱοῦ, γέροντος καὶ νέου ὑπάρχει ἤδη διαφορὰ γλώσσης. Ὡς ἀδύνατον ἵνα δύο ἄνθρωποι ἔχωσι κατὰ πάντα τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ πρόσωπον, οὕτως ἀδύνατον ἵνα καὶ ἡ γλώσσα ἐν τῷ στόματι δύο ἀνθρώπων ἢ κατὰ τὴν προφορὰν μία καὶ ἡ αὐτῇ ἕκαστον φῶλον φέρει εἰς τὴν γλώσσαν τὸν τοῦ ἴδιου οἴκου καὶ τῆς γενεᾶς τόνον· κλίμα, ἀήρ, ὕδωρ, ἐδέσματα, ποτὰ, ἤθη καὶ ἔθη μεγάλην ἔχουσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, φυσικῶ δὲ τῷ λόγῳ καὶ ἐπὶ τοῦ προφορικῶς λόγου. Ἐντεῦθεν αἱ διάλεκτοι, ἐντεῦθεν ἡ τοσαύτη ποικιλία ἐν τῇ προφορᾷ, ἐν ταῖς λέξεσιν, ἐν τῇ ψυχῇ τῶν λέξεων, τοῖς σημασινομένοις, μάλιστα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς γλώσσης, ἐν τῇ νεότητι αὐτῆς καὶ αὐξήσει.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης ῥηθέντων καταρτίζεται ἡ μεγάλη ἀξία τῶν λόγων τοῦ Ἑρδερου. Ἡ γλώσσα κατ' αὐτὸν οὐκ ἔρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐξωθεν, ἀλλ' ἀποτελεῖ μέρος τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἔστιν ὁ χαρακτήρ τοῦ γένους ὅλου, ἀπόρροια τῆς συνεργείας πασῶν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπατᾶται ὁμοῦ νομίζων ὅτι ἡ κοινὴ αὐτῆ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἐνεργεία ἔστιν ἡ σκέψις· ἀπατᾶται δὲ ὡσαύτως νομίζων ἔνθεν μὲν, ὅτι σκέψις καὶ γλώσσα τὸ αὐτό, ἔνθεν δὲ, ὅτι ἡ γλώσσα δημιουργημὰ τῆς σκέψεως (ἴδε Steinthal Ursprung der Sprache s. 32).

Ἡ ἀντίφασις αὐτῆ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἑρδερου ἐγέννησεν ἀμφιβολίας περὶ τῆς ὁρθότητος τῶν παρ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης λεγομένων. Διὸ ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ (Ae'teste Urkunde des Menschenschlechts) αὐτὸς ἐκείνῳ ἀνασκευάσκει ἐπεχείρησεν· ἐν δὲ τῷ περιωνύμῳ αὐτοῦ συγγράμματι (*Ἰδέαι εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος*), ἀποδέχεται ὅτι ἡ γλώσσα ἔστιν ὄργανον, δι' οὗ καὶ μόνου ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος ἀναπτύχθη. Ταῦτα μὲν κατὰ τὸν

Ἑρδερου· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς πραγματείας συμπληρώσω τὰς περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης θεωρίας τῶν νεωτέρων σοφῶν, διεξερχόμενος τὰς περὶ τούτου γνώμας, τοῦ Fr. Schlegel, W. Humboldt, Schelling, Heyser, Jacob Grimm, Bunsen, Max Müller, Steinthal, Ern. Renan etc., καὶ γενικὸν ἐπάγων συμπέρασμα περὶ τῆς ὁρθότητος γνῶμης ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ σύστασιν τῆς γλώσσης τοῦ ἀνθρώπου.

H. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΩΤΩΝ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ.

(*Ἀρεγνώσθη ἐν τῇ ΙΓ'. συνεδριάσει.*)

Γνωστὸν ὅτι εἰ καὶ ὁ ἦχος εἰς ἑκάτερον τῶν ὠτων εἰσερχόμενος δι' ἴδιων νεύρων ἑκατέρωθεν εἰς τὸν ἐγκέφαλον διαδίδεται, ἀντιλαμβάνομεθα ἀπλοῦ ἤχου· ἐν τούτοις διὰ πειραμάτων ἀποδείκνυται, ὅτι τοῦτο δὲν ἔχει γενικὸν κύρος, καὶ ὅτι ἄλλως ἀντιλαμβάνομεθα συνδυασμένων ἤχων, ἂν διοχευθῶσιν οὗτοι διὰ τοῦ ἐνὸς ὠτός, τουτέστι δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου, καὶ ἄλλως ἂν δι' ἑκατέρου τῶν ὠτων, ἤτοι διὰ δύο ἰδικιτέρων νεύρων. Ἀρίστη δὲ καὶ ἀναντιρρήτως ἡ ἀπόδειξις τοῦ φυσιολόγου Βέβερ, ἔχουσα ὡς ἑξῆς.

Δύο μικρῶν ὠρολογίων, ὧν οἱ κτύποι δὲν διαφέρουσι πολὺ ἀλλήλων, κρατουμένων ἐν ἴσῃ περιπέτῃ ἀποστάσει πρὸ τοῦ ἐνὸς τῶν ὠτων, οἱ κτύποι συνδυάζονται οὕτως, ὥστε οὐδ' ἡ μεγίστη προσοχὴ δύναται νὰ τοὺς διακρίνῃ ὡς δύο σειράς, ἀλλ' ἀποτελεῖται διὰ τῶν συμπιπτόντων καὶ μὴ συμπιπτόντων κτύπων εἰς ἰδιάζων ῥυθμὸς. Μετανεχθέντος ὁμοῦ τοῦ ἐνὸς ὠρολογίου εἰς τὸ ἕτερον οὗς, οἱ κτύποι ἐκάστου ὠρολογίου γίνονται ἀντιληπτοὶ ἰδικιτέρως, ὁ δὲ πρὸ μικροῦ μνημονευθεὶς ἰδιάζων ῥυθμὸς ἀπόλλυται· τοῦτο συμβαίνει καὶ τριχῶν τριβομένων πρὸ τοῦ ἐνὸς ἢ καὶ πρὸ ἀμφοτέρων τῶν ὠτων, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς διὰ πασῶν τοῦ κλειδοκυμβάλου· ἐπομένως καὶ οἱ τόνοι δι' ἐνὸς τῶν ὠτων εἰσδύοντες ἀσθενέστερον ἀκούονται, διότι ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει διαδίδονται εἰς τὸ ἕτερον τῶν νεύρων διὰ τῶν ὀστέων τῆς κεφαλῆς.

Οὐσιώδη συμπεράσματα ἐξάγει ἐκ τούτου ὁ K. Φέχγερ τὰ ἑξῆς·

1) Γνωστὸν ἔστιν ἐκ τῆς ὀπτικῆς, ὅτι ἵνα ἀντιληφθῶμεν δύο διακεκριμένων ὀπτικῶν ἐντυπώσεων, ἀνάγκη νὰ προσβάλλωσιν αἱ ἀκτίνες διαφόρους τόπους τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ὅπερ ἔστι νὰ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΟΦΘΑΛΜΩΝ ΟΡΑΣΕΩΣ.

(*Ἀρεγνώσθη ἐν τῇ ΙΣΤ'. συνεδριάσει.*)

Ἰπόθεσις τῆς ὀμιλίας μου κατὰ τὴν ἐσπέρην ταύτην εἶναι « ἡ περὶ τῆς διὰ τῶν δύο ὀφθαλμῶν ὀράσεως πραγματεία τοῦ K. Φέχγερ, » ἀναγνωσθεῖσα ἐνώπιον τῆς Β. Σαξωνικῆς Ἐταιρίας τῶν Ἐπιστημῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἡ ἔκθεσις γίνεται πιστῶς, παραλειπομένου ἐνὸς μόνου πειράματος ἐπὶ τῆς διπλωπίας στηριζομένου, καθὼς καὶ ὀλοκλήρου τοῦ μέρους τοῦ ἀποδεικνύοντος, ὅτι δι' ἐπικάλυψιν τοῦ ἑτέρου τῶν ὀφθαλμῶν βλέπομεν τὸ ἐν ἡ τὸ ἄλλο χρῶμα, ἐν ᾧ δι' ἀμφοτέρων ὀρῶντες βλέπομεν λευκὸν χρῶμα· διότι τοῦτο γίνεται διὰ προετοιμασίας τινὸς τῶν ὀφθαλμῶν. — Πιστῶς δὲ λέγων ἐννοῶ, ὅτι φέρω μόνον τὰς προτάσεις καὶ ἀποδείξεις τοῦ συγγραφέως, ὑπισχνούμενος ἄλλοτε, ἂν δὲν δυναθῶ νὰ ἐκθέσω προφορικῶς, νὰ ἐμψῶ τῷ Συλλόγῳ λεπτομερῆ τοῦ κειμένου ἀνάλυσιν.

Ἐν τῷ συνήθει βίῳ θεωρεῖται ὡς βεβαιότατον, ὅτι ὑπαρχούσης αἰσθήσεως τοῦ φωτός, μεγαλύτερος βαθμὸς φωτὸς προξενεῖ μεγαλύτεραν διαύγειαν. Ἐν τούτοις ἡ φυσικὴ διδάσκει, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι πάντοτε ὁρθόν· πρὸς τὸν φυσικὸν τοῦτον νόμον προστίθεμεν καὶ τὸν ἐξῆς φυσιολογικὸν διὰ πειράματος ὑποστηριζόμενον. Ἐὰν πρὸς τῷ φωτὶ, τὸ ὅποιον εἰσερχεται εἰς τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν, εἰσέλθῃ φῶς καὶ εἰς τὸν ἕτερον, ἄλλοτε μὲν αὐξεῖ ἡ διαύγεια τοῦ ἀντικειμένου, ἄλλοτε δ' ἐλαττοῦται. Θέτων τις φαῖν ὕελον πρὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ παρατηρῶν δι' ἀμφοτέρων ἀντικειμένον τι, ἐπειδὴ μέρος τῶν διὰ τῆς ὕελου εἰς τὸν ὀφθαλμὸν προσπιπτουσῶν ἀκτίνων ἀποκλείεται, τὸ ὀπτικὸν πεδίων φαίνεται σκιερότερον. Ἐκ τούτου ἔπρεπε νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι κλεισθέντος ὅλως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀφθαλμοῦ, ἔπρεπε τὸ ὀπτικὸν πεδίων νὰ κατασταθῇ ἔτι σκιερότερον, ἐν τούτοις καθίσταται διαυγέστερον, ὡς ἂν ἐβλεπέ τις δι' ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν· ἐλαττοῦται δὲ πάλιν, ἅμα ὅταν ἀνοίξωμεν τὸν φέροντα τὸ φαῖν διοπτρον ὀφθαλμόν. Λοιπὸν αὐξήσει τοῦ φωτὸς εἰς τὸν ἕνα ὀφθαλμόν, τοῦ ἑτέρου ἰσοβαθμίως φωτιζομένου, σμικρύνει τὴν διαύγειαν τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου, ἐν ᾧ ἐλάττωσις τοῦ φωτὸς αὐξάνει αὐτήν. Τουτέστι βλέπομεν καλλήτερον, ἐὰν ἐλευθέρου ὄντος τοῦ ἐνὸς τῶν ὀφθαλμῶν ὁ ἄλλος ᾖ ἔντελως κεκλεισμένος, παρ' ἐὰν ἐπιπροσθῇ τῷ ἑτέρῳ ἡμιδιαφανὲς σῶμα. Τὸ πείραμα τοῦτο ἐπιτυγχάνει πάντοτε, ἐὰν ἡ φαῖν ὕελος ἀπορροφᾷ ὑπὲρ τὸ ἡμισυ

διαβιβασθῶσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον διὰ διαφορῶν νευρικῶν ἰνῶν· ἐὰν δηλονότι κυανῇ καὶ ἐρυθρὰ ἀκτίνες προσβάλλωσιν τὸ αὐτὸ σημεῖον τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, βλέπομεν ἰσῶδες χρῶμα· τοιοῦτόν τι λοιπὸν παραδέχεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀκουστικῶν νεύρων· ἀλλὰ περὶ τούτου ἄλλοτε ἐροῦμεν ἐν ἐκτάσει.

2) Ὅτι τὸ οὖς διακρίνει καὶ τὸν τόπον, ὅθεν προέρχεται ὁ ἦχος καὶ χωρὶς νὰ βλέπωμεν τὸ ἀντικείμενον, ἐξ οὗ παράγεται ὁ ἦχος· διακρίνει ἐπομένως, εἰ διὰ τοῦ δεξιοῦ ἢ τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός ἤκουσαμεν· τοῦ προτερήματος τούτου στερεῖται ὁ ὀφθαλμὸς, ὡς περὶ τούτου θέλω ἀναφέρει ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ περὶ τῆς διὰ τῶν δύο ὀφθαλμῶν ὀράσεως.

3) Ὅτι εἰσερχομένου ἤχου τινὸς ἢ ψόφου ἰσχυρότερον διὰ τοῦ ἐνὸς τῶν ὠτων, νομίζομεν μόνον τὸ ἐν οὖς προσβλήθην· ἐπομένως, ἐν ᾧ καὶ ἡ ἀσθενέστερα αἰσθήσις διὰ τοῦ ἑτέρου ὠτός συντελεῖ εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἐντυπώσεως, ἀπορροφᾶται αὕτη, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἀσθενέστερος τόνος ἄλλως ἤχη.

Τοῦτο γίνεται ἐναργέστερον διὰ τοῦ στηθοφώνου τοῦ Ἀγγλοῦ Ἀλισων, ὅπερ συνίσταται ἐκ δύο συνεχόμενων σαλπίνγων, ὧν ἡ μία ἔχει τὸ τὴν κογχοειδῆ εὐρυσιν φέρον σκέλος βραχύτερον. Ὁ Βέβερ καὶ ὁ Βέανθων ἀποδεικνύουσι διὰ πειραμάτων, ὅτι ἕκαστος διὰ τῶν κρανιακῶν ὀστέων διαδιδόμενος τόνος ἀκούεται ἰσχυρότερος, ἂν κλείσωμεν τὰ ὠτα ἡμῶν· ἐπιθέντες ὀπισθεν τοῦ ἐνὸς τῶν ὠτων μουσικὸν ὄργανον, καὶ κλείσαντες τὸ ἀπέναντι οὖς, ἀντιλαμβάνομεθα τοῦ τόνου διὰ τοῦ ἀπωτέρου μὲν κεκλεισμένου δὲ ὠτός καλλήτερον. Καθίσταται δὲ τοῦτο ἐναργέστερον, ἂν ἀντιληφθέντες ἐπὶ τινα καιρὸν τοῦ τόνου ἀνοικτῶν ὄντων τῶν ὠτων, κλείσωμεν ἔπειτα τὸ ἀπώτερον τοῦ ἡχοῦντος ὀργάνου κείμενον, ὅτε ἐν ἀκαρεῖ ἢ αἰσθήσις πηδᾷ, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ ἄλλο οὖς.

Ἐπὶ τέλους δὲ γίνεται μνεῖα, ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς ἐπὶ τῶν δύο ὠτων· ἐπὶ 102 ὠτων ἤκουον καλλήτερα

65 ἀριστερόθεν,

25 ἑκατέρωθεν ἐπίσης,

12 δεξιόθεν.

Ἐκκρεμῆς διευθετημένον οὕτως, ὥστε πᾶσαι μὲν αἱ δονήσεις αὐτοῦ νὰ γίνωνται ἰσοσταθῶς, νὰ προξενῆται δὲ ἐπὶ πλακὸς μεταλλίνης ἐπὶ τούτῳ ἐφαρμοσθεῖσης ὁ αὐτὸς κτύπος δι' ἐκάστης δονήσεως, εἶναι τὸ ὄργανον, δι' οὗ δοκιμάζομεν τὴν ἀκουστικὴν δυνάμιν τῶν ὠτων ἡμῶν, ἰστάμενοι πρὸ τοῦ τοιοῦτου ἐκκρεμοῦς, καὶ ἀντιλαμβάνομενοι, ὅτε μὲν διὰ τοῦ δεξιοῦ, ὅτε δὲ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός, τοῦ ἀποτελουμένου ἤχου.

M. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ.

του προσπίπτοντος φωτός. Ἐπιτυχεστάτον δὲ ἀποκαθίσταται, ὅταν διέρχωνται διὰ τῆς ὑέλου 2—5 τοῖς 0]0 ἐκ τῶν ἀκτίνων.

Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου ἀναφέρομεν τὰ ἐξῆς. Προσπίπτοντος φωτός ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν, διαμοιράζεται ἡ προσοχή, καὶ ἕνεκα τούτου ἡ ἐντύπωσις τοῦ φωτός καθίσταται μικροτέρα, παρ' ἂν ἐβλέπομεν δι' ἑνὸς μόνου ὀφθαλμοῦ. Ἐκτός δὲ τῆς διαμοιράσεως τῆς προσοχῆς δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς αἰτίαν τούτου καὶ τὸ ἐξῆς ὅτι ἡ σύγχρονος παρουσία τοῦ φωτός ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἀμφιβληστροειδῶν χιτώνων περιορίζει κατὰ τὴν αἴσθησιν, καθότι ὁ ἐρεθισμὸς τοῦ ἑνὸς ἀμφιβληστροειδοῦς καταβιάζει ἀνταγωνιστικῶς τὴν ἐρεθιστότητα τοῦ ἑτέρου, καθὼς ὁ ἐρεθισμὸς μίρας τινὸς τοῦ δέρματος δι' ἐκδορίου ἐνεργεῖ ἐπὶ ἄλλης τινὸς μίρας ἀλγούσης.

Ἀναφέρομεν ἐν τούτοις καὶ ἄλλα τινὰ παραδείγματα, δι' ὧν καταφαίνεται, ὅτι δι' ὀλιγωτέρου φωτός μεγαλητέρα προξενεῖται διαύγεια.

1) Ἰστάμενοι ἐν ὑπαίθρῳ καὶ τοιαύτην λαμβάνοντες πρὸς τὸν ἥλιον θέσιν, ὥστε ἡ σκιά ἡμῶν νὰ πίπτῃ πρὸ ἡμῶν, καὶ παρατηροῦντες αὐτὴν (τὴν σκιάν) τῷ μὲν ἐνὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἑλευθερώς, τῷ δ' ἑτέρῳ διὰ τῆς ἄκρας χειρὸς εἰς κοῖλον κύλινδρον σχηματισθείσης, βλέπομεν διὰ τοῦ κυλίνδρου κύκλον φωτεινὸν ἐπὶ τῆς σκιάς.

2) Λαμβάνοντες πρὸ μὲν τοῦ ἑνὸς ὀφθαλμοῦ κοῖλον κύλινδρον μέλανα κατὰ τὸ ἐσωτερικόν, πρὸ δὲ τοῦ ἑτέρου λευκόν (πρὸς τοῦτο δύναται νὰ χρησιμεύσῃ φύλλον χάρτου λευκοῦ καὶ μέλανος εἰς σχῆμα κυλίνδρου περιελιχθέντα), καὶ προσβλέποντες ἐπὶ μέλανος πεδίου, ὥστε νὰ σχηματισθῶσι δύο διακεκριμένοι κηλίδες ἐπὶ τοῦ μέλανος πεδίου, τὴν διὰ τοῦ μέλανος σωλῆνος σχηματισθείσαν κηλίδα βλέπομεν λαμπροτέραν τῆς διὰ τοῦ λευκοῦ.

3) Πρὸ τραπέζης ἐνώπιον παραθύρου κειμένης ἰστάμενοι οὕτω πως, ὥστε ἡ μία πλευρὰ ἡμῶν νὰ ἦναι ἐστραμμένη πρὸς τὸ παράθυρον, καὶ παρατηροῦντες δι' ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν ἡ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς τῆς τραπέζης, ἡ ἐπιεικόμενον φύλλον χάρτου μαύρου ἢ φαιοῦ, ἐν ᾧ μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν δίκην μεσοτοίχου κείται ἀπὸ τοῦ μετώπου καὶ τῆς ῥινόσ πίναξ λευκὴ τὴν μίαν πλευρὰν (τὴν πρὸς τὸ παράθυρον), καὶ μέλας τὴν ἑτέραν, εὐρίσκομεν ἐπὶ τῶν δύο τμημάτων τοῦ ὀπτικοῦ ἀντικειμένου τῶν διὰ τῶν μεσοτοίχων χωριζομένων οὐσιῶδη διαφορὰν διαυγείας. Ἦθελε δὲ τις νομίσει, ὅτι τὸ πρὸς τὸ παράθυρον κείμενον μέρος τῆς τραπέζης ἢ τοῦ ἐπι-

κειμένου χάρτου ἔπρεπε νὰ ἦναι λαμπρότερον, διότι κείται εὐνοϊκώτερον πρὸς τὸ φῶς, καὶ διότι ἐπ' αὐτοῦ μέρος τῶν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ μεσοτοίχου προσπίπτουσῶν ἀκτίνων ἀντανεκλάται. Ἀλλὰ συμβαίνει πᾶν τὸναντίον, δηλ. τὸ ἀπωτέρω κείμενον μέρος τῆς ἐπιφάνειας εἶναι λαμπρότερον.

4) Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀνήκει καὶ τὸ ἀκόλουθον πείραμα, καίτοι ἀφορῶν μᾶλλον διαφορὰν χρώματος ἢ διαυγείας. Τίθεμεν ἐπὶ τῆς τραπέζης φύλλον χάρτου ἐρυθροῦ καὶ φύλλον χάρτου πρασίνου· ἐφ' ἑκάστου δὲ τούτων μικρὸν τμήμα χάρτου λευκοῦ· περιελίσσοντες δὲ εἰς σχηματισμὸν κοίλου κυλίνδρου χάρτην ἐρυθρὴν ἢ πράσινον, καὶ παρατηροῦντες τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ χάρτου λευκὸν σημεῖον διὰ τοῦ ἐρυθροῦ κυλίνδρου, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πρασίνου λευκὸν διὰ τοῦ πρασίνου κυλίνδρου, ὁρῶμεν τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ λευκὸν πράσινον, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πρασίνου ἐρυθρὸν.

Ταῦτα θεωρῶ ἱκανὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅπως δώσωσι νύξιν τινὰ καὶ εἰς ἄλλα Μέλη τοῦ Συλλόγου, ἵνα σκεθῶσι καὶ ἐπιφέρωσι κρίσεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐπιφυλακτῶμενος νὰ ἐπανεέλθω εἰς αὐτὸ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι.

M. ΒΑΛΔΟΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Α΄.

Προκαταρκτική.

Ἐν ἔτει 1861 Ἀπριλίου μεσοῦντος ὁμογενεῖς τινες συνελθόντες ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κ. Χ. Γ. Κωνσταντινίδου πρὸς σύστασιν Φιλολογικοῦ Συλλόγου, κατηρτίσαντο τὴν πρώτην συνεδρίασιν· προσωρινῶς δ' ἐξελέξαντο παμψηφεῖ Πρόεδρον μὲν τὸν Κ. Στέφανον Καραθεοδωρῆ, Γραμματέα δὲ τὸν Κ. Κωνσταντίνον Καλλιᾶδην.

Ἐν τῇ προκαταρκτικῇ ταύτῃ Συνεδριάσει συνεζητήθη καὶ ἐπιψηφίσθη ὁ προσωρινὸς Κανονισμὸς (α) τοῦ Συλλόγου.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Β΄.

Τῆ 4 Μαΐου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Χ. Γ. Κωνσταντινίδου, ἀπόντος τοῦ προσωρινοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρα-

(α) Ἀντὶ τούτου ἐτίθη ἐν ἀρχῇ τοῦ φύλλου ὁ ἀπὸ Δεκεμβρίου τοῦ 1861 ἐν ἰσχύι Κανονισμὸς.

κτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, μετὰ τινὰ συζήτησιν περὶ τοῦ ἀμέσως ἐφαρμοσίμου ἄρθρων τινῶν τοῦ προσωρινοῦ Κανονισμοῦ, ὁ Σύλλογος προσέβη εἰς τὰς ἀρχαιρέσις, καθ' ἃς ἐξελέχθησαν παμψηφεῖ μὲν Πρόεδρος ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ, κατ' ἀπόλυτον δὲ πλειονοψηφίαν Ἀντιπρόεδροι οἱ Κ. Χ. Γ. Κωνσταντινίδης καὶ Σ. Μαυρογένης, καὶ Γραμματεὺς ὁ Κ. Ι. Γεωργαντόπουλος, ἐκπροσωπούμενος πρὸς καιρὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Β. Ἀποστολίδου, καὶ Ταμίας ὁ Κ. Α. Ἰγγλέσης· τούτου δὲ παραιτηθέντος, ὁ Κ. Δ. Πασπαλλῆς.

Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Γ΄.

Τῆ 18 Μαΐου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ προσωρινὸς Γραμματεὺς ἀνέγνω ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Δ. Πασπαλλῆ, παραιτουμένου τῶν χρεῶν τοῦ Ταμίου. Δεκτῆς δὲ γενομένης τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ, ὁ Σύλλογος ὠνόμασε ταμίαν παμψηφεῖ τὸν Κ. Ι. Φάχρην.

Εἶτα ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ εὐχαριστήσας τῷ Συλλόγῳ, δι' ἣν ἀπένευμεν αὐτῷ τιμὴν ἀναγορεύσας αὐτὸν Πρόεδρον, ἀνέγνω προσλαλιὰν ἐπιγραφομένην *Τὶ τὸ ἀλφάβητον* (ἴδε ἐν σελ. 1.). Ἀκολούθως διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Δ΄.

Τῆ 1 Ἰουρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Χ. Γ. Κωνσταντινίδου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀνεβλήθη ἡ κύρωσις αὐτῶν εἰς τὴν ἀκόλουθον συνεδρίασιν, ἵνα παρευρεθῆς καὶ ὁ ἀναγνὸς Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἐξενέγκῃ τὴν ἐπ' αὐτῶν κρίσιν του.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Α. Δαλλαπόρτας ἀνέγνω εἰσαγωγὴν τοῦ περὶ *Νεοελληνικῆς γλώσσης ζητήματος* (ἴδε ἐν σελ. 25.).

Εἶτα ὁ Κ. Η. Βασιιάδης παρετήρησεν, ὅτι ἡ γλῶσσα ἐγενήθη συγχρόνως τῇ ἀνθρωπότητι, ἀπαύγασμα οὖσα τῶν πρώτων αὐτῆς ἡλικιῶν· σπουδαῖον δὲ ζήτημα εἶναι, πῶς τὸ ἀνθρώπινον γένος κατάρθωσεν ἐν τῇ νηπιότητι αὐτοῦ νὰ πλάσῃ γλῶσσαν οὕτως ὡραίαν, ὡς εἰσιν ἐν γένει αἱ ἀρχαῖαι. Ἐκτενέστερον δὲ ἐπεφυλάξατο νὰ ὁμιλήσῃ ἐν ἰδιαιτέρῳ ἀναγνώσματι.

Ὁ Κ. Β. Ἀποστολίδης, ἀντιφάσεις παρατηρῶν ἐν τῷ ἀναγνώσματι τοῦ Κ. Α. Δαλλαπόρτα, ἐρωτᾷ αὐτόν, ἂν ἢ καθ' ἡμᾶς γλῶσσα προβαίνει βελτιου-

μένη, ἢ μᾶλλον καταστρέφουσα τὴν καλλονὴν τῆς ἀρχαίας.

Ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα, ἀποκρίνεται ὁ Κ. Α. Δαλλαπόρτας, εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἐν τῷ ὕλικῳ κόσμῳ, ἡ μὲν ἀρχαία ἑλληνικὴ κοινωνία εἶχεν ὄριον ἀνάλογον πρὸς τὴν ἕκτασιν τοῦ τότε πνευματικοῦ κόσμου, ἡ δὲ ἐπειδὴ ἡ πνευματικὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἀκτίς, ἣν ὀφείλει αὐτὴ ν' ἀκολουθῇ, μεγίστη ἐστὶ καὶ ἀπέραντος, πρὸς αὐτὴν ἄρα πρέπει ν' ἀπενίζωμεν βαδίζοντες.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ε΄.

Τῆ 29 Ἰουρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων, ὁ Κ. Η. Βασιιάδης ἀπήντησε τῷ Κ. Στεφάνῳ Καραθεοδωρῆ τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις·

α.) πῶς δυνάμεθα νὰ στηρίξωμεν, ὅτι τὰ ἱερογλυφικὰ προῆλθον ἀπὸ τοῦ συλλαβικοῦ Ἀλφάβητου, καὶ οὐχὶ τ' ἀνάπαλιν, ἀφ' οὗ κατ' ἀρχὰς τὰ πράγματα ἐξεκινήθησαν δι' ἰδιογραφικῶν χαρακτῆρων; β.) τίνας λόγους ἔχομεν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι εἶχον γράμματα οἱ Πελασγοί; γ.) πάντα τὰ Ἀλφάβητα τῆς ὑψηλοῦ εἰσὶν ἀπόβροια ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀλφάβητου, ἢ καθὼς διάφοροι ἐπλάσθησαν γλῶσσαι ἐξ ἄλλων διαφόρων, οὕτω καὶ τὰ γράμματα;

Ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἀπήντησεν, ὅτι ἐν ταῖς ἐφεξῆς περὶ Ἀλφάβητου προσλαλιᾶς αὐτοῦ θέλει εὑρεῖ ὁ Κ. Η. Βασιιάδης τὴν λύσιν τῶν ἀποριῶν του.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Η. Βασιιάδης ἀνέγνω πραγματεῖαν περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν γλωσσῶν (ἴδ. ἐν σελ. 27.).

Ὁ Κ. Α. Δαλλαπόρτας χαίρων, ὅτι αἱ τοῦ προλαλήσαντος θεωρίαι στερεοῦσιν ἐτι μᾶλλον τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ, αἰτεῖται τὴν ἐπομένην ἐξήγησιν, ἂν εἰσέτι ἐπιμένη ὁ Κ. Βασιιάδης ἐν τῇ ἰδέᾳ, ὅτι ἡ πρόοδος εἶναι οἰκεία τῷ ἀνθρώπῳ, οὐχὶ δὲ καὶ τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ, φθειρομένη διὰ τοῦ χρόνου.

Τοῦ δὲ Κ. Η. Βασιιάδου καταφατικῶς ἀπαντήσαντος, ὁ Κ. Α. Δαλλαπόρτας ἐπιφυλάττεται, ὅπως ἀποδείξῃ τὸ ἐσφαλμένον τῆς δόξης ταύτης ἐν ἰδίᾳ πραγματείᾳ.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Α. Βασιιάδης σπουδαῖον θεωρῶν τὸ προκείμενον θέμα φρονεῖ, ὅτι ὁ Κ. Η. Βασιιάδης ὀφείλει ἐκτενέστερον νὰ ἐνδιατρίψῃ περὶ τὸν Κρατύλον τοῦ Πλάτωνος, ἐν ᾧ περιέχονται ἅπαντα τὰ περὶ τούτου ἀκριβέστατα, καὶ πρὸς τὰ ὅποια οἱ μεταγενέστεροι ἐλάχιστα προσέθηκαν.

Ἀπέκρουσε δὲ τὴν ἰδέαν τοῦ Κ. Η. Βασιάδου, ὅτι ἡ νόησις καὶ αἱ αἰσθήσεις δὲν εἶναι ἀποτελέσματα οὔτε τῆς σκέψεως οὔτε τῆς πείρας, ἐπιφέρων πρὸς βεβαίωσιν καὶ τὴν παρὰ Βυφῶνος περιγραφὴν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου· προσέθηκε δὲ, ὅτι ὁ Κ. Βασιάδης παρέλειψε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς σχέσεως τῶν ὀνομάτων πρὸς τὰ πράγματα καὶ πρὸς τὰς ἰδέας, ἧτις ἀποτελεῖ τὴν διαφωνίαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Ἑρδερν. Καὶ τέλος παραδέχεται ὁ Κ. Βασιάδης τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος, ὅτι τὰ ὀνόματα δὲν ἐγένοντο δεκτὰ ἀπλῶς καὶ ἀθαιρέτως, ἀλλ' ἐκφράζουσι καὶ ἰδιότητάς τινας, ὅσας ἡ φύσις αὐτῶν δύναται νὰ παραστήσῃ.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΤ΄.

Τῆ 13 Ἰουλίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἡ κύρωσις αὐτῶν ἀνεβλήθη εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν. Ἀκολούθως ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἀνέγνω τὴν περὶ Ἀλφάβητου β'. αὐτοῦ προσλαλιὰν (ἴδε ἐν σελ. 5).

Εἶτα ὁ Κ. Γ. Ναράντζης ἐρωτᾷ τὸν Κ. Στέφανον Καραθεοδωρῆ, τὸ Ἑλληνικὸν Ἀλφάβητον πῶς μέχρι τῶν Τρωϊκῶν εἶχε μόνον δώδεκα γράμματα, ἐὰν ἐλήφθη ἐκ τοῦ Ἀραμαϊκοῦ ἔχοντος εἴκοσι δύο, καὶ πῶς δυνάμεθα διὰ τῶν τοῦ Ἀραμαϊκοῦ Ἀλφάβητου στοιχείων νὰ ἐκφράσωμεν λέξεις, ἐν ᾧ τὰ στοιχεία ἐκεῖνα οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν; Ὁ δὲ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἀπάντησεν, ὅτι ταῦτα πάντα σφραγίζονται ἐν ἐπομένῃ τινὶ προσλαλιᾷ.

Καὶ οὕτω διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ζ΄.

Τῆ 27 Ἰουλίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀπόντος τοῦ Γραμματέως ἀνεβλήθη ἡ ἀνάγνωσις τῶν Πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων. Καταλαβόντος δὲ τὴν ἑδρὰν τοῦ Γραμματέως τοῦ Κ. Β. Ἀποστολίδου, λαβὼν τὸν λόγον ὁ Κ. Ι. Ἀριστοκλῆς ἀνέγνω μέρος τοῦ ἀ. τμήματος τῆς περὶ τοῦ ἐποπτικοῦ λόγου πραγματείας αὐτοῦ, διαλαμβάνον ἐν περιλήψει τοιάδε·

« Ἡ ψυχὴ κέκτηται δύο οὐσιώδη γνωρίσματα, τὸ αὐτεργόν καὶ τὸ αὐτοσυνειδητόν. Διὰ τῶν δύο τούτων γινώσκει ἑαυτὴν, ἀντιλαμβάνεται τῆς ὀργανικῆς αὐτῆς ζωῆς καὶ πάντων τῶν ἐξωτερικῶν ὄντων καὶ τῶν φαινομένων. Ἄλλ' ἡ ἀντίλη-

ψις αὕτη ἀπαιτεῖ πρῶτον, ὅπως ὑπάρξῃ ἐπιδράσις τις ἐξωτερικὴ, συνεπεία τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ παθητικῶς διεγείρεται ἀμέσως, ὅπως παραστήσῃ ἐν τῇ συνειδήσει τὰ ἐπὶ τῶν αἰσθητικῶν ἐπιδρῶντα. Οἰονδήποτε ἀντικείμενον καὶ ἂν προσβάλλῃ τὰ αἰσθητήρια, ἡ ψυχὴ ἀμέσως πιστεύει, ὅτι τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖνο ὑπάρχει, ὅτι αἱ ἰδιότητες, τῶν ὁποίων ἀντιλαμβάνεται, εἰσὶ συνηνωμένοι μετὰ τινος ὑποστάσεως, δι' ἧς συνεχονται αὐταὶ καὶ συκρατοῦνται, ὅτι ὑπόκειται εἰς τὴν συνθήκην τοῦ χώρου, καὶ διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἀτομικότητος. Αἱ εἰδήσεις αὐταὶ διαβιβάζονται συγχρόνως εἰς τὴν συνείδησιν, καὶ οὕτω παρίσταται τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖνο ἐν αὐτῇ. Ἐὰν δὲ τὸ ἐπιδρῶν ἢ ἀπλοῦν φαινόμενον, ἡ ψυχὴ ἀμέσως διεγερμένη πιστεύει, ὅτι τοῦτο ὑπάρχει, ὅτι ἔχει ποιητικὴν τινὰ καὶ τελικὴν αἰτίαν, καὶ ὅτι ὑπόκειται εἰς τὴν συνθήκην τοῦ χρόνου. Ἐὰν δὲ κατὰστασίς τις τῆς ὀργανικῆς ἡμῶν ζωῆς ἐρεθίσῃ τὴν αὐτεργείαν αὐτῆς διὰ τοῦ γενικοῦ αἰσθητηρίου, ἐν ἀκαρεῖ ἡ ψυχὴ παθητικῶς πιστεύει εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ σώματος καὶ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης αὐτοῦ καταστάσεως, διακρίνει τὴν ἀμερῆ αὐτῆς προσωπικότητα καὶ τὴν ταυτότητα καθ' ἅπαντα τὸν παρελθόντα χρόνον τῆς ὑπάρξεώς της. Αἱ ἀντιλήψεις αὐταὶ εἰσὶ ἀνεπιλόγιμοι, ἀδιάσκεπτοι, ὡς ὑπὸ τῆς ἀμέσου συνειδήσεως ἐξ ἐπιβολῆς διατρανούμεναι. Προσέτι τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν αἱ ἀντιληπταὶ γνώσεις παράγονται, καίτοι διὰ τῆς πείρας ἐμφανίζόμεναι, δείκνυνται ὅμως ὅτι δὲν εἶναι αὐτῆς προϊόντα· διότι οὔτε ἡ ὑπαρξις, οὔτε ἡ οὐσία, οὔτε ἡ ποιητικὴ καὶ τελικὴ αἰτία, οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε ὁ χώρος παράγονται ὑπ' αὐτῆς· καθότι οὐδὲν αἰσθητὸν τούτων ὑφίσταται ἡ ψυχὴ. Ἐξάγεται λοιπὸν, ὅτι αἱ διὰ τῆς πείρας προσγινομένης γνώσεις εἰσὶ δύο φύσεων, αἱ μὲν ἐμπειρικαί, αἱ δὲ ἀνεξαρτήτως τῆς πείρας ἐκ τῶν ἔσω προϋοῦσαι ὑπὸ μόνον τὸν ὄρον τῆς ἐπιδράσεως.

Ἄλλ' ἡ αὐτεργεία τῆς ψυχῆς ἐξέρχεται ἀμέσως τοῦ περιορισμένου τούτου τῆς πραγματικότητος κύκλου, καὶ μεταρσιούται μέχρι τῆς καθολικότητος καὶ τοῦ ἀναγκαίου. Αἱ μερικαὶ ἐκείναι καὶ συγκεκριμέναι βεβαιότητες γενικευόμεναι ἐκ προτέρου, μετασχηματίζονται ἀμέσως εἰς ἐννοίας καθολικὰς καὶ ἀρχὰς ἀναντιρρήτους ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ χώρῳ ἀληθεύουσας. Οὕτω προκύπτουσι τὰ ἐπόμενα ἀξιώματα. Πᾶσα ἰδιότης ἐγκτεται πάντως ἐν τινὶ οὐσίᾳ. Πᾶρ γινόμενον ἔχει αἰτίαν τινά. Τὸ πᾶρ ὑπόκειται εἰς νόμον· καὶ ἕτερα τούτοις παραπλήσια.

Ἡ δευτέρα αὕτη αὐτεργεία τῆς ψυχῆς ἐστὶν ὄλως ὑπερβατικὴ καὶ δικδρομικὴ. Ἄλλ' οὔτε ἐν-

ταῦθα λήγει. Ἡ ψυχὴ ἐτι ὑψηλότερον βραίνουσα φθάνει μέχρι τοῦ ἀνωτάτου σημείου τῆς νοήσεως, τῆς ποιητικῆς δηλονότι καὶ τελικῆς ἀρχῆς πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν φαινομένων.»

Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Η΄.

Τῆ 10 Αὐγούστου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν τῶν τριῶν προλαβουσῶν συνεδριάσεων, ὁ Κ. Α. Παλαιολόγος παρετήρησεν, ὅτι ἡ λεπτομερῆς τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ λεγομένων ἔκθεσις ἐν ταῖς Πρακτικαῖς καθίσταται καὶ δυσχερῆς τῷ Γραμματεῖ καὶ περιττὴ.

Ἀντίθετον δὲ γνώμην ἐκφρασάντων τῶν ΚΚ. Σ. Μαυρογένους καὶ Η. Βασιάδου, ὁ Κ. Πρόεδρος κατέπαυσε τὴν περὶ τούτου συζήτησιν εἰπὼν, ὅτι ἐν τῇ προσεχῇ ἀναθεωρήσει τοῦ Κανονισμοῦ ἀναπληρωθήσονται αἱ οἰαδήποτε ἐλλείψεις αὐτοῦ.

Εἶτα ὁ Κ. Η. Βασιάδης φέρει πρὸς γνώσιν τοῦ Συλλόγου τὸ πόρισμα τῶν ἐσχάτων αὐτοῦ ἀναγνώσεων περὶ τῶν ὑπὸ κεραυνοῦ φωτογραφικῶν εἰκόνων ἐπὶ ὀργανικῶν καὶ ἀνοργάνων ὄντων, ἐπιφυλαξάμενος ἐν ἑτέρᾳ Συνεδριάσει νὰ λαλήσῃ περὶ τοῦ πῶς ὁ κεραυνὸς παράγει τὰς εἰκόνας ταύτας, καὶ διὰ τί ὅτε μὲν τρεῖται τὸ φυσικὸν μέγεθος τῶν εἰκονιζομένων, ὅτε δὲ σμικρύνεται. Ἐπιφέρει δὲ τὰ ἐξῆς παραδείγματα· Τῷ 1746 κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φραγκλίνου χωρικός τις ἴστατο ἐμπροσθεν τῆς θύρας τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ θυέλλης, πεσόντος δὲ κεραυνοῦ ἐπὶ τοῦ ἀντικρῦ δένδρου, τὸ δένδρον ἐφωτογραφήθη ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ χωρικοῦ.— Τῷ 1812 4 μίλια μακρὰν τῆς πόλεως τῆς Ἀγγλίας Bath, ἐν τινὶ πεδιάδι· δασώδει τὰ περίξ ἐνέμοντο ἐξ πρόβατα, ἅτινα ἐθανάτωσε κεραυνὸς ἐπισκήψας· ἐκδείραντες δ' αὐτὰ παρετήρησαν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ δέρματος πανομοιότυπον κεραυνογράφημα τοῦ περίξ δάσους.— Τῆ 24 Ἰουλίου 1852 ἐν τῇ νήσῳ Κούβα κεραυνὸς ἐπισκήψας κατὰ φοίνικος ἐνέγλυψεν ἐπὶ τῶν φύλλων αὐτοῦ τὴν εἰκόνα πιτυῶν ἀπεχουσῶν 339 μίλια.— Κατὰ 7θριον τοῦ 1857 χωρική τις μετὰ τῆς δαμάλεως αὐτῆς προσεβλήθη ὑπὸ κεραυνοῦ, καὶ ἡ μὲν δάμαλις ἐθανατώθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀνέζησε φέρουσα ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς τὴν εἰκόνα τῆς δαμάλεως. Τελευτῶν δὲ ὡς ἀρχαιότατον κεραυνογράφημα ἐθεώρησε τὸ παρὰ Θεοδωρῆ (Ἐκκλ. Ἱστορ. λόγ. γ'. κεφ. ΙΕ΄.) ἀναφερόμενον, ὅτι κατὰ τὴν παρ' Ἰουλιανοῦ οἰκοδόμησιν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ « τὴν

αὐτὴν πάλιν νύκτα καὶ αὐ πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ τοῦ σωτηρίου Σταυροῦ τὸ σχῆμα φωτεινῶδες, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν Ἰουδαίων τὰ ἐσθήματα σταυρῶν ἐπεπλήρωτο, οὐκέτι μὲντοι φωτεινῶδες, ἀλλ' ἐκ μελαίνης κατεσκευασμένων χροιάς.»

Ἀκολούθως ὁ Κ. Βασιάδης ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπὸ ἄλλων Μελῶν προέτεινεν, ἵνα συστηθῇ Ἐπιτροπὴ γνωμοδοτήσουσα τίνων βιβλίων χρῆσει ὁ Σύλλογος. Ἄλλ' ὁ Κ. Α. Παλαιολόγος δι' ἔλλειψιν πόρων θεωρεῖ ἀρκετὸν τὸ νὰ ἐγγραφῆ ὁ Σύλλογος συνδρομητῆς μόνον εἰς συγγράμματα τινὰ περιοδικά. Ἐφ' ᾧ ὁ Κ. Πρόεδρος προέτεινεν ὡς Μέλη τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς τοὺς ΚΚ. Η. Βασιάδην, Μ. Βλάδον καὶ Ι. Ζωγράφον, οὓς καὶ ἐνέκρινε παμψηφεί ὁ Σύλλογος.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Θ΄.

Τῆ 24 Αὐγούστου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Βασιάδης εἰσηγητῆς τῆς περὶ τῶν περιοδικῶν ὀνομασθείσης Ἐπιτροπῆς ἀναγγέλλει, ὅτι αὕτη συνδιασκεψάμενη εὔρε κατάλληλα τὰ ἐξῆς· 1) Revue des Deux Mondes. 2) Journal des Débats, 3) Revue Germanique, καὶ 4) Allgemeine Zeitung· ἐξέθηκε δὲ τοὺς λόγους τοὺς καθοδηγήσαντας τὴν Ἐπιτροπὴν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν περιοδικῶν τούτων.

Πρὸς ταῦτα ὁ μὲν Κ. Φ. Δημητρακόπουλος προσέθηκεν, ὅτι ἀντὶ τῶν δύο πρώτων κάλλιον ἦν νὰ προτιμηθῇ ἡ Revue Nationale· ὁ δὲ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ, ὅτι ἡδύνατο νὰ συμπεριληφθῇ καὶ φυσιολογικὸν ἢ ἀρχαιολογικὸν τι περιοδικόν· ὁ δὲ Κ. Ι. Γεωργαντόπουλος ἀνέφερε καὶ Ἑλληνικά τινὰ περιοδικά. Ἐν τέλει ἐνεκρίθη ἡ γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς, προσθήκῃ μόνον καὶ πέμπτου περιοδικοῦ, τῆς Bibliographie Annuelle.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος ἀνέγνω τὴν περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωρίᾳ πραγματείαν αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐκθέμενος ἐν προοιμίῳ τοὺς λόγους, δι' οὓς θεωρεῖ τὸ θέμα τοῦτο ἄξιον σπουδαίας μελέτης καὶ σοβαρᾶς σκέψεως, εἰς δύο ἀντιπεδουμένα μέρη διείλε τοὺς φιλοσοφῆσαντας ἐπ' αὐτοῦ, ὧν οἱ μὲν θεωροῦντες τὴν γυναικὰ ἀτελέσ τι ὄν καὶ πολὺ ὑποδέεστορον τοῦ ἀνδρὸς κατὰ πολλά, εἰς παντελῆ δουλείαν καταδικάζουσιν αὐτήν, οἱ δὲ τὴν οἰανδήποτε διανοητικὴν διαφορὰν τῶν φύλων εἰς τὴν ἐκ συστήματος πίεσιν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν ἀτελῆ αὐτῆς ἀγωγὴν ἀπονέμοντες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς χειραφετήσεως αὐτῆς,

καθὸ ὁμοίαις κατὰ πάντα τῷ ἀνδρὶ. Οὐδετέρων δὲ τῶν γνωμῶν παραδεχόμενος ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος φρονεῖ, ὅτι ὑπάρχει μέσος τις ὅρος, καὶ ὅτι ἡ γυνή, ἂν καὶ μὴ ὑποδεστέρα τοῦ ἀνδρός, εἶναι ὅμως ἄλλο τι ἢ ἔχον ἴδιον προορισμὸν.

Μετὰ μακρὰν δὲ καὶ λεπτομερῆ ἱστορικὴν ἐκθεσιν τῶν περὶ γυναικὸς δοξασιῶν τῶν διαφόρων τῆς γῆς ἐθνῶν, καὶ τῶν τὴν τύχην αὐτῆς διεπόντων θρησκευτικῶν τε καὶ πολιτικῶν νόμων ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐπὶ τοῦ χριστιανισμοῦ τοῦ ἀνυψώσαντος τὸ γυναικῆον φύλον εἰς τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ θέσιν, ἐξετάζει ἀκολουθῶς ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος τί ἐστὶ γυνή, τί δὲ γάμος. Ἡ γυνή, ἀποφαιίνεται, ἐστὶν ὁμοία τῷ ἀνδρὶ ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ διάφορος τοῦ ἀνδρός ὡς φύλον, ὁμοία κατὰ τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς κατασκευῆς τῆς, ἀλλ' ἀνόμοιος ὡς πρὸς τὰ φυσικὰ καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις. — Ἐνταῦθα ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος περιγίρει λίαν ἐπισταμένως καὶ δι' ἀκριβεστάτων ὀρισμῶν τὴν διαφορὰν τῶν δύο φύλων, ἀποδίδους ἐκάστῳ τὰς ἀληθεῖς του ιδιότητας. Ἐρευρῶν δὲ ἂν ἡ γυνὴ οὕσα τόσον διάφορος τοῦ ἀνδρός δύναται νὰ ἔχῃ ὁμοίαν τῷ ἀνδρὶ ἀνατροφὴν καὶ ὁμοία δικαιώματα, ἀπορατικὸν ἐξάγει συμπέρασμα, καὶ ὅσον μάλιστα αἱ ἀσθενεῖς αὐτῆς φυσικαί τε καὶ πνευματικαὶ δυνάμεις δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν τοιαύτην ἰσότητά. Πολεμῆ δὲ καὶ τὴν ἰδέαν τῶν δοξαζόντων, ὅτι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς κατέστησαν αὐταὶ ἐλαττωματικαὶ διανοητικῶς, ἰσχυριζόμενος ὅτι καὶ ἐνθα ἐλευθεραὶ ἀφειθεῖσαι ἐκαλλιέργησαν τὰς διανοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις, ἀπεδείχθη ὅτι ὁ προορισμὸς τῶν δὲν εἶναι τὸ ἀνδρῆζειν. Ἐπιφέρει δὲ διάφορα παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι μεγάλα ἔργα διανοίας δὲν δύναται νὰ παράξῃ ἡ γυνή, εἰ δέπου ἐφάνη μεγαλοεργός τις, τοῦτο εὐκόλως ἐξηγεῖται διὰ λόγων ἄμεσον σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὰ φυσικὰ αὐτῆς ἰδιώματα ἄλλως τε τὰ τοιαῦτα ἀρβενωπά, οὕτως εἰπεῖν, παραδείγματα εἰσὶν ἡ ἐλαχίστη ἐξαιρέσις τοῦ γενικοῦ κανόνος.

Μετὰ τὰς σκέψεις ταύτας ἐρωτᾷ ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος, τίς λοιπὸν ἡ ἀποστολὴ τῆς γυναικός; Ἀποκρίνεται δὲ, ὅτι αὕτη προώριστα, ἵνα ἡ ἀγαθὴ σύζυγος καὶ φιλόστοργος μήτηρ, αἱ δὲ φαινόμενα αὐτῆς ἀδυναμία καὶ τὰ νομιζόμενα ἐλαττώματα εἰσὶ μᾶλλον πλεονεκτήματα, δι' ὧν ἡ φύσις ἐπρόικισεν αὐτὴν καταλλήλως τῷ προορισμῷ αὐτῆς. Οὕτως ἔχει χαρακτῆρα ἥπιον καὶ καρδίαν ἀγαθὴν καὶ συμπαιθητικὴν, ἐν ᾧ ὁ ἀνὴρ εἶναι σοβαρὸς καὶ σκεπτικὸς ἄλλὰ πῶς ἄλλως ἤθελε δυναθῆ νὰ καταστήσῃ ὑποφερτοὺς τοὺς μόχθους τοῦ βίου εἰς τὸν ἀνδρα αὐτῆς; ἔχει ὑπομονὴν μεγάλην καὶ ἀνοχὴν ἄλλὰ πῶς ἄλλως ἤθελεν ἀντέ-

χει εἰς τὰς ἀλγηδύνας τοῦ τοκετοῦ; ἔχει γλυκύτητα καὶ εὐπροσπορίαν ἄλλὰ τίνι ἄλλῳ τρόπῳ ἤθελε δυναθῆ ν' ἀνατρέφῃ τέκνα, ἢ νὰ φροντίζῃ ἐπὶ μακρὸν, ὅπως νοσηλεύῃ καὶ περιποιῆται τὸν ἀνδρα, ὅστις ταχύτερον αὐτῆς κατέστη παλίμπαις κατὰ τοὺς περὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς ἀναλλοιώτους νόμους τῆς φύσεως; ἴσως ἡ γυνὴ ἔχει ὅλα τὰ προσόντα ἀγαθῆς συζύγου καὶ φιλοστόργου μητρός. Τὸ στάδιον αὐτῆς, καὶ τοὶ περιορισμένοι δοκοῦν, εἶναι λίαν εὐρὺ καὶ ἐνδοξον, διότι εἰς αὐτὴν ἐξαιρέτως εἰσὶν ἐμπειστευμένοι ἡ τύχη τῆς παρούσης γενεᾶς καὶ αἱ ἐλπίδες τῆς ἐπερχομένης. Ἐπομένως πρέπει νὰ δοθῇ αὐτῇ ἀρμοδιά μὲν πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς, καθίσταται μᾶλλον βλαβερὰ παρὰ βιωφελῆς, πρέπει νὰ ἐκπαιδεύηται ἰδίως τὴν μητρικὴν γλώσσαν, τὰ ἐθνικὰ ἤθη καὶ ἔθη καὶ τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ἵνα μὴ ἀμαθῆς μένουσα καταστῇ ἐλαττωματικὴ, οὐδὲν καθήκον τῆς γυνώσκουσα, οὔτε τὴν ἀξιοπρέπειάν τῆς αἰσθανομένη.

Μετὰ τοῦτον ὁ Κ. Γ. Ναράντζης, οἱ Ἕλληνες, εἶπεν, ἠγνόνουν τὴν ἀξίαν τῆς γυναικός, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Τάκιτον ἐν Γερμανίᾳ, ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς ἀνεγνωρίζετο κάλλιον. Παρ' Ἕλλησιν ἡ διγαμία ἀπηγορεύετο, καὶ ὅμως ὁ Σόλων συνεχώρει αὐτὴν ἐν ἐκτάκτοις καιροῖς τὰ δ' ἐλαττώματα τῆς γυναικός πηγάζουσιν ἰδίως ἐκ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῆς, ἐὰν ὅμως λάβῃ κατάλληλον ἀνατροφὴν δύναται ταῦτα τῷ ἀνδρὶ, ὡς ἡ Ἐλισάβετ, ἡ Μαρία Θηρεσία, ἡ Jeanne d'Are, ἡ Charlotte Cordet. κλπ.

Ὁ Κ. Η. Βασιλάδης διαφωνῶν τῷ Κ. Ι. Ζωγράφῳ, ὅτι παρ' Ἰουδαίους ὑπῆρχε μονογαμία, διότι ἄλλοι τε καὶ ὁ Ἰακῶβ εἶχον δύο γυναῖκας, ἡ δὲ Μωσαϊκὴ νομοθεσία οὐδόλως ἠνἀπηλλαγμένη τῶν περὶ γυναικὸς προλήψεων, φρονεῖ ὅτι ἡ κατάστασις αὐτῆς ἐν γένει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωρεῖτο κατωτέρα τῆς τοῦ ἀνδρός. Περὶ δὲ τοῦ παρὰ τοῖς Πέρσαις ἐθίμου τοῦ νὰ νυμφεύωνται μὴ μόνον τὰς θυγατέρας καὶ τὰς ἀδελφάς ἀλλὰ καὶ τὰς μητέρας αὐτῶν παραπέμπει τὸν δυσπιστοῦντα Κ. Ι. Ζωγράφον εἰς Ἐστροφῶντος Ἀπομνημονεύματα (βιβλ. Δ. . .). Ἡ δὲ κατὰ τὸν Κ. Γ. Ναράντζην παρ' Ἀθηναίους διγαμία οὐδέποτε ἦν ἐν χρῆσει.

Καὶ οὕτω διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ι΄.

Τῆ 7 Σεπτεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Ν. Βεγλερῆς ἐπέφερε παρατηρήσεις

τῆς ἀνάγκης τῆς κοινωνίας. Ἐν τέλει δὲ ἐκτίθησι συνοπτικῶς τὰς περὶ γυναικὸς θεωρίας τῶν ἀρχαίων, παραγνωρισάντων τὴν ἀξίαν τῆς γυναικός, πλὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ Σωκράτους ἀποδόντων αὐτῇ πλήρη ἰσότητα, ἢν οἱ ὕλισται πάντοτε ἠρνοῦντο ἐπὶ βλάβῃ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀκολούθως διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΑ΄.

Τῆ 21 Σεπτεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν ὁ Γραμματεὺς ἀνέγνω ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Θ. Ζωγράφου προσφέροντος τὰ τῶς ἐκδοδομένα φυλλάδια τοῦ περιοδικοῦ συγγραμματος αὐτοῦ ἢ *Κασταλία*, καὶ αἰτοῦντος τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Συλλόγου πρὸς τὴν διὰ τοῦ περιοδικοῦ τούτου δημοσίευσιν τῶν Πρακτικῶν αὐτοῦ.

Ὁ Σύλλογος ἐξέφρασε μὲν εὐχαριστίας διὰ τὴν προσφορὰν, περὶ δὲ τῆς δημοσιεύσεως τῶν Πρακτικῶν ἐπεφυλάξατο ν' ἀποφανθῇ ἀκολουθῶς.

Ἀποδημούντος δὲ τοῦ Γραμματέως ὁ Σύλλογος ἐξελέξατο προσωρινῶς ἀντ' αὐτοῦ τὸν Κ. Β. Ἀποστολίδην.

Ἐἶτα ὁ Κ. Μ. Βλάδος ἀνέγνω πραγματεῖαν περὶ τῶν ἀνατομικῶν καὶ φυσιολογικῶν διαφορῶν τοῦ ἀνδρικοῦ καὶ γυναικείου σώματος καὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν δύο φύλων, ὅτι δηλ. ἡ γυνὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναπληρώσῃ ποτὲ τὸν ἀνδρα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καθὸ μικρότερα τοῦ ἀνδρός τὸ δὲ σῶμα αὐτῆς περιέχει ὀλιγωτέραν ὀστείνην οὐσίαν, καὶ ἔχει τὴν λεκάνην κατὰ τὸ ἥμισυ εὐρυχωροτέραν τῆς τοῦ ἀνδρός ἢ δ' ἄρθρωσις τῶν κάτω ἄκρων μετὰ τῶν ὀστέων τῆς λεκάνης ἐστὶ πλέον περιορισμένη καὶ τὸ βᾶδισμα τῆς δυσκολώτερον ἢ τὸ τοῦ ἀνδρός αἱ τοὺς μῦς ἀπαρτίζουσαι ἴνες εἰσὶ λεπτότεραι καὶ βραχυτέραι καὶ τῇ ὑποστάσει μαλακώτεραι ὁ ὑποθώραξ (κυτταρώδης ἰστός) ἀφθονώτερος καὶ πλειότερον ἐνέχων ποσότητα λίπους ὁ θώραξ μικρότερος, ἡ κοιλία εὐρυχωροτέρα, ἡ καρδία μικρότερα καὶ τὸ αἷμα ὑδαρύτερον ὁ ἐγκέφαλος ἐν ὅλῳ μικρότερος τοῦ τῶν ἀνδρῶν ἔχει τοὺς προσθίους καὶ μεσαίους λοβούς σχετικῶς μικρότερος πρὸς τὸν ὀπίσθιον. Τί ἄλλο λοιπὸν ἐξάγεται ἐκ τούτων, ἢ ὅτι ἡ γυνὴ, λεπτοφυέστερον ἔχουσα ὀργανισμὸν, εἶναι τοῦλάχιστον διὰ τοὺς σωματικούς ἀγῶνας ὑποδεστέρα τοῦ ἀνδρός καὶ ἐκ φύσεως ἀποκεκλεισμένη πάντων ἐκείνων τῶν ἐπαγγελματικῶν, εἰς ἃ ἀπαιτεῖται σωματικὴ δύναμις,

Ἡ δὲ ῥωμαλεωτέρα κατασκευὴ τοῦ σώματος παρὰ τοῖς ἀνδράσι καὶ ἡ τελειότερα ἀνάπτυξις τοῦ ὀργάνου τῆς ψυχῆς, τοῦ ἐγκεφάλου δηλονότι, δὲν παρέχει ἄρα γε ὑπόνοιαν, ὅτι παρ' αὐτοῖς καὶ αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις εἰσὶν ἰσχυρότεραι ἢ παρὰ ταῖς γυναικίνας. Προστίθησι δ' ὅτι πολλὰς ἐγνώρισεν γυναῖκας, αἵτινες ἐδίδαξαν τὰ τέκνα των σειρὰν δολοκλήρον μαθημάτων καὶ πολλὰς τῶν ξένων διλέκτων· οὐδεμία δ' ἀμφιβολία, ὅτι αἱ τοιαύτης ἀνατροφῆς τυχοῦσαι γυναῖκες δύνανται πολλαπλασιάσαι τὸ τάλαντον, καὶ εἰς ὑψηλότερας ἐγκύψαι μελέτας. Οὐχ ἦττον νομίζει, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀνατροφή διὰ τὰς Ἑλληνίδας ἐστὶ τόγχε νῦν πολὺ πρόωρος καὶ κακὰς συναπειὰς ἐπάγουσα.

Ὁ Κ. Η. Βασιλάδης ἀποδείκνυσι διὰ τῆς ἱστορίας, ὅτι ἡ γυνὴ ἐναντίον τῆς δοξασίας τοῦ Κ. Μ. Βλάδου κέκτηται φύσει τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις ἐπίσης ἰσχυράς, ὡς ὁ ἀνὴρ· πολλάκις δ' ἀνεφάνησαν γυναῖκες πολὺ τῶν ἀνδρῶν κατὰ τοῦτο ὑπέρτεραι· οἷον παρὰ Σαρμάταις ἔθος ἦν, ἵνα μὴ νυμφεύωνται αἱ θυγατέρες αὐτῶν πρὶν ἢ τρεῖς τῶν πολεμίων φονεύσασιν, ὅπερ μαρτυρεῖ, ὅτι καὶ αἱ γυναῖκες δύνανται νὰ μάχωνται, ὡσπερ οἱ ἄνδρες.

Ὁ Κ. Μ. Βλάδος ἀπαντᾷ, ὅτι αἱ τοιαῦται ἐξαιρητικαὶ γυναῖκες δὲν δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὡς ὅροι συγκρίσεως πρὸς τοὺς ἄνδρας.

Ὁ Κ. Β. Ἀποστολίδης ἐρωτᾷ, ἐὰν ὁ Κ. Μ. Βλάδος ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ καὶ τὸν διοργανισμὸν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀχθοφόρου ἔργα ἐκτελουσῶν γυναικῶν.

Ὁ Κ. Μ. Βλάδος ἀποκρίνεται, ὅτι τοιαύτας γυναῖκας εἶδεν ἰδίως εἰς πολλὰ χωρία τῆς πατρίδος αὐτοῦ, πάσας ὅμως καχεκτικὰς καὶ πασχούσας.

Ὁ Κ. Ι. Ἀριστοκλῆς εὐρίσκει, ὅτι ἡ περὶ γυναικῶν πραγματεία τοῦ Κ. Ι. Ζωγράφου περιέχει πολλὰ τὰ ἐσφαλμένα· α.) ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος ἔλαβεν ὡς βάσιν εἰς τὸν ὄρισμὸν τῆς γυναικείας φύσεως τὰς περὶ γυναικῶν ἰδέας τῆς ἀρχαιότητος, ἐν ᾧ πᾶν ὅ, τι ἐφρόνουν τότε περὶ γυναικῶν δὲν θεωρεῖται καὶ σήμερον ὀρθόν· β.) αἰσθήματα καὶ πάθη ἀπέδωκε τῷ γυναικείῳ φύλῳ χωρὶς νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ μῆτε εἰς τὸν χρόνον μῆτε εἰς τὰς λοιπὰς περιστάσεις, ἐν αἷς πολλάκις εὐρίσκειται τοῦτο· γ.) λαλῶν περὶ πατριωτισμοῦ παρίστησι τὸν μὲν ἄνδρα ὀδηγούμενον ὑπὸ τοῦ καθήκοντος, τὴν δὲ γυναῖκα ἐξ ἐγωιστικοῦ αἰσθήματος, καὶ οὕτως ἀποκλείει αὐτὰς τῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν.

Ἀκολουθῶν ὁ Κ. Α. Δαλλαπόρτας προσεπάθησε ν' ἀποδείξῃ δι' ἐπιτόμου πραγματείας, ὅτι ἡ γυνὴ ἐν τῷ κόσμῳ ἀναφάνεται ἐνεργούσα διὰ τοῦ

κάλλους πάντοτε καὶ τῆς καλλιστησίας αὐτῆς, ὡς καὶ τῆς μεγάλης πρὸς τὰ τέκνα στοργῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν οἶκον ἀφοσιώσεως, ἐν ᾧ ὁ ἀνὴρ μᾶλλον διὰ τῆς σωματικῆς ἰσχύος, τῆς δυνάμεως, τοῦ λόγου καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἐπενεργειῶν διακρίνεται· καὶ ἠδύνατο μὲν ἡ γυνὴ, ἀνδρικήως τυχοῦσα ἐκπαιδεύσεως, νὰ μορφώσῃ ἐπὶ τὸ ἀνδρικότερον τὰς ψυχικὰς αὐτῆς δυνάμεις, ἀλλ' ὅσον ἀληθῆς καὶ ἀν ἦναι ἡ ἰδέα αὕτη, ἡ πραγματοποιήσις αὐτῆς εἶναι ἀτυχῶς δύσκολος, ἴσως δὲ καὶ ἀδύνατος ἄνευ βλάβης τῆς κοινωνίας ὅλης. Διότι δέον τότε νὰ ἐγκλείσῃ τὰς γυναικῆς ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις φύρδην μίγδην μετὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ οὕτως αἰρετὴ πάσης αἰδοῦς αἰσθημα, ἄνευ τοῦ ὁποῦ ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ ὁ οἶκος.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΒ'.

Τῆ 6 Ὀκτωβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Μ. Βλάδος ἀναγγέλλει, ὅτι ἐλήφθησαν πρὸς λογαριασμὸν τοῦ Συλλόγου τὰ περιοδικὰ συγγράμματα καὶ αἱ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων τὴν προμήθειαν ἐπεφορτίσθη ὁ ἴδιος, καὶ ὅτι μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν τιμῶνται φράγκων 161.

Τῆ προτάσει τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους ἀπεφασίσθη τὰ φύλλα ταῦτα, ὡς καὶ τὰ εἰς τὸν Σύλλογον προσφερόμενα συγγράμματα, νὰ μὴ λαμβάνονται παρὰ τῶν Μελῶν κατ' οἶκον μέχρι τῆς συντάξεως τοῦ περὶ ἀναγνωστηρίου κανονισμοῦ.

Ἐἶτα ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἀνέγνω τὴν περὶ Ἀλφραβήτου γ' προσλαλιάν αὐτοῦ (ἰδ. σελ. 8.).

Μετὰ τοῦτον ὁ Κ. Ν. Βεγλερῆς ἐπικρίνων τὰ τοῦ Κ. Μ. Βλάδου περὶ γυναικῶν, ὑποσηρίζει τὴν γνώμην, ὅτι αὕτη, ἐὰν διδαχθῇ ταῦτα τῷ ἀνδρὶ, δύναται οὐ μόνον νὰ ἀντιληφθῇ τούτων καθ' ὅλην τὴν ἐντέλειαν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπροσωπῇ ἐν ἀνάγκῃ αὐτόν· καταδεικνύσει δὲ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐκπαιδευῶνται καὶ αἱ παρ' ἡμῖν γυναῖκες διὰ τῆς αὐτῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς, δι' ἧς καὶ αἱ Εὐρωπαῖται. Ἡ γυνὴ, ἐξακολουθεῖ λέγων, ἐπιδεικτικὴ οὔσα μαθήσεως καὶ παιδείας ἴσης τῷ ἀνδρὶ, δὲν ἀπολείπεται τούτου οὔτε κατὰ τὸ φιλόπατρι οὔτε κατὰ τὴν αὐτὰ-πάρνησιν ἢ δ' ἐγκυμοσύνην καὶ ἡ θήλασις ὡς οὐ-σαι φυσικαὶ λειτουργίαι δὲν ἐπενεργοῦσιν ἐπ' αὐτῆς τοσοῦτον, ὅσον τινὲς ὑποθέτουσιν. Ὅθεν δὲν εἶναι ἄπορον, ἐὰν ἐν Εὐρώπῃ ἰδίως, ὅπου τοσαῦτα ἐκπαιδευτήρια ὑπάρχουσι προτιθέμενα τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδῶν, αἱ γυναῖκες δύνανται ἀνέτως νὰ ἐνασχολῶνται καὶ εἰς ἄλλας ἐργασίας καὶ νὰ

διακρίνωνται ἐπὶ ἀνδρικήσι ἀρεταῖς. Ἀλλ' οὔτε κατὰ τὸ στρατεύεσθαι ἀπολείπεται ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρός, ὡς τοῦτο γίνεται δῆλον ἐκτε τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν καὶ τῶν σημερινῶν Ἰταλιῶν καὶ Ἀλβανιδῶν.

Ἀκολουθῶν διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΓ'.

Τῆ 19 Ὀκτωβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων τῶν Πρακτικῶν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως ἐπανεληθόντος, ἡ ἐπικύρωσις αὐτῶν ἀναβλάσεται χάριν ἐπεξεργασίας.

Ἀνεγνώσθη ἀκολουθῶν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως ἡ ἐξῆς ἐπιστολὴ τοῦ Κ. Κοὐν ὑπευθύνου Συντάκτου τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἐκδιδομένης ἐφημερίδος Ἰσραηλιτικὰ Χρονικά.

Τῷ ἀξιοτίμῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Στεφάνῳ Καραθεοδωρῆ. Εἰς Κωνσταντινούπολιν.

ΚΕΡΚΥΡΑ, 14 Ὀκτωβρίου 1861.

Ἀξιότιμε Κύριε!

Ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ πληροφορηθῶμεν, ὅτι ἐυσυστήθη παρ' ὑμῶν Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ὑπὸ τῆς Υ. Ἐ. προεδρευόμενος, ὅστις προτίθεται τὴν ὅσον οὐπω ἐκδοσιν φιλολογικῶν περιοδικῶν εἰς ἔθνη γλώσσῃ. Τὸ ἔργον τοῦτο τυγχάνει ὑπὲρ τὸ δέον τῆς ἡμετέρας συμπαθείας, καθ' ὅσον πᾶν ὅ, τι τείνει πρὸς αὐξήσιν τῆς εὐκλείας τοῦ ἔθνους, τὸ ἀγαθὸν τῆς ἀνθρωπότητος συνάμα προάγον, δὲν δύναται νὰ ἀποβῇ ἀδιάφορον εἰς ἡμᾶς, οἵτινες, εἰ καὶ ἀνήκοντες εἰς τὸ Ἰσραηλιτικὸν πλῆρωμα, οὐχ ἦσσαν ὑπὸ ἔθνικῶν δεσμῶν ἀδικασπᾶτως συνδεόμεθα πρὸς τὸν λαὸν ἐκεῖνον, παρ' ᾧ τὰ φῶτα καὶ αἰεπιστήμια ἔσχον τὴν κοίτην αὐτῶν, καὶ οὕτως μέρος ἀποτελοῦμεν.

Ῥιφθέντες καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ πελάγει τῆς ἐφημεριδογραφίας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν καὶ πρὸς διάδοσιν παρὰ τοῖς ὁμοδόξοις μας τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας, εὐελπιζόμεθα, ὅτι καὶ ἐκ μέρους ὑμῶν θέλομεν τύχει λόγων συμπαθείας καὶ ἐμψυχώσεως.

Δέξασθε ὅθεν εὐμενῶς τὴν ἐφημερίδα μας καὶ εὐχαρεστήθητε ν' ἀνταλλάσσετε αὐτὴν μετὰ τοῦ ὑμετέρου φύλλου, καὶ ἐν τῇ προσδοκίᾳ ταύτῃ διατελοῦμεν

Διὰ τὴν σύνταξιν

Α. ΚΟΕΝ.

Ἰπεὺθ. Συντάκτης.

Ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐφημερίς αὕτη ἐκδιδομένη Ἰταλιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ προτίθεται ἰδίως τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν ἠθῶν καὶ γραμμάτων εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας.

Ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἐπιβεβαιῶν τὰς περὶ ἔθνικῶν δεσμῶν ἰδέας τοῦ Κ. Κοὐν προστίθησιν, ὅτι ἡ περὶ συγγενείας τῶν δύο ἔθνῶν ἰδέα αὕτη εἶναι ἀρχαιοτάτη, διότι καὶ ἐν τῷ Α'. βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων (κεφ. 16.) εὐρίσκειται ἐπιστολὴ τοῦ ἀκροῦ ἀρχιερέως πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, συγγενεῖς θεωροῦντος τοὺς δύο τούτους λαοὺς.

Ἡ σύνταξις τῆς προσηκούσης ἀπαντήσεως ἀνετέθη τῷ Γραμματεῖ.

Ἀναγνωσθείσης δ' ἐτέρας ἐπιστολῆς τοῦ Κ. Α. Ζωγράφου προσφέροντος τῷ Συλλόγῳ δύο ἀντίτυπα τῶν δραμάτων αὐτοῦ, ὁ Σύλλογος ἀσμένως ἀπεδέξατο αὐτά.

Ἀκολουθῶν ὁ Κ. Μ. Βλάδος ἀνέγνω τὸ περὶ τῆς διὰ τῶν δύο ὄτων ἀκροάσεως ἀνάγνωσμα αὐτοῦ (ἰδε ἐν σελ. 32.).

Ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ παρατηρεῖ, ὅτι τὰ πλείονα τῶν τοιούτων πειραμάτων ἦσαν ἡδη γνωστά.

Ἐἶτα ὁ Γραμματεὺς ἀνέγνω τὰς περὶ γυναικῶν παρατηρήσεις τοῦ Κ. Κ. Φωκᾶ, ὅτι πρέπει ν' ἀναγνωρίζωμεν ἐπίσης τὰ δικαιώματα τῆς γυναικῆς, ὡς ἀναγνωρίζωμεν τὰ τοῦ ἀνδρός, διότι ἐκ τῆς ἀρμονίας καὶ ἀμοιβαιότητος ταύτης ἐλπίζεται ἡ ἀνύψωσις τοῦ γυναικείου φύλου καὶ ἡ στερέωσις τῆς οἰκιακῆς εὐτυχίας, ἧτις ἐστὶν ὁ πυρὴν τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας.

Ὁ δὲ Κ. Πρόεδρος κοινοποίησας, ὅτι ἐν τῇ προσεχεῖ συνεδρίᾳ γενήσονται κατὰ τὸν Κανονισμὸν αἱ ἀρχαιερασίαι τοῦ Συλλόγου, διαλύει τὴν Συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΔ'.

Τῆ 2 Νοεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀνεγνώσθη ἐπιστολὴ τοῦ Κ. Β. Α. Καλλιφρονος, προσφέροντος τὴν ἐφημερίδα ὁ Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ ἐν ὀνόματι τῆς διευθύνσεως αὐτῆς, καὶ ἐκφράζοντος τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως δημοσιεύωνται ἐν αὐτῇ τὰ Πρακτικά τοῦ Συλλόγου μέχρι οὗ ἐκδώσῃ οὗτος ἴδιον περιοδικόν.

Ὁ Σύλλογος εὐμενῶς ἀπεδέξατο τὴν προσφορὰν τὴν δὲ περὶ δημοσιεύσεως τῶν Πρακτικῶν ἀπόφασιν ἀνέβαλεν εἰς ἐτέραν συνεδρίασιν.

Μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη ἡ ἐξῆς εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ

Κύριοι!

Ἀηξάσης τῆς ἐξαμηνιαίας προεδρικῆς περιόδου, ἐνίσταται ἡ ἀνάγκη κατὰ γε τὸν Κανονισμὸν ἐκλογῆς νέου Προέδρου· ἐγὼ δὲ μὴ δυνάμενος ἵνα

συνεδριάσω μεθ' ὑμῶν ταύτην τὴν ἐσπέραν προσέρχουμαι διὰ τῆς παρουσίας μου ἀποτελεσματικῆς δηλώσεων ὑμῶν.

Πρῶτον μὲν, ὅτι διατελῶ ἀεὶ εὐγνώμων εἰς ὅλον τὸν φιλολογικὸν Σύλλογον, ὡς τιμήσαντά με τῆ προεδρείᾳ τῆς πρώτης συστατικῆς αὐτοῦ περιόδου.

Δεύτερον, ὅτι ἀποδίδωμι τὰς ἀνηκούσας εὐχαριστηρίους προσήσεις καθ' ἕνα ἕκαστον τῶν ἐντίμων καὶ πεπαιδευμένων Μελῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἀξιοπροποῦς αὐτῶν συμπεριφορᾶς ἐν ὄλῳ τούτῳ τῷ ἐξαμηνιαίῳ χρονικῷ διαστήματι οὕτως ἐμμελῶς συνεκάλυψαν καὶ τὰς τυχαίας ἐλλείψεις μου.

Καὶ τρίτον εὐχόμαι παγίωσιν καὶ καταρτισμὸν τῆς ἀρτι θεμελιωθείσης ταύτης οἰκοδομῆς. Πᾶν γὰρ τὸ γεννώμενον (οὗτος νόμος φύσεως ἀμετάβλητος) μικρὸν μὲν καὶ ἀσθενὲς γεννᾶται, τῷ χρόνῳ δ' αὖξιν καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ κρατύνεται. Καὶ οἶδαμεν, Κύριοι, ὡς ἡ μὲν διχοφροσύνη καὶ τὸ ἀλληναλλως ἐργάζεσθαι τὰ μὲν καλῶς ἔχοντα ἀνέτρεψε, καὶ τὰ μεγάλα κατέστρεψεν, ἡ δὲ σύμφοια καὶ ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τάσις τῆς ἐκάστου δυνάμεως μεγαλύνει μὲν τὰ μικρὰ καὶ ἰσχυροποιεῖ, ἀναπληροῖ δὲ τὰ ἐλλείποντα, ὅπερ εὐχόμαι καὶ τῷ ἡμετέρῳ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ. Χαίρετε.

Οἶκοθεν τῇ 2 Νοεμβρίου 1861.

Στέφανος Καραθεοδωρῆ.

Ὁ Κ. Προεδρεύων εἶπεν, ὅτι ὁ Σύλλογος δεχόμενος μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Προέδρου, ἀντεκφράζει αὐτῷ τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν ἀκριβῆ καὶ ἐπισταμένην ἐκπλήρωσιν τῶν προεδρικῶν καθηκόντων αὐτοῦ.

Εἶτα διωρίσθη Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ΚΚ. Χ. Γ. Κωνσταντινίδου, Σ. Μαυρογένους καὶ Κ. Καλλιᾶδου πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ Κανονισμοῦ.

Γενομένων δὲ τῶν ἀρχαιρειῶν ἐξελέχθησαν κατ' ἀπόλυτον πλειοψηφίαν Πρόεδρος μὲν ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ, Ἀντιπρόεδρος δὲ οἱ ΚΚ. Π. Α. Ζάνος καὶ Ξ. Ζωγράφος, Γραμματεὺς δὲ ὁ Κ. Α. Καραθεοδωρῆ, Ταμίης δὲ ὁ Κ. Ι. Γεωργαντόπουλος.

Ὁ Σύλλογος ἐνετείλατο ἐφεξῆς τῷ Προεδρεύοντι, ὅπως ἐκφράσῃ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ Συλλόγου τοῖς ΚΚ. Ἀντιπροέδροις, Γραμματεῖ καὶ Ταμίᾳ διὰ τὸν ζῆλον αὐτῶν.

Ὁ Γραμματεὺς ἐν τῇ λήξει τῆς περιόδου ἀνέγνω κατὰ τὸ 5. ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, τίνι τρόπῳ δηλ. συνέστη οὗτος, καὶ εἰς τίνας ἐνησχολήθη ἀναγνώσεις καὶ συζητήσεις περιέγραψε συνοπτικῶς τὸν κατὰ τὸ λήξαν ἐξαμηνον βίον τοῦ Συλλόγου, καὶ παραιτῶν τὴν ἔδραν τοῦ Γραμματέως ἐξέφρασε τὴν πολλὴν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν μετ' εὐμενείας κύρωσιν τῶν περ' αὐτοῦ συντασ-

σομένων Πρακτικῶν καταδείξας τὸ ἀνεπαρκὲς ἐνὸς μόνου Γραμματέως εἰς τὴν σύνταξιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ Κανονισμοῦ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΕ΄.

Τῇ 16 Νοεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Σ. Μαυρογένης λαβὼν τὸν λόγον ἀνέγνω τὸ ἀ. μέρος τῆς διατριβῆς αὐτοῦ τῆς ἐπιγραφομένης « Ὁμοιότητες καὶ διαφοραὶ ἐν ἑκατέρῳ τῶν φύλων ὑπὸ φυσιολογικῆν καὶ ψυχολογικῆν ἔποψιν. » (ἴδε ἐν σελ. 13.).

Εἶτα διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΣΤ΄.

Τῇ 30 Νοεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Ι. Φάχρης Ταμίης ἀνέγνω ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται, ὅτι εἰσεπράχθησαν μὲν 4,860 γρ., ἐδαπανήθησαν δὲ 3,220, καθυστεροῦνται δὲ περὶ τὰς 2,000 γρ., καὶ παραδίδωσι τῷ διαδόχῳ του 1,640 γρ. Ὁ δὲ Σύλλογος ψηφίζει ἐπὶ τούτοις εὐχαριστίας τῷ Ταμίᾳ.

Εἶτα ὁ Κ. Σ. Μαυρογένης ἐπέγραψε τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ « Ὁμοιότητες καὶ διαφοραὶ κτλ. »

Μετὰ τοῦτον ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος ἀπήντησεν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ ὑπὸ διαφόρων Μελῶν γενομένας παρατηρήσεις, ἀναπτύξας τὰς περὶ ἀξίας τῆς γυναικὸς ιδέας αὐτοῦ, καὶ ἐπανορθώσας τὰς κακῶς ἐννοηθείσας.

Ὁ δὲ Κ. Μ. Βλάδος ὠμίλησε « περὶ τῆς κατὰ Φέχνηρ διὰ τῶν δύο ὀφθαλμῶν ὁράσεως. » (ἴδε ἐν σελ. 33.).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ.

Τῇ 2 Δεκεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Π. Ζάνου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀνεγνώσθη ἐπιστολὴ τῶν ΚΚ. Ι. Γαλάτου καὶ Ἀθηνογένους ἀναγγέλλουσα ἀνώνυμον προσφορὰν γροσίων 300. Ὁ Σύλλογος ἀπονεύμας τοῖς δωρηταῖς χάριτας προέβη εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Καταριθμηθέντων τῶν παρόντων Μελῶν, καὶ εὑρεθέντων ὑπὲρ τὰ δύο τρίτα τοῦ ὅλου, ὁ Κ. Κ. Καλλιᾶδης εἰσηγητῆς τῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Ἐν τῷ κατ' Αὐγουστον ἐκδοθέντι τεύχει τῆς Γερμανικῆς Ἐπιθεωρήσεως ἀνέγνωμεν σπουδαίαν πραγματείαν τοῦ Κ. Α. Stap περὶ τινος ἀρχαίου χειρογράφου τῆς Ἀγ. Γραφῆς, καὶ περὶ τοῦ κειμένου τῆς Καιρῆς Διαθήκης. Ὁ σοφὸς συντάκτης αὐτῆς ἀναγγέλλων τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ πολυτίμου τούτου χειρογράφου ὑπὸ τὸν τίτλον « Novum Testamentum Sinaiticum, sive novum testamentum cum epistola Barnabæ et fragmentis Pastoris, ex codice Sinaitico auspiciis Alexandri II omnium Russiarum imperatoris, ex tenebris protracto, orbique litterarum tradito, accurate descripsit A. F. C. Tischendorf. Lipsiæ, F. A. Brockhaus, 1863, gr. in-4. » προτάσσει συνοπτικὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν τῷ Κειμένῳ τῆς Ἀγ. Γραφῆς κατὰ καιροῦς παρεισφρησασῶν διαφορῶν καὶ τῶν ποιικίλων αὐτῶν αἰτιῶν, ὡς καὶ τῶν ἐπισημοτέρων ἐκδόσεων τῆς Κ. Διαθήκης ἀπὸ τῆς τῷ 1516 ἐν Βασιλείᾳ, ἐπιστασίᾳ τοῦ Ἐράσμου, ἀ. ἐκδόσεως αὐτῆς, τῆς καὶ ὡς ἀφετηρίας χρησιμευσάσης εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ἐκδόσεις, μέχρι τῆς ἐσχάτης ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Tischendorf γενομένης, ἐπιφύρων καὶ κριτικῆς τινος παρατηρήσεις ἐφ' ἑκάστης, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς τοῦ Κ. Κ. Λάχμαν καὶ τῆς τοῦ Κ. Α. Tischendorf, ὅστις, ὡς ἐν προοιμίῳ εἶπὼν ὁ Κ. Α. Stap, ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας διατρέχων βιβλιοθήκας καὶ Μοναστήρια τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, δὲν παύεται ἀνακαλύπτων πολύτιμα χειρόγραφα τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ἐκδιδοῦς πλείστα ἐξ αὐτῶν, ἐρευνῶν τὰ ἀντίγραφα, σημειῶν τὰς ἐν αὐτοῖς διαφορὰς γραφᾶς, καὶ τῇ συγκρίσει ὄλων τούτων ὡς οἶόν τε ἐντελέστερον ἀγωνιζόμενος καταρτῆσαι τὸ κείμενον τῶν τῆς Κ. Διαθήκης βιβλίων.

Μεταβαίνων ὁ Κ. Α. Stap εἰς τὸ β'. μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ ἐκτίθησι λεπτομερῶς τὴν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ παλαιογράφου Κ. Α. Tischendorf τῷ 1844 ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τυχαίαν πως ἀνακάλυψιν τοῦ πολυτίμου Κώδικος, τοῦ Σιναϊτικοῦ ἐπικληθέντος, τοῦ ἀρχαιοτέρου ἔσως καὶ σπουδαιοτέρου τῶν μέχρι τοῦδε γνωσῶν χειρογράφων, καὶ τὴν μετὰ δεκαπενταετίαν ὑπὸ τῶν Σιναϊτῶν πατέρων τῷ αυτοκράτορι τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρῳ Β'. προσφορὰν αὐτοῦ (α), καὶ τὴν αυτοκρατορικὴν διαταγὴν κατὰ τὸ 1862 εἰς 4 μεγαλοπρεπεῖς τόμους (6) πολυτελῆ ἔκδοσιν αὐτοῦ ἐπὶ

(α) Ἐσφαλμένως κέεται τούτο, διότι, ὡς ἐβεβαιώθημεν παρ' ἀξιόπιστου ἀνδρός, ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἐδόθη τὸ χειρόγραφον, καὶ οὐχὶ ὡς προσφορὰ. Σ. τ. Μ.

(β) Ὁ πρῶτος τόμος περιέχει τὰ προλεγόμενα, τὰ σχόλια καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ ἐκδότου ὁ β' καὶ ὁ γ' περιέχουσι πᾶν εἴτε ὑπολείπεται ἀπὸ τῆς Κ. Διαθήκης, ἢ τὰ ταμίαια τοῦ ἀ. βιβλίου τῶν βασιλείων, τὰ τοῦ Γαβὴλ, τὰ

Κανονισμοῦ ὀνομασθείσης Ἐπιτροπῆς ἀνέγνω τὸ σύνολον τοῦ σχεδίου τοῦ νέου Κανονισμοῦ, ὅστις συζητηθεὶς ἀκολούθως κατ' ἄρθρον ἐγένετο παραδεκτὸς μέχρι τοῦ ἔκτου ἄρθρου.

Εἶτα διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ.

Τῇ 7 Δεκεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Π. Ζάνου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Γραμματεὺς ἀνέγνω ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Ραπτάρχου συνοδευόντος αὐτὴν διὰ προσφορᾶς διαφόρων συγγραμμάτων αὐτοῦ ἀποτελούντων τεύχη ἐπτὰ, ἅτινα εὐχαρίστως ἀπεδέξατο ὁ Σύλλογος.

Εἶτα ἐξηκολούθη ἡ συζήτησις τοῦ Κανονισμοῦ ἀπὸ τοῦ ζ'. μέχρι τοῦ ιγ'. ἄρθρου.

Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ.

Τῇ 14 Δεκεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Π. Ζάνου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἐξηκολούθησε καὶ ἐπεραιώθη ἡ συζήτησις τοῦ Κανονισμοῦ, προστεθέντων μόνον τῶν ἐξῆς, ἐπὶ μὲν τοῦ ιδ'. ἄρθρου, ἀ. ὅτι τὸ Προεδρεῖον πρὶν ἢ καθυποβάλλῃ τὴν ἀποπομπὴν Μέλους τινὸς εἰς τὸν Σύλλογον, ὀφείλει νὰ παραπέμπῃ τὸ ζήτημα εἰς Ἐπιτροπὴν, καὶ β'. ὅτι τὰ δύο τρίτα τῶν Μελῶν πρέπει νὰ ὦσι παρόντα αὐτοπροσώπως, οὐχὶ δὲ κατ' ἐντολήν, ὡς συνέβη τοῦτο ἐνίοτε ἐπὶ δὲ τοῦ ιη. καὶ τοῦ ιθ'. ἄρθρου, ὅτι ὁ Σύλλογος μένει πάντοτε κύριος νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν τῶν Συνεδριάσεων, ὡς καὶ τὸ ποσὸν τῆς συνδρομῆς ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἐπὶ δὲ τοῦ κ'. ὅτι ὁ Ταμίης ὀφείλει ἐγγράφως νὰ προσκαλέσῃ πρὸς ἀπότισιν τῆς συνδρομῆς τὰ καθυστεροῦντα Μέλη, πρὶν ἢ ταῦτα θεωρηθῶσι παρητημένα.

Ὁ Σύλλογος ἀκολούθως ἐψηφίσατο δι' ἀνευφημιῶν εὐχαριστήσεις τῷ Ἀντιπροέδρῳ Κ. Π. Ζάνῳ διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεύθυνσιν τῶν συζητήσεων, ὡς καὶ τῇ ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Κανονισμοῦ Ἐπιτροπῇ.

Προβὰς δ' ἀκολούθως εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Γραμματέως Α. Καραθεοδωρῆ παραιτουμένου ὀνομάζει γενικῶν μὲν Γραμματέα τὸν Κ. Α. Βαφιάδην, εἰδικῶν δὲ τὸν Κ. Ι. Ἀριστοκλῆ.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

χάρτου ὁμοίου τῆ παλαιᾷ μεμβράνῃ καὶ χαρακτῆρσιν ἐντελῶς ὁμοίοις τοῖς τοῦ χειρογράφου, οὐ μόνον τῶν σελίδων, γραμμῶν, λέξεων, γραμμάτων, διαστάσεων, σημείων κλπ. διατηρηθέντων πανομοιότυπως τῷ πρωτοτύπῳ μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας, ἀλλὰ καὶ δι' εἰκοσι μίας φωτογραφικῶν εἰκόνων τοῦ χειρογράφου παριστωμένων τοῦ τε σχήματος καὶ τῶν ἐλαχίστων αὐτοῦ λεπτομερειῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ, παρατηρεῖ ὁ Κ. Α. Stap, ἀδύνατον ἦν πολλοὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς σπουδαίας ταύτης ἀνακαλύψεως τοῦ Κ. Α. Tischendorf, τοῦ Σιναιτικῆς δηλαδὴ Κώδικος, διότι εἰς 300 μόνον ἀντίτυπα ἐτυπώθη, καὶ τούτων τὸ 4]3 μόνον ἐπετράπη νὰ πωληθῆ ἀντὶ 864 φράγκων τὸ ἀντίτυπον, πρὸς μερικὴν θεραπείαν τοῦ ἀτόπου τούτου ἐγένετο ἡ ἀναγγελλομένη ἐκδοσις τῆς Καινῆς μόνον Διαθήκης, ἐν ἣ πλὴν τῶν χαρακτῆρων καὶ τῆς ἐν τοῖς προλεγομένοις κατατάξεως τῶν σημειώσεων τῶν ἀρχαίων διορθωτῶν, περιέχονται πιστῶς πάντα τὰ ἐν τῷ κειμένῳ τῆς Καινῆς Διαθήκης, γραμμὴν πρὸς γραμμὴν καὶ σελίδα πρὸς σελίδα, σχηματίζοντα εὐμεγέθη τόμον εἰς 4ον, ἐπὶ τιμῇ ὅσον ἕνεστι μετρίᾳ τῇ τῶν 6 ταλλήρων ἢ 23 περίπου φράγκων.

Ἐκθήμενος δὲ ὁ Κ. Α. Stap τὴν ἐν τῷ Σιναιτικῷ Κώδικι τάξιν τῶν περιεχομένων τῆς Καινῆς Διαθήκης (α) καὶ τὸ ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἐπιστήμης ἀξιοσημειώτον πλεονέκτημα αὐτοῦ, ὅτι ἐν αὐτῷ περιέχονται ἡ τε ἐπιστολὴ τοῦ Βαρνάβα καὶ ὁ Ποιμὴν τοῦ Ἑρμᾶ, ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε τῆς μὲν τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῶν πρώτων τεσσάρων κεφαλαίων ἔλειπε σχεδὸν ὅλοστέως, τοῦ δὲ ἐν μόνον, καὶ τοῦτο ὑποπτον, ἀντίγραφον ὑπῆρχε, περιγράφει

τῆς Ἰουδαίας, τὸ α. καὶ δ. βιβλίον τῶν Μακκαβαίων, Ἡσαΐαν, τὰ 16. πρώτα κεφάλαια τοῦ Ἰερμίου, ἐννέα τῶν ἑλασσόνων προφητῶν, τοὺς ψαλμοὺς, τὰς παροιμίας, τὸν Ἐκκλησιαστήν, τὸ ᾠσμα, τὴν Σοφίαν τοῦ Σολομώντος, τὴν Σοφίαν τοῦ Σειράχ καὶ τὸν Ἰώβ. ὁ δὲ δ. τόμος περιέχει τὴν Καινὴν Διαθήκην, καὶ ἡν τάξιν σημειούμεν κατωτέρω.

(α) Αὐτὰ ἔχει ὡς ἑξῆς: Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς, Ἰωάννης ἢ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ, ἢ πρὸς Κορινθίους Α. καὶ Β., ἢ πρὸς Γαλάτας, ἢ πρὸς Ἐφεσίους, ἢ πρὸς Φιλιππησίους, ἢ πρὸς Κολοσσαίους, ἢ πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α. καὶ Β., ἢ πρὸς Ἑβραίους, ἢ πρὸς Τιμόθεον Α. καὶ Β., ἢ πρὸς Τίτον, ἢ πρὸς Φιλιμόνα, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Ἰακώβου ἐπιστολὴ, Πέτρου Α. καὶ Β., Ἰωάννου Α. καὶ Β. Ἰουδα ἐπιστολὴ, Ἀποκάλυψις ἐπὶ τῆς αὐτῆς δὲ σελίδος καὶ ἀμέσως ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βαρνάβα μετὰ δὲ γάσμα ἐξ ἄλλων τὰ τεμάχια τοῦ Ποιμῆνος ἀπωλέσθησαν δὲ τὰ τελευταία φύλλα, ἃν ἀγνωστος ὁ ἀριθμὸς. Ὁ Κ. Α. Tischendorf ὑποτίθει, ὅτι μεταξὺ τῆς τοῦ Βαρνάβα ἐπιστολῆς καὶ τοῦ Ποιμῆνος εὐρίσκοντο αἱ πράξεις τοῦ Παύλου, τελευταία δ' ἐπῆρχετο ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Πέτρου, καὶ ὅσον τὰ τέσσαρα τούτα τελευταία βιβλία ἔχον κανονικὸν κύρος παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς μέχρι τοῦ δ. αἰῶνος.

ἐν ὀλίγοις τὸν πολῦτιμον τοῦτον Κώδικα, χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς δ'. ἑκατονταετηρίδος (ἴσως ἀπὸ τοῦ 350), καὶ φέροντα ἰδιοχειροῦς σημειώσεις πολλῶν διορθωτῶν μέχρι τοῦ 16. αἰῶνος.

Ἐπὶ τέλους προστίθησι σημειώσιν τινῶν τῶν σπουδαιοτέρων αὐτοῦ διαφόρων γραφῶν, ἧτοι ὀκτώ μὲν χωρίων τοῦ Ματθαίου, 25 τοῦ Μάρκου, ὀκτώ τοῦ Λουκᾶ, ἑπτὰ τοῦ Ἰωάννου, (ἐνθα ἐπιφέρει κριτικὰς παρατηρήσεις εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Tischendorf περὶ τοῦ τελευταίου χωρίου ἐκφραζομένην γνώμην), τριῶν ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς, δύο ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους Α., ἐνός ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας, τριῶν ἐκ τῶν Πράξεων, ἐνός ἐκ τῆς τοῦ Ἰωάννου Α. καὶ ἐνός ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βαρνάβα.

Περαινεῖ δὲ τὴν σοφὴν αὐτοῦ πραγματείαν ὁ Κ. Α. Stap ἀποφαινόμενος, ὅτι αἱ διάφοροι αὐτὰι γραφαί, καὶ τοῖς μὴ ἔχουσαι πᾶσαι αὐθεντικὸν κύρος, ἀποδεικνύουσιν ὅμως αἰ πλείους αὐτῶν τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τοῦ χειρογράφου, διὰ τῆς ἀνακαλύψεως καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὁποῖου ὁ Κ. Α. Tischendorf νέα ἐκτῆσατο δικαιώματα ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου.

Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τεύχους τῆς Γερμανικῆς Ἐπιθεωρήσεως ἐρασιζόμεθα τὴν παρὰ πόδας ἐθνογραφικὴν πραγματείαν τοῦ Κ. Vivien Saint-Martin.

Ἰπὸ τίτλον ἐμφαίνοντα ἀπλὴν ἀκαδημαϊκὴν μονογραφίαν (Die Leleger, eine ethnographische Abhandlung von Carl Wilhelm Deimling. Leipzig, 1862. gr. in-8) ὁ Κ. Deimling προσφέρει ἡμῖν σύγγραμμα βαθείας μελέτης ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Πᾶς τις γινώσκει, ὅτι ἡ πρὸ τῆς συστάσεως τῶν Ὀλυμπιάδων, καὶ ἰδίως ἡ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἐθνογραφία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὑπὸ τοσοῦτον πυκνοῦ καλύπτεται σκότους, ὥστε οὐδὲν σαφὲς δύναται νὰ ἐξαγάγη τις, καίτοι βοηθούμενος ἐκ τῶν παρ' Ἡροδότῳ καὶ Θουκυδίδῃ περὶ τούτου ἀπαντωμένων. Πρὶν ἢ συγκροτηθῆ κατὰ μικρὸν διὰ τῆς φορᾶς τῶν χρόνων τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα κατέστη κοινὴ προσωνυμία, βλέπει τις ἀναφερόμενα εἰς τὰς ὑπὸ τῶν διαφόρων γενεῶν δι-ασωθείσας καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λογογράφων συλλεγείσας παραδόσεις ὀνόματα λαῶν καὶ φυλῶν, ὧν τὴν ἱστορίαν δύσκολον ν' ἀνιχνεύσῃ τις, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις νὰ ὀρίσῃ. Καὶ δὲν παραδέχονται μὲν οἱ πολυμαθεῖς Γερμανοὶ τὴν συνήθως ὑπὸ τὴν κοινὴν προσωνυμίαν τῶν Πελασγῶν προσ-αγόρευσιν ὄλων τῶν μὴ ἑλληνικῶν φυλῶν, αἵτινες διαφαίνονται, καίτοι ἀμυδρῶς, εἰς τὰς ἱστορικὰς

παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπάρχει παραδεδειγμένη τις κοινὴ γνώμη μεταξὺ τῶν σοφῶν ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν καὶ τὴν συγκρότησιν τῶν ἀρχαίων ἐκείνων φυλῶν, ἃς θεωροῦσι διαφερούσας τῶν ἰδίως Πελασγῶν· εἰς δὲ τῶν διασημοτέρων ἀρχαιολόγων τῆς Γερμανίας ὁ Κ. Ed. Gerhard ἐν τινι συγγράμματι αὐτοῦ Griechenlands Volkstämme und Stammgottheiter. Berlin. 1854), εἰς τρία διαίρει τὰς ἀρχαίας ταύτας φυλάς, ἧτοι εἰς Ἑλληνο-Πελασγοὺς, Θρακο-Φρύγας, καὶ Καρο-Λέλεγας, συν-ενῶν οὕτως εἰς τὰς τρεῖς ταύτας δυάδας τὰ δύο ἐπικρατοῦντα στοιχεῖα ἐκάστης φυλετικῆς ομάδος. Καίτοι παραδεχόμενος ἐξ ὀλοκλήρου ὁ Κ. Deimling τὴν γενικὴν ταύτην διαίρεσιν, ἀξι-οσημειώτους ὅμως τροποποιήσεις ἐπέφερον ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. Δι' εὐμεθέδου δηλαδὴ ἐρεῦνης ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πειράται ἐπίσης νὰ διαχωρίσῃ τὸ Πελασγικὸν στοιχεῖον ἀπὸ τοῦ μὴ τοιοῦτου κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους χρόνους. Οἱ Λέλεγες λοιπὸν, περὶ ὧν ἰδίως πραγματεύεται, ἔχουσι μεγάλην σημασίαν ἐν ταῖς παραδόσεσι μετὰ τοὺς Πελασγοὺς καὶ τοὺς Θράκας, ὡς ἐπενεργήσαντες καὶ οὗτοι οὐ μικρὸν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ δύσκολον ἤθελεν εἶσθαι ν' ἀναλύσωμεν κεφαλαιωδῶς τὰ καθ' ἕκαστα, δι' ὧν καθοδηγεῖ ἡμᾶς ὁ σοφὸς Καθηγητὴς, θέλομεν πράξῃ κάλλιον νὰ μεταφράσωμεν τὰς δύο ἢ τρεῖς σελίδας, ἐν αἷς οὗτος ἀνακεφαλαιοῖ τὰ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου οὐσιώδη συμπεράσματα αὐτοῦ.

« Πρὸ πολλοῦ διαφιλονεικεῖται, λέγει, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους ἐδέχθη τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἀπὸ βορρᾶ διὰ ξηρᾶς, ἢ ἀπὸ δυσμῶν καὶ νότου διὰ θαλάσσης. Ἀμφότεραι αὐταὶ αἱ ὑποθέσεις, καθὼς στηριζόμεναι ἐπὶ γεγονότων καὶ μαρτυριῶν, ἔσχον τοὺς ἑαυτῶν ὀπαδοὺς, δὲν παρέχουσιν ὅμως ἀμφότεραι τὴν αὐτὴν λύσιν ὡς πρὸς τὸ περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ τῆς συγγενείας αὐτοῦ μετὰ τοιαύδε ἢ τοιαύδε ἐκ τῶν μεγάλων φυλῶν τῆς Ἀνατολῆς πρόβλημα, καθὼς ἐπίσης διαφοροτρόπως λύουσι τὸ ζήτημα, εἰ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Πελασγοὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐθνότητα ἢ οὐχί. Τὸ καθ' ἡμᾶς φρονοῦμεν, ὅτι ἐν ἀμφοτέροις ταύταις ταῖς γνώμαις ἐνυπάρχει ἀλήθεια, ἐὰν τοὺς μὲν Ἕλληνας καὶ Πελασγοὺς δὲν συγγέωμεν, τὸ δὲ περὶ τοῦ δρόμου, ὃν ἠκολούθησαν οἱ Ἕλληνες, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν χώραν, διακρίνωμεν τοῦ ζητήματος, πόθεν ἦλθον οἱ Πελασγοί. Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἕνεκα αὐτῆς τῆς φυσικῆς θέσεως αὐτῆς τοσοῦτον εὐπρόσιτός ἐστι πολ-

λαχόθεν, τοσαῦται δὲ ὁδοὶ φέρουσιν εἰς τε τὰ φιλοξένα παράλια αὐτῆς καὶ εἰς τὰς μεσογειότερον κειμένης χώρας τῆς, ὥστε τοῦτο καὶ μόνον ἔρκει νὰ καταστήσῃ ἦττον πιθανόν, ὅτι τὸ σύνολον τῶν τῆς Ἑλλάδος κατοίκων ἦλθεν ἐξ ἐνός μόνου μέρους καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ.

Ὅτι οἱ Πελασγοὶ καὶ οἱ Θράκες, οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς αὐτῶν, ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ ξηρᾶς διαβαίνοντες διὰ τῆς Θράκης, βεβαιεῖται ὑπὸ τούτου καὶ μόνου τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐξαιρουμένων τῶν παρὰ τὴν Μ. Ἀσίαν κειμένων, οὐδ' ἐλάχιστον ἔχουσιν Πελασγικὸν ἐμφαίνουσιν, ἐνῶ μέγας ἀριθμὸς τοιούτων λειψάνων καταφαίνεται τῆδε κάκεισε εἰς τὰ βόρεια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, ὅθεν οἱ Πελασγο-Ἕλληνες, κατὰ τὰς διαφόρους μεταναστάσεις αὐτῶν ὑπὸ τὰ ὀνόματα Αἰολεῖς, Ἀχαιοὶ καὶ Δωριεῖς, διευθύνονται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον μέχρι τῆς Πελοποννήσου.

Ἡ πρώτη λοιπὸν μετανάστεισις ἢ πρὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἐγένετο ὑπὸ τῶν Πελασγῶν· εἰ δὲ οὗτοι ἦσαν οἱ πρώτοι κάτοικοι τοῦ τόπου, ἢ τοῦναντίον ἐξέβαλον, ἢ καθυπέταξαν τοὺς προτέρους κατοίκους, περὶ τούτου ἀδύνατον ν' ἀποφανθῇ τις ὀριστικῶς, μηδενὸς ἔχοντος τῶν Πελασγικῶν μεταναστάσεων διασωθέντος ἐν ταῖς ἱστορικαῖς παραδόσεσι τῶν Ἑλλήνων· τοῦτο ὅμως μηδεμίαν ἢ μικρὰν τινα σπουδαιότητα ἤθελεν ἐπέχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, καθ' ὅσον οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἐν οἰκδηποτε περιπτώσει ἦν δυνατὸν, ἵνα οἱ πρώτοι οὗτοι κάτοικοι τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, εἰ πραγματικῶς ὑπῆρχον, ἐπενεργήσωσιν οὐσιωδῶς ἐπὶ τῶν Πελασγῶν· τὰ πάντα τοῦναντίον μαρτυροῦσιν, ὅτι εἰς τούτους ἀποδοτέος ὁ ἀρχικὸς πολιτισμὸς, ὃν ἐδέχθη ἡ Ἑλλὰς.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς Πελοπόννησον ἀποίκησιν αὐτῶν οἱ Πελασγοὶ διεχωρίσθησαν εἰς πολλοὺς κλάδους, Ἀρκάδας δηλ., Ἀργεῖους ἢ Δαναοὺς καὶ Ἴωνας, καὶ ἐν ᾧ συγγρόνως αἱ παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκοῦσαι φυλαί, οἱ Δαναοὶ ἰδίως καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἴωνες, ἀναπτυσσόμεναι ταχέως διεκρίνοντο ἀπὸ τῶν Πελασγῶν Ἀρκάδων τῆς μεσογαίας, οἱ πρὸς βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος Πελασγοί, διαιρούμενοι καὶ οὗτοι εἰς διαφόρους φυλάς, διευθύνοντο πρὸς τὴν Πελοπόννησον κατὰ συνέπειαν τῶν ἀκαταπαύστων μεταναστάσεων. Αἱ δὲ πολυάριθμοι αὐταὶ μεταναστάσεις τῶν διαφόρων φυλῶν ἐγένοντο πρῶτον εἰς τὴν μεγάλην ταύτην χερσόνησον. Μετ' αὐτοὺς ἔρχονται οἱ Ἀχαιοί, οἵτινες κεχωρισμένοι μὲν ὄντες τῶν Αἰολέων ἢ Πελασγο-Θετταλῶν, ἐνωθέντες δὲ μετὰ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Δωδώνης Ἑλλήνων, κατώκησαν μέγα μέρος τῆς Πελοπον-

νήσου. Οὔτοι λοιπὸν εἰσὶν οἱ πρῶτοι Ἕλληνες, οἵτινες μετώκησαν, ἐνθα βραδύτερον, περὶ τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἦλθον οἱ Δωριεῖς, λαὸς συγγενῆς καὶ σύμμαχος τῶν Ἑλλήνων, καὶ, ὡς περ καὶ οὔτοι, ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τῶν Πελασγῶν τῆς Θετταλίας.

Αἱ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ὅμως μεταναστάσεις αὐτῶν τῶν Πελασγῶν δὲν ἐγένοντο ἐφ' ἅπαξ οὔτε πᾶσι ὁμοῦ, ἀλλ' ἐκ διαλειμμάτων καὶ κατὰ στίφη. Μετὰ δὲ τοὺς Πελασγοὺς ἤρξαντο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αἱ Θρακικαὶ ἐπιδρομαὶ μαρτυρούμεναι ὑπὸ τῶν λειψάνων, ἅτινα ἀπκντῶνται καὶ μεταξὺ τῶν παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκούντων βαρβάρων λαῶν τῆς Θράκης, καὶ εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὅποια καταδεικνύουσι τὰ ἴχνη λαοῦ ἐκ βορρᾶ κατελθόντος. Αἱ δὲ μεταναστάσεις αὐτῶν τῶν βαρβάρων τούτων σιφῶν τῆς Θράκης, τῶν Φρυγῶν δηλ. ἢ Βρυγῶν, τῶν Ἰλλυριῶν, καὶ βραδύτερον τῶν Θυνῶν, ἀπώσασκεναι πρὸς νότον τὰς Ἑλληνο-Πελασγικὰς φυλάς ἠνάγκασαν ἀπόσπασμα αὐτῶν νὰ ἀποικήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀναμφίβολόν ἐστι, λέγει ὁ Mommsen, ὅτι αἱ ἀρχαιότερα τῶν λαῶν μεταναστάσεις ἐγένοντο διὰ ξηρᾶς, καὶ ἰδίως ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, εἰς τῆς ὁποίας τὰ παράλια ἔμπειροι μόνον ναυτικοὶ δύνανται νὰ προσπελάσωσιν· οἱ πρῶτοι λοιπὸν μετανάσται ἠκολούθησαν τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἀπεννίνων. Καθὼς δὲ ὁ γεωλόγος ἐκ τῆς διατάξεως τῶν σειρῶν διαγιγνώσκει τὸν σχηματισμὸν τῶν ὄρεων, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν ταῖς περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἰταλικῶν ἐθνῶν ἐρευνᾶς ἡμῶν δυνάμεθα νὰ εἰκασώμεν, ὅτι οἱ μεσημβρινώτεροι λαοὶ τῆς Χερσονήσου ταύτης εἰσὶ καὶ οἱ ἀρχαιότεροι.

Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους τοὺναντίον σχηματίζουσι λίαν εὐχερῆ τὴν πρὸς τὰ εὐπρόσιτα παράλια τῆς Ἑλληνικῆς Ἠπείρου δίοδον καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ νηπιότητι τῆς ναυτικῆς τέχνης, καθ' ὅσον μάλιστα γῆ τοσοῦτον ἴλαρὰ ἐφείλκε τοὺς κατοίκους τῶν νήσων, ὥστε, ἐκτὸς τῶν μεμονωμένων ἀποικιῶν τῶν θαλασσοπόρων Φοινίκων, ὀλόκληροι φυλαὶ δὲν εἶχον κατοικήσει ἐκεῖ κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους. Τῶντι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος νῆσοι, ἀπὸ τὸ κέντρον τῶν ὁποίων δύνανται τις νὰ διακρίνη σχεδὸν τὰ παράλια τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἀποτελοῦσι φυσικὴν τινὰ γέφυραν μεταξὺ τῆς Καρίας καὶ Ἑλλάδος, καὶ ἀναμφίβολόν ἐστιν, ὅτι δι' αὐτῆς μετέβησαν οἱ Λέλεγες εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Ἐκ δὲ τῆς θέσεως τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν μεταναστάσεων, δυνάμεθα εἰκασαί ὅτι ἐγένοντο αὐταί, ὅποτε ἡ Πελοπόννησος εἶχεν ἤδη ἀποκαταστῆ πατρὶς τῶν Πελασγῶν.

Οἱ Λέλεγες, ὡς καὶ οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῖς Κεύκωνες, φαίνεται ὅτι εἶχον ἐγκαταλείψῃ συγχρόνως, ἢ ὀλίγον ὕστερον μετὰ τοὺς Πελασγοὺς, τὴν πρῶτην αὐτῶν πατρίδα τὴν Μ. Ἀσίαν, ἐν ἣ ὡς καὶ οἱ Πελασγοί, ἔζων διεσπαρμένοι μεταξὺ τῶν Φρυγικῶν φυλῶν, οἱ μὲν πρὸς μεσημβρίαν τῆς Τρωάδος, οἱ δὲ ἐν Καρίᾳ καὶ ταῖς γειτνιαζούσαις νήσοις, Σάμῳ δηλαδὴ, Χίῳ, Σύμῳ, Νισύρῳ καὶ Καλύδνῃ. Ἐκ τῆς Καρίας δὲ, ὡς φαίνεται, μετέβησαν εἰς τὰς Κυκλάδας, ἐνθα διέμειναν πολὺν χρόνον ἐκτεινάντες ἐντεῦθεν τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν δι' ἀποικιῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἴσως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς Κρήτης αὐτῆς· ἀναμφισβήτητα ὁμοῦ ἴχνη τῆς πρὸς τὴν Ἀρτεμιν λατρείας αὐτῶν ἐσώθησαν ἐν ταῖς πρὸς βορρᾶν νήσοις, καὶ ἰδίως ἐν Λήμνῳ καὶ Σαμοθράκῃ, ὅπου ἐνδέχεται, ὅτι ἦλθον καὶ κατ' εὐθείαν ἐκ τῆς Τρωάδος. . . . Ἐκ δὲ τῆς Λήμνου καὶ τῶν Κυκλάδων, ὅπου ἦσαν γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κᾶρες, μετέβησαν εἰς τὰ ἀνατολικὰ μέρη τῆς ἑλληνικῆς Ἠπείρου. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Μεγαρικῶν παραδόσεων συμπεραίνομεν, ὅτι οἱ τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Κᾶρες, ὡς καὶ οἱ τῆς Ἑρμιόνης καὶ Ἐπιδάουρου, δὲν ἦσαν ἄλλοι τινές, ἢ οἱ τῆς Τροιζῆνος Λέλεγες, ἧτοι Λέλεγες-Κᾶρες, ἐν ᾧ εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδος, τὴν Εὐβοίαν δηλαδὴ, Βοιωτίαν καὶ Φωκίαν, δὲν ἀπκντῶμεν πλέον Κᾶρες, διότι οἱ Λέλεγες, περὶ ὧν γίνεται μνεῖα εἰς ταῦτα τὰ μέρη, φαίνονται μᾶλλον ἐλθόντες ἐκ τῆς Λήμνου· ἢ δὲ ἐκεῖσε ἀφίξις αὐτῶν στηρίζεται εἰς τὰς περὶ Ἀμαζόνων μυθικὰς παραδόσεις. Καὶ εἶναι μὲν βέβαιον, ὅτι τὰ τῆς Ἑλλάδος παράλια ἤθελον οὕτω προσβάλλεσθαι ὑπὸ τῶν Λελέγων πολλαχόθεν προσπελαζόντων εἰς αὐτά, ἀλλ' αἱ πρὸς ἀνατολὰς ἀποικίαι αὐτῶν δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ· διότι, ὡς βλέπομεν εἰς τὰς περὶ Ἀμαζόνων παραδόσεις τῶν Ἀθηναίων, συμπλακέντες οἱ Λέλεγες οὗτοι μετὰ τῶν αὐτοχθόνων Πελασγῶν ἐν τε Βραυρωνί καὶ Μουνυγίᾳ καὶ ἐν διαφόροις ἄλλοις μέρεσι, καὶ πανταχόθεν ἀποκρουσθέντες ἀπεπειράθησαν νὰ εἰσδύσωσι πρὸς τὰ ἐνδότερα, καὶ νὰ διαδώσωσι τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῆς παρὰ τὴν Ἄφιδναν μάχης τοῦ Θησέως πρὸς τοὺς Διοσκούρους· διότι ἡ μάχη αὕτη τοῦ Θησέως, ὡς καὶ ἡ τῶν Ἀμαζόνων εἰσβολή, εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον τῶν μύθων ἀναγονται, ἢ δὲ φυλὴ ἢ καθιερώσασα καὶ διαδοῦσα τὴν λατρείαν τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος ἐν Βραυρωνί καὶ τὴν τῶν Διοσκούρων ἐν Ἀττικῇ, οὐδόλως διαφέρει τῆς τὸν περὶ Ἀμαζόνων λόγον ἀγαγούσης ἐν Ἑλλάδι, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἐκ τῆς Λήμνου προελθόντων Λελέγων.

Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ.

Πέρουσι συνέστη ἐν Βρυξέλλαις « Διεθνὴς Ἐταιρία διὰ τὴν πρόβδον τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν » διαιρουμένη εἰς πέντε τμήματα καὶ ἔχουσα Μέλη ἐξ ἀπάσης τῆς περωτισμένης Εὐρώπης.

Ἐφέτος δὲ συνήλθεν εἰς Gand τοῦ Βελγίου καὶ ἐπὶ ἐξ ἡμέρας (ἀπὸ 2]14 ἕως 7]19 Σεπτεμβρίου) ἕκαστον τῶν τμημάτων αὐτῆς συνεκρότησεν ἐξ Συνεδριάσεως, ἐν αἷς συνεζητήθησαν τὰ πολυπλοκώτερα καὶ σπουδαιότερα ζητήματα. Ἀρκούμεθα γὰρ τ' ἀπαριθμήσωμεν, ἀρσθέντες αὐτὰ ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς « Βελγικῆς Ἀνεξαρτησίας » δημοσιευθέντων Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρίας ταύτης.

Α'. τμήμα Νομοθεσίας.

Περὶ καταργήσεως τῆς κεφαλικῆς ποινῆς. — Περὶ μετριάσεως τῶν ἀνωφελῶν αὐστηροτήτων τῆς προφυλακίσεως. — Περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν οὐδετέρων ἐν καιρῷ πολέμου. — Περὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ὀφειλομένου εἰς τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις ἄνευ διακρίσεως τόπου. — Περὶ ἀπλοποιήσεως τῶν συμβολαιογραφικῶν ἐγγράφων. — Περὶ τελειοποιήσεως τῶν κανόνων τῶν διεπόντων τὴν συναλλαγματικὴν. — Περὶ καταργήσεως τῶν ἐξαιρετικῶν διὰ τοὺς ξένους νόμων.

Β'. τμήμα Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Περὶ καταλληλοτέρας μεθόδου τοῦ σπουδάζειν τὰς ἀρχαίας κλασσικὰς γλώσσας. — Περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐκμανθάνειν ὡς πλείστας τῶν νεωτέρων γλωσσῶν. — Περὶ ἐποπτείας τοῦ Κράτους ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. — Περὶ ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως τῶν νέων εἰς τὰ σχολεῖα.

Γ'. τμήμα Τέχνης.

Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὕλικῆς εὐημερίας τῆς κοινωνίας ἐπὶ τῶν τεχνῶν. — Περὶ τῆς μεταξὺ τῶν ἀρχῶν τοῦ καλλιτέχνου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ παριστωμένων ὑψηλῶν ἰδεῶν ἀπαιτουμένης ἁρμονίας. — Περὶ τῆς τέχνης ὡς εὐαρέστου ὄργάνου διδασχῆς. — Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς κυβερνητικῆς συγκεντρώσεως ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν τεχνῶν.

Δ'. τμήμα Φιλανθρωπίας καὶ Δημοσίας Ὑγιεινῆς.

Περὶ βελτιώσεως τῶν κατοικιῶν τῶν ἐργατικῶν τάξεων. — Περὶ τῆς χορηγητέας εἰς τοὺς ἐργάτας ἱατρικῆς περιθάλψεως. — Περὶ τῶν ὀφελειῶν καὶ τῶν ἀτόπων τῶν διὰ τὰ ἔκθετα βρέφη καταστημάτων. — Περὶ ταχυτέρας θεραπείας τῶν φρενοβλαβῶν διὰ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. — Περὶ ἀπαγορεύσεως κατεσπευσμένων ἐνταφιάσεων. — Περὶ ἀπομακρύνσεως τῶν κοιμητηρίων ἀπὸ τῶν

οἰκημάτων. — Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν μεταξὺ συγγενῶν γάμων ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν ἐξ αὐτῶν γεννωμένων τέκνων.

Ε'. τμήμα Πολιτικῆς Οἰκονομίας.

Περὶ τῶν τελωνείων ὑπὸ διπλῆν ἐποψιν τὴν τοῦ φόρου καὶ τὴν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου. — Περὶ τῶν προσφορωτέρων μέσων πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς κοινῆς πίσεως εἰς τοὺς διαφόρους τῆς παραγωγῆς κλάδους. — Περὶ ἐπεκτάσεως τῶν συμβοθητικῶν ἑταιριῶν τῶν ἐργατῶν. — Περὶ διεθνούς νομοθεσίας τῶν προνομίων τῶν ἐφευρετῶν.

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ σώζεται χειρόγραφον περιέχον τὰς ἐπιστολάς Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, 319 τὸν ἀριθμὸν (α) ἐκ σελίδων 305, εἰς φύλλον μήκους 0,31 καὶ πλάτους 0,20, ἐκ χάρτου, ἀντιγραφὸν τῷ 1840 ἐξ ἑτέρου χειρογράφου γεγραμμένου τῷ 1801 ὑπὸ Θεοφίλου Λιβύης τοῦ Πατμίου, ὡς γίνεται δηλῶν ἐκ τῆς ἐν τέλει τοῦ Χάλκηνου κώδικος ἀπαντωμένης σημειώσεως « γίνωσκε, ἀναγνώστρα, ὅτι τὸν περὶ Ἐκκλησίας Στρωματέα λόγον, ὃν ὁ μακαρίτης καὶ ἀγιώτατος Μελέτιος ἄνωθι λέγει (ἧτοι τὴν κ'. ἐπιστολήν), τὸν ἐδιάβασα καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς Λιβύης Θεόφιλος, ὃν εὗρον ἐρριμμένον εἰς ἕνα τόπον. Θαυμάσιος τῷ ὄντι καὶ πάσης θείας σοφίας ἀνάπλευς· ἀπὸ ἀπριλ. ἢ ἐν Αἰγύπτῳ. Καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ βιβλίου ἀντέγραψα ἐνθάδε τὰς δύο ταύτας ἐπιστολάς, ἵνα μὴ ἔωλοι γένοιτο κτλ. ὁ ταπεινὸς Λιβύης Θεόφιλος. »

Ἐκ τοῦ χειρογράφου τούτου δημοσιεύομεν τὰς ὑπ' ἀριθμὸν 14. καὶ 15. ἀνεκδότους ἐπιστολάς τοῦ ἀοιδίμου Μελετίου πρὸς τὸν τότε ἐν Αἰθιοπία διατριβόντα Κύριλλον τὸν Λουκάριον.

14. Κυρίλλῳ Ἱερομονάχῳ τῷ Λουκάριον.

Παθὼν δὴ τι νήπιος ἔγνω· τοῦτο λέγειν ἐμέ σοι προσήκει, μὴ πειθόμενῳ τοῖς παρ' ἡμῶν λεγομένοις· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὴν πλάνην μνηύεις, ἢν πέπονθας ἀμφὶ Σωφρόνιον, καὶ ὁμολογεῖς τὴν ἡτταν, μᾶλλον δὲ αὐτοῦ σοῦ κατηγορεῖς, ἔχω σε λελυμένον αἰτίας, μόνον πρόσεχε τοῖς λοιποῖς. Πολλῶν

(α) Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἁγίου Τάφου τῇ ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπάρχει, ὡς ἐμάθομεν, ἀρχαιότερον χειρόγραφον τῶν τοῦ Πηγᾶ ἐπιστολῶν καταρτισθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου αὐτοῦ Μαξίμου τὸ 1601, καὶ περιέχον 26 πλείους τῶν ἐν τῷ Χάλκηνῳ κώδικι ἐπιστολῶν.

γὰρ ὄντων, ὧν τὴν σὴν ὑπεμνήσαμεν εὐμάθειαν, ἐν ἦν καὶ τὰ κατὰ Σωφρόνιον, καὶ δέδιχα μὴ καθάπερ ἐν τοῖςδε ἀληθεύοντας ἡμᾶς ἤλεγξεν ἡ πείρα, τὸ μέλλον ὡς ἦδη ἐκβάν προμηνύσαντας, οὕτως ἐλέγξει καὶ τοῖς λοιποῖς. Οἶδα δὲ σε δυνάμενον, ζῶν Θεῷ, παντὸς ἡμᾶς ἀπαλλάξαι φόβου καὶ σὲ κινδύνων, βουλούμενόν γε προσεκτικώτερον ἐντυγχάνειν τοῖς πράγμασιν. Ἐγὼ Σωφρονίου καὶ πρὸ τῶν σῶν γραμμάτων κατεγίνωσκον, πάντως πεπλημμεληκέναι ὑποτοπάζων, καὶ δὴ καὶ ὡς ἐπὶ φανεροῖς ἐγγλήμασι προὔπαιδευον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν κοῦφα, νήπιος γὰρ ὧν ἠτάκτησε δραπέτους· αἱ δὲ λοιπὰ παρὰ γῆρα νέφ σοι ὄντι, καὶ ἱερωσύνης καὶ λόγων ἱερῶν ἐπισημημένω, καὶ πατριαρχικὸν φέροντι πρόσωπον, καὶ ἐν μέρεσιν οὐκ ἀσήμοις, πάση σπουδῇ παραφυλακτέκι, ἵνα καὶ Θεῷ τῷ στρατολογήσαντι καὶ ἀνθρώποις εὐαρεστήσης φιλοθέοις. Ἀνάγκυσόν μου τὰ σπλάγγχνα· μὴ ἐκπέσοιμι τῆς περὶ σὲ ἐλπίδος. Τί γὰρ οὐκ ἂν ἐλπιστόν πρὸς ἀνδρὸς τηλικούτου; περιφκνῶν γονέων παῖδα σὲ οὐχ ἡ τύχη, ἀλλὰ Θεὸς ἔφρυσε· θρέμμα δὲ ἀρχιερέων ἐπ' ἀρετῇ καὶ βίου λαμπρότητι καὶ σπουδῇ πάση καὶ λόγων ἠδέων βεβητημένω. Ἐνεκέντρισε δὲ θρόνῳ Ἀποστολικῷ, τῷ τῶν Ἀλεξανδρέων δηλ., καὶ διὰ χειρῶν τῶν ἐμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν καιροῖς πᾶσιν γλῶσσαν ὑπερβαίνουσι τῇ τῆς ἀνάγκης καὶ χρείας ἀφρονίᾳ· παρέλκει σὲ τῆς πατριδος ἀναμνήσαι, οὐκ ἐπ' εὐνομίᾳ μόνῃ, οὐδ' ἐπὶ τοῖς πολεμικοῖς κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν εὐδαιμονούσης, ἀλλὰ καὶ εὐσεβείᾳ πάσας ὑπερακοντισίας, ὅσας ἀνίσχων καὶ δυόμενος ἦλιος καθορᾷ. Τούτων ἀπάντων τὰ μὲν εἰς ἀρετὴν παροτρύνει, τὰ δὲ ἀπαιτεῖ, τὰ δὲ καὶ προσδέχεται· ἐμὲ δέ, τὰ κατὰ σὲ σκοποῦντα ἐπιμελέστερον, εὐέλπιδα τίθησιν ἐπὶ πᾶσιν ἐκείνοις τὸ ἦδη σὲ ἄρξασθαι περιφανῶς ἀρετῆς τε ἀντιποιεῖσθαι, καὶ βίου καὶ λόγων διαφερόντως λαμπρῶς. Ταῦτά μοι αἴσιος γίνεται οἰωνός ταις ἀρχαῖς ἔσσεσθαι κατάλληλον καὶ τὸ τέλος· πόνων δεῖ, ἀλλὰ στέφανος τῶν πόνων αἱ ἀμοιβαὶ· δεινὸν ἐκπλεῦσαι τὰς καθ' ἡμᾶς τρικυμίας; ἀλλ' ἐπίκουρον τὸ θεῖον τοῖς γε προσέχουσι καὶ προσευχομένοις καὶ κοπιῶσι· καὶ τούτων γὰρ ἐκεῖθεν ἡ χορηγία. Μὴ ἀποκάμης τρέχων καὶ πυκτεύων καὶ ἀγωνιζόμενος ἕως τῶν βραβείων εὐμοιρήσεις· ἦν δὲ ἡμῖν ὅσον τάχος μετὰ γε ἀσφαλείας ἀποκαταστάσης, ἀναβιώσομεν, πέρα δεινῶν μονώτατοι κατ' Αἴγυπτον προσπαλαίοντες ταις τῆς Ἐκκλησίας ἀνάγκαις, ἧς καὶ σὺ μέλλων, σὺν Θεῷ, ἀντιλαβέσθαι, μὴ βραδύνης ἐπὶ ξένης. Ὁ θρόνος οὐ ζητεῖ τι τῶν σῶν, ἀλλὰ σέ. ζρβ'. (1594).

οἱ. Κυρίλλῳ τῷ Λουκάρει.

Μὴ νόμιζε, Κύριλλε, τὰς τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων περιπετείας συμβαίνειν ἐκ ταῦτομάτου· τὸ θεῖον τοῖς πᾶσιν ἐπιστατοῦν (ἴσ. ἐπιστατεῖ), συγχωρεῖ δὲ ἢ παρὰ χωρεῖ καὶ τὴν τῶν κακῶν γέννησιν οὐ τερπόμενον κακοῖς, ἀλλὰ ταις διανοαῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ καταθύμια πράττειν εἰς δοκιμὴν μὲν τῶν ἀγαθῶν παρὰ χωροῦν, εἰς ἐμφάνειαν δὲ τῶν κακῶν, ὥστε μένειν ἀναπολογήτους δικαιοθέντος ἐν πᾶσι τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο οὖν εὐ εἰδώς, μὴ ἀμελήσης ταις τῶν κακῶν παρὰ φυάσιν ἀντεπεξίεσθαι, καὶ συμπραταττόμενος κατὰ τοῦ δεινοῦ τούτου σάλου, ὃν ὁ διώκων τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀποστάσεως ὁ πρόδρομος, ἐγείρων διατελεῖ. Θησαυρίζεσθωσαν ἑαυτοῖς τῆς ἀντιμισθίας τοὺς θησαυροὺς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ δικαιοκρισίας Θεοῦ οἱ διώκται τῆς Ἐκκλησίας· πάρεργον δὲ τοῖς εὐσεβέσιν ἡ πονηρία γενέσθω ἄθλων καὶ ἀμοιβῶν καὶ στεφάνων. Ἐφ' ᾧ σὲ πονοῦντα δεῖ (ἀλλὰ καὶ παρὰ καλοῦμεν) μὴ ἀποκαμῖν· ἡμεῖς μὲν σε δεῦρο διενόηθημεν ἀποσπάσασθαι, τοῦτο μὲν, τῶν αὐτόθι θορύβων ἀπαλλαγὴν τινα προμνηστεύομενοι, τοῦτο δέ, καὶ τῇ τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίᾳ προμηθεύομενοι προστάτην· ἐπεὶ δὲ σφοδρότερον χιμαίνεται κατὰ Σαυρομάτας ἡ Ἐκκλησία τῶν Ὀρθοδόξων ταις τοῦ Πάπα ἐπηρείαις, μένε κατὰ χώραν, μὴ φανῆς λειποτακτῶν, καὶ μάλιστα συμβάν σε οὐ θεατὴν γεγονέναι μόνον τῶν κακῶν ἀγώνων τῶν κατὰ τῆς εὐσεβείας, ἀλλὰ καὶ μέτοχον τῶν σκαμμάτων καὶ ἀθλητῆν ἀρρενωπόν, καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὸν ζῆλον δεδειχότα. Σὺ δὲ μένον (ἴσ. μείνον) αὐτοῦ, καὶ τὸ σπουδαστήριον, οὐ πέρι πρὸς τὸν λαμπρότατον Κινέζην ἐπεστείλαμεν, ὡς τινα Κιβωτόν, τοῦ πανδήμου σώζουσαν ναυαγίου σπέρμα εὐσεβές, καὶ κατασκευασθῆναι καὶ συστήναι καὶ διακρατεῖν, εἰς ἐπίδοσιν ὅσα ἡμέραι προκόπτων· τοῦτο φρόντισον Θεοῦ δὴ ἕνεκα καὶ τῆς εὐσεβείας· ἡμῶν δὲ καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ταλαιπωρίας μικρὸν γοῦν μὴ ἀμνημόνει· ὑπομίμησθε τοὺς δυναμένους βοηθῆσαι μὴ ἀμελεῖν. Ἡμεῖς γὰρ πρὸς τοῖς πόνους καὶ μόχθους καὶ κινδύνους καὶ δαπάνης δέομεθα πολλῆς, ὧν ἀπάντων τὰ μὲν φέρομεν ἡμεῖς, Θεοῦ χάριτι, τὸ δὲ τοὺς δυνατοὺς δεῖν εἰσφέρειν οὐκ ἄδηλον. Ἐρῶσο ἐν Κυρίῳ, τίμιον τέκνον, καὶ τήρει σεαυτὸν ἐν σωφροσύνῃ καὶ ἀγνείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ. Βίβλους καὶ παρ' ἡμᾶς παράπεμπε καὶ λατίνους καὶ ἑλληνικὰς καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς θύραθεν σοφίας.

Γ. Σ.

ΠΡΟΦΟΡΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ Φ. ΖΥΓΙΟΤΟΝ

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΙΜΗΝΙΑΝ.

ΕΤΟΣ Α΄.

ΤΕΥΧΟΣ Β΄.

ΤΗΣ ΙΕ΄. ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΑΩΓ΄.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ (Στεφάνου Καραθεοδωρή, Έμ. Ίωαννίδου, Στεφάνου Καραθεοδωρή, Η. Βασιάδου). — ΠΡΑΚΤΙΚΑ (ἀπὸ τῆς ΙΖ΄. μέχρι τῆς ΛΑ΄. Συνεδριάσεως). — ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ (κρίσις ἐπὶ τοῦ συγγράμματος τοῦ K. Steintal. — Ἀνακαλύψεις ἐν Πομπηῖα). — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Κώδῆξ Ἀντιγραφῶν). — ΠΙΝΑΚΕΣ (ἐπιγραφαὶ τοῦ ἐν Πατριαρχείois Ἱεροῦ γαοῦ).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙΣ.

Ὁδὸς Γενεῆ-καλιδερῖμ Ἀρ. 44.

1863.

Ο Σεβασμιος Ἀρχιεπίσκοπος Κ. Εὐγενίου Ἐπιτοπάρχου προτείνει διὰ τοῦ Συλλόγου τοπογραφικὸν διαγώνισμα ἐπὶ τριετία.

Ο δὲ φιλόμουσος Κ. Χρηστάκης Β. Ζωγράφος προτείνει ἕτερον διαγώνισμα, τοπογραφικὸν τῆς Ἠπείρου, προσφέρει δὲ καὶ 100 λίρας ὀθωμανικὰς πρὸς ἐκδόσιν τοῦ ἀπὸ χειρὸς Περιοδικοῦ.

Ο δὲ φιλόμουσος Κ. Γ. Ζαρίφης προσφέρει δωρεὰν φράγκα πρὸς ἀγορὰν βιβλίων.

Ο Σύλλογος ἐγνωμότως παραδέχεται τὰς προσφορὰς τῶν φιλομαθῶν τούτων ἀνδρῶν, ὡνόμασεν αὐτοὺς Ἐπίτιμα αὐτοῦ Μίση.

(Ἐπονται αἱ πρὸς τὸν Πρόεδρον ἐπιστολαὶ αὐτῶν.)

ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ Φ. ΣΥΛΛΟΓΟΝ

Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κ. Εὐγενίου Ἐπιτοπάρχου.

« Κύριε Πρόεδρε, Εὐτυχίας νὰ παραστῶ ἐν τῇ ἐπετείῳ πανηγύρει τῶν πρὸ διετίας περίπου συγκροτηθέντων Συλλόγων, Φιλολογικοῦ τε καὶ Ἰατρικοῦ, καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς κατανοήσας τί δύναται νὰ κατορθώσῃ παραπλήσιοι Σύλλογοι κρατυνόμενοι καὶ ἡσυχάζοντες, συνησθάνθη τὸ καθήκον, ὅπερ πᾶς ὁμογενὴς, καὶ ἰδίως ὁ κληρικός, ὀφείλει νὰ ἐκπληρώσῃ πρὸς ἐμφύχῳσιν τοιούτων κοινωφελῶν καὶ ἐπομένως θεαρέστων ἔργων.

« Ἐπὶ πολὺ τοίνυν σκεφθεὶς κατὰ τί δύναμαι νὰ συντελέσω καὶ τὸ ἐπ' ἐμοί, ἐστοχάσθην τέλος νὰ θέσω ἐν διαγώνισμα εἰς τὸν ὑμέτερον Φιλολογικὸν Σύλλογον, ὅπερ καὶ ἀπεφάσισα.

« Τὸ ἀγωνοθέτημα τίθεται διὰ τρία ἔτη, ὅ ἐστι διὰ τρεῖς βραβεύσεις, ἕκαστον δὲ βραβεῖον προσδιρίζω εἰς ἕκατὸν πενήκοντα φλωρία ὀθωμανικὰ δι' ἕκαστον βραβευθησόμενον πόνημα.

« Θέμα ἕκαστου πονήματος ἐπιθυμῶ νὰ ὑπάρχῃ ἡ τοπογραφία ἐπαρχίας τινὸς τῆς Ὀθωμανικῆς Ἐπικρατείας, τοῦτέστιν ἡ ἐξακριβωθεὶς τῆς ἱστορίας, γεωγραφίας, ἔθνογραφίας, στατιστικῆς, νομισματολογίας κτλ. Τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος τούτου ὡς καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῶν Ἐπαρχιῶν ἀφήμι εἰς τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐντίμου Συλλόγου, μόνην παράκλησιν ἐπιφέρων τοῦ νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν προσδιορισθησόμενων Ἐπαρχιῶν καὶ ἡ ἰδιαιτέρα μου πατρίς Θεσσαλία.

« Τὸ τιθέμενον βραβεῖον θέλει λαμβάνειν ὁ συγγραφεὺς τοῦ πονήματος, ὅπερ Ἐπιτροπῇ ἐπὶ τούτῳ τοῦ Συλλόγου θέλει κρίνει βραβεύσεως ἄξιον. Ὅταν δὲ παρ' ἐλπίδα οὐδὲν πόνημα ἤθελε κριθῆ βραβεύσεως ἄξιον, τότε νὰ παρατείνηται τὸ βραβεῖον εἰς τὸ ἐπιῶν ἔτος, καὶ οὕτω καθεστῆς.

« Τὴν ἀπόφασίν μου ταύτην καθυποβάλλω πρὸς Ἰμάς, Κύριε Πρόεδρε, δι' Ἰμῶν δὲ καὶ πρὸς τὰ ἑντικα Μέλη τοῦ Συλλόγου, φρονῶν ὅτι ἔσται δεκτὴ, μὴ παρατηρουμένου τοῦ μικροῦ τῆς προσφορᾶς διότι πέποιθα, ὅτι αὕτη ἔσται οὐ μόνον ἐκπληρωθεὶς καθήκοντος ἐκ μέρους μου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ χρησιμεύω ὡς διεγερτήριον πολλῶν ἄλλων ὁμογενῶν καὶ συναδέλφων μου, ὧν τὰ αἰσθητά καὶ τὸ φιλόμουσον εἶναι ἀναμφιβόλως ἐφάμιλλα τῇ ἀφνειᾷ αὐτῶν περιουσίᾳ, καὶ ἐπομένως ἕξει ὁ Σύλλογος προσφορὰς θαυμάσιους.

« Ἀναγκάζομενος ὅμως ν' ἀπέλθω εἰς Ἅγιον Ὄρος κατὰ πρόσκλησιν τῆς ἱερᾶς μου Μονῆς, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ παρευρεθῶ ἐν τῇ περὶ τούτου συνεδριάσει τοῦ ἐντίμου Συλλόγου, ἀποκαθιστῶ ἐπίτροπόν μου τὸν φίλιτόν μοι Κύριον Πέτρον Ζάνον, Ἐπιτετραμμένον τῆς Ἑλλάδος, ὅπως μ' ἀντιπροσωπεύσῃ παρὰ τῷ Συλλόγῳ, καὶ συζητήσας μετ' αὐτοῦ συναποφασίσῃ τὰ δέοντα γενέσθαι. Πρὸς τὸν ἴδιον ἐνεγείρισα καὶ συναλλαγμὰ μου ἐξ ἕκατὸν πενήκοντα φλωριῶν πληρωτέων τὴν πρώτην τοῦ προσεχῶς Νοεμβρίου, ὅπως ἐγκαίρως συναχθῆν κατατεθῆ ἐν τῷ ταμείῳ τοῦ Συλλόγου καὶ χρησιμεύσῃ διὰ τὸ πρῶτον βραβεῖον, ἐὰν ἡ πρότασίς μου ἐγκριθῇ.

« Πρὸς ὑμᾶς δὲ, Κύριε Πρόεδρε, ἀπονέμω τὰ εὐχαριστήριά μου, ὡς θέσαντά με εἰς θέσιν νὰ κάμω χρῆσιν τῆς ἀρχαίας Ἰμῶν φιλίας τοῦ νὰ γενῆτε ὁ διαμνηθεὺς πῶν αἰσθημάτων μου παρὰ τῷ ἐντίμῳ Συλλόγῳ, ὅπερ ἀπὸ καρδίας ἀσπάζομαι.

« Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 4 Ἰουλίου 1863.

(Ἰ. Πορ.) Ἀρχιεπίσκοπος Κ. ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΕΠΙΤΟΠΑΡΧΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΙΜΗΝΙΑΝ.

ΕΤΟΣ Α'. — ΤΗ: ΙΕ'. ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΔΩΞΓ'. — ΤΕΥΧΟΣ Β'.

ΠΕΡΙ ΗΘΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΙΘ'. Συνεδριάσει.)

Εἰσὶ τινες ἄρατοι ποιότητες, ἀρεταὶ λεγόμεναι, πολλὴν ἔχουσαι τὴν ῥοπὴν εἰς παγίωσιν μὲν καὶ εὐδῶσιν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, κράτυνσιν δὲ τοῦ πολιτεύματος, οἷον τὸ εἶναι τινα καλὸν οἰκογενειάρχην, τὸ εἶναι φίλον, τὸ εἶναι ἀγαθὸν πολίτην καὶ χρήσιμον παρ' οἷς καὶ ἐν οἷς δύναται, τὸ εἶναι μεταδοτικὸν ἐκ τῶν ἐνότων, τὸ εἶναι εὐκρινῆ ἐπὶ τὰ συνομολογούμενα, τὸ εἶναι φιλεργόν ἐπ' ὠφελείᾳ, τὸ εἶναι κατορθωτικόν, τὸ εἶναι φιλόπατριν, τὸ εἶναι κτλ. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰσὶν ὡς χρώματά τινα, ζωηρὰ μὲν, ἄνευ δὲ κατόχου ὑποστυφῆς ἐξίτηλα γινόμενα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἢ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἢ τοῦ ἀέρος, ἢ ἐτέρων τινῶν ἐξωτερικῶν προσβολῶν. Ὅπως δὲ τὰ τοιαῦτα χρώματα ἀποβῶσι μόνιμα, ποίας τινὸς ὑποστυφῆς δέονται οἶδαμεν, οἶδασι δὲ μᾶλλον πάντων οἱ βαφείς. Ἀλλ' αἱ προμνημονευθεῖσαι ἠθικαὶ ποιότητες ποίας τινὸς ὑποστυφῆς χρῆζουσιν, ὅπως ὧσι μόνιμοι; τῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς ὑπολαμβάνω. Ἡ γὰρ ἐλευθερία ἀγωγὴ ἐστὶν ὁ πῖθος, ἐν ᾧ τὸ πνεῦμα βαπτιζόμενον ἐν καιρῷ τῷ δέοντι γίνεταί ἐπιτήδειον, ἵνα λάβῃ καὶ κατάσχη ἐν ζωηρῶν ἀμαράντῳ τὰ ἐπ' αὐτὸ ἐπιφερόμενα χρώματα, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀρμονίας τούτων τῶν ἀγλαῶν καὶ ἀνεξίτηλων βαφῶν διαυγάζον σύνολον ἐπί τινος ἀτόμου ἐστὶ τε καὶ λέγεται χαρακτήρ τούτου, δι' ὃν πιστεύουσιν οἱ αὐτῷ κοινωνοῦντες, καὶ δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ διαγιγνώσκουσιν αὐτόν, ὥστε δύναται τις καὶ ἐκ τῶν προτέρων εἰπεῖν, ὅτι ἐν

τοιᾷδε δοθείσῃ περιπτώσει τοιαῦτε τις ἔσται βεβαίως ἡ γνώμη αὐτοῦ, καὶ τοιαῦτε τις ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ, καὶ τοῦτό ἐστὶ τὸ ἔχειν χαρακτήρα, ἢ εἶναι ἄνδρα χαρακτήρος· τὰ γὰρ χρώματα αὐτοῦ εἰσὶν εὐδιάγνωστα, οἷον εἰς ἐγκεχυρὰ ἢ ἐγκεκολλημένα πως ἐπὶ τοῦ ἀτόμου· ὁ δὲ οὕτως ἡ χαρακτριζόμενος λέγεται ἔχειν φρόνημα, ὡς χαρακτήρ καὶ φρόνημα ἄνδρος μικροῦ δεῖ εἶναι τὸ αὐτό, διαφέροντα μόνον, ὅτι ὁ μὲν ἐστὶ τὸ περιληπτικὸν ὄνομα, ᾧ καλοῦσι τὸ διαγνωστικὸν σύνολον τῶν τοιῶνδε ποιότητων, τὸ δὲ ἡ ἐνδόμυχος ἔννοια, ἢ σύννοιδεν ἑαυτῷ τὸ ἄτομον ὡς φέρον ταύτας τὰς ἀρχαίνας ποιότητας, ἢ ὡς ἂν εἶπον οἱ νῦν φιλοσοφοῦντες τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν.

Αἱ ποιότητες αὗται οὖσαι ἕκαστη μία τῶν ἀρετῶν, ἃς ὑπέγραψεν ἡμῖν ὁ Φιλάσσοφος ὡς μεσότητας ἐλαττωμάτων, κειμέναις δηλονότι μεταξὺ δύο κακιῶν, δοκοῦσιν εἶναι παρόμοιαι τοῖς ἐναερίοις σιδηροδρόμοις ἐκατέρωθεν ἔχουσι βάραθρον, διὸ καὶ ἀσφαλῶς παγίαν ὀφείλουσιν ἔχειν τὴν ἐκατέρωθεν φραγῆν. Ἐδιδάχθημεν γὰρ καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας, τυχὸν δὲ καὶ ἐξ ἰδίας πείρας, ὅτι εὐρέθησαν ἄνθρωποι φιλοπάτριδες, φέρ' εἰπεῖν, μέχρι τινός, ἀλλ' εἴτα κατέσρεψαν εἰς τέλος, ἢ τοῦλάχιστον βλάβαι ἐπεχείρησαν τὴν ἑαυτῶν πατρίδα· πολλοὶ τινες ἐπὶ πολὺ κηδεύσαντες φιλίαν, ἐπὶ τέλους ὠφθησαν ἐχθροὶ ἢ ἐπίβουλοι γενόμενοι· ἕτεροι δὲ πάλιν ἐγκομβωσάμενοι τὴν τιμιότητα καὶ τὸ ἀφιλοκερδές, ἐξηλέγχθησαν ἐν περιστάσει μικρῷ τῷ κέρδει ἀντικαταλλάξαντες τὴν καλὴν αὐτῶν πρόθεσιν. Διατὶ δὲ ταῦτα; διότι εἰς οὐδένα τῶν τοιούτων ἦσαν αὗται αἱ ἀρεταὶ ἐγκεχυρὰ ἢ ἐγκεκολλημένα οἷον ἐπὶ μαρμάρου ἢ ἐπὶ μετάλλου, ἀλλ' ἐπιχειρωτισμένα

χρώμασι στιλπνοῖς μὲν, ἐξιτήλοις δὲ καὶ ἀσταθέσιν ἄνευ τῆς προαπαιτουμένης ὑποστυφῆς, καὶ τοῦτο ἔστιν, ὡς λέγουσι, ψευδῆς χαρακτήρ, ἢ κακὸς χαρακτήρ, οὗ πολλοὶ γεγονότες θῦμα οὐ σπαινίως προσκλαίονται.

Θεόφραστος ὁ ἠθικώτατος τῶν περιπατητικῶν, κατὰ μίμησιν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ ἐμβατεύσας τὴν τοῦ νοητοῦ καὶ αἰσθητοῦ κόσμου φύσιν, συνέγραψεν ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐπιμόρφους τινὰς Χαρακτῆρας. Οἱ Χαρακτῆρες οὗτοι ἀληθεῖς εἰσιν, καὶ αὐτὴ ἡ δισχιστικὴ πείρα ἐπικυροῖ τὴν ἀκριβείαν αὐτῶν. Ἄλλ' αἰ ὑποτυπώσεις αὐταί, καὶ ὅσα ἀνεφύρουν ἀνωτέρω, οὐκ εἰσὶ μὲν χαρακτῆρες, λέγονται δὲ καταχρηστικῶς ὁ γὰρ σπερμιολόγος εὐκόλως μεταβάλλει εἰς ψεύστην καὶ κακολόγον, ὁ ψευδόμενος εἰς συκοφάντην, ὁ ἀλαζὼν εἰς φίλαυτον, ὁ φιλάργυρος εἰς κλέπτην, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Ὡστε ἡ μετάπτωσις αὐτῆ μαρτυρεῖ τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα μὴ εἶναι χαρακτῆρας, ἀλλὰ μόνον ἐξείς κακὰς μεταβάσεις εἰς ἰδιώματα ἐκάστης τῶν κακίων ἐν τῇ θεωρίᾳ, ἐν δὲ τῇ πράξει ἀλλοιομένους κατὰ τὸ εἰσπεσόν, ὡς ὁ Πρωτεύς. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι ἐπίψογοι χαρακτῆρες προσγινομένοι, ὡς γνωμοδοτοῦσι τινες ἐξ ἰδιοσυγκρασιῶν τινῶν, διὸ καὶ δυσκπάλειπτοι. Καὶ ἀληθῶς ἐν πολλοῖς αἰ διαθέσεις τῆς ψυχῆς παρακολουθοῦσι τὰς σωματικὰς ἐξείς, ἀλλὰ καὶ οὗτοι κατ' ἐμὴν κρίσιν πηγάζουσι πραγματικῶς ἐκ τῆς ἀνελευθερίου ἀγωγῆς, οἷον τὸ πείσιμον, τὸ ἐκδικητικόν, τὸ ὀργίλον, τὸ νωθρόν, τὸ δόλιον, τὸ μεμψίμοιρον, τὸ χαμερπές, τὸ φιλύποπτον, τὸ ἀσταθές κτλ., ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἰδιώματά εἰσιν ἐκκλίσεις ἀπὸ τῆς μεσότητος λεγόμεναί τε καὶ οὐσαί κακίαι· οὕτω τὸ πείσιμον ὑπάρχει ἐκτραχηλισμὸς ἀπὸ τῆς σταθερότητος, καὶ μεταπίπτει εἰς κακουργίαν τὸ ἐκδικητικόν ἀπὸ τῆς ἀμύνης, καὶ μεταπίπτει εἰς δολιότητα, τὸ ὀργίλον ἀπὸ τοῦ θυμικοῦ μεταπίπτει εἰς τὸ παράφορον καὶ δύσκολον, τὸ νωθρόν ἀπὸ τῆς ἀπραγμοσύνης εἰς τὸ ἀνάισθητον μέχρι καὶ ἀγαμίας, οὕτω καὶ περὶ τῶν λοιπῶν. Αἱ τοιαῦται ψυχικαὶ διαθέσεις καταχρηστικῶς λέγονται χαρακτῆρες· καὶ γὰρ καὶ οἱ ἔχοντες αὐτάς συνοῖδασί τε ἑαυτοῖς κακίας εἶναι ταύτας, καὶ συνομολογοῦσι, διὸ καὶ ὡς οἶόν τε ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν ὕψους περικρύπτοντες, οὐ τολμῶσι φέρειν αὐτάς ἐγκεχαρῆμένας εὐπαρρησιαστώσας ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν· ἂν δέποτε καὶ φωραθῶσι, προφασιολογοῦνται περὶ αὐτῶν οὐ γὰρ εἰσὶ γνήσια κήματα τοῦ φρονήματος, ἐφ' οἷς ἂν δύναιντο σεμνύνεσθαι. Ἐτέρα δὲ δεῖξις, ὅτι οὐκ εἰσὶν αἱ ἰδιότητες αὐταὶ χαρακτῆρες, ἔσω ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο σύστημα πολιτεύματος συγκροτούμενον ἐκ τοιούτων ἰδιωμάτων, οὐδὲ πόλις

ἂν οἰκισθεῖ ἐκ τοιούτων πολιτῶν. Εἰ δὲ που οἱ ἀρχαῖοι παρέδωκαν ἡμῖν Ποιηροῦποιν, εἰκάζω ὅτι ἐγένετο τοῦτο ὡς ἐκ τοῦ ἐπικρατεστέρου μέρους τῶν πολιτῶν, καὶ τοιαῦτα πολιτεύματα δύναμεθα καὶ νῦν πάμπολλα εὑρεῖν, ἐν ᾧ οἱ ἀρχαῖοι ἐν καὶ μόνον εἶχον.

Ὁ χαρακτῆρ ὁ γνήσιος ἐκ τοῦ φρονήματος πηγάζων οὐ μόνον εὐπαρουσίαστος ἔστι τοῖς πᾶσι καὶ πάντοτε καὶ πανταχοῦ, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ βᾶσις ἀπάσης κοινωνίας, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, εἴτε ἀληθοῦς εἴτε ὑποθετικοῦ, γρέφεται πᾶσα ἐνέργεια κοινωνική, προσαγορευομένη καὶ αὐτῆς τῆς κοινωνίας ἐκ τοῦ ἐπικρατεστέρου μέρους.

Ἐπειδὴ δὲ εἵπομεν τὸν ἀρετικὸν χαρακτῆρα κήμα εἶναι τοῦ φρονήματος, ἐρωτήσεως ἄξιον, τί μὲν τὸ φρόνημα ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ, πότε δὲ καὶ πόθεν ἀναπτύσσεται, ἢ προσγίγνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἡ μὲν φύσις αὐτοῦ δοκεῖ εἶναι αἰσθηματικόν τι, ἢ δὲ πρόσεσις αὐτοῦ ἐκ τοῦ Λογικοῦ ἢ Ἡγεμονικοῦ· καὶ εἴη ἂν κυρίως τὸ αἰσθηματικὸν καὶ τοῦ Αἰσίου. Ἀναπτύσσεται δὲ ὕστερον τοῦ αἰσθηματος τοῦ ἔρωτος, ὅστις ὑπάρχει εἰλικρινές καὶ ἐλεύθερον αἰσθηματικὸν προσγινομένον σὺν δορυφόροις τισί, τῶν σωματικῶν ἢ ὑλικῶν δυνάμεων ἀρχομένων μεστοῦσθαι, λιγούσης ἤδη τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ ἀρχομένης τῆς νεανικῆς, καθ' ἣν ἀναπτύσσεται τὸ αἰσθηματικὸν αἰδοῦς, ἐν ᾧ τὸ φρόνημα ἄρχεται ἀνατέλλειν καὶ αὐτὸ σὺν δορυφόροις τισὶν ἐν τῇ ἀπὸ τῆς νεανικῆς εἰς τὴν ἀνδρικήν μεταβάσει, ἢτοι περὶ τὸ τέλος τῆς τρίτης ἐβδόμαδος τῶν ἐνιαυτῶν καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης· τότε γὰρ καὶ τὸ ὀρεκτικόν καὶ πᾶν τὸ προαιρετικόν, καθυπαγόμενα εἰς τὸν κανόνα καὶ πῆχυν τοῦ λογικοῦ καὶ εἰς τὸν τύπον τῆς ἐναποταμειουμένης πείρας, ὀρίζονται· ἐκάτερον δὲ τούτων, ὡς ὡσιν ἀψευδῆ, ἢτοι ἀλάνθαστα, ὀφείλουσι φέρειν τὴν σφραγίδα τῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἡμέτερον συλλογισμόν συμβαίνει, ὡς εἵπομεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἵνα ἡ ὁ χαρακτῆρ ἡ ἐγκεκολλημένη ἐπιγραφή τοῦ φρονήματος, ὅπερ ἔστι φυσικὸν προῖον τῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς, ἐρωτήσῃ τις ἴσως καὶ τί ἐστὶν ἐλευθερίου ἀγωγή; Ἡ ἀποκρίσις δοκεῖ, ὅτι ῥίπτει με εἰς κύκλον, διὸ καὶ πρὸ τῆς ἀποκρίσεως προτίθεμαι ἱστορικόν τι ὡς λῆμμα.

Λέγεται ὅτι ὁ Λυκούργος, θέλων ἵνα εἰς τὸ νομοθετούμενον ὑπ' αὐτοῦ πολίτευμα ἔχη ἄνδρας εὐφυεῖς, διέταξε τὰς ἐγκύους ἔχειν ἐν τοῖς ἐνδιατήμασιν αὐτῶν εἰκόνας εὐειδῶν τινῶν καὶ ῥωμαλέων ἀνδρῶν καὶ ἐπ' ἀρεταῖς διαπρεψάντων, ὅπως θεώμεναι καθ' ἐκάστην τὸ εὐφυές εἶδος αὐτῶν,

καὶ ἀναπολοῦσαι τὸ καταστηματοῦ τοῦ ἥθους αὐτῶν ἀναπλάττωσι κατ' ἐκείνας καὶ τὸ ἔμ-βρυον, συνεργούντος τοῦ φανταστοῦ· ἀλλὰ τὰ πρωτότυπα τῶν τοιούτων εἰκόνων τίς ἐπλάσε τὸ πρῶτον; αὐτὴ ἡ φύσις ἴσως δὲ καὶ τό, ὅπερ λέγομεν, τυχαῖον, συνειργάσθη ἐπ' αὐτά· τὸ γὰρ πρόσλημμα τὸ ἀναπλασθέν τυχόν μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸ ἦν ἐπιτήδειον, διήνυσε δ' ὅμως καὶ τὴν ἐμβρυακὴν καὶ τὴν βρεφικὴν καὶ τὴν παιδικὴν καὶ δὴ καὶ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν ἄνευ συναντήματος νοσηλευτικοῦ καὶ δυσμορφωτικοῦ, ὥστε ἐν τῇ ἀνδρική ἡλικίᾳ διέλαμψε τὸ ὠραῖον καὶ τὸ ῥωμαλέον καὶ τὸ καταστηματοῦ ἥθος, ὅπερ ἦν ὁ σκοπὸς τοῦ νομοθέτου, συναναπτυσσομένων ἐκ παραλλήλου ὑγιῶν τε ἅμα καὶ ἀδιαφθέρων τῶν νοητικῶν δυνάμεων· οὕτως ἐστὶν αὐτοφυῆς ἐλευθερίου ἀγωγή, δι' ἧς ὄφθησάν τινες, οἱ κατὰ καιρούς, οὐ λέγω μόνον ἐκ μετρίων καὶ ἀναγωγῶν, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐκ πονηρῶν γεννηθέντες, ἠρίστευσαν· οὐκ ἔλιγα τὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὡς καὶ τὰ πρωτότυπα τοῦ Λυκούργου. Πάντων γὰρ τῶν καλῶν καὶ ὠφελίμων σπέρματα χορηγοῦνται μὲν ἀρχῆθεν παρὰ τῆς φύσεως, ἀλλὰ σποράδην, ἢ δὲ τέχνη καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀνθρώπων πολλαπλασιάζει αὐτά, ὡσπερ καὶ τὸν σίτον εὐρεθέντα τυχόν τὸ κατ' ἀρχὰς μονόσταχυν ἐκαλλιέργησεν εἰς πύονα λῆτα.

Ἡ ἐλευθερίου ἀγωγή λοιπὸν, ὅπως περιέλιθωμεν εἰς τὴν ἀπόκρισιν τῆς προτεθείσης ἡμῖν ἐρωτήσεως « τί ἐστὶν ἐλευθερίου ἀγωγή, » ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἀψίδος διαδρομὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ λαμβάνειν δηλαδὴ καὶ συλλέγειν γνώσεις τῶν κοινωνικῶν σχέσεων καὶ ἀρχεσθαι κρίνειν αὐτάς, ἄνευ ἐπηρεῖας ταρακτικῆς ἐπαγομένης τυχαίως ὑπὸ κρυφίων πονηρῶν ἰδιωμάτων τῶν περιστοιχοῦντων ἐμψύχων τε καὶ μὴ, ὡς βιβλίων ἢ ἐτέρων παραδειγμάτων. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου ὄντες ὀφείλομεν μὴ λησμονῆσαι καὶ τὴν εὐποιοτικὴν συνέργειαν τῆς θρησκευτικῆς ἠθικῆς, ἢτις ἂν καὶ τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν, ὡς οὐκ ὄφειλεν, ἀμελουμένη δοκῆ ἀσυντελής, ἢ καὶ ἀνεπαρκῆς (καὶ γὰρ οὐδὲ αἱ ἡλικιαὶ ἀκτίνες ἐν τῇ ἡλιοτυπίᾳ δύναται ἐνεργεῖν, ἐὰν μὴ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τὴν ἐπιτηδεῖαν ὕλην τοῦ ἐλάσματος καὶ ἐν τῇ προσηκούσῃ διευθύνει), ἄλλοτε ὅμως, τυχόν δέπου ἔτι καὶ τὴν σήμερον, ὡς ἄγγελος παιδαγωγὸς καὶ φύλαξ πολλοὺς ἀνέδειξε χαρακτῆρας ἀκριβεῖς, καὶ τὸ φρόνημα ἐδραῖον ἐμόρφωσεν.

Ἡ ἐλευθερίου ἀγωγή λοιπὸν παράγει τοὺς ἀκριβεῖς χαρακτῆρας, οἱ δὲ τοιοῦτοι χαρακτῆρες προάγουσι καὶ καταρτίζουσι τὴν ἐλευθερίον ἀγωγὴν ἀλληλεγγύως, καὶ κατ' αὐτοὺς κρίνονται καὶ

ἐκαστος τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλαι πόλεις καὶ ἄθροα ἔθνη καὶ γένη.

Τὸ ἡμέτερον γένος ἤδη ἤρξατο ἀνατέλλειν ἐπὶ τὸν ἠθικὸν ὀρίζοντα τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν· αὐστηροὶ δὲ οἱ ἐπικρίνοντες ἡμᾶς καὶ δεινοὶ ἢ δύσκολοι μέχρι καὶ ἀδικίας διὰ τὸ εἶναι ἴσως αὐτοὺς ἐν τῷ μεσουρανήματι τῆς εὐνομίας, μὴδὲ βουλομένους ποιεῖν λόγον καὶ πολλῶν περιστοιχοῦσιν περιστάσεων, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὸ συνάγειν ἐξ ἐνός ἢ δύο ἀτομικῶν ἰδιωμάτων συμπέρασμα ἐπὶ τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρος ὅλου ἔθνους ἢ γένους. Πάσχουσι δὲ ταύτην τὴν ἀσθένειαν ὅσοι μάλιστα γαυριῶντες ἢ ἐπὶ τῇ ἰσχύϊ, ἢ ἐπὶ τῷ πλούτῳ, ἢ ἐπὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ οἰκείου ἔθνους ἄνευ προὔπολογισμοῦ περιστάσεων πικραίνουσι τὰς ἐκφράσεις αὐτῶν, λαλοῦντες περὶ ταπεινοτέρων καὶ ἐν ἀλλοδαῖς περιστάσεσιν εὐρισκομένων κοινωνιῶν.

Γνωστὸν ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις, καὶ τοῖς ὀφείλουσι πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν μεγαλειότητα νοητικὴν, ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν εἰς τὴν μίμησιν τῶν Ἑλληνικῶν παραδειγμάτων, ἀρχομένοις ἀπὸ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν Δώδεκα αὐτῶν Πινάκων, καὶ λήγουσιν εἰς τὸ εὖρος τοῦ τε Κράτους καὶ τῶν λόγων, ὅμως οὐτε ὁ χαρακτῆρ τῶν πρότερον διαπρεψάντων, οὐτε ὁ τοῦ Πολυβίου, οὐτε ὁ τοῦ Πλουτάρχου, οὐτε ὁ τοῦ Παναϊτίου, οὐτε ὁ τῶν λοιπῶν τῶν ἐπὶ Ῥωμαιοκρατίας θαυμασθέντων ἰσχυσάν ἵνα εὐφημήσωσι τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα παρ' αὐτοῖς· ἀλλὰ καθάρματα τινὰ, οἷα εὐρίσκονται ἀεὶ τε καὶ παρ' ἅπασιν τοῖς ἔθνεσι καὶ ἰδίως παρ' αὐτοῖς τοῖς Ῥωμαίοις, ὑπερίσχυσαν ἵνα μιάνωσι τὸν ὀλικὸν καθαρὸν χαρακτῆρα τοῦ γένους καὶ τὸ « graeculus », καὶ τὸ « graeca fides », καὶ τὸ « timeo Danaos et dona ferentes », περὶ ὧν καὶ ὁ Πολύβιος ἔτι δυσανησχέτει, ἔμειναν κληρονομικαὶ ἐσφαλμένοι ἰδέαι παρὰ τοῖς δυτικοῖς, ὥστε καὶ μεσφαλμένοι ἰδέαι παρὰ τοῖς ἐρημικῶν σημαίνεσθαι ἐρημικῶν τε καὶ ἐπικλήσεσι τὸ παμφαέστατον Ἑλληνικὸν ὄνομα. Κικέρων ὁ μέγας παρ' αὐτοῖς καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ φιλόσοφος, καὶ ταῦτα πάντα ὀφείλων εἰς ἣν ἠτύχησε πρῶτῶς λαβεῖν Ἑλληνικὴν παιδείαν, ἀλλὰ φίλαυτος καὶ περιαιτολόγος μέχρι καὶ κόρου, ἠνέσχετο καταλιπεῖν ἐς ἀεὶ δεῖγμα τοῦ ἀλλοπροσάλλου ἰδιώματος αὐτοῦ καὶ τῆς σερῆσεως τοῦ φρονήματος, τῇ μὲν τωθάζων καὶ περιφρονῶν τοὺς κατ' αὐτὸν Ἑλληνας παγγενεῖς, τῇ δὲ ἐξαποστέλλων τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἀνατραφῆ καὶ παιδευθῆ καὶ ἀπομάξῃ Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα. Τῶν τοιούτων ἐπιμόρφων ἰδιωμάτων πολλοὺς εὐρήσεις τῶν Ῥωμαίων τὸ πάθος ἔχοντας, καὶ τῶν προφρεστετέρων αὐτῶν καὶ δοκιμωτέρων. Εἴποις δ' ἂν ὅμως « καὶ δικαίως, »

διότι και δεξαμενή διαχυεστάτη και γλυκύποτος φαυλίζεται και μικρού τινος εμπειρόντος μιάσματος· άλλως τε δικαιούνται τὰ ἔθνη, ἵνα προσφέρωνται ἡμῖν ἀπαιτητικώτερον κατὰ γε τὸ κεφάλαιον τοῦ χαρακτήρος· ἡ γὰρ ἔννοια τοῦ χαρακτήρος καὶ τοῦ φρονήματος εἰς μόνους τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐκηδεύθησαν τὸ πρῶτον, ὡς φθάσαντας πρῶτους « εἰς μέτρον ἡλικίας » διὸ καὶ ἔσχον ἀμφοτέρω τὸ οἰκεῖον διασταλτικὸν ὄνομα, ἐν ᾧ συμπάντων τῶν λοιπῶν ἔθνῶν τινὰ μὲν οὔτε τὰς ἔννοιαις ἔσχον ἢ ἔχουσιν, οὔτε ἐπομένως χρῆζονται τῶν ὀνομάτων· τινὰ δὲ, οἷα τὰ δυτικά, τελεσθέντα ὑπὸ τῆς Σοφίας ἐν τοῖς μυστηρίοις τῶν ἐνδιαθέτων τῷ ἀνθρώπῳ γάσωντες καὶ δυνάμει, συνῆκαν μὲν τὴν ἔννοιαν τοῦ χαρακτήρος, διὸ ἅπαντα υἰοθέτησαν καὶ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, δι' οὗ συνέλαβον καὶ κατενόησαν τὸ σημαίνον, ἀλλὰ δοκεῖ, ὅτι ἀμυδρὰν εἰσέτι τὴν τοῦ φρονήματος ἔχουσιν ἰδέαν, ἐπομένως οὐδ' ὠνόμασαι παρ' αὐτοῖς, ἢ καὶ ταυτίζουσιν αὐτὸ μετὰ τοῦ ὑψίνου, ἢ μεγαθύμου, ἢ συγγενούς τινὸς ἑτέρου.

Διὰ τοῦτο, καὶ ἀναμιμνήσκω ὑμῖν τὴν τοῦ Παύλου παραγγελίαν, δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν, » ἵνα μὴ μόνον τὸν τῆς ἀρχομένης ἀναφαίνεσθαι κοινωνίας ἡμῶν χαρακτήρα κατορθώσωμεν, ἀλλ' ἰδῶμεν καὶ τὸ

... ἀρχαῖον ὄνειδος, ἀλλὰ
θέσει λόγοις εἰ φεύγομεν.

Ἐπὶ τέλος δὲ ὁμολογῆσαι προάγομαι, ὅτι περὶ χαρακτήρος λαλῆσαι προελόμενος ἐν τῇ συνελύσει ταύτῃ, οὐδένα οὐδαμῶς ἐπ' οὐδενὶ ἰδιώματι ἢ χαρακτήρι αἰνίσσομαι, καὶ διαμαρτύρομαι κατὰ πάσης τοιαύτης ὑπονοίας τοῖς χαριεστάτοις λόγοις τοῦ Τερεντίου·

Si quisquam est, qui placere se student bonis
Quam plurimum et minime multos laedere;
In his poeta hic nomen proficitur suum.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ

εἰς τὸ « περὶ Πατριαρχικοῦ θρόνου κτλ.
πόνημα τοῦ Κ. Γ. Χρυσοβέργη. »

(*Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΚΑ' συνεδριάσει.*)

« Κουδὲν παρῶσα τῆς ἀληθείας ἔπος ».

Τὸ πόνημα, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπίκρισιν ἐνετείλατό μοι ὁ Σύλλογος, σύγκειται ἐξ 148 σελίδων εἰς 8» καὶ ἐπιγράφεται « Ὁ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ Δεσποτικὸς Θρόνος μετὰ τοῦ Ἄμβωνος, ἢ Αὐτοσχέδιος Διατριβὴ Ἱστορική, Ἀρχαιολογική καὶ

Φιλολογική· α.) Περί τῶν νῦν Πατριαρχείων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιγραφῶν· β.) Περί τοῦ μονοκεφάλου καὶ δικεφάλου ἀετοῦ· γ.) Περί τῆς σήλης τοῦ Αὐτοκράτορος Μαρκιανού· δ.) Περί σκοτεινοῦ τινος χωρίου τοῦ Πλάτωνος· ε.) Περί τοῦ ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ Ὀβελίσκου, περὶ τοῦ βάρου αὐτοῦ, τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῶν, ἀναγλύφων, τῶν τεσσάρων αὐτοῦ χαλκῶν κύβων, καὶ εἰς τί αὐτὸς (;) ἐχρησίμευε πρότερον, ὑπὸ Γ. Χρυσοβέργη, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1861. »

Ἐν κεφαλίδι τῶν Προλεγομένων ὁ Συγγραφεὺς τίθησιν, εὖ μάλα ποιῶν, τὸ τοῦ περιωνύμου Κ. Ρ. Π. Νάϊτ « Ἄς κρίνωσι δὲ οἱ δεινότεροι καὶ εἰ τυχὸν ἔχουσι τι πιθάνωτερον, ἢ μὴ τὸ ἀποκρύψωσιν, » ἐπιφέρων μετὰ τῆς μετριοφροσύνης τῆς χαρακτηριζούσης τοὺς ἀληθῶς πεπαιδευμένους τάδε· « Τὴν πολῦτιμον ταύτην τοῦ εἰρημένου ἀνδρὸς ἀπόφρασιν προστησάμενος, ἄνευ ἑτέρας τινὸς ἀξιώσεως, προθύμως ἀποδίδωμι πρὸς ἅπαντας, τοὺς βουλομένους καὶ δυναμένους νὰ κρίνωσι, τὴν ὑπ' ἐμοῦ γενομένην ἐρμηνείαν ἐπιγραφῆς τινος σωζομένης ἐπὶ τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, κτλ. » Πρὸς ταῦτα δ' ἐπιλέγοντες καὶ ἡμεῖς περὶ ἑαυτῶν τὸ ἀρχαῖον γνωμικόν, ὅτι πολλάκις « ὁ σοφοῦς ἔλαθε, τοῦτο παιδίον εὗρατο, » ὑπερ καὶ ὁ Συγγραφεὺς λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ἀρχόμεθα τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν κατὰ τὴν σειράν τῶν ἐδαφίων ὅσον οἶόντε συντόμως χωροῦντες ἐπὶ τὰ πρόσω.

Περὶ ἀρχαιοτήτων ἐν γένει λόγον ποιούμενος ὁ Συγγραφεὺς ἐν τοῖς Προλεγομένοις, ἐκφράζει τὸ διακάεσ ὑπὲρ τῆς προγονικῆς εὐκλείας αἴσθημα, ὑπερθερμαίνει μὲν τὰ στήθη ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐξαιρεῖ δὲ ἰδίως τὸν πεφωτισμένον νοῦν τῶν ἐγκυπτόντων εἰς ἐμβριθὴ μελέτην τῶν συγγραμμάτων τῶν τηλεκλείτων προγόνων ἡμῶν. Ἐγκωμιάζων δ' ἐπαξίως τὰ μεγαλοεργήματα αὐτῶν προστίθησι· « καὶ ὅμως οἱ τιμαλφεῖς λίθοι, οἱ κατακοσμοῦντες πάλαι ποτὲ τὸ τηλαυγὲς τοῦ ἠθικοῦ ἡμῶν μεγαλείου κοινωνικὸν σύμπλεγμα, παντοίας ὑπέστησαν ἀκρωτηριάσεις, καὶ εἰς τοιαύτας ἑτερογενεῖς μοῖρα τινὲ συνεφύθησαν ὕλας, ὡστ' ἐπιμόνων ἐγένετο ἀνάγκη ἐπιστημόνων μεταλλουργῶν ν' ἀποσπάσωσι καὶ διασώσωσι λείψανα καὶ τεμάχια, εἰς μαρτύριον τῶν τοῦ βιωτικοῦ δράματος περιπετειῶν. Αἰωνία τῶντιν ἢ μνήμη καὶ ἡ δόξα ἀθάνατος τῶν ὁπωςδήποτε συντελεσάντων εἰς τὴν τοιαύτην διατήρησιν, καὶ τῶν ὁσημέραι συντελούντων εἰς τὸ νὰ διῶνίσωσι τοὺς Βαρούχιον ὕπνον καὶ οἶονεῖ ὑπὸ μανδραγόρα καθεύδοντας. . . . Ἐἴθε εἰς τὰς καρδίας ἀπάντων ἡμῶν κατ' ἐπιβρόχον (;) τοῦλάχιστον ἠλεκτριζομένων, . . . νὰ

ἐκκαυθῆ ἐν τάχει τὸ πῦρ τῆς μαθήσεως, ἀγλαὸς τῆς ὁποίας καρπὸς εἶναι ἡ θεοδίδακτος τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσις καὶ ἡ κοινωνικὴ τῶν ἔθνῶν εὐδαιμονία. . . . »

Τὴν ἐπωνυμίαν *Αὐτοσχέδιος*, ἣν ἀπαντῶμεν συνεχῶς ἐν τῷ συγγράμματι προβαλλομένην συνήθως ὑπὸ τῶν ἀδοκίμων περὶ τι ὡς εὐσχημον ἀγνοίας πρόφρασιν ἐν ἀμαρτίαις, νομίζομεν ὅπως ἀνοίκειον ἐνταῦθα· καθόσον καὶ ὁ Συγγραφεὺς ἐγνωσμένης ἐστὶ παιδείας καὶ ἰκανότητος, καὶ ἡ πρωτότυπος ἐπιγραφή, ἢ μάλλον εἰπεῖν ἐπιγραφαί, πρόκεινται πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἀντιγράψαι καὶ ἐξετάζειν καὶ ζυγνυταγμένως ἐκφέρειν αὐτάς, τὸ δὲ Κοινὸν οὐδέποτε ἀπαιτεῖ κατηναγκασμένως οὐδὲ κατεσπευσμένως παρ' οὐδενὸς ἐξήγησιν τῶν ἐπιγραφῶν, ὡστε ν' αὐτοσχεδιάσῃ τις περὶ αὐτῶν.

Μετὰ μακρὰν ἀξιόλογον τοπογραφικὴν σημείωσιν περὶ τῆς προσηγορίας τῆς θέσεως Φαναρίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περὶ οὗ πολλοὶ πολλὰ καὶ διάφορα ἐγνωμάτευσαν καὶ ἔγραψαν, παρὰ πέμπων εἰς τὴν ὑπὸ Σ. Βυζαντίου Κ. Π., εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Μεβλιὰ Τσελεμπῆ, εἰς τὴν Κωνσταντινιάδα, καὶ εἰς τὰ Ἄτακτα τοῦ Κοραῆ, λέγει ὅτι ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπάρχουσι διάφορα ἱερά καὶ σεπτὰ κειμήλια, περισωθέντα ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ διατηρούμενα μέχρι τῆς σήμερον, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ ᾧ ἡ παρούσα διατριβή, ὁ δεσποτικὸς δηλαδὴ θρόνος καὶ ὁ ἱερός Ἄμβων, ἀμφοτέρω *Σαμβυκτοκόλλητα* (σεντεφοκέντητα), κατὰ δὲ τὴν ἐκ παραδόσεως ἐπικρατούσαν κοινὴν γνώμην διασωθέντα ἐκ τοῦ ἐπὶ Ἀρκαδίου (404 μ. Χ.) ἐμπρησθέντος ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, καὶ ἀναγόμενα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἀναφέρων δὲ τὰς περὶ τοῦ θρόνου διαφόρους γνώμας τῶν συγχρόνων (ἐν σελ. 13.) ἀνασχευάζει αὐτάς δι' ἀναντιρρήτων τῶντιν λόγων, παρατηρῶν α.) ὅτι οὐκ εἰσι ταῦτα δυσανάλογα πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου οἰκοδομηθέντος ξυλίνου, στενοῦ καὶ ταπεινοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τεθέντος πρὸς στιγμὴν, ὅτι ἦσαν ἱερά τοῦ τότε ναοῦ σκευή, ὡς οὐδὲ πρὸς τὸν νῦν πατριαρχικὸν ναόν, τὸν πολλῶ ἐυρύτερον καὶ μείζονα τοῦ ἐπὶ Κωνσταντος·

β.) ὅτι τὰ ξύλινα σκευὴ διὰ τὴν πολυχρονιότητα καθίστανται μὲν ἐν μέρει θριπῆδεστα (σκληρόβρωτα) ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως τῆς ἀτμοσφαιρας, ἀλλ' ὅμως τὰ ἐλάινα, τὰ πυξίνα, τὰ ἐβένινα κτλ. περικαλυπτόμενα μάλιστα διὰ δυσπαθῶν περιβλημάτων, καὶ ἐπιχρίσματι περιλειφόμενα, δύνανται νὰ διατηρηθῶσιν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐν γένει ἀπαθῆ κτλ.

γ.) ὅτι ἀνίσως μετὰ τὸν ἐπὶ Ἀρκαδίου ἐμπρησμόν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας μετεκομίσθησαν ἀλλαχοῦ ὁ θρόνος μετὰ τοῦ ἄμβωνος, ἔπεται ὅτι μετὰ τὴν ἐπισκευὴν ἢ ἀνοικοδομήν τοῦ ἰδίου ναοῦ μετηνεχθήσαν ἐκ νέου εἰς τὸν αὐτὸν ναόν, ὅπου ἦσαν πρότερον ὡς ἀφιερώματα καὶ ἱερά σκευὴ αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπὶ τῆς φρικώδους γάσεως τοῦ Νίκα τῷ 530 (ἢ 532) ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἐπυρπολήθη πάλιν ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ὁμοῦ με πάντα τὰ ἐν αὐτῷ διαφυλασσόμενα ἱερά καὶ περιλαμπρα σκευή του, πρὸς δὲ καὶ τὴν βασιλικὴν καλουμένην στοᾶν μετὰ τῶν περιεχομένων δώδεκα μυριάδων βιβλίων, ἐν οἷς ἱστορεῖται ὅτι ὑπῆρχε καὶ δράκοντος ἔντερον, μήκους ποδῶν 120 ἔχον ἐγγεγραμμένα χρυσοῖς γράμμασι τὰ τοῦ Ὀμήρου ποιήματα, τὴν τε Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν. . . . Ἐν τοιαύτῃ δὲ τρομερᾷ πυρκαϊᾷ καὶ γενικῇ ὠμοσάτῃ σφαγῇ, οὐδεὶς ἐφρόντισε νὰ διασώσῃ οὔτε θρόνον οὔτε ἄμβωνα·

δ.) ὅτι δὲν εἶναι βασιλικὸς ὁ θρόνος, διότι δὲν ἀναλογεῖ πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ οἰκοδομηθέντος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α' (530 ἔτη μ. Χ.), ἀλλὰ πατριαρχικὸς, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἔτι καὶ νῦν σωζομένης ἐξαστίχου ἱαμβικῆς ἐπιγραφῆς.

Ἀλλὰ περὶ ταύτης, ὡς καὶ περὶ τοῦ βαναυσουργημένου καταπετάσματος ἢ ὀροφώματος τοῦ θρόνου, ὅπερ ὁ Συγγραφεὺς ἐσφαλμένως νομίζει ὡς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ὑπὸ τοῦ Δημητράσκου Κατακουζηνοῦ τῷ 1680 κατασκευασθέν, ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὰ δέοντα ἐροῦμεν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ περὶ τοὺς πολυτίμους λίθους, οἷς περιεκοσμεῖτο κατὰ τινὰς, ὅτι οὐ μόνον ἐξ ἑτέρων παραλλήλων ἰσομέτρων ἐνσκαφῶν διατηρουμένων σαμβυκτοπληρώτων (1) ἐξάγεται, ὅτι λιθοκόλλητος ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς τοιοῦτοις ξυλίνοις σκευέσιν οἱ λίθοι ἐφημερόζοντο διὰ χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ ἐλάσματος ἢ πλακόσ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τοῦ Σεράι-μπουρνοῦ διατηρουμένου αὐτοκρατορικοῦ τῶν Βυζαντινῶν θρόνου. Περὶ δὲ τῶν σωζομένων ἐπὶ τοῦ θρόνου ὀστρογραφῶν (2) δικεφάλων ἀετῶν, λέγει, ὅτι τὰ αὐτοκρατορικὰ ταῦτα σύμβολα δὲν δεικνύουσι μόνον τὰ εἰς Αὐτοκρατορικὴν χρῆσιν ἀποκλειστικῶς ὠρισμένα σκευή, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς ἑτέρους χορηγούμενα, εἴτε χάριτος σύμβολα καὶ φιλοφροσύνης δῶρα, εἴτε ἐυλαβείας ἀφιερώματα.

Ἀκολούθως ἐπισυνάπτων, ὅτι ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὁ μὲν ἀρχιερατικὸς θρόνος ἐκεῖτο ἐν τῷ ἱερῷ βήματι, ὁ δὲ αὐτοκρατορικὸς ἦτοί δεσποτικὸς, ὡς

(1) Ἐν οἰκείῳ τόπῳ καταδείξομεν τὸ σφαλερὸν τῆς πατρηρῆσεως ταύτης. (2) Καὶ περὶ τούτων ἐροῦμεν κατωτέρω.

καὶ νῦν διστέρησε τὴν προσηγορίαν δεσποτικὸν (βῆμα;) θρονίον ἐν τῷ καθολικῷ, παρτίθησι μαρτυρίας (1) τινὰς περὶ τοῦ ὀνόματος Δεσπότης, δι' οὗ ἀπεκάλουν τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ εἰκοτολογεῖ, ὅτι ὁ καὶ νῦν πολυχρονισμὸς τοῦ Ἀρχιερέως « τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν κτλ. » κυρίως ἀπεδίδοτο πρὸς μόνον τὸν Αὐτοκράτορα, τὸ δὲ ἐπισυναπτόμενον « καὶ Ἀρχιερέα » ὅτι μεταγενεστέρη ἐστὶ προσθήκη.

Παρεκβατικῶς δὲ ἀναφέρει τὴν ἄνωθεν τῆς δεξιᾶς πύλης τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ ἐξῆς ἐπιγραφὴν (2).

Ὁ πάρεπτος οὗτος καὶ πατριαρχικὸς ναὸς ἀνφοδοῦντο ἐκ βάρθρων αὐτῶν (sic) ἐπὶ τῆς πατριαρχίας τοῦ σεβασμιωτάτου πατριάρχου Κυρίου Ἱερεμίου, ἀναλώμασι μὲν καὶ δαπάνῃ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἐπιτροπευόντων δὲ καὶ ἐπιστατούντων τῶν πατριωτῶν Μητροπολιτῶν Νικομηδείας Κῆρ Παϊσίου, Νικαίας Κῆρ Γερασίμου, Χαλκηδόνος Κῆρ Παρθερίου, Προύσης Κῆρ Κυρίλλου, Βάρης Κῆρ Καλλιρίου, συνεπιστατούντων δὲ τῶν τιμιωτάτων ἀρχόντων, τοῦ τε Μεγάλου ἐκκλησιάρχου Κῆρ Κωνσταντίνου καὶ Χατζῆ Κῆρ Κωνσταντίνου πρώην Καπουκεχαγιά Οὐγγροβλαχίας. ΑΨΚ'. Δεκεμβρίου ιη'.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ πατριαρχικοῦ τίτλου Σεβασμιωτάτος λαμβάνων ἀφορμὴν ἀποδοκιμάζει ὁ Συγγραφεὺς τὸν νῦν ἐν χρήσει πατριαρχικὸν τίτλον Παραγιώτατος προκρίνων τὸ Σεβασμιωτάτος.

Μετὰ τὴν πρώτην δὲ ταύτην ἐπιγραφὴν σημεῖοι καὶ τὴν ἐξῆς ὀκτάστιχον Ἡρωελεγειακὴν, κειμένην ἄνωθεν τῆς μεσαίας πύλης τοῦ Ναοῦ, ἦς, πλὴν τοῦ μέτρου, ὡς ἀφουὸς καταμέμεφεται.

« Ἦτοι μὲν μέγαλοιο νεὸς ὁ Γεωργίου ἱὸς
Μάρτυρος εὐκλεῆος γήραϊ εἶκε πάρος.
Αὐτὰρ ἀνήθησας νέον ἐς κάλλος τόδε γ' ἔκειν
! ὣς χαρίεις ἰδέειν ἀγαθῶς, ἰδὲ μέγας
Ζήλω μὲν κλειτοῖο ἀγαθῶ Γρηγορίου
Εὐ πατριαρχοῦντος πέντε μετ' ἐσομένου.
Ἀδραῖς τ' οἱ δαπάναις ἰδὲ κλήρου ἀρχιθυτῶν,
Τῷ δ' ἄρα Παμμεδέων ὄλβια τοῖσι πόροι.»
α ω λ ς'.

Ἐπὶ τοῦ τόξου τῆς αὐτῆς περικαλλοῦς πύλης

(1) Τὴν εἰς σελίδα 330 τοῦ Α'. Τόμου τῶν Ἀτάκτων Κορναῖ παραπομπὴν νομίζομεν ὅπως ἀσκοπον· διότι δὲν πρόκειται περὶ τοῦ Κυρίου, ἢ Κυρός, ἢ Κύρος κτλ., ἀλλὰ περὶ τοῦ Δεσπότης· καὶ ὡφελε ν' ἀναφέρῃ μᾶλλον τὴν ἐν τῷ 440 στίχ. τοῦ Πτωχοδόμου σημειώσιν, τὴν ἐν σελ. 293 Τ. Α'. Ἀτάκτ.

(2) Τῆς λήθης ταύτης ἐπιγραφῆς ὡς περιέργου πιστὸν ἐπιγραφῶν λαβόντες ἰδιωχίως καταχωρίζομεν ἐν τῇ.

ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ, ἣν παρέδραμεν ὁ Συγγραφεὺς.

Μνήσθητι Κύριε τοῦ δοῦλου σου Κωνσταντίνου Καπουκεχαγιά τῆς Μολδοβλαχίας, οὗ τοῖς ἐξόδοις ἀνηγέρθη ἡ παροῦσα πύλη. ἔτει ΑΨΚ'.

Τρίτην δ' ἀναφέρει τὴν ἐξῆς ἐντὸς τοῦ Ναοῦ κειμένην, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παραστάδος τῷ διὰ τῆς μεσαίας πύλης εἰσόντι, ἄνωθεν τοῦ πρώτου ξύλου (ἢ στασειδίου), περὶ τῆς λιθοστρωτήσεως τοῦ ἐδάφους τῆς ἐκκλησίας τῷ 1720, πατριαρχοῦντος τοῦ ἐκ Πάτμου Ἱερεμίου τοῦ Γ'.

« Τὸ παρὸν ἐδάφος ἐστρώθη διὰ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου ἀρχόντος (Φω)τίου (;) Ἀθανασάκη Κιουρκτσήμπαση εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ, ἐν ἔτει ΑΨΚ'. ἐν μηνὶ Δεκεμβρίου γ' ».

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ νομίζομεν ἐσφαλμένην τὴν συμπλήρωσιν ΦΩ, καθότι πρὸς τὸ ἐναργῶς φαινόμενον τῆς λέξεως μέρος ΙΟΥ καὶ οὐχὶ ΤΙΟΥ ἀρμόζει μᾶλλον τὸ ΚΥΡ, ὅπως ἢ ΚΥΡ—ΙΟΥ, καὶ οὐχὶ ΦΩ, ὅπως ἢ ΦΩ—ΙΟΥ ἢ ΦΩΤΙΟΥ.

Πρὸς τὴν ἀριστερὰν δὲ ὑπόστασιν τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει εὐμέγεθες παγγάριον, καλλιτεχνικῶς ἐλεφαντοκόλλητον, πενταγώνιοις πετάλοις ἰδιοβύθιμω τε καὶ λίαν περιέργως συμμετρικοῖς, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐν χελωνίῳ ὀστέῳ ἐλεφαντογραφημένη ἐπιγραφὴ διαλαθοῦσα τὸν Συγγραφεῖα

Μαρουήλ νί-
ὸς Πέτρου ἐκ Κα-
στορίας ἀφοσι-
οῖ ἔτει αχξβ'.

Ἐν δὲ τοῖς ἐδαφίοις 13 — 15 λαμβάνων τὸν δόσιμον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἄνωθεν τῆς δεξιᾶς πύλης τοῦ Ναοῦ ἐξάγει πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ ὅτι « ἀκαταλόγιστα ἐπακολουθοῦσι καλὰ, ὅταν ἄνδρες συνετοὶ διαχειρίζονται τὰ δημόσια, οἷος ὑπῆρξεν ὁ Σεβασμιώτατος Ἱερεμίας ὁ Γ'. κλπ. (ἴδε ἐν σελ. 23 κ. ἔ.). »

Ἀκολουθῶς ἀναφέρει τὴν περὶ τὰ κράσπεδα τοῦ ἱεροῦ Ἀμβωνος ἐξάστιχον ἱαμβικὴν σαμβυκοκόλλητον ἢ ὀστρεογραφῆ ἐπιγραφὴν, φιλοτέχνης ἐξειργασμένην ἐπὶ μέλανος ἐδάφους ἐκ χελωνίου ὀστράκου (ἢ ἐμύδος, μπαγά) προσηρμοσμένου δι' ἀνθρωπάτης καὶ σκληροπάτης χρυσοκόλλας, ἥτις διὰ τῶν διαφανῶν τῆς ἐμύδος μερῶν διαλάμπει ζανθοφαῆς. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, κατὰ τὸν Συγγραφεῖα, ἐστὶ καινοπρεπῆς μὲν διὰ τὰς παραλείψεις καὶ μεταθέσεις, δυσνόητος δὲ διὰ τὰς ἐξ ἀμαθείας τοῦ ὀστρεογραφῆσαντος ἠνωρθογραφημένας λέξεις παραλειπομένης τῆς χρονολογίας, ἐξ ἧς καταδεικνύεται, ὅτι ὁ Ἀμβων ἐστὶ νεώτατος, κατασκευασθεὶς ἐν ἔτει 1703, ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Γαβριήλ τοῦ Γ'.

ἰδοῦ ἡ ἐπιγραφὴ κατὰ τὸν Συγγραφεῖα.

EN MINH
Αὐγούστῳ
Α. Ψ. Γ'.

« Ἄνω ἐς ὕψος τοῖς ἔχουσι καρδίας
Θειῶσαι ἔργα πιτνύονται ἐμφρόνως·
Καὶ γὰρ Γαβριήλ τοῦ Παναγιωτάτου
Γνώμη ἀρίστη ὦρα ὡς τευχθῆναι ἂν
Ἀλλὰ δαπάνη εὐσεβοῦς Ἰωάννου
Ἐρμηνέως δὲ τοῦ στολάρχου Ὀτμάνων. »
Διασκευάζει δὲ καὶ ἐρμηνεύει αὐτὴν ὡδὲ πως. « Εἰς »
« τοὺς ἔχοντας διευθυμένας (sic) τὰς καρδίας των »
« ἄνω εἰς τὰ ὕψη (πρὸς τὸν Θεὸν δηλ.), συμπί- »
« πτουςιν ἔργα νὰ πράξωσι θεῖα μετὰ φρονήσεως· »
« καθότι (ὡς βλέπομεν) ὁ Ἀμβων οὗτος κατε- »
« σκευάσθη κατὰ γνώμην μὲν (γνώμη) τοῦ Πανα- »
« γιωτάτου Γαβριήλ (ἀποφηναμένου καὶ εἰπόντος), »
« ὅτι δυνατὸν νὰ ἦνε καταλληλοτάτη ὦρα νὰ κα- »
« τασκευασθῆ ὁ Ἀμβων = (γνώμη μὲν τοῦ Πα- »
« ναγιωτάτου Γαβριήλ, ὡς εἶπ) ἂν ὦρα ἀρίστη »
« τευχθῆναι αὐτὸν τὸν Ἀμβων, ἀλλὰ δαπάνη »
« τοῦ εὐσεβοῦς Ἰωάννου, διερμηνέως δὲ τοῦ στο- »
« λάρχου τῶν Ὀθωμανῶν. »

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, κειμένην εἰς ὕψος μείζον 4 (4, 20) μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ ναοῦ, ἀντιγράφων ὁ φιλόμουσος Συγγραφεὺς ἀκροποδητὴ ἐπὶ στενῆς κλίμακος στηριζομένης ἐπὶ τοῦ κυλινδρικοῦ καὶ λίαν ὀλισθηροῦ ἄμβωνος, ἐν ἡλικίᾳ προβεβηκυῖα, ἐφ' ἱκανὸν χρόνον μετέωρος καὶ κινδυνεύων, ἐν ναῷ στερουμένῳ τοῦ ἀναγκαίου φωτός, ἀνέγνω ἡμαρτημένως ἐν μὲν τῷ β'. στίχῳ ἀντιγράφας 1) θεῖσαι διὰ ω ἀντὶ τοῦ ὑπάρχοντος θεῖσαι, τούτῃσι θεῖσατε διὰ τοῦ ο, ὕπερ κεῖται ἐσφαλμένως ἐν τῷ πρωτογράφῳ.—Τὸ ῥῆμα τοῦτο (ἄσχετον ὅπως πρὸς τὸ θεῖσαι ἐκ τοῦ θεῖον, θεῖαφιον) νομίζομεν παράγωγον ἐκ τοῦ Θεός, Ἰωνικῶς θεῖος, ἐξ οὗ θεῖω, θεῖω ὡς πνέω, πνέω κτλ. Ὁ δὲ Ἰωνικὸς τύπος ἐνταῦθα πρὸς εὐχερεστέραν τοῦ ἱαμβεῖου εὐδωσιν 2) γράψας πιτνύονται (τύπος τοῦ πίτνω καὶ πιτνέω = πίπτω, συμβαίνω, οὐ μόνον ἀσυνήθης, ἀλλ', εἰ μῆτι λανθάνει ἡμᾶς, καὶ ἀνύπαρκτος), ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὑπάρχοντος ποιπνύονται· ποιπνύω δὲ [πνέω] κατὰ λέξιν = ἀνασπίνω συχνὰ καὶ δυνατὰ, ἀσπμαίνω (καὶ κατὰ συνεκδοχὴν) σπεύδω ἢ ἀσχολοῦμαι εἰς τι μετὰ πολλῆς προθυμίας· ὅθεν ποιπνύω = θεράπων πρόθυμος· ἐν δὲ τῷ δ'. στίχῳ ἔγραψεν ἐν δυσὶ λέξεσιν ὦρα ὡς ἀντὶ τῆς ὑπαρχούσης μιᾶς καὶ μόνης ὥρας (διότι τὸ ἰῶτα τῆς διφθόγγου αἰ πλησιέστατα κείμενον, ἀλλὰ διακεκριμένως διισταμένον τοῦ ἐπομένου ο ἐξελείφθη, ὡς εἰκός, ὡς ἐν ὄλον ω). Ἀπὸ δὲ τῶν λέξεων γνώμη ἀρίστη καὶ

δαπάνη ἐλλείπουσι καὶ ἐν τῷ πρωτογράφῳ αἱ ὑπογεγραμμένοι κεραῖαι, ἵνα ὡς δοτικαί. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ πραγματικά. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἰῶτα τῆς ληκτικῆς διφθόγγου τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ ἀπαρεμφάτου τευχθῆναι ἔχει τεχνικὸν σχηματισμὸν ὁμοιάζοντα μᾶλλον τῷ Γ ἢ τῷ Ι, ὑποπτεύομεν, μήπως ὁ ὀστρεογράφος προσέθηκε μὲν τὸ Γ, ὡς εἶχεν ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ σχεδίῳ, παρέλειψε δὲ τὸ Ι τῆς διφθόγγου, ἢ μᾶλλον προσεκόλλησεν αὐτὸ ἐνθα οὐκ ἔδει, ἐν τέλει δηλ. τοῦ ἐν τῷ β'. στίχῳ ποιπνύοντα, τοῦθ' ὕπερ ἔπραξε προφανῶς καὶ ἐν τῇ λέξει μινῆ, μεταθεῖς ἐναλλάξ τὰ φωνήεντα Ι καὶ Η, ὥστε ὡφελε νὰ ἦναι ἐν τῷ δ'. στίχῳ τευχθῆναι γε ἂν = τευχθῆναι γ' ἂν.

Καὶ δὲν νομίζομεν ἀπίθανον, ὅτι ἔμπειρος μὲν περὶ τὴν τέχνην, ἀγράμματος δὲ σχεδὸν ὀστρεογράφος, κόψας καὶ περιλειάνας τὰ ὀστράκινα γράμματα, ὅσα ἡ ἐπιγραφὴ περιεῖχεν, ἐπεκόλλησε πρωθυστερῶς τινὰ τούτων, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες περὶ τῶν ἐν λέξει μινῆ Ι καὶ Η.

Τῆς ἐπιγραφῆς λοιπὸν ἐπακριβῶς ἐχούσης ὡδε ἐν ἱαμβικῷ τριμέτρῳ

EN MINH AT-
ΓΟΥΣΤΩ Α. Ψ. Γ.

« Ἄνω ἐς ὕψος τοῖς ἔχουσι καρδίας (1)
« Θεῖσαι ἔργα ποιπνύονται ἐμφρόνως.
« Καὶ γὰρ Γαβριήλ τοῦ Παναγιωτάτου.
« Γνώμη ἀρίστη ὦραῖος τευχθῆνα[ε] γ' ἂν.
« Ἀλλὰ δαπάνη εὐσεβοῦς Ἰωάννου
« Ἐρμηνέως δὲ τοῦ στολάρχου Ὀτμάνων »
ἡ ἐξήγησις αὐτῆς καθ' ἡμᾶς εἶπ ἂν τοιάδε τις, ὡς ἐκ τοῦ Ἀμβωνος, καίτοι οὐ κατὰ πάντα πείθουσα ἡμᾶς διὰ τὸ δυσερμηνευτὸν μορίων τινῶν, οἷον τοῦ ἂν, τοῦ ἀλλὰ (ἀδρά;), κλπ. Πρὸς τοὺς ἔχοντας καρδίας εὐσεβεῖς καὶ τῷ Θεῷ ἀφιερωμένας, ἐντέλλομαι, ἵνα πράξῃτε μετὰ φρονήσεως ἔργα ὅσον τάχος θεάρεστα· ἐπὶ τοιούτῳ δὲ σκοπῷ βεβαίως (τοῦ ἐντέλλεσθαι πράττειν ἀγαθὰ ἔργα ἢ ἀγαθοεργεῖν) ἔγωγε ὁ Ἀμβων κατεσκευάσθην ὡραῖος, γνώμη μὲν καὶ βουλήσει ἀρίστη τοῦ Παναγιωτάτου Γαβριήλ, δαπάνη δὲ τοῦ εὐσεβοῦς Ἰωάννου διερμηνέως, τοῦ στολάρχου τῶν Ὀθωμανῶν.

Τὸ νεότευκτον δὲ τοῦ Ἀμβωνος κατασκευασθέντος 618 ἔτη μετὰ τὸν Θρόνον (χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1085 κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἀρχαιοτέραν ἐπιγραφὴν), καταδεικνυσιν οὐ μόνον ἢ ἐν

(1) Ὁ στίχος οὗτος ἴσως ἐλήφθη ἀπὸ τῆς πρὸς φιλοπόνουσ ἀλφειτικῆς παραίνεσεως Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἐκ χειρογράφου οὕτως ἀρχομένου·

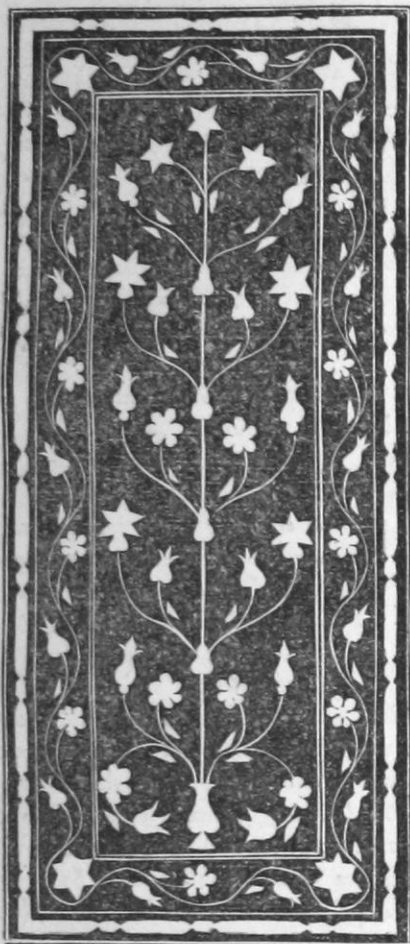
Ἄνω πτέρωσον πρὸς Θεὸν σου τὰς φρένας.
Βίον πόθησον ἔνθεν ἠγλαϊσμένον,
Γαίαν βαδίζων μὴ τὰ τῆς γαίας φρόνει.

† ΟΜΑΣΕΠΤΟΣΥΤΟΣ ΚΓΕ ΑΡΧΙΚΟΣΗΛΟΣ ΜΩΚΟΔΟΜΗΤΟ
 ΕΚΒΑΘΡΩΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΓΡΑΡΧΙΑΣ ΞΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΥΓΡΑΧΥ
 ΚΡΟΥΤΕΡΜΙΧ, ΑΛΩΜΑΣΙΜΕΝΚΑΛΑΝ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΩ
 ΧΡΤΑΜΩΝ, ΕΠΙΤΟΜΕΥΟΗΤΩΝ ΔΕ Κ' ΕΠΙΣΤΑΤΟΨΙΤΩΝ
 ΤΩΝ ΠΑΙΕΡΩΤΑΩΝ Η ΤΟ ΠΟΛΙΤΩΝ. ΜΚΟΜΔΥΣΚΥΡΠΙΣΙΣ,
 ΗΚΑΙΑΣ ΚΥΡ ΓΕΡΑΣΙΜΥ, ΧΑΚΗ ΔΟΗΟΣ ΚΥΡ ΠΡΘΕΝΙΟΥ,
 ΠΡΥΣΗΣ ΚΥΡ ΚΥΡΑΧΟΥ. ΒΑΡΗΣ ΚΥΡ ΚΑΛΗΝΙΚΥ :
 ΣΥΝΕΠΙΣΤΑΤΥΗ ΤΩΝ ΔΕ ΤΩΝ ΤΙΜΙΩΤΑΤΩΝ ΑΡΧΟΗΤΩΝ, ΞΤΕ
 ΜΕΓΑΛΕΚΚΗΣΙΑΡΧΥΚΥΡΩΝ Ξ ΠΙΝΥ, ΚΧΑΤΤΗΚΥΡΚΩΝ;
 ΤΑΤΙΝΥ ΠΡΩΝΙΚΑ ΠΙΚΕΧΑ ΠΑΥΚΡΟΒΑΧΙΑΣ. ΑΥΚ. ΔΕΚΕΜΒΡΥ. ΙΗ

Α' ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἔστιν ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐγγράφῳ, ἐν ᾧ φανερὸν ὅτι ἡ ἀνωτέρω φωνητικὴ ἀναγνώσιμος ἐστὶν ὡς ἑξῆς:

τῆ ἀνωτέρω ἐπιγραφῆ χρονολογία (1703), ἀλλὰ καὶ ἀπλῆ καὶ ἐπιπόλαιος παρατήρησις τῶν ἰσρῶν τούτων κειμηλίων, ἀσυγκρίτου διαφορᾶς ὑφισταμένης εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἐργασίας καὶ τὴν λεπτοουργίαν τῶν ὀστρεογραφημάτων καὶ ὀστρεοουργημάτων διότι ὁ Ἄμβων ἐκ καρυζύλου

Α'. τοῦ Ἄμβωνος.

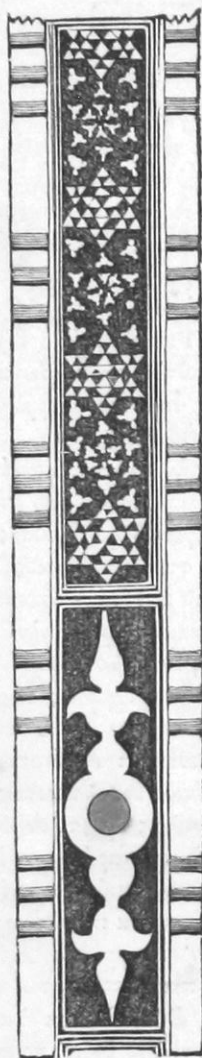
Πολλαχού τοῦ πονήματος ὁ Συγγρ. (§ 5, 6, δ', 16, 18, α.) ἀποκαλεῖ τὸν δεσποτικὸν Θρόνον ἐν γένει καὶ τοὺς ἐπ' αὐτοῦ δικεφάλους ἀετοὺς ἰδίως *σαμβυκτοκόλλητα* (σιντεφοκόλλητα). Ὄδου πάρεργον, ἢ κατὰ φιλολογικὴν παρέκβασιν λέγομεν, ὅτι τὴν λέξιν *σαμβυκτοκόλλητον* νομίζομεν ἐσφαλμένην, καθόσον παράγεται ἐκ τοῦ Σάμβυξ (ἦ) — κος (1) = Σαμβύκη (2), εἶδος μουσικοῦ ἐγχόρδου

(1) Περί τῶν λέξεων Ζάμυξ, Ζάμβυξ, καὶ Σάμβυξ ἰδ. Κ. Οἴκου. ἐν τῷ περὶ τῆς γνησ. προφορᾶς τῆς Ἑλλιν. γλώσσης σελ. 365 ἐν ὑποσημείωσει.

(2) Οὐ μόνον διάφορος κατὰ Σουΐδαν (ἐν λ.), ἀλλὰ καὶ πολλῶν μεταγενεστέρων τῆς *ιαμβύκης* (Ἀθίν. 15. σελ. 636. καὶ Παροιμ.)

κατεσκευασμένος φέρει ὀστρεοργῆ ποικίλα ἄνθη, ἔντεχνα μὲν, ὠραῖα καὶ πιθανά, ὑπολειπόμενα δὲ πολὺ τῆς λεπτοουργίας τῶν ἐν τῷ Θρόνῳ ἑλεφαντουργημάτων κατὰ τὰ παρατιθέμενα δείγματα ἀμφοτέρων.

Β'. τοῦ Θρόνου.

ὀργάνου ἐφευρεθέντος ὑπὸ Ἰβύκου τοῦ Ῥηγίνου, ἐν τριγώνου σχήματι ὁμοίου τῷ Τουρκικῷ *Σαρτούρι* ἢ τῷ *Αρπα*, ἐν ᾧ ἦδον τοὺς ἰάμβους, καὶ ὕπερ ἀναπολεῖ ἡμῖν τὸ περὶ τῆς χρυσοῦς εἰκόνας τοῦ Ναβουχοδονόσορος Γραφικόν. « Ὅταν δὲ ἀκούσητε σάλπιγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ παντὸς γένους μουσικῶν. » Τὰ δὲ ἐκ τοῦ Σάμβυξ παράγωγα, ὁ *σαμβύκης* ἢ *σαμβυκιστής*, *σαμβυκίστρια*, *σαμβυκίζω* κτλ. ὡς ἐκ ῥίζης ἐχού-

σης χαρακτῆρα χειλεοπρόφερτον εἰσὶν ἀλλότρια τῆς ἐνοίας τοῦ θαλασσίου κόγχου ἢ κογχύλης, Σλαβονιστὶ КОГОТЬ, διὸ καὶ προτιμῶμεν ἀντ' αὐτοῦ τὴν λέξιν *σανδυκοκόλλητα*, ἐκ τοῦ *σάνδυξ* (ἦ) — κος, εἶδος μεταλλικοῦ μίλτου (ἢ κάλχης), λέξις συγγενῆς τῷ *Σανδαράχη* ἢ *Σανδαράκη*, εἶδος ἐρυθροῦ μεταλλικοῦ (κιννάβαρος), κόκκινον ἀρσενικόν· κατὰ μὲν τὸν Ἀριστοτέλη ὕλη τις εἰς τροφήν τῶν μελισσῶν χρήσιμος, στερεωτέρα τοῦ μέλιτος, κατὰ δὲ τὸν Σουΐδαν, ἀπλῶς χροῶμα κόκκινον. Ὁ Κοραῆς σημειοῖ (1) « Ζάμβυξ καὶ Ζάμυξ, Δ. λιθάριον πολύτιμον, ἐξηγούμενον Γαλλιστὶ Nacre de perles, τὸ Τουρκοχουδαῖστὶ λεγόμενον *Σιντέφι*. Ὁ δὲ Ἡσύχιος « Σαβκατίδες, ὀστράκινα ζώδια. » Τὰ ζώδια σημαίνουσιν ἴσως τὰ ἀπὸ σιντεφίου κατασκευαζόμενα ἀγαλμάτια· καὶ ἀλλαγῆ « Σάνδυξ = δένδρον θημνώδες. . . καὶ ἡ κιβωτός » τὸ τῶν Λατίνων Aica, τὸ Ἰταλικὸν cassela ὑποκοριστικὸν τοῦ cassa. Ἐκ τοῦ *σάνδυξ* ἄρα προφανῶς παράγεται καὶ τὸ *σενδούκιον* ἢ *σαντούκιον*, καὶ ὅχι ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ *Σαντούκ*. . . Σινδουρά ἢ Σινδουρά ὀνομάζεται τὸ κιννάβαρι εἰς τὸ Σανσκριτικὸν ἰδίωμα· λέξις τῆς αὐτῆς θεματικῆς ῥίζης καὶ τὴν αὐτὴν ἢ ἀνάλογον ταύτη σημασίαν ἔχουσα. Τοῦ *σάνδυξ* δὲ τὴν ῥίζαν (ἐν τῇ σημασίᾳ οὐχὶ τοῦ κιβωτός, ἀλλὰ τοῦ κάλχη ἢ κόγχη) ἀλλαγῆ ζητητέον.

Ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ ἀλιεύοντες ἐπορίζοντο τὴν μαργαριτοφόρον κόγχην (2) οἱ ἄρχαιοι, ἐκείθεν ἄρα δικαιούμεθα νὰ ζητήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ὄνομα. Καὶ τῷ ὄντι ἐν τῷ *اخترکیر* Λεξικῷ ἢ *μεγάλῳ* Ἐτυμολογικῷ εὑρηται ἡ λέξις *صدف* = *sadafet* = *σανταφέτ* = *indjou-ghuabi* τοῦτ. ἀγγεῖον μαργαριτῶν. Παρ' Ἀραβῶν δὲ εὑρηται ἡ ῥίζα *صدف* = *sadafa* (σάνταφα) = ἔκλινεν, ἀπέφυγε· καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς παράγωγον *صدف* = *sadafou* (σάνταφουμ)

ἐνικόν, *sadafoun* πληθ. = *Concha pec. margaritifera* = κόγχη κατ' ἐξοχὴν ἢ μαργαριτοφόρος.

Ἐξ ἀμφοτέρων λοιπὸν τῶν γλωσσῶν τούτων παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ χαρακτῆρ τῆς ῥίζης τῶν

(1) Ἀτάκτ. τόμ. Α'. σ. 77. — Δ'. 494. — Ε'. σελ. 83.

(2) Ἡ κόγχη αὕτη καλουμένη τὸ πάλαι μὲν *Κόγχος* καὶ *Μύτ(ε)λος* (μύαξ = μύδιον), οὗ τὸ ἐδώδιμον εἶδος γινώσκουμεν, κατὰ δὲ τοὺς μέσους αἰῶνας *Βέρβερι* καὶ *Πεννικῆ*, ἢ *ὄστρεα*, ἢ *ὄστρακόδεσμα*, κοινῶς ὀστρεΐδια, ἢ *κογχύλια*, περιέχει οὐ μόνον τοὺς μαργαρίτας, ἢ *μαργαρίδας*, ἢ *μαργαριτίδας*, ἢ ὀρθότους, ὡς ὀνομάζον αὐτοὺς ἐπὶ Εὐσταθίου, κατὰ μετωνυμίαν ἐκ τοῦ ὀστρείου, ἀλλὰ καὶ τὸ *μάργαρον*, τὴν νῦν κοινῶς *μαργαριταρῆρρίξαν*, οὐσίαν *σκληρὰν*, *λείαν*, *λευκὴν*, μετ' ἀντανακλίσεων *ἰριδοειδῶν*, *τουρκ. σιντέφι*, ἢ *σαδέφι*, ἢ *σιντέφι*, ἢ *σιντέφι*. ὄρα Φωτ. Κωδ. ΞΓ'. καὶ Πλίν. Π', δ', καὶ Φλοστρ. β' Ἀπολλ. Γ', γγ' καὶ γδ'.

λέξεων *sadafet* (σανταφέτ) καὶ *sadafa* (σάνταφα) ἐτράπη εἰς *νδ*, καὶ ἐξελληνίσθη ἢ κατάληξις πρὸς εὐχερῆ σχηματισμὸν, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἐν πολλαῖς ἐτέραις ξέναις λέξεσι, καὶ οὕτως ἐπλάσθη ἢ λέξις *σάνδυξ*. Ἄλλως τε *σάνδυξ* (διὰ τοῦ δ πάντοτε) ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ κιβωτός ὑπερφαίνει σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν μαργαριτοφόρον κόγχην, ἐξ ἧς ἀπολαμβάνομεν τὴν περὶ ἧς πρόκειται *σκληρὰν*, *μαργαίρουσαν* ἢ *ἀργυρίζουσαν* οὐσίαν (τὸ *σιντέφι*), καθόσον ἐν ἀμφοτέροις (τῇ κόγχῃ καὶ τῇ κιβωτῷ) ἐνυπάρχει ἡ ἰδέα, εἰ μὲν οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχικοῦ σχήματος, τῆς κοιλότητος ὅμως βεβαίως καὶ τῆς περιεκτικότητος. Καὶ ταῦτα μὲν, παρεμβατικώτερον ἴσως τοῦ δέοντος, περὶ τοῦ κατὰ τὸν Συγγραφέα *σαμβυκτοκόλλητου* Πατριαρχικοῦ Θρόνου.

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἄλλως ἔχει, διότι οὔτε ὁ Θρόνος, οὔτε οἱ ἐν αὐτῷ δικεφάλοι ἀετοὶ εἰσὶ *σαμβυκτινοὶ*, *σανδυκοκόλλητοι*, ἢ *ὀστρεογραφεῖς* ἢ *σιντεφῆνοι* (τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀλαμποῦς καὶ ἀστίλπνου αὐτῶν τοῖς πᾶσι κατάδηλον), ἀλλ' ἐλεφάντινοι ἢ ἐλεφαντουργεῖς, καὶ μόνον ἢ πρόσθετος μεταγενεστέρων τοῦ Δημητράσκου ἐπιγραφῆ ἐστὶν ὀστρεογραφῆς, ὡς ἐστὶ καὶ ὁ Ἄμβων, καὶ μικροσκοπικάτινα καὶ λίαν εὐάριθμα τεμάχια ὀστρέων, ὧν τὴν ὑπαρξίν δικαίως οὐδ' ὑπετόπασεν ὁ Συγγραφεὺς· διότι ἀπειροκάλως βερονικωμένα, ἀστίλπινα καὶ ἀμαυρὰ ὄντα, ἕκτασιν δ' ἔχοντα μόλις τοῦ τρίτου τῆς κεφαλῆς μικρᾶς καρφίδος, εὐχερῶς διεκφεύγουσι τὴν προσοχὴν τοῦ παρατηρητοῦ, ὡς καὶ τὰ ἐκ μολύβδου καὶ ἐξ ἐρυθροβαφῶν ζυγαριῶν τριγωνικά καὶ περιέργως πᾶν καὶ λεπτοουργικῶς ἀλλήλοισ ἡρμοσμένα γραμμοειδῆ ποικίλιματτα. Ὅτι μὲν οὐ μόνον ἐκ τῶν *σαφειστάτων* τὴν χρονολογίαν φερουσῶν ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἀποδείκνυται ἡλίως φανώτερον, ὅτι καὶ Ἄμβων καὶ Θρόνος εἰσὶ πολλῶν μεταγενεστέρων τοῦ θείου Χρυσοστόμου, περὶ τούτου ὀρθότατα ἀποφαίνεται ὁ Συγγραφεὺς, καὶ δι' ἱστορικῶν ἀποδείξεων αἶρει πᾶσαν τυχὸν ἀμφισβήτησιν, οἰκοθεν ἄλλως τε καταστρεφομένης τῆς μυθώδους καὶ ὄλως ἀνυποστάτου παραδόσεως, ὅτι δῆθεν τουτονὶ τὸν Θρόνον ἐκόσμηε ποτὲ ὁ θεὸς τῆς Ἐκκλησίας φωστήρ, καὶ ἀπὸ τουτουὶ τοῦ Ἄμβωνος διέχεεν ὁ χρυσορῥόας τοὺς μελιρῥότους ποταμοὺς τῆς σοφίας. Ἀπορον δ' ἐστὶν ἀληθῶς καὶ λυπηρὸν ἅμα, πῶς οὐδεὶς πω τῶν κατὰ καιροὺς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις λογίων δὲν συνέγραψέ τι ἰδίως καὶ ἐκτάδην περὶ τῶν ἐν λόγῳ ἰσρῶν σκευῶν.

Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς ἰδέας, ὅτι ὁ Θρόνος μεταγενεστέρων ἐστὶ τοῦ θείου Χρυσοστόμου 700 (;) περίπου ἔτη, δύο κυριωτέρως ἀποδείξεις φέ-

ρει ὁ Συγγραφεὺς α) τοὺς ἐπὶ τῶν δύο τοῦ Θρόνου στηλῶν ἕξ μικροὺς ἐλεφαντίνους ἑσπεμμένους δικεφάλους ἀετοὺς ἰσομεγέθεις τῷ παρατιθεμένῳ δείγματι· καθόσον ὁ δικεφάλος ἀετὸς ἤρξατο

νά χρησιμεύη ὡς αὐτοκρατορικὸν ἔμβλημα μετὰ τὸν Ἰ. αἰῶνα, πρὸ αὐτοῦ δὲ ἦν ἐν χρήσει ὁ μονοκέφαλος ἀετὸς ἢ ὁ σταυρὸς μόνον· καὶ β) τὴν ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου διαζώματος αὐτοῦ ἐπιγραφὴν. Ἐφεξῆς ἐξηγεῖται ἱκανὰ περὶ ἀετοῦ, λέγων ὅτι ὁ μονοκέφαλος ἀετὸς ἦν παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησιν ἱερός τοῦ Διὸς (1), τιθέμενος ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τῶν εἰς τὴν θεότητα ταύτην ἀφιερωμένων ναῶν· παρὰ δὲ τοῖς Πέρσiais, κατὰ διπλὴν μαρτυρίαν τοῦ Ξενοφῶντος (Κύρ. Παιδ. Ζ'. α. καὶ Κύρ. Αναβ. Α. Ἰ. 12), χρησίμος ἦν ὡς στρατιωτικὴ καὶ βασιλικὴ σημαία· ἐκ τούτων δὲ εἰκάζει, ὅτι παρέλαθον αὐτὸν εἰς τοὺς λεγεῶνας αὐτῶν ὡς στρατιωτικὸν

σημα οἱ Ῥωμαῖοι, πρότερον μὲν ἀδιαφόρως μεταχειριζόμενοι ἢ ἀετὸν, ἢ λύκον, ἢ λεοπάρδαλιν, ἢ μινώταυρον, ἢ ἵππον· ἐπὶ δὲ τῆς β'. ὑπατείας τοῦ Μαρίου (87 Π. Χ.) ἀποκλειστικῶς μόνον τὸν μονοκέφαλον ἀετὸν παραδεχθέντες χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ἢ χαλκοῦν ἐπὶ δόρατος, ἀναπεπταμένας ἔχοντα τὰς πτέρυγας, ἢ ἄνευ συμβόλου τινός, ἢ κρατοῦντα ἐν τοῖς ὄνυξι κεραυνόν, καὶ καθήμενον ἐντὸς ὀρθίου στεφάνου δάφνης· ἐν γένει δὲ ζωγραφούμενος ἐπὶ τῶν σημαιῶν, ἢ καὶ χρυσοκεντούμενος καὶ πολυτίμοις λίθοις κοσμούμενος, ἐφέρετο ὑπὸ τῶν σημαιοφόρων ἐν ταῖς στρατείαις πρὸ τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ ἰδίως πρὸ τῶν Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, κ. ἔ. Ἡ δὲ τοιαύτη σημαία ἐκαλεῖτο *Labarum* (*Labarum*) οἰονεὶ *Lafuror*, ὡς ἐτυμολογεῖ ὁ Σαψάλ εἰς τὸ Λατινο-Γαλλικὸν λεξικὸν αὐτοῦ ἐν λέξει *Labarum* = σημα (σημαία) ληφθὲν ἀπὸ τῶν πολεμίων καὶ φερόμενον ὡς σκύλον ἢ μαρτύριον ἀνδραγαθίας. Ἦν δὲ τὸ Λάβαρον δόρυ ἔχον ἐπὶ κορυφῆς ὀριζόν-

(1) Περὶ ἀετοῦ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον πλείστας ὄσας παροιμίας ἐκ τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ ἰδιότητων ἀρνούμενοι αὐτὰς· οἷον « ἀετὸς εἰς θήραν. — ἀετὸς μῖας οὐ θηρεύει. — ἀετὸς ἐν νεφέλαις. — ἀετὸν κορώνη ἐρεσγέλει. — ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκει. — ἀετὸς θρίπας ὄρα. — λύκος ἀετὸν φεύγει. — ὁ πῦρ τῶν οὐκ ἀετιδία (ἐλέγχει). — πτερόν ἀετοῦ πτεροῖς ἄλλων μὲν γνύει. — Ζεὺς ἀετὸν εἴλετο κλπ. » Ἰδ. *Paroemiographi graeci* Gottingae 1839. Τόμ. Α'. καὶ Β'.

τιον κεραίαν, ἀφ' ἧς ἐξηρτάτο πορφυροῦν τετράγωνον ὑφασμα, ἔχον ἐν τῷ μέσῳ χρυσοῦφαντον ἢ ἐξωγραφημένον μονοκέφαλον ἀετὸν. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ὡς γνωστόν, πολεμῶν πρὸς τὸν Μαξέντιον, (312 μ. Χ.), εἶδεν ἐν τῷ σερεώματι τὸ Λάβαρον ἔχον ἀντὶ ἀετοῦ τὸν σταυρὸν μετὰ τῆς ῥήτρας « *Kωνσταντῖνε, ἐν τούτῳ ῥίκα* » καὶ ἔκτοτε ἀντικατέστησεν ἐπὶ τοῦ Λαβάρου τὸν σταυ-

ρὸν ἀντὶ τοῦ ἀετοῦ, ἢ τὸ μονόγραμμα

σημαίνον τὸ, Ἰησοῦς Χριστός. Φαίνεται δέ, ὅτι ἐπὶ Ἰουλιανοῦ ἀφελομένου τὸν σταυρὸν ἐκ τῶν Λαβάρων, ἀντισηχθῆ ὁ μονοκέφαλος ἀετὸς διατηρηθεὶς μέχρι τῶν Κομνηνῶν.

Ἀναφέρει ἔπειτα ἱστορικῶς ὁ Συγγραφεὺς περὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν παρασήμων τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Μοσχοβίας, ὡς καταγομένων ἐκ τῶν Βυζαντινῶν, καὶ φερόντων κατ' ἀρχὰς τὸν μονοκέφαλον ἀετὸν ἀντικατασταθέντα ὑπὸ τοῦ δικεφάλου ἐν μὲν τῇ Γερμανίᾳ τῷ 1304 ἐπὶ Καρόλου Δ', ἐν δὲ τῇ Μοσχοβίᾳ τῷ 1472 ἐπὶ τοῦ Μεγάλου πρίγγιπος Ἰωάννου τοῦ Βασιλείου. Ἐξιστορεῖ δ' ὁμοίως, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (βασιλεύσας τῷ 530) ἔφερον ἐπὶ τῆς ἐφεστρίδος αὐτοῦ μονοκεφάλους ἀετοῦς, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Πακλιολόγος (βασιλ. τῷ 1260—1282) ἔφερε καὶ κεχρυσωμένους τὴν κεφαλὴν, καὶ ὅτι τοιοῦτοι σώζονται ἔτι καὶ νῦν ἐνταῦθα, εἰς μὲν ἐν τῷ ἐπὶ τὰ δεξιὰ τοῦ ἐξερχομένου τοίχῳ τῆς πύλης τοῦ Ῥωμανοῦ (Τὸπκαποῦ), ἀναπεπταμέναις ταῖς πτέρυξι, καὶ ἀποκεκομμένῳ τῷ λαίμῳ, τέσσαρες δὲ ἐν ταῖς γωνίαις τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ κιονοκράνου τῆς στήλης τοῦ Μιρκιανοῦ. (ἔπεται ἡ συνέχεια).

EM. ΙΩΑΝΝΙΑΗΣ.

ΤΙ ΤΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ Δ'.

(*Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΚΒ' συνεδριάσει.*)

42. Ἐν τῇ Γ'. προσλαλιᾷ προηγούμενον μὲν τὸν λόγον τῆς ἑρμηνείας τῶν γραμμάτων τοῦ Ἄλφαβήτου μέχρι τοῦ Θ, ἀνεβάλομεν δὲ τὴν ἀκολουθίαν διὰ τινὰ περιστάσιν. Ἦδη οὖν ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ Ἰῶτα.

Ἰῶδ. Ὁ Ἰερώνυμος ἑρμηνεύει ἀρχήν· ἀλλὰ τοιαύτη σημασία τοῦ Ἰῶδ λείπει παντελῶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἀρμονικῶν γλωσσῶν ἐν τῇ συρικῇ μόνῃ ἐσώθη ἢ ῥίζα *ܝܘܐ* σημαίνουσα νέον ἢ παιδίον

puerum (Καστέλλη ἐν λέξ.), ἀλλὰ περὶ τούτου ἐκτάκην ἐν τῇ Ε'. προσλαλιᾷ ἐν τῷ γράμματι.

43. *Κάφ Κ.* ܟ ܟάππα, ἢ κατ' Ἀραβίους ܟ ܟέφ.

Ὁ Ἰερώνυμος ἑρμηνεύει χεῖρα, οὐ πάνυ πόρρω ἀκριβεῖας, εἰ καὶ ἡ λέξις σημαίνει κυρίως *ταλάμη*· ἐν δὲ τοῖς ἀναγινωσκομένοις ἱερογλυφικοῖς εὐρέθη ὑποτυπούμενον δυσὶ παλάμαις τεθειμένον

δύο ὠλεων οὕτω *ܟܟ*. Ἡ δὲ ῥίζα *ܟܟ* ἢ

ΚΠ σημαίνει κατὰ λέξιν τὸ *labēin*, κατασχεῖν συσφίγγοντα, τὸ κάμπτεσθαι περὶ τι, τὸ περιπτύσσεσθαι, ἀλλ' ἅμα σημαίνει καὶ τὸ ὀρέγειν τὰς χεῖρας ἐπὶ βοήθειά καὶ ἐπὶ τῷ αἰτήσασθαι ἐλεημοσύνην κτλ., ῥίζα συγγενῆς πῶς τῆς τε Ἑλληνικῆς Κάπτω, καὶ τῆς Λατινικῆς *capio*, καὶ τῆς κοινῆς αὐτῆς Ἰταλικῆς *capio*, σημαίνουσης τὴν παρ' ἡμῖν λεγομένην *θηλιάν* κτλ. Ὅτι δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀραβίοις ἔθνεσι πολλὰ εἰσι πρὸς τοὺς νέους προτροπαὶ εἰς παιδείαν, μαρτυροῦσι μὲν πάντα τὰ ἠθικὰ τῶν ἀνατολικῶν συγγράμματα, ἔχομεν δὲ καὶ ἡμεῖς πρόχειρα τὰ τε ἐκ τῶν Περσικῶν τοῦ Σολομῶντος καὶ τῆς Σοφίας αὐτοῦ, καὶ δὴ καὶ τὰ τοῦ Σεράχ, οἷον « *Ἐκ νεότητός σου ἐπίλεξι παιδείαν* », καὶ « *Ἐπιλαβοῦ ἑμῆς παιδείας, μὴ ἀφῆς* ». κτλ.

44. *Λάμεδ* ἢ λάμβδα τὸ μάθειν, τὸ παιδεύθηναι· διὸ τὸ τοῦ Ἰερωνύμου *disciplina* ἔχει καλῶς, ἀλλ' οὐκ οἶδα πόθεν ἔχει λαβῶν τὴν σημασίαν τῆς καρδίας *cordis*, ἥτις ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἀρμονικῶν γλωσσῶν ἀπαντάται· ἐν ἀπάσαις γὰρ ἡ σημασία σρέφεται περὶ τὸ παιδεύεσθαι, ἐν δὲ τῇ Αἰθιοπικῇ μόνῃ ἔχει καὶ τὸ ἐθισθῆναι οὐ πόρρω τῆς ἀρχικῆς σημασίας.

45. *Μέμ* ἢ κατ' Ἀραβίους *Μίμ*, ὅπερ Ἑβραϊκοῖς γράμμασι γραφόμενον *ממ*, καὶ ἀναγινωσκόμενον ἢ τῷ Πατάχῳ τύπος δυνικός, ἢ καὶ ἄνευ αὐτοῦ ὡς πληθυντικός, σημαίνει *ἕδωρ ῥέον*· ἀραβιστὶ *عج*, ὅθεν ἐκ μεταφορᾶς τὸ ταχύ, τὸ εὐκόλον

δηλοῦται ἱερογλυφικῶς· ἄπασαι γὰρ αἱ μεταφοραὶ εἰσὶν εἰκονικαὶ παραστάσεις, ὅπερ ἐστὶν ἱερογλυφικῶς πῶς ἐκφράζεσθαι· « *τρέχει ἢ γλῶσσά του ὡς νερόν* » « *τὸ λέγει ἀπὸ στήθους ὡς νερόν* » καὶ τὸ τουρκικὸν *سوی-یاور*, οὕτω καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ δηλοῦσιν ἱερογλυφικῶς πῶς τὴν εὐκολίαν διὰ τοῦ *comme un ver d'eau*. Ὁ Ἰερώνυμος, ὡς εἶδομεν, ἑρμηνεύει *ex ipsis ex autōn toutōn*, οἰονεὶ ἦν *فلا ينظر الانسان م حلو*, ἢ ὡς γράφεται ἐν τῷ « *ἀλλὰ γὰρ θεωρηθῆτω ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τίνος ἐπλάσθη* ». Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ τοῦ *میم* ἢ *میم* ἑρμηνεύεται ἐκ τῆς φωνῆς, ὡς ἠρμηνεύσεν ἀνωτέρω καὶ τὸ *γ* ἢ Βαῦ, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ γράμματος, ὅπερ ἀπᾶδει ὀλοτελῶς τῇ

ἡμετέρᾳ γνώμῃ καὶ ἐπιβολῇ, ὡς ἐν τῇ ἐπομένῃ Ε'. προσκλιῖται φανερόν γενήσεται.

Ὡστε ἀπὸ Ἰὼδ ἕως τοῦ Μίμ, ἢ Ι. Κ. Α. Μ., ποιῶντες ἕνα λόγον αὐτοτελή, ἐρμηνεύομεν κατὰ τὰς προεκτεθείσας σημασίας τῶν ὀνομάτων, παῖς λαμβάνει παιδείαν εὐκόλως, ἢ παῖς δραττέσθω ἢ αἰτεῖται παιδείαν ταχέως, ἢ καὶ νοθετικῶς Παῖ δραττο παιδείας ταχέως, ἄπερ ἅπαντα ἀποδιδοῦσι τὸ αὐτὸ νόημα.

46. Νουῖν, Σάμεχ, Οῖν, ἡρμηνεύθησαν ἐν τῇ Γ'. προσκλιῖται κατὰ λέξιν «ὁ ἰχθὺς εὐποιεῖ τὸν ὀφθαλμόν».

47. Πέ, ἢ καὶ ἑβραϊστὶ Πισμαίνει στόμα, ὡς ἡρμηνεύσε καὶ ὁ ἱερώνυμος.

48. τ. Σάδ· ἐν τῇ ἑβραϊκῇ διὰ τοῦ Βαῦ 𐤃𐤁, ἐν δὲ τῇ ἀραβικῇ διὰ τοῦ صيد καὶ صاد σημαίνει ἀρχικῶς κυνηγόν ἢ κυνήγιον venationem (Καστέλ.) καὶ ζωργεῖαν ἢ τὸ ἀγρεύειν, ἐκ μεταφορᾶς δὲ καὶ ἐνέδρα, δόλιον, insidiam (Καστέλ.).

49. Κάφ, ἢ κάλλιον Κώφ ἢ Κόπλα σημαίνει κατὰ λέξιν ὀπήρ κυκλωτερή, περιοχὴν, marginem rotundum ὅθεν λέγεται καὶ ὁ γῦρος τοῦ ὠτός, καὶ ἐπομένως ὁ γῦρος τοῦ στόματος, ἦτοι τὸ στόμα αὐτό, οἷα ὅπῃ τις ὁ ἱερώνυμος ἐρμηνεύει φωνησιν, οὐκ οἶδα πόθεν.

50. Ρέος καὶ ἀραβιστὶ رءس σημαίνει κεφαλήν, ὡς ἡρμηνεύσε καὶ ὁ ἱερώνυμος.

51. Σιν ἢ σιν ἀντιστοιχοῦν τῷ Ξ. ὁ ἱερώνυμος ἡρμηνεύσεν ὀδόντας· καὶ τῷ ὄντι ἡ ρίζα 𐤃𐤍 ἢ 𐤃𐤍 σημαίνει ὀδόντα, ἐξ οὗ καὶ ἡμεῖς ἠδυνάμεθα ἐλλαβεῖν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ καθαπτικοῦ καὶ βλαβεροῦ, ἀλλ' εἰς τὴν φορὰν ἀπάσης τῆς ἡμετέρας ἐρμηνείας ἤραρε καθ' ἡμᾶς τὸ ἐκ τοῦ 𐤍𐤍 τὸ σημαίνον αἰσχος, ἀτιμίαν, ὕβριν καθαπτικὴν καὶ τὰ παρόμοια. Ἄλλως τε αἱ ρίζαι ταυτίζονται, ἢ μὲν πρώτη οὖσα φυσικῇ, ἢ δὲ τῆς αὐτῆς ρίζης μεταφορικῇ ἔκφρασις.

Συναπτομένων τοίνυν τῶν ἀπὸ Π ἕως Ξ γραμμάτων, οἷον Π. 𐤍. 𐤍. 𐤍. Ξ., κατὰ τὰς προεκτεθείσας ἐρμηνείας καὶ ἐκδογὰς τῶν ὀνομάτων τῶν πέντε τούτων στοιχείων, ἐξάγομεν νόημα, «στόμα δόλιον ὀπῆ κεφαλῆς ἀτιμος, ἢ βλαβερά». Γνωρίζομεν δὲ ὅσος περὶ στόματος δολίου λόγος γίνεται ἐν ταῖς Βίβλοις τῶν Ἑβραίων, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς ἠθικαῖς, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Ψαλμοῖς.

52. Ταῦ, ὁ ἱερώνυμος ἐρμηνεύει σημεῖα· ἡμεῖς οὐ πόρρω τούτου ἡρμηνεύσαμεν τέρμα ἢ τέλος, ὅπερ σημαίνει ἀρχικῶς τὸ Ταῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ σημεῖα οὐ ξενίζει· τὰ γὰρ τέρματα ἢ ὄρια ποιά τινα σημεῖα εἰσὶν ἡμῖν δὲ τὸ Ταῦ οὐκ ἐν συντάξει τοῦ

ἡγηθέντος λόγου, ἀλλ' αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τέτακται. Δῆλον γὰρ ὅτι οἱ ἀνατολικοί, ὡς καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀρχαῖοι, γράφουσι πάντοτε τό, τέλος· 𐤃𐤍 ἢ 𐤃𐤍 διὸ τὸ Ταῦ ἐνταῦθα καθ' ἡμᾶς ἀναγγέλλει τὸ τέλος τῆς σειρᾶς ἢ τὸ τέρμα.

53. Ἄπας ὁ λόγος τοῦ ἱεροῦ πατρὸς ἱερωνύμου, συνελόντι εἰπεῖν, ἀπαρέσκει ὡς σκοτεινὸς καὶ μικροῦ δεῖν ἀσήμαντος, ἰδίως δὲ ἡ ἐσχάτη αὐτῆ φράσις· Φώνησις κεφαλῆς ὀδόντων σημεῖα· ὁ νοῦν νοεῖται! διὸ κάκεινος, ὡς ἐν τῇ προηγηθείσῃ προσκλιῖται εἶδομεν, ἠνάγκασται ἵνα διέλθῃ διὰ σκοτεινῆς ἀτραποῦ τῆς Ἀλληγορίας, καί, νῆ τὴν ἀλήθειαν, λίαν λαθυρινθώδους καὶ ὀλισθηρᾶς.

54. Ἀνάκεφαλοιοῦντες τοίνυν τὴν ὀλικὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀλφαβητικῶν ὀνομάτων εὐρίσκομεν προτρεπτικὴν συμβουλὴν εἰς τὸν ἀρχόμενον μανθάνειν, ὅπως γυμνάσῃ ἑαυτὸν (ἢ γένηται ἐν ἔξει) εἰς ταύτην τὴν ἐστολισμένην γραμματικῆν σειρὰν, ἣτις ἐστὶ καλὴ εἰσαγωγὴ, συμπληρουμένη ἐκ σχηματικῶν τινῶν δηλούντων· Γύμνασον σεαυτὸν—εἰς τὸν στίχον ἢ τὴν σειρὰν ταύτην, — (οὖσαν) καλήν—εἰσοδοῦ—ἐστὶ (δ' αὐτῆ) ὀβελός—ἐστολισμένος—σημεῖοις (διαγνωστικοῖς)—περιάπτου ἐπὶ τὸ σημαίνει ἢ δηλοῦν—παῖς αἰτεῖται ἢ περιπτυσσέσθω—παιδείαν—ταχέως.— (ἢ καὶ παῖς λαμβάνει παιδείαν εὐχερῶς)—ἰχθὺς—εὐποιεῖ—τὸν ὀφθαλμόν.—στόμα—δόλιον—ὀπῆ—κεφαλῆς—ἀτιμος (ἢ σιτικῆ)—τέλος.—

55. Πολλοὶ δ' εἰσὶν οἱ λόγοι οἱ πείθοντες ἡμᾶς ἡγεῖσθαι καὶ πιστεῦναι, ὅτι ἐστὶ νόημά τι κεκρυμμένον ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ὀνομάτων τῶν γραμμάτων· ἀ) διότι, ὡς προείπομέν τε, καὶ πρὸ ἡμῶν διείδον πολλοί, ἕκαστον αὐτῶν πασιδῆλως ἔχει σημασίαν τινὰ ἐν τῇ Ἑβραϊδί, ἢ καὶ ἐν ταῖς συγγενέσι γλώσσαις ἦτοι ταῖς ἀραβιστικαῖς· β.) διότι εἰ καὶ τινα τῶν ὀνομάτων κατὰ τὴν σημερινὴν προφορὰν δοκοῦσι κολοβὰ εἰς τὸ ποιεῖν σύνταξιν κατὰ πάντας τοὺς γραμματικούς κανόνας, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κολοβώσει αὐτῶν, ἢ ἐσχον μεταβαίνοντα ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἀπὸ ἰδιώματος εἰς ἰδιώμα, ἀπὸ γλώσσης εἰς γλώσσαν καὶ ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, ἢ ἄλλαξαν καὶ φθόγγον καὶ φωνησιν καὶ δύναμιν· οὕτω, παραδείγματος χάριν, τὸ Ἑλληνικὸν Ἀλφάβητον προδήλως ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ, ἢ, ὡς λέγουσιν, ἐκ τοῦ Φοινικικοῦ προελθόν, οὐκέτι ἔχει τοὺς αὐτοὺς ἦχους ἢ φθόγγους, οὔτε τὸ γ, οὔτε τὸ δ, οὔτε τὸ ε, οὔτε τὸ η, καὶ καθεξῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ φωνὴ ἢ ἄλλαξε παντάπασι, οἷον ἐν τῷ 𐤍 εἰς ο, ἄλλα πάλιν ἐκολοβώθησαν τὸ ὄνομα, οἷον τὸ μ, ν, ἐκ τοῦ μίμ καὶ νοῦν, ἔτερα ἀνεγράμματισθησαν, οἷον τὸ σ. ἀριδῆλως γὰρ

τὸ Σίγμα ἐστὶν ἀναγράμματισμός τοῦ Σά-ΜεX· γενομένου μέσου γράμματος τοῦ δασέος καὶ ὑπερπηθήσαντος τὸ M. ἕτερα δὲ τέλος ἐξέλληνισθησάν πως, οἷον τὸ λάμδα ἐτράπη εἰς εὐηχότερον λάμβδα. Καὶ μέντοι καὶ ἐν αὐτῇ αὐτῶν τῇ κολοβώσει ἰσχυσαν ἀποδοῦναι ἡμῖν λόγον ἀκραιφνῆ ἐν τινι ἀραβιστικῷ γλωσσῆματι· καὶ οὐδ' ἂν εὖροις ἐν ἑτέρᾳ γλώσσῃ νόημα προσαρμοζόμενον εἰς ταῦτα τοῦ Ἀλφάβητου τὰ ὀνόματα καθ' ἕκαστα, ἢ ἐξαγομένην ἐκ τῆς σειρᾶς αὐτῶν ἔνοιαν τινα ἀκραιφνῆ, πιθανὴν καὶ ὁμόλογον, ἣτις μέχρι τῆς σήμερον ἀπόρρητος διαμείνασα πολὺν τάραχον ἐνέβαλεν εἰς τὰς ψυχὰς σοφῶν τινῶν, μὴ εὐρισκόντων μὲν τὰξιν τινὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ μὴ δυναμένων πιστεῦσαι, ὅτι ὁ σοφὸς εὐρετῆς οὕτως ἀτάκτως διέσπειρε τὰς φωνὰς καὶ ἀσυνδυάστως, ἐν ὧ βλέπομεν τὸ βραχμανικὸν ἢ σαμσικρὸν Ἀλφάβητον ἐν τῇ τληκτικῇ τάξει ἐκτεθειμένον (ιδ. σελ. 11). Τούτων τῶν σοφῶν ἕνα ὄντα ἠνάγκασε πρὸ τινῶν ἐτῶν (τῷ 1840) καὶ τὸν Hitzig, ἵνα συντάξῃ σοφὸν μελέτημα περὶ τῆς κατ' αὐτὸν τάξεως τοῦ σημικοῦ Ἀλφάβητου ἐν τῇ πανηγυρικῇ ἑκατονταετηρίδι (jubilee) τοῦ εὐρετοῦ τῆς τυπογραφίας Γυτεμβέργ κατὰ τὸ 1440. Τὸ μελέτημα τοῦτο, ἐπὶ βάσεως καθ' ἡμᾶς οὐδαμῶς σταθερᾶς ἐρειδόμενον, ἀναλύσαμεν ἰδίως ἔπειτα. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερος λόγος τοῦ τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων εἶναι οὐ μόνον τὴν σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς παναρχαιοτάτοις χρόνοις καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς σημικαῖς γλώσσαις ἀλάξευτά πως καὶ ἀκανόνιστα πρὸς ἀκριβῆ καὶ ὁμαλὴν σύνταξιν, ἢ ἀρχαιοῦς αὐτοῦ· οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἢ ποίημα ἢ νόημα ἀνθρώπινον μένει ὡς ἴχνος ἐν τῷ κόσμῳ τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους βιωσάντων, εἰ μὴ μόνον τοῦτο τὸ Ἀλφάβητον. Ὁψόμεθα δὲ ἐν τῇ ἐπομένῃ Ε'. προσκλιῖται, ὅτι τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ αὐτῇ ἡ μορφή τῶν γραμμάτων ἀρχῆθεν ἀντιστοιχοῦσα εἰς τινα ἀντικείμενα, ὧν τὰ ὀνόματα φέρουσι, χρόνου προῖόντος, μὴδὲ πάντων τῶν γραφόντων ἐπιτηδείαν ἐχόντων τὴν χεῖρα, μὴ λογιζομένου καὶ τοῦ κόπου, συνετηθήναι εἰς συνθήματα φέροντα ἀμυδρά τινα ἴχνη τοῦ πρωτοτύπου αὐτῶν, ἢ καὶ ἐκ μέρους τὸ ὄλον ἐμφαίνοντα. Τοῦτ' αὐτὸ ἔπαθον τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, ὡς προείπομεν, οἷον τὸ μῦ, τὸ νῦ. Ἐν δὲ τῇ Λατινικῇ καὶ Ἀραβικῇ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παναρχαιοτάτῃ Σαμσικρῆ κατήνησαν εἰς τὴν ἀπλουστάτην αὐτῶν ἔκφρασιν τῶν ἀπλῶν ἀρχικῶν ἀπηχημάτων ἢ φθόγγων· οὐ γὰρ ἐχρησίμευσαν τοῖς ἀλλογλώσσοις τὰ ὀνόματα τῶν συνθημάτων ἢ συμβόλων, οὐδὲ ἡ αὐτῶν πρὸς ἄλληλα συνθήκη εἰς λόγον ἀσημον δι' αὐτούς.

56. Ἐξ ἀπάντων οὖν τῶν ῥηθέντων συνάγομεν, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Ἀλφάβητον, πλὴν τινῶν ὑστερογενῶν γραμμάτων διὰ τὴν χρείαν τῆς γλώσσης, προδήλως παρήχθη ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ, ἢ κάλλιον τοῦ ἀρχαίου πρωτοτύπου Σημικοῦ, διαφοροποιηθέντος εἰς Ἑλλάδα ὑπὸ Φοινικίων ἀνδρῶν, ὡς παλαιὰ παράδοσις πείθει· ὅτι αὐτὸ τὸ σημικὸν ἀπ' οὐδενὸς ἑτέρου Ἀλφάβητου παρήχθη, ἀλλ' ἐστὶ ἐπινοηθέν αὐτοφυῶς, ὅπως συλλάβῃ ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν μὲν φωνὴν σημικὴν, ἀλλὰ τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ τὴν κατ' ἐκείνο τὸ κλίμα, ὅπου δὴ καὶ εὐρέθη· ὅτι οὐδὲν στοιχεῖον ὀπίστερον ἢ ὀπίσθιον ἀνεμίχθη, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τοῦ νοήματος τοῦ ἐξαγομένου ἐν ἀραβιστικῷ ἰδιώματι ἐκ τῆς τάξεως τῶν γραμμάτων αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν αὐτοῦ (ὅρα προσκλιῖται Α'. 12). καὶ κατὰ τὴν φθεγματικὴν σύνταξιν αὐτοῦ (ὅρα § 14). Ἔστι τὸ 𐤍, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο γένος δύναται ἐκφραῖναι ὀρθῶς, ἀλλ' ἐστὶ φωνῆ τοῖς σημικοῖς ἔθνεσιν ἰθαγενῆς, οὐκ ἀπερρίπται που ἐν τῷ τέλει, ὡς δῆθεν ἐπιτοπίως εἰσαχθέν εἰς τὸ ληφθῆν ἐτέρωθεν ποθεν (ὅπερ ἡμελλε συμβῆναι, ὡς ὁρῶμεν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ τὸ υ, φ, χ, κτλ. καὶ ἐν τῷ Λατινικῷ τὸ u, v, x, y, z.), ἀλλ' ἐστὶ συνυφασμένον ἐν τόπῳ προσπόρῳ καὶ οἰκίῳ τῆς ὀλικῆς σειρᾶς τοῦ νοήματος, ἐξερχομένου ἐν ἀραβιστικῷ ἰδιώματι ἐκ τῆς ἀλληλουχίας τῶν φθόγγων. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις συνάγομεν ἔτι, ὅτι ὅσαι γλώσσαις προφέρουσι τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων ἐκ μόνων τῶν ἀρχικῶν φθόγγων αὐτῶν ἢ ἦχων, οἷον α καὶ οὐχι ἄλφα, βῆ καὶ οὐχι βῆτα, δὲ καὶ οὐχι δέλτα, λῆ καὶ οὐχι λάμβδα, δοκοῦσιν, ὅτι παρέλαβον οὐκ ἀμέσως ἀπὸ σημικῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐφ' ἑτέρας φυλῆς ἀνθρώπων, λαβόντων μὲν καὶ αὐτῶν ἐκ τοῦ σημικοῦ ἀλφάβητου τὰ εἰς τὴν οἰκίαν φωνὴν πρόσφορα, ἀποβαλόντων δὲ τὰ αὐτοῖς ἀχρηστα, οἷον τὰ ὀνόματα τῶν φθόγγων, ὡς ἀπολεσάντων ἤδη καὶ τὰ σχήματα τῶν ἀντικειμένων. Λεῖπεται ἤδη, ἵνα ἀποδείξωμεν τὴν συγγένειαν καὶ σχέσιν τῶν ὀνομάτων τοῦ Ἀλφάβητου πρὸς τὰ ἀντικείμενα, ὧν τὰ ὀνόματα φέρουσι, σκιαγραφοῦμένα πως πρὸ πάντων ἐν τῷ σαμαρικῷ Ἀλφάβητῳ, καὶ σχετιζόμενα ὁπῶς ποτε μᾶλλον ἢ ἦττον πρὸς τὰ σχήματα τῶν ἄλλων Ἀλφάβητων.

ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ Ε'.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΚΗ'. συνεδριάσει.)

57. Ἦδη προείρηται, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα πρὸ πεντήκοντα ἡδὴ ἐτῶν θέμα δόξαν λόγου ἄξιον, ἐπεχειρήσαμεν ἐρμηνεύσαι τὰ κατὰ τὴν γενέθλην καὶ σύνταξιν αὐτοῦ ὀλοκλήρου τοῦ

Αλφαβήτου, αλλά διάφοροι περιστάσεις παρεπεσοῦσαι διέκοψαν τὴν ἐπιχειρήσιν, καὶ ἀπέτρεψαν ἡμᾶς τῆς προθέσεως· ἐκτοτε τοῦ θέματος τούτου ἐπεληφθησαν ἄνδρες περίβλεπτοι ἐπὶ σοφίᾳ καὶ πολυμαθίᾳ, ὧν τοὺς ἐπισημοτέρους ἐφθήμεν σημειώσαντες (προσλ. Α', Β'), οἷς συναριθμητέος καὶ ὁ Henry Welsford, ὁ ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸ 1848 ἐκδοὺς σύγγραμμα πολυμαθὲς ἐπιγραφόμενον *Mithridates minor*. Ἄλλ' ἡ μελέτη αὐτῆ μὴ πωρῆς ἀντληθεῖσα, μηδὲ τὰ γραφέντα αὐτὰ ἀκριβῶς ἱκανοποιήσαντα τὴν ἡμετέραν ἐρεσίν τε καὶ ἐπιβολήν, ἐδικαίωσαν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ ἀναλαβεῖν τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσιν, ἂν δὲ εὐρωσιν οἱ ἐκ παραλλήλου ἀναγινώσκοντες περιττὰ τὰ ἡμέτερα, συγγνώτωσαν. Δουλεύοντες οὖν εἰς τὴν ἡμετέραν πρόθεσιν, πρῶτον μὲν ἐξεθέμεθα, ὅτι τὰ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ὀνόματα, ἀλλόθροα ὄντα, ἔχουσι τὰ πλείω αὐτῶν προφανῶς σημασίαν τινὰ ἐν τινι σημικῷ ἰδιώματι, ὃ δὴ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐγνώσθη καὶ ἱστορήθη, ἀλλ' οὔτε ἀρκούντως, οὔτε καθὰ ἔδει. Διὸ πρῶτον μὲν ἡρμηνεύσαμεν (§. 12.) τὴν σύνταξιν αὐτῶν εἰς λόγον αὐτοτελῆ ἐπὶ ἑξ ὀμάδας κατὰ τὴν διαίρεσιν τῆς ἀριθμητικῆς αὐτῶν δυνάμεως παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς, καὶ ἐξηγάγομεν ἔννοιαν λέγουσαν, « Ἀνέδειξεν εἰδημονέστατον — ἀνθρώπων — ἡ σειρά μου — πάντα τινὰ — ὅς — κατέσχε τὴν ἀλλεπαλληλουχίαν τῶν τμημάτων. » — Δεύτερον δὲ ἐξεθέμεθα ἐρμηνείαν αὐτῶν κατὰ στοιχεῖον, διαφέρουσαν ἐν πολλοῖς τῆς τῶν ἄλλων, ἐξαγαγόντες τὴν ἔννοιαν ὅλου τοῦ Ἀλφαβήτου, οἷα λόγου αὐτοτελοῦς, καθ' ὃν ἕκαστον τῶν γραμμάτων κατέχει θέσιν ἰδιόζουσαν, σχετιζομένην πρὸς τε τὸ ἡγούμενον καὶ ἐπόμενον (προσλ. Γ' — Δ'). Λείπεται ἤδη τὸ εἰκονικὸν αὐτῶν. Ἐξεταστέον οὖν, διὰ τί ἕκαστον αὐτῶν ἔχει τοιαύτη μορφήν καὶ τοιούτη ὄνομα, καὶ ποῖαν τινὰ σχέσιν ἔχουσιν αὐτὰ τε τὰ σχήματα ἢ μορφαὶ πρὸς τὰ ἀντικείμενα, ὧν τοῖς ὀνόμασιν ἕκαστα ἐπισημαίνονται, καὶ ὧν τὸ νόημα συγκεκριαλιωθὲν ἐκ τῆς ἱερογλυφικῆς αὐτῶν μορφῆς προκατήγγεται (προσλ. Γ' — Δ'). Εἰ γὰρ καὶ τὴν σήμερον ἡ ἡμετέρα γραφὴ συμβολικῆ πως ὑπάρχει, ἥτοι ἕκαστον τῶν γραμμάτων δοκεῖ ἐκ συνθήματος ἔχειν τοιούτη ἢ τοιούτη χαρακτῆρα, ἢ σχῆμα καὶ ὄνομα, ἢ καὶ φωνήν, ὥστε νομίζεσθαι τρόπον τινὰ φωνητικὰ μὲν σημεία, οἷα τὰ τῆς μουσικῆς φωνήσῃμα, διαφέροντα δὲ τούτων μόνον, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐξελθούσα ἢ φωνὴ ἐκ τοῦ λάρυγγος μεταποιεῖται κατὰ τόνους ἐν τῷ κοιλώματι τοῦ στόματος συνεργείᾳ τῶν παρισθμίων, κρείων τε καὶ γλωσσικῶν μύωνων, κατακλωμένη ἐπὶ διάφορα μέρη αὐτοῦ, τὰ ἀπὸ τοῦ ὑπερωτοῦ

παραπτάσματος μέχρις ἄκρων τῶν χειλέων, ἐν ᾧ τὰ σημεία τοῦ Ἀλφαβήτου προφέρονται ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόνον, ἂν μὴ προφέρονται κατὰ προσωδίαν, ἢ καὶ καθ' ὑπόκρισιν, ἀλλ' ἀρχῆθεν οὐκ εἶχεν οὕτω.

58. Τὸ γὰρ πάλαι τὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀλφαβήτου ἐν τῇ φύσει αὐτῶν οὐκ ἦσαν συμβολὰ τινὰ ἐκ συνθήματος, ἀλλ' εἰκόνιζον ἀντικείμενα συνήθη, ἥτοι ἦσαν ἀπεικασματα, ὧν τινων καὶ ἂν ἦσαν, ὁμοιοσχημά τε καὶ ὁμώνυμα, καὶ ὧν οἱ ἀρχικοί φθόγγοι τῶν ὀνομάτων ἀπονεμόμενοι εἰς τὰς γραμμάς ἀποτελοῦσιν ἤδη τὸ ἡμέτερον Ἀλφαβήτον. Ὁμολογητέον ὅμως, ὡς καὶ προείπομεν, ὅτι τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος μετακινήσει αὐτῶν, καὶ δὴ καὶ τῷ τῆς γραφίδος δξυρρόπῳ, οἷς πρόσθετες ἔνθεν μὲν τὸ τοῦ πλείους τῶν γραφόντων ἀνεπιτήδειον, ἔνθεν δὲ τὴν περιττότητα τῶν καλλιγράφων κατὰ γέννη ἐπὶ στολισμῶν καὶ ἐπιδείξει ἱκανότητος εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶν γραφόμενα, τὰ σχήματα ἀπόλεσαν πᾶσαν τὴν πρὸς τὰ ἀντικείμενα ἀρχαίαν ἐμφέρειαν αὐτῶν, ὡς ὀρθῶς συλλογίζεται ὁ Hug (σελ. 23). Διὸ καὶ ζητητέον αὐτὴν οὐκ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις Ἀλφαβήτοις, τοῖς συντηρήσασιν ἅμα τοῖς κυρίοις αὐτῶν ὀνόμασι καὶ ἀμυδρὰν τινὰ μορφήν ἀντιστοιχοῦσαν τοῖς ἐκάστου ὀνόμασι· καὶ τοιοῦτον ἔδοξεν ἡμῖν πρὸ πάντων τὸ νῦν λεγόμενον σαμαρικὸν τῆς Πεντατεύχου, ἥτοι ἡ παλαιὰ γραφὴ τῆς γῆς Χαναὰν ἐκ τῶν στοιχείων τῆς προπαγάνδας.

59. Δοκεῖ γὰρ ἐξ ὅσων διήλομεν μέχρι τοῦδε ὁ σοφὸς τοῦ Ἀλφαβήτου εὐρετῆς καὶ συντάκτης, παρατηρήσας ἐπὶ πόσων καὶ ποῖων φθόγγων στρέφεται ἡ καθόλου σημικὴ γλῶσσα, καὶ κατανοήσας αὐτοὺς εἶναι οὐ πολλοὺς τὸν ἀριθμὸν, εὖρε δι' ἕκαστον ταῦτοφθόγγως ἀρχομένας λέξεις, αἰτινες συναπτόμεναι ἀποτελοῦσι λόγον αὐτοτελῆ κοινῶν ἔννοιων εἰς εὐκόλον καὶ πρόχειρον καὶ ἀπλανῆ ἀνάμνησιν, καὶ συνέταξεν οὕτως ἐντέχνως τὸ Ἀλφαβήτον, ὥστε ἐν τῇ ἐλλόγῳ σειρά τῶν λέξεων ἔχειν καὶ σύμπαν τὸ ἄθροισμα τῶν φθόγγων τῆς γλώσσης, ἐν ᾗ συντέτακται, ἅμα τε τὰ ὀνόματα ἐκάστου τῶν γραμμάτων καὶ τὰ ἀντιστοιχοῦντα σχήματα τοῖς ἀντικειμένοις, ἐξ ὧν παρήχθησαν ἢ μετήχθησαν τὰ ὀνόματα. Τοιοῦτόν τινα στίχον ἐμπεριληπτικὸν ἀπάντων τῶν γραμμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου (εἰ καὶ ἐν μέρει, ἥτοι μόνων τῶν φθόγγων, καὶ τούτων πλεονάζοντων τε καὶ ἀτάκτως τεθειμένων) ἔχομεν τὸν πασίγνωστον ἠρωϊκὸν στίχον, γύμνασμα προτιθέμενον γραφῆς εἰς τὰ παιδία·

« Ἄβρος δ' ἐν προχοαῖς κύκλωψ φθογγάζετο μύρμηξ ».

ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται πάντες οἱ φθόγγοι τῆς Ἑλλη-

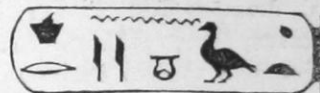
νικῆς γλώσσης καὶ τὰ σχήματα αὐτῶν. Τοῦτο ἔστω ἀμυδρὸν παράδειγμα τῶν λεγομένων, καθ' ὃ ὁ σοφὸς εὐρετῆς τοῦ σημικοῦ Ἀλφαβήτου ὠκονόμησεν αὐτὸ ἐντέχνως καὶ ἐλλόγως, ἐπιτήδειον καὶ εἰς γραφὴν καὶ εἰς ἀριθμὸν κτλ.

60. Ἦδη οὖν τεττάρων ὄντων τῶν γενῶν τῶν σήμερον γνωστῶν ἡμῖν ἀρχικῶν καθολικῶν Ἀλφαβήτων, Α'. Τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, οἷον ὑπατύπωσεν ὁ θαυμασιὸς Χαμπολλίων ὁ νεώτερος, καὶ ἡρμήνευσε δι' αὐτοῦ τοσαύτας αἰγυπτιακὰς ἐπιγραφάς, καὶ ἀνέστησεν, οὕτως εἶπεῖν, ἐκ νεκρῶν ὅλον ἔθνος, πρὸ αἰῶνων ἐκλειοπὸς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ὡσπερ ὁ μέγας Κυβιέρως ἀνέστησεν εἰδη καὶ γέννη ὅλα προκατακλυσμαζίων δημιουργίας ζῶων· Β'. Τοῦ ἀρχαίου Βαβυλωνίου ἢ κατὰ τινὰς Περσικοῦ, ἥτοι τοῦ σφηνογράμμου, οἷον ὑπέδειξεν αὐτὸ ὁ διορατικώτατος Γρόττεφενδ, καὶ δι' οὐ ἐντελῶς ἡρμήνευσε τὰς Περσεπόλεως καὶ Βεῖρου ἐπιγραφάς, κειμένας πρὸ αἰῶνων ἐκεῖ, ὡς τις σφιγξ ἀκαταλήπτως τε καὶ ἀνερμηνεύτως φθεγγομένη· Γ'. Τοῦ Σαμαρικῆ Ἰνδικῆ ἐν τοῖς ζῶσιν Ἀλφαβήτου, γεννήτορος πολυαριθμῶν ἑτέρων ἐν ἐκείνοις τοῖς κλίμασι, ὧν τὰ εὐγενέστερα καὶ ἱερώτερα εἰσὶ τὸ Γρανθάμ καὶ τὸ Βραχμανικόν· καὶ Δ'. τοῦ Σημικοῦ, καὶ αὐτοῦ ζῶντος τε καὶ πολυτέχνου, κατακυριεύσαντος ἤδη μικροῦ δεῖν τῶν τριῶν τετάρτων τῆς οἰκουμένης, καὶ γενομένου παρακαταθηκοδόχου πάσης σοφίας καὶ παντὸς ἐπιστητοῦ· τούτων οὖν τῶν τεσσάρων ἀλφαβήτων ὄντων τὴν σήμερον γνωστῶν ὡς ἀρχικῶν, καὶ ὧν τὴν παλαιότητα οὐδεὶς ἐν ἀμφιβόλῳ τίθεται, τὸ ἡμέτερον ἥτοι τὸ Ἑλληνικόν, ὡς οἶδαμεν ἐκ τῆς ἱστορίας, καὶ πιστούμεθα ἐκ τῆς προσηγορίας αὐτοῦ, ἀπόρροια ἐξὶ καθαρὰ καὶ ἄμεσος τούτου τοῦ ἐσχάτου. Πολλῶν δ' ὄντων, ὡς προείπομεν, τῶν ἐχθόνων αὐτοῦ, καθ' ἣν γενεαλογικὴν καταγωγὴν ἐξεθέμεθα ἤδη (α) ἐκ τοῦ *Kitto Cyclopaedia of bibl. litterat. edit. II. Edimbourg ἐν Δέξ. Alphabet, τὸ σαμαρικόν*, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως τῶν σχημάτων αὐτοῦ καταφάνεται, δοκεῖ εἶναι, ἐξ ὧν καὶ προλαβόντως ἀνεφέραμεν, τὸ ἀρχαιώτερον πάντων, καὶ ἐπομένως τὸ ἥττον παραμεμορφωμένον, διὸ καὶ πλησιέστερον εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ ἀρχέγονον. Ὄθεν καὶ πᾶς τις ἔχει εὐκόλως συνορᾶν, ἐξόχως ἐν τισὶ τῶν στοιχείων αὐτοῦ, τὸ κακότεχνον τῆς μιμήσεως φυσικῶν τινων ἀντικειμένων, ὡς ὀψόμεθα καὶ ἰδίᾳ· ἔνεκεν τούτου καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ ἀναδιφῆσαι προήχθημεν τὴν πρὸς τὰ ἀντικείμενα ὀποικνηδῆποτε σχέσιν τῶν γραμμάτων. Ὁ γὰρ μικρὸς οὗτος καὶ ἀσήμαντος λαὸς τῶν Σαμα-

ρειτῶν οὔτε αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνεπτύχθη, οὔτε ὁ νόμος καὶ τὰ ἔθιμα αὐτοῦ, ἐχθροῦ ὄντος παντὸς νεωτερισμοῦ καὶ προαγωγῆς, συνεχώρου αὐτῷ ἐπιμιζίαν πρὸς τὰ ἐξω οἰκιοθελή· ἀναγκαζόμενος δὲ εἰς μετοικεσίας δουλικὰς διὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐμφύτους αὐτῷ δύο λόγους, καὶ τοὶ εἰς χιλιάδας τινὰς, καὶ ταύτας διεσκορπισμένας, μειωθεῖς, διατελεῖ μέντοι ἐμμένων εἰς τὰ ἄπαξ παρὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ παραδοθέντα, ἔσωσε δ' ἡμῖν καὶ τὴν ἀρχαίαν γραφὴν τῆς γῆς Χαναὰν.

61. Σημειωτέον ἐν μοίρᾳ λήμματος εἰς εὐκολωτέραν παραδοχὴν τῶν ῥηθησομένων, ὅτι καὶ τὰ ἱερογλυφικὰ αὐτὰ τῆς Αἰγύπτου ἐξ εἰκονικῆς ὑποτυπώσεως μετέβησαν εἰς ἀπλὰ γραμμικὰ σχήματα ἐν τῇ ἱερατικῇ γραφῇ, καὶ ἐτι μᾶλλον ἐγένοντο ἀγνώριστα ἐν τῇ δημοτικῇ (εἰπὼς δηλονότι αὕτη παρήχθη ἐξ ἐκείνης). Καὶ ἔστιν ἰδεῖν παρὰ τῷ προμνημονευθέντι Χαμπολλίων τὸν *χῆρα*, παραδείγματος χάριν, ἀναγνωσθέντα μὲν σύμβολον τοῦ φθόγγου Σ, ἐν τῷ οἰκίσκῳ (Cartouche) Βερ-

νικῆς (οἰκ. Α').

μεταχραχθέντα δὲ γραμμικῶς οὕτω ὡς

ἂν ἡ ἄνω γραμμὴ ἐπέχη κεφαλῆς τόπον, ἢ ὑπ' αὐτὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ κατιούσα λοξῶς *λαίμου* τόπον, ἢ δὲ ἐχομένη πρὸς τὰ δεξιὰ λοξῶς κατερχομένη σώματος τόπον, καὶ τέλος ἡ ὑστάτη πρὸς τὰ ἀριστερὰ ποδῶν τόπον. Καὶ οὐδεὶς ἂν εἰκάσει ποτε τὴν νῦν παλίνορσον μορφήν τοῦ ἡμετέρου Σ, ὡς ἐκ τῆς ἐνεστώσης αὐτοῦ μορφῆς, εἶναι παράγωγον ἐξ ἐκείνης τῆς τοῦ πτηνοῦ ἰδέας· οὕτω καὶ περὶ τῶν λοιπῶν. Προσθεθείσθω δὲ ὡς παράρτημα εἰς τὸ παρὸν λήμμα καὶ, ὅτι ἐκρίθη εὐλογον, ὅπως προστεθῶσιν εἰς ἀρτίαν κατάληψιν τῶν λεχθησομένων καὶ αἱ μορφαὶ τῶν γραμμάτων τῶν λεγομένων ἀρμονικῶν γλωσσῶν, ἥτοι τῶν κυριωτέρων σημικῶν καὶ τῶν Σιναιτικῶν ἐπιγραφῶν ἐκ τῶν περιηγήσεων τοῦ Ἀρχιμανδριτοῦ Πορφυρίου (Βγοροε π8τεωεεεβίε Αρχιμανδριτα Περφυρια βα Βιναϊσκῆ μοναστηριε βα 1850 Θανπετερεεδργα 1856. Глава осмаа. σελ. 473.), καὶ δὴ καὶ τῶν δύο ἐξόχων σαμαρικῶν ἰδιωμάτων, τοῦ τε Βραχμανικοῦ δηλονότι καὶ τοῦ Γρανθάμ, μεσάζοντος τρόπον τινὰ, ὡς ὀψόμεθα, ἐν τοῖς πλείστοις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου.

Τὸ Ἄλφα Α καὶ Σαμαρικόν Ἄλφρ, ὡς

(α) Ἴδε τὸν ἐν τῷ αὐτῷ τυχ. πίνακα. Σημ. τ. Ἐπιτρ

είρηται (Πρόσλ. Γ', 33.) σημαίνει πρὸς τοῖς ἄλλοις και βοῦν ἐθάδα ἐντινι τόπω και ὀδηγοῦντα τοὺς λοιποὺς **𐤆𐤃𐤃𐤆** λεγόμενον (dux gregis bestia prima reliquas post se trahens, λέγει ὁ Καστέλλη ἐν λέξει **𐤆𐤃𐤃𐤆**) και γνωρίζοντα τὸν κτησάμενον αὐτόν, και δὴ και λείχοντα τὰς χεῖρας αὐτοῦ και τὰ ἱμάτια· ὁ μεταφραστὴς τοῦ Καμουὺς λέγει **ورر والشى معاستدر** και πάλιν **الف مصدر او اور** ἔστι δὲ ἰδεῖν και ἐν τῷ ἐβραϊκῷ λεξικῷ τοῦ Μοντάλι ἐν λέξει **𐤆𐤃𐤃𐤆** τὸν Βυχάρτον ἐκείνον βεβαιοῦντα ἐπὶ μαρτυρίαις, ὅτι ovīs aluf ὁ ἡμερος και συνήθης, quæ lingit vestes educatoris sui. Καθ' ὃ μάλιστα πάντων ἐπέβαλον οἱ Ὁ ἔρμηνει μεταφράσαντες, οὐχ ὡς οἱ ἄλλοι *εκλεκτὸν ἢ ἡμερον*, ἀλλ' *ἀκακον* ἐν τῷ τοῦ Ἰερειμίου (ΙΑ. 19) **𐤆𐤃𐤃𐤆** « ἐγὼ δὲ ὡς ἀρνίον ἀκακον κτλ. διὸ και σύμβολον τῆς ἀφρημένης ἰδέας τοῦ εἶναι τινα ἐθάδα, ἢ θαμίζειν ἐν ἀγάπῃ **𐤆𐤃𐤃𐤆** assuetus και **𐤆𐤃𐤃𐤆** assuevis fuit, ἐφ' ᾧ και ἐτυποῦτο ὄλον τὸ ζῶον ἐπὶ ἐκφράσει τῆς τοιαύτης ἐξέως· ἀλλὰ πρωτῶς, δοκεῖ, ἀπώλεσεν ἢ ὀνομασία τὸ ὄλον ἐκτύπωμα, και ἔμεινε μόνον τὸ ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου μέρους σημαίνεσθαι τὸ ὄλον, ἦτοι μόνῃ ἢ κερασφόρος κεφαλή· Ὁ Hug (σελ. 25) λέγει ὅτι ἐξήγαγεν αὐτὸ ἐκ νομισμάτων ἀρχαίων τῆς Τύρου ὑπὸ τὸ σχῆμα **𐤆𐤃𐤃𐤆**,

και **𐤆𐤃𐤃𐤆**, ὡς κακόζηλον δηλονότι μίμημα τοῦ ἱερογλυφικοῦ **𐤆𐤃𐤃𐤆** so ist es der Umriss eines ochsen Kopfes, wie ihn mit einem paar Linien eine ungeübte Hand hervorbringen würde. ὅπερ ὁμοῦς οὐ λέγει ποῦ ἀπήνηται. Και ὁ Hitzig

(σελ. 18) λέγει, ὅτι ὁ ἀρχαῖος χαρακτήρ stellt den charakteristischen Kopf desselben dar. Ἀλλ' οὔτε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ παλαιογραφίᾳ, οὔτε ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπιγραφαῖς ἢ νομισμασιν εὑρηται ἢ βοὸς κεφαλή, οὔτε ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱερογλυφικοῖς, ὡς σσημείωκε και ὁ Saalschütz (σελ. 48). inter den bis jetzt erkläerten Hieroglyphen findet sich das wirkliche bild des Rindes nicht. Ἐν τῇ τροχαλῇ ὁμοῦς ἑλληνικῇ γραφῇ διετηρήθη κατὰ παράδοσιν αὐτῆ πως αὕτη ἢ κερασφόρος κεφαλή τοῦ ζώου πλαγιασθεῖσα οὕτως **𐤆𐤃𐤃𐤆**. Ἐν δὲ τοῖς κεφαλαίοις γράμμασιν ὁ χαρακτήρ τῆς κεφαλῆς, καλλιγραφίαις χάριν, ὡς δοκεῖ μετὰ πολλοὺς σχηματισμοὺς, οὗς οἱ τὰ τοιαῦτα φιλοκρι-

νοῦντες εὐρίσκουσιν ἐν ταῖς παλαιογραφίαις μὲν, οἷα ἢ τοῦ Μοντφωκῶν, και ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν ἐπιγραφῶν, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ τοῦ περιπόστου Βοικχίου (Bœckh. Corpus inscript. grecar.) και ἐν τῷ προχείρῳ *Ἐγχειριδίῳ ἑλληνικῆς Παλαιογραφίας* ὑπὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ παρ' ἡμῖν διὰ τὸ ἔργον Κ. Σακελλαροπούλου (ἐν Μελίτῃ 1837), τέλος μετέπεσεν εἰς τοὺς λαμπροὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνεστραμμένην γωνιώδη μορφήν οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆**

Ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ὁμοῦς ἀλφαβῆτῳ ἐτήρησεν ἐπισημότερον τὸ κυρτὸν τῆς μορφῆς αὐτοῦ οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆** (ἔρ. Gori Diffesa dell' alfabeto degli antichi Toscani etc. etc. Firenze 1742. Tab. IX. no. 2.) Ἀλλὰ τῷ χρόνῳ και κατὰ ἔθνη τὸ μὲν καλῶς ἢ κακῶς γραφόμενον κρανίον τοῦ ζώου παρελείφθη τελῶς, μόνᾳ δὲ τὰ δύο κέρα ἔμειναν ἐπὶ τινα ὑποστάτην ὑπομιμνήσκοντα τὸ ἀντικείμενον, ὅπερ

συνέβη ἐν τῇ Σαμαρικῇ οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆** μετὰ γραμμῆς οἷον ὑποστηρίζουσης **𐤆𐤃𐤃𐤆** τὸ δ' αὐτὸ συνέβη και εἰς τὴν μεταγενεστέραν ἐβραϊκὴν ἢ χαλδαϊκὴν γραφήν· ἐν ἣ ὁμοῦς τὰ κέρα προσήφθησαν εἰς τὸν ὑποστάτην ἐναλλάξ, οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆** μικροῦ ὁ-

μοιομόρφως τῷ Αἰγυπτίῳ δημοτικῷ **𐤆𐤃𐤃𐤆** (ἔρ. πίνακx Saalschütz)· και τέλος ἐν τῇ κοινῇ συρικῇ και ἀραβικῇ ἔμεινεν ὁ ὑποστάτης μόνος δίκην ὑπέρου, οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆**. ὡς ἀπλοῦν δηλονότι σύμβολον.

Τὸ ἀρχαῖον ὁμοῦς συρικόν, ἦτοι τὸ ἐσφράγγελο λεγόμενον πρηνὲς και γωνιώδες ἔγραψε τὸ σαμαρικόν οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆** ἢ και **𐤆𐤃𐤃𐤆**. Ἐκ τοῦ

σαμαρικοῦ δὲ πάλιν παλινόρσου· **𐤆𐤃𐤃𐤆** διὰ τὸ παλινόρσον ἀπάσης τῆς γραφῆς, συναφθέντων τῶν δύο κεράτων τῇ ὀκλῇ τῆς γραφίδος, ἐσχηματίσθη τὸ ἡμέτερον **𐤆𐤃𐤃𐤆**, και ἐπομένως τὰ τῶν ἀρχαίων κωδῆκων **𐤆𐤃𐤃𐤆** και **𐤆𐤃𐤃𐤆** και **𐤆𐤃𐤃𐤆**,

ἴσως δὲ και τὸ λατινικὸν τροχαλὸν **𐤆𐤃𐤃𐤆**. Ἐν δὲ τῷ Ῥινικῷ ἀλφαβῆτῳ (παρὰ Rudbeck *ω*), εὑρηται ἀπλῶς **𐤆𐤃𐤃𐤆**. Ἐν δὲ τοῖς Ἑλληνικοῖς νομί-

μασι τῶν Ἀδάνων (πόλεως Κιλικίας) εὐρίσκεται τὸ α οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆**, οὐ μακρὰν τοῦ ὅπερ φέρει ὁ Σκαλίγηρος ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν (Joseph Scaliger Animadvers. in Chronol. Eusebii σελ. 103.) ὡς Ἑλληνικὸν ἐπίσημον σαντὶ οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆** ὅπερ

οἱ τὸν θησαυρὸν Ἑλλ. γλώσσης ἐκδόντες Ἄγγλοι σελ. 118, ὡς λατινικὸν ἀντιστρόφως παραδοθὲν ἀναφέρουσιν, οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆** ἐκ τοῦ Bianconi de antiqu-

liter. Hebr. et Graec. ἐν δὲ ταῖς Σιναιτικαῖς ἐπιγραφαῖς, κατὰ τὸν Πορφύριον, δύο εἰσὶ τὰ σχήματα τοῦ α, οἷον **𐤆𐤃𐤃𐤆** και **𐤆𐤃𐤃𐤆**, ὧν τὸ δεύ-

τερον μάλιστα ἐστὶν αὐτὸ τὸ σαμαρικόν. Ἔστι δὲ περίεργον, ὅτι και ἐν τῷ Σαμακριτᾷ τὸ α, και τοι ξενίζον διὰ τινα προσαρτήματα, φέρει ὁμοῦς τὰ κέρα ἐν τῇ γραφῇ τῇ Βραχμανικῇ τῆς

σχολῆς Κασὶ ἐν Βαναρέσ· οὕτω **𐤆𐤃𐤃𐤆** ὅπερ γράφουσι και ἄλλως **𐤆𐤃𐤃𐤆**, ἄνευ ὁμοῦς ὀνόμα-

τος κυρίου, καλούμενον δὲ τῷ ἀπλῷ αὐτοῦ φθόγγῳ, καθὼς και ἅπαντα τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τοῦ Κο-κχαβανδάρ, ἦτοι τοῦ ἀλφαβηταρίου αὐτῶν, ἂν τρόπον και τὰ Λατινικά. Ἄν δέ τις ἀφέλη τῆς γραφῆς τῶν Γρανθαμικῶν στοιχείων τὰς ἐν τοῖς πλείστοις τῶν γραμμάτων μὴ ἀναγκαίας τῆ οὐσίας τοῦ γράμματος κρωβυλώδεις μετωπίδας ἢ οὐράς, οἷον τὸ **𐤆𐤃𐤃𐤆** και τὸ **𐤆𐤃𐤃𐤆** και τὸ **𐤆𐤃𐤃𐤆** και τὸ **𐤆𐤃𐤃𐤆**,

εὐρήσει τὰ πλείστα αὐτῶν παρεμφερῆ τοῖς σημηκοῖς, ὡς ὀψόμεθα ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα· οὕτω τὸ

𐤆𐤃𐤃𐤆 = α = **𐤆𐤃𐤃𐤆** = τῷ ἀνωτέρῳ ἐσφράγγελο, πλὴν τῆς διευθύνσεως **𐤆𐤃𐤃𐤆**. Ἐν ἀπάσαις ταῖς σημηκαῖς γραφαῖς τὸ αἰθιοπικόν Ἀλφάβητον, ἴσως παραγόμενον ἐκ τοῦ ἱμυερίου, ξενίζει παρὰ πολὺ ἀπομακρυνόμενον πάντων τῶν λοιπῶν σημηκῶν, κατὰ γε τὴν διάθεσιν και ἀλληλουχίαν τῶν γραμμάτων αὐτῶν, και τῆς φιλοσοφικῆς ἢ φυσικῆς τάξεως τοῦ Σαμακριτᾶ (α), και δὴ και τὴν μορφήν και

(α) Περὶ τούτου τοῦ ξενίζοντος αἰθιοπικοῦ Ἀλφαβήτου,

τὴν τάξιν και τὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων, και μάλιστα μακρόθεν ὑπεμφαίνονται τὰ ἀντιστοιχοῦντα τοῖς ΚΒ· χαρακτῆρσιν ἀπαραιτήτοις εἰς πᾶσαν ση-

μικὴν γραφήν, οὕτω τὸ α **𐤆𐤃𐤃𐤆** ἄλεφ κατέχον τὴν 17. θέσιν ἐν τῷ Ἀλφαβῆτῳ, μάλιστα ἂν τις παραβάλη αὐτὸ πρὸς τὸ **𐤆𐤃𐤃𐤆** = α Ἑβραϊκόν· ἦτοι τὰ

μὲν κέρα ὡς ποιοῦντα τὸ σῶμα τοῦ ζοιχείου, τὴν δὲ ὑπερθεὸν κεκλασμένην γραμμὴν δίκην κρεμαστῆρος ἀναπληροῦσαν τὸ κρανίον ὡς ἔχνος (rudimentum). Ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς τοῖς ἀναγνωσθεῖσιν ὑπὸ Χαμ-

πολλίων ἐν τῷ οἰκίσκῳ Γ **𐤆𐤃𐤃𐤆** Ἀλέξανδρος

και οἰκ. Δ' Αὐτοκράτωρ

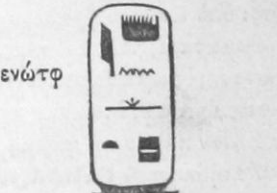

και οἰκ. Β' Κλεοπάτρα τὸ Α δι' ἀε-

τοῦ ἡμεροῦντος σημαίνεται· ἐν δὲ τοῖς οἰκίσκοις τῶν ἀρχαίων βασιλέων Αἰγύπτου ἀνεγνώσθη

γεγραμμένον και οὕτω, **𐤆𐤃𐤃𐤆** οἰοῖται μαχαϊρίδιον ἢ πτερόν, παριστῶν ἐκ μέρους τὸ ὄλον, ὡς τὰ κέρα ἀντὶ βοός, οὕτω γὰρ σσημείωκεν ἐκ τοῦ πίνακος τῆς Ἀβύδου ὁ Presle (Exam. crit. des Dynasties κτλ. σελ. 161) τὸ ὄνομα τοῦ Αἰ-

γυπτίου βασιλέως Ἀμενώτφ (οἰκ. Ε')

Σημείωσις α. Ὁ Hug δοξάζων τὴν εὑρεσιν

ὡς και περὶ τοῦ τῶν λοιπῶν σημηκῶν γλωσσῶν, ἀναγνωσθεῖσα τὰ ὅσα πάνυ φιλολογικῶς ἐρμηνεύει ὁ Ρενάν, Histoire générale des langu. sémitiques, και ἰδίᾳ περὶ τοῦ αἰθιοπ. livr. IV. ch I.

του Αλφάβητου φοινικικήν, οὐθ' ὑποπτεύων, ὅτι τὸ Αλφάβητόν ἐστι λόγος αὐτοτελής, ἔχον ποιόν τι νόημα, καθ' ὃ ὤφειλε καὶ ἡ ἱερογλυφικὴ παράστασις αὐτοῦ εἶναι ἀνάλογος, θαυμάζει (σελ. 25), ὅτι οὐκ ἀρχεται ἀπὸ θαλασσίου τινὸς ὄργανου, ἀπὸ νηὸς παραδείγματος χάριν, οἷον 𐤀𐤍 ANIE, ἀλλ' ἀπὸ βοῦς 𐤀𐤋 χρησιμοποιεῖται εἰς γεωργικὸν ἢ νομαδικὸν φύλον· διό, ἐπιφέρει, in einem Lande entstand (τὸ ἀλφάβητον) was schon Ackerbau hatte, und wo noch dazu der Ochse etwas heiliges war· ὅθεν συμπεραίνει, ὅτι beides trifft vorzüglich in Aegypten zu, καὶ προσθήσει diese naemliche Figur (τὰ κέρα) erscheint sogar immer auf dem Haupte der Isis in allen Bildern dieses Landes. ἐξ ὧν φαίνεται πιστεύων τὴν εὐρεσιν τῶν γραμμάτων εἶναι Αἰγυπτιακὴν.

Ἀλλὰ πάλιν αἱ ὀνομασίαι τῶν γραμμάτων ἀριδῆλως σημεῖα εἰσι· πῶς οὖν θεραπεύεται τοῦτο; λίαν εὐκόλως κατ' αὐτόν (σελ. 37). Die züge ursprünglich aegyptisch, die Name originell phoenikisch, wie vereinbart sich dieses? sehr leicht. Phoenikier in Aegypten sind die Erfinder. (σελ. 36—37.)

Σημειώσεις β. Ὁ Welsford ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ὀνόματος ἄλφα παραδοξολογεῖ καθ' ἡμᾶς λέγων (σελ. 138), The name of the Greek letter Alpha is usually thought to have been derived from Aleph the first letter of the Phoenician and most of the Shemitic Alphabets, and probably from that quarter it came together with the letter itself; but as the name is not significant in any of these languages, that I am aware of, or in other words does not explain itself, it is worth while to look for another etymology. I believe that Alpha is not so much essentially, the name of the letter, as an adjunct or Epithet descriptive of its nature, and that it is the Sanskrit word Alpa, little, and was intended to answer the same purpose with respect to A. as the similar Epithets micron and mega appendet to O, and Ppsilon to E and V, that is to inform as of the length or quantity of the vowel in poetical composition. Ὁμολογεῖ, ὅτι τὸ ὄνομα ἄλφα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συνᾶδουσε τὸ σχῆμα α, ὅτε τὸ πρῶτον ἦτο ὑπὸ Κάδμου ἢ ἄλλου τινὸς μετηνήχθησαν τὰ γράμματα εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες τὸ τῆς ἑαυτῶν γλώσσης ἰδιῶμα θεραπεύοντες, ὡς μὴ ἔχον κατάληξιν εἰς εφ' ἄλφ, ἐποίησαν κατάληξιν εἰς φα· οὕτως ἐποίησαν καὶ ἐν τῷ γάμμα οἶονεῖ ἐκ τοῦ χαλδαίου καὶ συριακοῦ ΓΑΜΑΑ τοῦ σημαίνοντος Κάμηλον. Δεχθῶμεν τὴν γνώμην· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ὠφείλομεν τολμησαί ἀρνηθῆναι καὶ λέγειν, ὅτι τὸ ὄνομα οὐκ ἔστιν ἀραμαϊκόν, καὶ ζητητέον τὴν σημασίαν αὐτοῦ ἐν τῇ σαμσκητιᾷ! Καὶ εἴπερ, ὡς ὁμολογεῖ, οἱ Ἕλληνες ἅμα τῷ γράμματι συμπαρέλαβον καὶ τὸ ὄνομα, ὡς ἔχει τὴν σήμερον, ἄλφα

συστοιχοῦν ἀκριβῶς τῷ ἀραμαϊκῷ Ἄλεφ, εἰκὸς εἶπεν τοὺς ἀραμαίους λαβόντας μὲν ἀπὸ τῶν Ἰνδῶν ἄλπα, διαφθειράντας δὲ εἰς ἄλεφ ἢ ἐλλῖφ ἢ καὶ ἐλούφ, ὅθεν καὶ οἱ Ἕλληνες εἶπον ἄλφα· ἀλλὰ διατὶ μόνον τὸ α, ἐν ᾧ πασιδῆλως καὶ τὰ λοιπὰ γράμματα ἔχουσιν ἀραμαϊκὸν ὄνομα καὶ οὐσιαστικόν, οἷον τὸ Δάλεδ=δ' καὶ τὸ Λάμεδ=λ, καὶ τὸ Ἄιν=ο, καὶ τὸ Σάμεχ=σ; ὅρα δέ μοι καὶ ἐτέρων ἀτοπίαν· τὸ α λέγει ὀνομασθῆναι ἐκ τῆς σαμσκητιᾷ γλώσσης, τὸ β ὡς ὀψόμεθα, ἐθέλει ἀπὸ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἰδιώματος, σημαῖνον πλευράν· τὸ σὶν ἢ σάν παράγει ἐκ τοῦ κινικοῦ χαρτοῦ σημαίνοντος βουρόν. Καὶ τὸ παραδοξότερον, ὁμολογεῖ μὲν, ὅτι τὸ θῆτα (ὅπερ οὐκ οἶδα διὰ τίνα λόγον οὐ παραβάλλει πρὸς τὸ ἀραμαϊκὸν θετ ἢ τέθ, ἦτοι τὸ ἔννατον στοιχεῖον, οὐ καὶ τὴν θέσιν καὶ τὸ ὄνομα φέρει καὶ τὸ σχῆμα, ἀλλὰ πρὸς τὸ Ταῦ, ὅπερ, λέγει, Seeme to correspond with the Greek Theta in power, but no way in forme (σελ. 147.) to have passed into the Greek alphabet directly from the Sanskrit, and not through the medium of any of the Shemitic language or alphabet· Καὶ ἄνευ τοῦ εἰπεῖν πῶς εἰσῆχθη εἰς τὸ σημεῖον Αλφάβητον, ἢ πῶς καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ μετέβη ἀμέσως εἰς τοὺς Ἕλληνας, βεβαίως ὅτι τὸ θ γνωρίζει γενήτορας τὴν Κίναν ἅμα καὶ τὴν Ἰνδίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον!! Ὡστε κατ' αὐτόν τὸ ἑλληνικὸν Αλφάβητον ἀναγνωρίζει πατρίδα ἐν μέρει τὴν Κίναν, ἐν μέρει τὴν Ἰνδίαν, ἐν μέρει τὴν Αἴγυπτον, δύναται δὲ ἵνα καυχηθῆ βεβαίως καὶ ἐπὶ τῇ ἀραμαϊκῇ φυλῇ!! ἀλλ' ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ Ἄλφα τὸ σαμσκητιᾷ, τὸ σημαῖνον μικρόν, ταπεινόν, ἔσχατον, ἦτοι ἐστὶν ἐπίθετον, καὶ ὅτι ὀνόμασται οὕτως ἀντιθέτως πρὸς τὸ Ἄιν, ὅπερ, λέγει αὐτός, ἰσοδυναμεῖ δυσὶν α ἦτοι ἄλφα μακρόν, ὄντος βραχέος τοῦ ἄλπα, ὡς τὸ ο μικρόν παρατίθεται τῷ ο μέγα. Ἐνταῦθα ὅμως ἀναφαίνονται δύο δυσκολίαι· α. τὸ ἄλπα (μικρόν) ἐπίθετον ὃν οὐκ ἔχει οὐσιαστικόν, ὡς τὰ μικρόν καὶ μέγα ἔχουσι τὸ ο, ἀλλὰ φέρεται ἐναέριον. β. οἱ Ἰνδοὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σανσκητιᾷ καὶ ἐν τῷ Γρανθῆμι οὐ διδόνασιν εἰς τὸ πρῶτον αὐτῶν

γράμμα 𐤀 = 𐤁 = α τὸ ὄνομα ἄλφα, ὅπερ παρ' αὐτοῖς ἀκατονόμαστον ἐστίν, ἂν μὴ εἴπῃς τὸν ἰδιαίοντα αὐτῷ φθόγγον, βραχὺν μὲν 𐤀 καὶ 𐤁 = α, μακρόν δὲ 𐤁𐤀 καὶ 𐤁𐤁 = ᾱ ἄνευ κυρίων ὀνομάτων· καὶ

τὸν μὲν βραχὺν φθόγγον 𐤀 ὀνομάζουσι, τὸν δὲ μακρόν 𐤁𐤀 ἦτοι ἄρσ

καὶ δῆργ. Πόθεν οὖν ἢ οἱ Ἕλληνες ἢ οἱ σημικοὶ ἠδύναντο παραλαβεῖν τὸ ἄλπα, μὴ ὃν ἐν τοιαύτῃ χρήσει καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰνδοῖς; μὴν ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ λεξικοῦ, ὅπως ὀνομάσσωσι τὸ παρ' ἑαυτοῖς στοιχεῖον; β. δευτέρα δυσκολία εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἰσχυρὸν αὐτοῦ ἐπιχειρήμα· εὐρὼν γὰρ ἐν τῇ Ἑβραϊδὶ 𐤀 ὡρ ἢ οὐρ μὲν διὰ τοῦ 𐤁 = α τὸ lucere λάμπειν καὶ πάντα τὰ αὐτῷ συγγενῆ, 𐤁𐤁 δὲ διὰ τοῦ 𐤁 = ο κυρίως μὲν τὸ enigilare ἀγρυπνεῖν καὶ τὰ παρόμοια, 𐤁𐤁 δὲ (ὡς συμβαίνει συνεχῶς εἰς τὰς ἀρμονικὰς γλώσσας, τὴν αὐτὴν λέξιν ἔχουν δύο σημασίας ἀντιφατικᾶς) τὸν τυφλόν, ἦτοι στέρησιν φωτός, ἐπιφέρει, ὅτι τοῦτο τὸ 𐤁 ἔστι τὸ μακρόν α, ἀναλυόμενον εἰς δύο α α, ὡν τὸ μὲν πρῶτον στερητικόν, τὸ δὲ ἕτερον ῥιζικόν, ὡστε τὸ 𐤁𐤁 τάχα = 𐤁𐤁 σημαίνει τὴν ἑλλειψιν φωτός διὰ τοῦ στερητικοῦ πρώτου 𐤁, οἷον ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἄλαός, ὅθεν τὸ 𐤁 = α ἐν τῷ 𐤁𐤁 λόγον ἔχει πρὸς τὸ 𐤁 = ο τοῦ 𐤁𐤁, ὃν τὸ βραχὺ πρὸς τὸ μακρόν· διὸ καὶ ὀνόμασται παρὰ τοῖς σημικοῖς Ἰνδικῷ τῷ ὀνόματι ἄλπα = μικρόν ἢ βραχὺ, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ 𐤁 = ο τὸ ἐκ δύο βραχέων α α, κατ' αὐτόν, συγκροτούμενον· χρόνον δὲ, διέφθειρον, πάντως οἱ σημικοί, τὸ ὄνομα ἄλπα εἰς ἄλφα ἢ ἄλεφ, καὶ οὕτως ἡμαρτημένως παρέδωκαν αὐτὸ τοῖς Ἕλλησιν ἅμα τῷ σχήματι. Ἀλλὰ τοιαύτη γνώμη ἀντίκειται παντάπασιν εἰς τὴν φύσιν τῆς σημιτικῆς γλώσσης ἀγνοούσης τὰς ἑλληνικὰς κράσεις τῶν μακρῶν καὶ τῶν βραχέων, εἰς τὴν φύσιν τοῦ γράμματος 𐤁 ἄιν, ὅπερ οὐδόλως καὶ οὐδαμῶς ἔχει τι κοινὸν πρὸς τὸ 𐤁 = α, ἀλλ' ἔστι σύμφωνον στερεὸν ἀμετάβλητον καὶ ἀδιάλυτον ἀπανταχοῦ ἐν ἀπάσαις ταῖς σημιτικᾶς γλώσσαις, μὴδὲν μὲν πάθημα πάσχον γραμματικῆς κοινὸν καὶ τοῖς φωνήεσι, φέρον δὲ μᾶλλον πάντας τοὺς χαρακτῆρας τῶν συμφώνων συζευγόμενον, ὡς καὶ ταῦτα, τῷ 𐤁 ἢ τῷ 𐤁𐤀, καὶ τῷ 𐤁 ἢ 𐤁. Εἰ δὲ καὶ ἐν τισιν κατὰ ἰδιώματα γράφεται ἀντ' αὐτοῦ τὸ 𐤁, τοῦτο προέρχεται, ὅτι ὁ φθόγγος αὐτοῦ ὡς συμφώνου ἔστιν ἀδύνατος ἢ καὶ δυσκολώτατος εἰς τὰ μὴ καθαρῶς ἀραβικὰ στόματα, (ὡς προλαβόντως ἐσημείωσαμεν προσλ. Δ'.) διὸ καὶ ἐκ τῶν σημικῶν πολλὰ φυλακίσαντο ἀπολέσασθαι τὴν προφορὰν ἀδυνατοῦσι προφέρειν αὐτὸ καθὰ δεῖ· καὶ εἰς πολλοὺς τῶν μὴ σημικῶν ἀδύνατος παντάπασιν ὁ φθόγγος μέχρι καὶ ἀπελ-

πισίας, ὅθεν προφέρουσιν αὐτὸ ὡς α. ἦτοι προφέρουσι καὶ γράφουσι μόνον τὴν χερεκὲ ἀχώριστον ἀπὸ παντὸς συμφώνου. Καὶ τελευταῖον τὸ στερητικὸν α καὶ ἐν τῇ Ἑλληνίδι καὶ ἐν τῇ Σαμσκητιᾷ αὐτῇ οὐδεμίαν ἐπιδέχεται κρᾶσιν. Ἄλλως τε εἴη ἂν καὶ μοναδικὸν τὸ τοιοῦτον τοῦ Welsford 𐤁 ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀρμονικαῖς γλώσσαις. Ὅτι δὲ καὶ ἀνέκαθεν τὸ γράμμα ἔλαβε τὸ ὄνομα ἄλφα, ὡς κύριον ὄνομα ἀπὸ τοῦ βοῦς, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πλούταρχος (Συμποσ. Θ'. 3.) «... Φασὶ (τὸν Κάδμον) τὸ Ἄλφα πάντων προτάζει διὰ τὸ Φοίνικας οὕτω καλεῖν τὸν βοῦν. Ἀλλὰ περὶ ταύτης τῆς παραδοξολογίας τοῦ σοφοῦ Welsford ἄλις.

Ἐπεταὶ ἡ συνέχεια περὶ τοῦ Β. κτλ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.

ἸΝΔΟΠΕΛΑΣΤΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΚΔ. καὶ ΚΕ'. συνεδριάσει.)

Τὰ μελετήματα ταῦτα εἰσι μᾶλλον σημειώσεις αὐτοσχέδιοι, ἃς ἐπὶ χάριτος κατεσκευασμένως κατέστρωσα τὸ ἐνδοσίμου λαβὼν ἐκ τοῦ ἐμβριθοῦς ἀναγνώσματος τοῦ Κ. Πασπάτη, ὃς τῷ κοινῷ συρμῷ ὑπέικων πάντα τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν Ἰνδιῶν κατάγειν ἐπεχείρησε, καὶ αὐτοὺς γέμην τοὺς Ἕλληνας διαβρῆδην ἀποίκους Ἰνδῶν ἀπεσφίνατο. Τούτων ἕνεκα ἐκὼν ἀέκων εἰς τὸν φιλολογικὸν τοῦτον ἀπεδύθη ἀγῶνα, καὶ τοι πεζὸς παρὰ Λύδιον ἄρμα τρέχων, ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγωνιστέον.

Μεταξὺ ἀναγινώσκοντος τοῦ Κ. Πασπάτη πολυλάκις ἐπῆλθέ μοι κατὰ νοῦν ἡ παροιμιώδης φράσις τῶν προγόνων ἡμῶν, οὐδὲν ἀγαθὸν κακόητος ἄμικτον· τοῦτο δὲ ἀληθεύει λεγόμενον οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν, ὡς μυρία ὅσα πιστοῦσι παραδείγματα, ἐξ ὧν ἐνταῦθα τὰ ἐξῆς ἀρκούσιν· ὅτε κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ζ'. αἰῶνος π. Χ. ὁ Ψαμμίτιχος συνεργεῖα τῶν Ἰώνων κατέλαβεν ἐν Αἰγύπτῳ τὴν ἀρχήν, καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἤρξαντο τὴν χώραν τῶν Φαραῶ ἐμπορίου ἕνεκεν καὶ μαθήσεως ἐπισκέπτεσθαι, τότε ἡ ἐξαγωγή τοῦ παπύρου, εἰς γραφὴν χρησιμωτάτου, τοσοῦτον, κατὰ τὸν Egger (1) καὶ Grote, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ πρόσδόν τοῦ πολιτισμοῦ, ὅσον ἡ τυπογραφία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων· ταῦτα δὲ συνιδόντες οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου τηλικαύτη ἐγρῶντο μεγαλαυχία, ὥστε μετὰ τῶν ἐξ Ἑλλάδος σο-

(1) Essai sur l'histoire de la critique etc. pag. 492.

φῶν συνδιαλεγόμενοι ὡσεὶ πρὸς παιδάς προσεφέροντο, καὶ ὅτε οἱ συνδιαλεγόμενοι ἦσαν Σόλωνες· «καὶ τίνα εἶπεν τῶν ἱερέων εὐ μάλα παλαιόν. ὦ Σόλων, Σόλων, Ἕλληνας αἰεὶ παῖδες ἐστέ, γέροντες δὲ Ἕλληνας οὐκ ἔστιν (Πλάτ. Τιμ. σελ. 22).»

Ἡ φιλαυχία αὐτῆ τῶν ἱερέων ἀγυρτία ἐγέννησε τὴν πρόληψιν, ὅτι οἱ Ἕλληνας ἄλλα τε πολλὰ παρέλαβον ἐξ Αἰγύπτου, καὶ τῶν πλείστων θεῶν τὴν λατρείαν καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα, τῆς δὲ πλάνης ταύτης ἐνθερμὸς ὑπέροχος ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας, ὁ γλαφυρὸς Ἡρόδοτος, ὃν ὁμοίως πολλοὶ τῶν νεωτέρων σοφῶν ἐξελέγχουσιν ὡς σαγηνευθέντα ὑπὸ τῆς μεγαλυχίας τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων. Εἰς τοιαύτην δὲ τίνα ἐξωλίθησαν ἀπάτην καὶ οἱ σφόδρα ἐβραϊζόμενοι, ὑπὸ θρησκευτικοῦ ζήλου διτρυφούμενοι, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη γλώσσαν, ἐπιστήμας, γράμματα ἐκ τῶν Ἑβραίων ἤρυσαντο, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῇ περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς Εἰ πολυμαθεῖ πραγματεῖα τοῦ γεραροῦ προέδρου ἡμῶν, ἐν τῇ διατείνεται, ὅτι οἱ Ἕλληνας ἐξ Ἑβραίων παραλαβόντες τὰ γράμματα, καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ γραφὴν αὐτῶν διαμεψίψαντες, σὺν αὐτῇ καὶ τὰς λέξεις ἀντέστρεψαν, καὶ διὰ τοῦτο λανθάνει τοὺς πολλοὺς ἡ συγγένεια τῆς Ἑβραϊδοῦ φωνῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν· οἶον τοῦ περιωνύμου Εἰ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἡ Ἑβραϊκὴ ἀναγράφεται καταγωγῆ (ie=θεός), ἂν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ κατὰ τὸν ἀσιατικὸν τρόπον ἀναγνωσθῆ· ὡς δὲ ὁ σοφὸς ἡμῶν πρόεδρος ἐπεχείρησε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀποδείξει ἀντεστραμμένην Ἑβραϊκὴν, οὕτως ὁ πολυπαθὴς Ῥόσσιος τὴν λατινίδα φωνὴν ἀντεστραμμένην ἑλληνικὴν, λαβὼν εἰς τοῦτο ἀφορμὴν, ὡς εἰπέ μοι ἐν Ἄλλῃ, ἐκ τινῶν λεκτικῶν ἀντιστροφῶν, ἃς ἤκουσεν ἐν Ἑλλάδι διατρίβων, οἶον *καλαφρός* ἀντὶ *φαλακρός*. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα τῶν τε Ἑβραϊζόντων καὶ τοῦ ἑλληνίζοντος Ῥοσίου τὰ γνωματεύματα σαθρὰ καὶ ἀνυπόστατα ἐξελέγχει ἡ νέα ἐπιστήμη, ἡ συγκριτικὴ Φιλολογία. Καὶ αὕτη ὁμοίως εἰς τοὺς αὐτοὺς ὑπόκειται κινδύνους, διότι πολλοὺς τῶν ἐπιστημόνων ἀνδρῶν τοσάυτη κατέλαβεν ἰνδομανία, ὥστε πάντα τὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐξ Ἰνδιῶν ἀποφαίνονται προεληθῆναι καὶ ἡμεῖς δὲ οὐκ ἠκούσαμεν τοῦ Κ. Πασπάτη λέγοντος, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα *Πυθαγόρας* Ἰνδικὸν ἐκ τοῦ *Βούδα* (1); ὁ *Πυθαγόρας* ὁμοίως διαμαρτύρεται φωνηἀφίεις ἐκ τοῦ τάφου καὶ παραινῶν ἐκάσῳ ἡμῶν «μέμνησ' ἀπιστεῖν, ἄρθρα τὰδε τῶν φρενῶν.» Οἱ Ἰνδοὶ εἰσὶν ἀδελφοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν λαῶν προσβύτεροι ἴσως, οὐχὶ ὁμοίως πατέρες καὶ πρόγονοι αὐτῶν, οὐδὲ ἡ *Sar-*

(1) Ταῦτα δὲ λέγων οὐκ ἀποκρούω τὴν συγγένειαν τῶν ἰζῶν *buth* (γινώσκω) καὶ *puh*. (πυθάνεσθαι, μανθάνειν).

sarīte γλῶσσα μήτηρ τῶν ἄλλων (1), ἀλλ' ἄλλη ἀρχαιότερα, μήτηρ καὶ αὐτῆς τῆς Σανσκριτῆς, ἐν χρήσει οὐσα πρὸ τῆς διασπορᾶς τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς φυλῆς καὶ διαιρέσεως εἰς πολλοὺς λαοὺς, Ἰνδοὺς, Πέρσας, Ἀρμένιους, Φρύγας, Θρακίους, Πελασγοὺς, Ἕλληνας, Λατίνους, Κελτοὺς, Γερμανοὺς, Σλαβούς. Ἡ δὲ φυλὴ αὕτη πρὸ τῆς διασπορᾶς μικρὰ οὐσα καὶ εὐάριθμος πῶς ἐκαλεῖτο; ἐκαλεῖτο ἄραγε *Ἀρία* (=ἀγάθη, ἀνδρεία, ἐκ τοῦ ἀρή ὁ πόλεμος), καὶ Ἀρίαί οἱ ἐξ αὐτῆς καταγόμενοι, ἢ ταύτην τὴν κλησὶν ἔσχον μετὰ τὴν διασπορὰν μόνον οἱ ἐν Ἀσία μέιναντες, Ἰνδοὶ, Πέρσαι, Ἀρμένιοι, Φρύγες κτλ.; οἱ Ἰνδοὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν βιβλίοις ὀνομάζονται *Ἀρίαί*. Καθ' Ἡρόδοτον (Ζ'. 62) καὶ οἱ Μῆδοι ἐκαλοῦντο τὸ πάλαι πρὸς πάντων *Ἀριοί*, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Πέρσαι, Βακτριανοί, Σογδιανοί (ἴδε Στραβ. ΙΕ'. σελ. 724 καὶ ΙΑ'. σελ. 510)· ὁ δ' Αἰσχύλος ἐν *Χοηφόροις* στίχ. 418, «ἐκοψα κομῶν Ἀριον» λέγει ἀντὶ «κομῶν Περσικόν»· καὶ ὁ Ἑλλάνικος δὲ τὴν περσικὴν χώραν καλεῖ *Ἀριαν*· ἐν δὲ τῇ ἱερᾷ βίβλῳ τῶν ἀρχαίων Περσῶν, τῇ *Ζενδαβέστα*, ἡ πρώτη δημιουργηθεῖσα καὶ ἱερὰ χώρα καλεῖται τῶν Ἀρίων πηγῆ, *Airyānem vaego*· καὶ ὁ Δαρειὸς δὲ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καλεῖ ἑαυτὸν Πέρσην υἱὸν Πέρσου, Ἀριον καὶ ἐξ Ἀρίων ἐλκοντα τὸ γένος. Ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ μόλις ἴχνη τοῦ ὀνόματος εὕρηται κατὰ τὴν Θράκην (ἴδ. Στέφ. Βυζ. ἐν λέξει Θράκη). καὶ τὶς δὲ λαὸς τῶν Αἰγύων παρὰ Τακίτω (German. § 43.) ὀνομάζεται Ἄριοι· παρ' Ἕλλησι δὲ καὶ Ῥωμαίοις οὐδὲν ἴχνος. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὰ περὶ τοῦ πρώτου ὀνόματος, τὸ σύνολον τῶν ἐκ ταύτης τῆς περιδοξοῦ φυλῆς Ἀσιατικῶν καὶ Εὐρωπαϊκῶν λαῶν καλοῦσιν οἱ φιλόλογοι Ἰνδοευρωπαϊκὴν, Ἰνδογερμανικὴν φυλὴν· ἴσως δὲ κάλλιον ἦν καὶ ὀρθότερον, εἰ ὀνομάζετο Ἀριοῖαπέτειος, ἢ Ἰαπετοασιατικὴ φυλὴ, ἐκ τοῦ τιτάνος Ἰαπετοῦ, υἱοῦ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀσίας. Ὁ μῦθος οὗτος τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Ἀσίας, δι' οὗ ἡ συγγένεια τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ πολλῶν ἀσιατικῶν ὑποδεικνύεται, τὸ ἀρχαιότατον ἐστὶ μνημεῖον μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Γενέσ. κεφ. Ι'), ἥτις ἐκτενεστέρα μὲν ἐστίν, οὐχὶ δὲ καὶ σαφεστέρα, πολλὰ περιέχουσα ὀνόματα νεωτέρων ἔθνων κατ' ἀναχρονισμόν. «Αὐταὶ δὲ αἱ γενέσεις τῶν υἱῶν Νῶε, Σήμ, Χάμ, Ἰάφεθ (Ἰαπετοῦ), καὶ ἐγεννήθησαν αὐτοῖς υἱοὶ μετὰ τὸν κατακλυσμόν· υἱοὶ Ἰάφεθ, Γαμῆρ καὶ Μαγῶγ καὶ Μαδαὶ (Μῆδοι) καὶ Ἰώουαν (Ἰῶνες Σανσκρ. *Yavana*) καὶ Ἐλισά (=Ἕλληνες) καὶ Θεβέλ, καὶ Μοσόχ, καὶ Θεῖρας· καὶ αἱ υἱοὶ Γαμῆρ

(1) Georg. Curt. griechisch. Etymol. S. 27.

(=Κιμμέριοι); Ἀσχανάζ καὶ Ριφάθ καὶ Θοργαμά, καὶ υἱοὶ Ἰώουαν Ἐλισά καὶ Θάρσεις, Κῆτιοι, Ρόδιοι. Ἐκ τούτων ἀφωρίσθησαν νῆσοι τῶν ἔθνων ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, ἕκαστος κατὰ γλῶσσαν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν.»

Ἐκ τῆς ἀρχιγενέθλου λοιπὸν Ἀρίας φυλῆς οἱ ἀπόγονοι αὐτῆς Ἰνδοί, Πέρσαι, Ἀρμένιοι, Φρύγες, Θρακίαι, Πελασγοί, Κελτοὶ κ.λ., παρέλαβον ὡς κοινὴν κληρονομίαν μετὰ τοῦ αἵματος τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας, τῶν τεχνῶν. Ἀλλὰ μέχρι τίνος βαθμοῦ προέβη ἡ περιδοξὸς αὕτη φυλὴ πρὸ τῆς διασπορᾶς καὶ διαιρέσεως εἰς φυλὰς; Τίς ἡ κατάστασις τοῦ πολιτισμοῦ; Πόθεν προσκτησόμεθα τὴν γνῶσιν ταύτης τῆς ἐποχῆς; οὐδέποτε ἂν ἦν ἐφικτὴ ἡμῖν ἄνευ τῆς συγκριτικῆς Φιλολογίας, ἥτις «τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαίρεται» καθ' Ἡρόδοτον. Δι' αὐτῆς τὰ προαιώνια διασκαδίζονται σκόπη, διότι ἡ ὁμοιότης τῶν γλωσσῶν, καθὰ καὶ ἡ τῶν θρησκειῶν, δείκνυσιν ἡ κοινὴν καταγωγὴν τῶν ἔθνων, ἢ μεγάλην ἐπιμύζαν· ὅσαι λοιπὸν λέξεις κοιναὶ εἰσὶν ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις λαοῖς τῆς Ἀριοῖαπέτειου φυλῆς ἄνευ μεγάλης μεταβολῆς τῆς σημασίας, αὐταὶ ἦσαν ἐν χρήσει πρὸ τῆς διασπορᾶς, ἀνεξίτηλά τε εἰσὶ δείγματα τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως κατὰ ταύτην τὴν πανάρχαιον ἐποχὴν. Αἱ λέξεις αὐταὶ πιστῶς ἀπεικονίζουσι τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ, διότι ἐν αὐταῖς, ὡς ἐν ἀρχείοις, εἰσὶν αἱ ἠθικαί, θρησκευτικαί, πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ἰδέαι τῶν παναρχαίων τούτων χρόνων ἐναποτεταμειυμένοι, περὶ ὧν ἄλλα μνημεῖα σύγχρονα οὐ σώζονται. Φέρε οὖν ἴδωμεν τίνες λέξεις κοιναὶ πρὸ τῆς διαιρέσεως καὶ διασπορᾶς, καὶ πρῶτον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐκ Θεοῦ ἀρξόμεθα.

Τὸ κυριώτατον χαρακτηριστικὸν τῆς θρησκείας τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν ὑπῆρξεν ἡ λατρεία τῆς φύσεως, μάλιστα δὲ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ φωτός (1). Διὸ ἡ λέξις, δι' ἧς τὸ ὑπέριστατον δηλοῦται ὄν, σημαίνει οὐρανόν, φῶς· οἶον *Devas* οὐρανὸς θεὸς ἐκ τοῦ *sanskritico* *Div* = φωτίζειν, *Dyaus* (φῶς, ἡλιος) ὁ μέγας πατὴρ κατὰ τοὺς Βαΐδας, ὃς πέμπει τὰς φωτεινὰς ἀκτίνας (*Djāus pita Dies piter, Dis pater, jupiter* Ζεὺς πατήρ). Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (Α', 131) τὸν οὐρανὸν ἐκαλοῦν *Δία*· «οἱ Πέρσαι οὐκ ἀνθρωποφύεες ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς, κατὰπερ οἱ Ἕλληνας εἶναι· οἱ δὲ νομίζουσι Διὸ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ *Δία* καλέοντες.» Παρὰ δὲ Λατίνοις ἡ λέ-

(1) *In caeloque deum sedes et templa locarunt, per caelum volvi; quia lux et luna videtur.* (Lucret. v. 4186.)

ξις *Dius* οὐρανὸς διεσώθη μόνον ἐν τῇ φράσει *sub dio*· ὁ δὲ ἀρχαιότερος τύπος τῆς γενικῆς *Iovis* (*Διὸς*) ἦν *Diuvius* *Diouis*, παρεμπερῆς τῇ δοτικῇ *Dyavi* τοῦ *sanskritico* *Dyaus*. Καὶ αἱ λέξεις ἄρα *Deus* Δέους αἰολιστί, Δεὺς, Ζεὺς, Θεός, ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἐσημαίνον κατ' ἀρχὰς τὸν φαινόν οὐρανόν, ὕστερον δὲ τὸν οὐράνιον θεὸν καθόλου, οὐχὶ τὸν Κρονίδην Δία. Ταύτην δὲ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ἐνοεῖ καὶ ὁ Ἡρόδοτος (Β', 51) λέγων περὶ Πελασγῶν· «ἔθνον πάντα πρότερον θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας· ἐπυνυμίην δὲ οὐδ' ὄνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσαν πῶ· θεοὺς δὲ προσωνόμασαν σφέας ἀπὸ τούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομάς εἶχον.» Ἐκ τῶν προειρημένων φαίνεται ἡ μαρτυρημένη ἢ ἐτυμολογία τοῦ Ἡρόδοτου· θεὸς ὀνομάσθη, οὐχὶ διότι τὰ πάντα πρήγματα κόσμῳ ἔθηκεν, ἀλλὰ διότι λαμπρὸς καὶ ἀκτινοβόλος παρέστη τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν πρώτων ἀνθρώπων (1). Ἐντεῦθεν ὁ Ζεὺς τῶν Πελασγῶν Ἀρκάδων Λυκαῖος (φωτεινός, λύκη, *lux*) ἴσως δὲ ὁ αὐτὸς καὶ Ἀρκάς (ἀκτινοβόλος) ἐπωνομάζετο (2)· διότι καὶ ἐν τοῖς Βαΐδασι τὸ ὄνομα Ἀρκάς ἐπίθετον τοῦ ἡλίου πολλάκις καὶ ἀντ' αὐτοῦ τιθέμενον, ὡς παρ' Ἕλλησι τὸ *Φοῖβος* ἀντὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὰ μέχρι τούδε λεχθέντα ἀρκούσι πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ Ἀριοῖαπέτειοι πρὸ τῆς διασπορᾶς αὐτῶν κοινῇ ὡς ὑπέριστατον ὄν ἐλάτρευον τὸ φῶς (3).

(1) Ἄλλως κρίνει περὶ τούτου ὁ Γεώργιος Κούρτιος ἐν τῷ ἑλληνικῷ αὐτοῦ ἐτυμολογικῷ σελ. 202 καὶ 220.

(2) Παρατηρήσεις αἴτιον, ὅτι οἱ λάτραι τοῦ Πελασγικοῦ Διὸς ἐν μὲν τῇ Πελοποννήσῳ καλοῦνται Ἀρκάδες (φαινοί), ἐν δὲ τῇ Ἑλλοπία τῆς Ἠπείρου, ἔνθα ἡ Δωδώνη, Σελλοὶ (φωτεινοί) ἐκ τοῦ σέλας, Ἑλλοί, Ἑλλοτες, Ἑλληνες· ἀλλοὶ δὲ τὰ Ἑλλάς Ἑλλοί, παράγουσιν ἐκ τοῦ ἔλος (βάλλος), ὡς κατ' αὐτοὺς οἱ Ἕλληνας βελτινοὶ τινες ἀποβαινοῦσιν· οἱ δὲ Ἀρκάδες οὐ μόνον προσελαβὸν τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ θεοῦ, ὃν ἐλάτρευον, ὡς οἱ Λύκιοι ἐκλήθησαν ἐκ τοῦ Λυκίου Ἀπόλλωνος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐστροντοῦ Λυκαίου Διὸς ἐσπεριώθησαν ἐπίθετον, τὸ *προ σέληνο*. Διότι τῆς Σελήνης προγενέστεροι οὐχὶ οἱ Ἀρκάδες, ἀλλὰ ὁ Λυκαῖος Ζεὺς καὶ ὁ Λύκιος Ἀπόλλων, δηλ. ὁ Ἥλιος, οὐ νεώτερα ἀδελφῆ ἢ Σελήνη καθ' Ἡσιόδον. Ταῦτα πιθανώτερα φαίνονται, ἢ ὅσα ὁ Κ. Πασπάτης ἀπεκάλυψεν ἡμῖν, ὅτι οἱ Ἀρκάδες ἐξ Ἰνδιῶν ἀπέκησαν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν Βραχμανισταὶ ἠιολάτραι, οἱ δὲ Βουδισταὶ σεληνολάτραι· οἱ δὲ πρώτοι καὶ *προ σέληνο* ἐκλήθησαν πρὸ τῶν ἄλλων καταλαβόντες τὴν Ἀρκαδίαν. Ταῦτα πλήρη ἀμαρτημάτων καὶ ἀναχρονισμῶν.

(3) Ἐν τῇ *Ζενδαβέστα* ἡ ἀρχαία αὕτη τοῦ φωτός λατρεία καθαρωτέρη διετηρήθη ἢ ἐν τοῖς Βαΐδασι· ἐν αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἤδη πολλοί, «ἀλλ' οὐδεὶς χαρακτήρ ἰδιάζων, λέγει ὁ Max Müller, δι' οὗ ὁ μὲν τῶν θεῶν διακρίνεται τοῦ ἄλλου, οὐδὲν σύστημα, οὐδεμία μυθολογία. Τὸ ὄνομα, ὃ ἐν χρήσει ἐστὶν ἐν τινι ἔθνεσιν, ἐν τινι ἄλλῳ εὐρηται ὡς κύριον ὄνομα θεοῦ τίνος. Ὁ αὐτὸς θεὸς παρίστα-

την Ἀσίαν ἢ ὄροφί, ὁ θόλος τοῦ κόσμου, ἀνά μέσον οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ ἐξ οὗ ἔχουσι τὰς πηγὰς οἱ μέγιστοι τῶν ποταμῶν τῆς Ἀσίας. Κατὰ τούτους τοὺς τόπους ἐξ εἰκότων τεκμηρίων συμβαλλόμενος τίθησιν ὁ Ἐρνέστιος Ῥενάν καὶ τὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς παράδεισον, καὶ ἐνθους φωνεῖ «χαίρετέσωμεν τὰς ἱερὰς ταύτας κορυφάς, ἐνθα αἱ μεγάλοι φυλαὶ (τοῦ Σῆμ καὶ Ἰάφεθ), ἐν τῇ δ-σφῦτῷ αὐτῶν κυοφοροῦσαι τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, ἐθεώρησαν κατὰ πρῶτον τὸ ἄπειρον, καὶ ἐνεκαινίσαν δύο τινὰ ὄλως τὴν κατάστασιν τοῦ κόσμου μεταβαλόντα, τὴν ἠθικὴν καὶ τὸν λόγον. Ἡ Ἀρία φυλὴ ὀφείλει τὴν μυσηριώδη ταύτην χώραν τῆς Βουχάρας καὶ τοῦ μικροῦ Θιβητίου διερευνησά, κρύπτουσαν ἴσως ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἀνεκτιμήτους θησαυροὺς ἀνακαλύψωσαν. Πόσον φῶς οὐκ ἐπιχύσει πρὸς ἐξακριβώσιν τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔξομεν τοὺς τόπους ἐκείνους, ἐνθα κατὰ πρῶτον ἐξεφωνήθησαν αἱ λέξεις, ἀς μέχρι τοῦδε μεταχειρίζομεθα; ὡς δὲ τὰ ἔτη τῆς τελείας καὶ ὠρίμου ἡλικίας ὑπολείπονται κατὰ τὴν γόνιμον περιέργειαν τῶν πρώτων μνηῶν, καθ' οὓς ἡ συνειδήσις τοῦ νηπίου διεγείρεται, οὕτως οὐδέμια χώρα δύναται συγκριθῆναι πρὸς τὴν ἀνώνυμον ἐκείνην, ὅρος ἢ πεδιάδα, ἐνθα κατὰ πρῶτον ἡ συνειδήσις τοῦ ἀνθρώπου διεγέρθη. Ἐναβρυνθῶμεν, ὅσῳ καὶ ἂν θέλωμεν, ἐπὶ τῇ προόδῳ τῆς σκέψεως· ἀλλὰ μηδέποτε ἐπιλαθῶμεθα, ὅτι ἵνα ἐκφράσωμεν τὰ διανοήματα ἡμῶν προσφεύγομεν εἰς τοὺς ἥχους καὶ γραμματικὸς τύπους, οὓς, κατὰ τὸν Ἰμακόν, οἱ ἀρχαῖοι πατριάρχαι ἐκλέξαντες ἔθηκαν τὰ θεμέλια παντός, ὅ,τι ἐσμέν, καὶ ὅ,τι ἐσόμεθα (Orig. du Lang. pag. 231—32). Ἰσως λοιπὸν ἐκ τούτου τοῦ ὄροπεδίου ὁρμηθεῖσα ἡ Ἀρία φυλὴ κατῆλθε πρὸς τὴν κατὰ τὸν Ἰξόν καὶ Ἰαζάρτην μεσημβρινωτέραν χώραν, καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ σταθμῷ διηρέθη, ὡς φαίνεται, εἰς δύο, εἰς Ἀρίους, ἐξ ὧν ἀνεβλάστησαν οἱ Ἰνδοί, Πέρσαι, Μῆδοι, Βακτριανοί, Σογδιανοί καὶ ἄλλοι σκυθικοὶ λαοί, πρῶτῳ μετ' ἄλλοφύλων ἀναμιχθέντες, καὶ εἰς Ἰαπετίδας (1), ἐξ ὧν οἱ Φρύγες, Πε-

γενεῖαι καὶ τῶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Γαμῆρ καὶ τῶ Ὀμηρικῶν Κεμμέριοι (Ὀδυσ. Α. 44.)

Ἐνθα δὲ Κεμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε.

Ἦέρι καὶ νεφέλη κεκαλυμμένοι· οὐδέποτε αὐτοῦς

Ἠέλιος Φαῖθων καταδέρεται ἀκτίνεσσιν.

Ὅθ' ὅπῳ ἂν σφίχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀσερόεντα

Ὅθ' ὅτ' ἂν ἄψ' ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται

Ἄλλ' ἐπὶ νύξ' ὅλη τέταται δειλοῖσι βροτοῖσιν.

(1) Τὸν κλάδον τούτον καλοῦμεν Ἰαπετίδας μὴ ἔχοντες ἄλλο καταλλήλοτερον, μηδὲ εἰδότες τὸ γνήσιον αὐτοῦ ὄνομα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Οἱ δὲ Φρύγες φαίνονται κείμενοι ὡς κρίκος ἀνά μέσον τῶν Ἀρίων καὶ Ἰαπετιδῶν.

λαοὶ ἦτοι Ἕλληνας καὶ Ἰταλοί, Κελτοί, Γερμανοὶ καὶ Σλαῦοι. Ὅτε δὲ οἱ λαοὶ οὗτοι φυλετικὴν ἔτι διέσωζον συγγένειαν καὶ ἐπιμιξίαν, κατὰ τὴν Περσίαν ἴσως καὶ Ἀρμενίαν, ἐκαλλιέργουν ἤδη τὴν γῆν σίτου ἕνεκα καὶ ἄλλων καρπῶν, ὡς μαρτυροῦσι πολλὰι λέξεις κοινὰι τοῖς λαοῖς τούτοις καὶ τὸ αὐτὸ σημαίνουσαι.

Οἶον, Ἑλλ. ἀγρός Λατ. ager, Ἑλλ. ἄρω, ἄροτρον, Λατ. aratrum, ἐν τῇ ἀρχ. Γερμ. aram, (γεωργεῖν), erida (ἄροτρον), Σλα. orati oradlo, Κελτ. ar aradar. Ἑλλ. χόρτος, Λατ. hortus, Γερμ. gartem, Ἑλλ. μύλη, Λατ. mola, Γερμ. Mühle, Σλα. mlyn, Λιθ. malunas, Κελτ. malin. Ἑλλ. οἶνος, Λατ. vinum, Γερμ. Wein, Σλα. vino, κτλ.

Ποῦ δὲ οἱ λαοὶ οὗτοι ἐχωρίσθησαν, καὶ πότε καὶ πόθεν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπεραιώθησαν, καὶ τίς ὁ πρῶτος μεταναστεύσας, ταῦτα ἔσονται ζητήματα ἐσαεὶ ἄλυτα, ἂν μὴ καὶ τούτων ἡ συγκριτικὴ Φιλολογία εὕρη πιθανὴν τινα λύσιν· νῦν δὲ τοσοῦτον μόνον γινώσκωμεν, ὅτι πρὶν ἢ οἱ Κελτοὶ καὶ Γερμανοὶ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Γαλίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, Σκανδιναυίαν, ἦσαν πρὸ αὐτῶν ἄλλοι κάτοικοι ἐκ τῆς Τσχουδικῆς (Ιουροταρταρικής) ἴσως ὁμοφυλίας, ἄγριοι, κυνηγετικὸν διάγοντες βίον, καὶ ἐκ λίθων καὶ ὀστέων τὰ ἐκτυτῶν κατασκευάζοντες ἐργαλεῖα, ὡς πολλὰ τοιαῦτα εἶδομεν ἐν τοῖς Μουσεῖοις τῆς Εὐρώπης κείμενα.

Οἱ δὲ Φρύγες (Θραῖκες καὶ Ἰλλυριοί) καὶ Πελασγοὶ (Ἕλληνας καὶ Ἰταλοὶ) ἐνδιέτριψαν ὁμοῦ χρόνον τινὰ αὐξάνοντες καὶ κραταιούμενοι, ὕστερον δὲ οἱ Πελασγοὶ ἐχώρησαν πρὸς τὴν ἐλάσσω Ἀσίαν αἰεὶ ὑπὸ φρυγικῶν φύλων πρὸς τὰ πρόσω ὠθούμενοι. Ἀλλὰ ταῦτα ἀπλὰ εἰσιν εἰκασίαι, οὐδέμια ἔχουσαι ἱστορικὴν ἀκρίβειαν καὶ βεβαιότητα, διότι οὐδὲν ἔχνοσ περὶ αὐτῶν μέχρις ἡμῶν κατελείφθη, ὅτε καὶ αἱ γλώσσαι τῶν Φρυγῶν καὶ Θρακῶν ἀπώλοντο, πλὴν μικρῶν λειψάνων διασωζομένων ἐν τισιν ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν τοῖς λεξικοῖς σποράδην, οἷον βρία ἢ πόλις Θρακιστί, Μεσαμβρία, Σηλυβρία, πόλις τοῦ Μέσα, τοῦ Σῆλυ κ.τ.λ. Ἀκριβεστέρην δὲ ὁπωσοῦν ἔχομεν γινώσκωμεν περὶ τῆς Πελασγικῆς ἢ Γραικοῖταλικῆς ὁμηγύρεως, ὅτε δηλ. οἱ Πελασγοὶ (Ἰταλοὶ καὶ Ἕλληνας) συνέζων καὶ ἦσαν ὁμοδαῖοι, διότι περὶ αὐτῆς σῶζονται ζῶντα καὶ ἀθάνατα μαρτύρια, ἄλλα τε καὶ πλείεσαι ὕσαι λέξεις κοινὰι καὶ ταυτόσημοι τῆς λατινικῆς καὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ὅτι πολὺ κατὰ τὴν γεωργίαν ἦσαν προωδευμένοι δεικνύουσιν αἱ ἐξῆς λέξεις· λαχάινω ligo, μιλίνη milium, βαφάνη rapa, μαλάχη malva, ἐλαία oliva, πόλτος puls, πτίσσω pinso, καὶ τὰ ἐθνη-

καὶ τῆς Ἰταλίας ὀνόματα, οἰνωτρία, Ἰταλία, ὅ ἐστι Βοιωτία, διότι κατὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Ἰταλὸς ὁ βοῦς, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τοῖς θεοῖς μέρη, τέμενος ierplum, τέμενος termium (οἱ ὄριοι Θεοί). Οἱ δὲ Ἑλληνοῖταλοὶ καὶ ἄλλα εἶχον κοινά, τὴν οἰκοδομίαν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ Κυκλώπεια καλούμενα ἔργα, τὸν ἱματισμόν, κατὰ δέ τι καὶ τὸν ὄπλισμόν (λόγχη lancea), τὰς ποιητὰς καὶ ἀνταμοιβὰς, (κρίνειν crimen, ποιῶν roepa, ταλάω talio, δι-θύραμβος θρίαμβος triumphus). Ἀλλ' ἡ μεγίστη τῶν συγγενειῶν καὶ προφανεστάτη ἐστὶν ἡ ὁμοιότης κλίσις καὶ σχηματισμὸς τῶν λέξεων, ὁ σταθερὸς κανὼν, καθ' ὃν ὁ τόνος χωρεῖ μέχρι τῆς τρίτης συλλαβῆς, οὐ περαιτέρω, ἐξ οὗ ἄλλα τε καλὰ ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ ἡ ἁρμονία.

Καὶ οἱ μὲν Ἰταλοὶ τὴν Θράκην διελθόντες καὶ Ἰλλυρίαν διὰ τῶν Ἀπεννίνων εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἰταλίαν· πρὸ δὲ τῆς εἰσόδου, ὡς εἰκοι, διηρέθησαν εἰς Λατινικὰ καὶ Ὀμβρικὰ ἢ Σαβελλικὰ φύλα, πολλὰς μὲν ἔχοντα τὰς ὁμοιότητας, οὐκ ὀλίγας δὲ καὶ τὰς διαφορὰς, ὧν ἕνεκα εἰς διηγεῖς περιεπλάκησαν ἀψιμαχίας, μέχρις οὗ τὰ Λατινικὰ φύλα ἐπικρατέστερα ἐγένοντο, τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν γλώσσαν αὐτῶν ἐπιβαλόντα. Ἰσαύτως δὲ καὶ οἱ οἱ Πελασγοὶ διὰ τοῦ θρακικοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου περαιωθέντες εἰς τὴν Θράκην, ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Μακεδονίαν κατῆλθον, Θεσσαλίαν καὶ Ἠπειρόν, καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τίνες πρὸ τῶν Πελασγῶν ἦσαν κάτοικοι, καὶ ἐκ τίνος ὁμοφυλίας; Τὸ ζήτημα τοῦτο βαθύτατον καλύπτει σκότος, διότι οἱ Ἕλληνας ἱστορικοὶ ὡς πρώτων κατοίκων μνημονεύουσι τῶν Πελασγῶν. Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ καταλαβόντες τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ περὶ αὐτὴν λαοὶ ἦσαν Πελασγοί; οἷον Ἀθαμᾶνες, Αἰμόνες, Ἄονες, Ἰάντες, Ἐκτῆνες, Τέμμικες, Δρύοπες, Μάγνητες, Λαπίθαι, Μακεδνοί, Περόαθοί, Σελλοί, Ἐλλοπες, Γραικοί, Θεσπρωτοί, Χάονες, Μολοσσοί, Θεσσαλοί, Αἰνιᾶνες, Ἀρκάδες, Καύκωνες, Μινυαί, Βοιωτοί, Καθμεῖοι, Θραῖκες, Δάρδανοι, Σίντιες, Δέλεγες, Τηλεβοαί, Τάφιοι, Κούρητες, Κᾶρες, Ἄβαντες, Φλεγυαί, Κραναιοί, Ἐπειοί, Δαναοί, Γεφυραῖοι, Αἰθίκες, Ἐφυροί, Πυλίοι, Κεφαλλῆνες, Λοκροί, Αἰτωλοί, Ἀκαρνανες, Ἐτεσκόρητες κ.λ.

Ὅτι ἐξ αὐτῶν τινὲς οὐκ ἦσαν Πελασγοί, ἀλλὰ μᾶλλον Θρακοφρύγες καὶ Ἰλλυριοί, οὐδεὶς ἀμφισβᾶλει, διότι τὸ Ἰλλυρικόν, καταλαβὼν τὴν Ἰλλυρίαν, πολλὰς ἐποίει ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς Θρακῆς, Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ Μεσσαπιοί· ἄλλοι δὲ τινες λαοὶ ἦσαν γνήσιοι Ἕλληνας, ἴσως δὲ καὶ τινες ἐκ τῆς Σημικῆς ὁμοφυλίας· ἀλλὰ τίνες οὗτοι; Πρὸς λύσιν τοῦ χαλε-

πωτάτου τούτου ζητήματος ἀνάγκη, ἵνα ὡς οἷον τε λεπτομερῆς προηγηθῆ βιογραφία ἐνὸς ἐκάστου τῶν προμνημονευθέντων λαῶν, ποῦ ἢ πρώτη αὐτοῦ ἐμφάνισις, ποῦ ἐξηπλώθη, τίνα τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, ἃ δι' ἑλλήνων ἄλλων λέξεων δύναται χρησιμεῦσαι ὡς λεξικὸν τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ὡς μέσον συγκρίσεως πρὸς ἄλλας γλώσσας συγγενεῖς, τίνες Θεοὺς ἐλάτρευε, καὶ μετὰ τίνων λαῶν ἔσχεν ἐπιμιξίαν. Ὅταν αἱ βιογραφίαι τῶν λαῶν τούτων συμπληρωθῶσι καὶ ἄλλων τινῶν, οἷον Φρυγῶν, Λυκίων, Λυδῶν κ.τ.λ., τότε δυναθήσεται τις συμπέρασμα ὁπωσοῦν βέβαιον καὶ ἀσφαλὲς ἐξαγαγεῖν (1).

Τὸ ὄνομα Πελασγὸς κατὰ μὲν Freret παράγεται ἐκ τῆς ῥίζης *pel*, ὡς τὰ *πελιός*, *πελάγαν*, *πελαιαί*, ἃ περ σημαίνουσι *παλαιός*, *παλαιχθῶν* καὶ κατὰ Στράβωνα, οἱ Μακεδόνες, Θεσπρωτοί, καὶ Μολοσσοὶ τὰς γράκας *πελιός* καὶ τοὺς γέροντας *πελιόους* ἐκάλουν· οἱ δὲ Λάκωνες καὶ Μασσαλιῶται *πελιόνας* τοὺς γέροντας, τοῦτο δὲ κατὰ τινὰς καὶ τὸ *Γραικός* σημαίνει, ὃ καὶ *Γραιός* λέγεται, οὗ τὸ θηλυκὸν *γραια*. Ὁ δὲ Βαρῶνος D Eckstein καὶ ἄλλοι παράγουσι τὸ Πελασγὸς ἐκ τῆς Σανσκριτικῆς ῥίζης *pel*, ἐξ ἧς *pelati*, *pelayati*, μετανάσται, φυγάδες, δεδιωγμένοι· τῇ Σανσκριτικῇ ῥίζῃ *pel* συγγενεῖαι καὶ ἡ Ἑλληνικὴ λέξις *πέλω* (ἐξ οὗ τὸ *πελάζω*) κινουμένη πρὸς τι, ἐξαπλοῦμαι· οἷον παρ' Ὀμήρῳ (Ἰλ. Γ. 3).

Κλαγγή . . . πέλει οὐρανόθι πρό.

Καὶ ἡ λέξις Ἰάωνες (2) Ἴωνες, ἐκ τοῦ ἰω τὸ πορεύομαι, τὸ αὐτὸ σημαίνει, ὡς Ἰαπετός, Ἰάπτω, Ἰάπυγες· φαίνεται δέ, ὅτι οἱ Πελασγοί, ἂν δεχθῶμεν, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτῶν σημαίνει μετανάστας, καὶ οἱ Ἴωνες οὐκ ἐξ ἑαυτῶν ἔλαβον τὴν κλησιν ταύτην, ἀλλ' ἐξ ἄλλων Ἀσιατικῶν λαῶν γειτνιαζόντων, ὡς οἱ Βαρέγιοι Σκανδιναυοὶ ἐκλήθησαν Ross ἐκ τοῦ *reisen*, ἐξ ὧν οἱ Ῥῶσσοι μετωνομάσθησαν καὶ οἱ Πρῶσσοι· οἱ δὲ Σλαῦοι, κατὰ τὸν ἑ. μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, *Βένδα* μετανάσται ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ *Wenden*, ὅθεν *Βάνδαλοι*.

Κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀρκάδων Πελασγὸς (δηλ. ἡ Πελασγικὴ φυλὴ) τοὺς ἀγρίους χορτοφάγους ἐξημέρωσεν, ἄλλα τε καὶ τὴν βαλανεφαγίαν διδάξας. Πελασγὸς δὲ βασιλεύσας, φησὶ Πausanias (H, 4, 5), τοῦτο μὲν ποιήσασθαι καλύβας ἐπενόησεν, ὡς μὴ ῥιγοῦν τε καὶ ὑεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, μηδὲ ὑπὸ τοῦ καύματος ταλαι-

(1) Ἐκ τῶν μνημονευθέντων λαῶν ἐπικρατέστεροι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιανεργήσαντες μετὰ τοὺς Πελασγοὺς ὑπῆρξαν οἱ Δέλεγες καὶ οἱ Θραῖκες.

(2) Περὶ τῶν *Yavanas* ἰδὲα πραγματεύεται ὁ A. Pictet ἐν τῷ μνημ. συγγράμματι.

πωρεῖν, τοῦτο δὲ τοὺς χιτῶνας τοὺς ἐκ δερμάτων τῶν ὤων, οἷς καὶ νῦν περὶ τὴν Εὐβοίαν ἐτι χρωῖται καὶ ἐν τῇ Φωκίᾳ, ὅσοι βίου σπανίζουσιν, οὗτος ἐστὶν ὁ ἐξευρών. Καὶ δὴ τῶν φύλλων τὰ ἐτι χλωρὰ καὶ πόας τε καὶ ρίζας οὐδὲν ἐδωδόμενος, ἀλλὰ καὶ ὀλεθρίους ἐνίας σιτουμένους τοὺς ἀνθρώπους, τούτων μὲν ἔπαυσεν ὁ Πελασγός, ὁ δὲ τῶν καρπῶν τῶν δρυῶν οὐτε πω πασῶν, ἀλλὰ τὰς θαλάσσους τῆς φηγοῦ τροφήν ἐξεύρεν εἶναι· παρέμεινε τε ἐνίοις εἰς τοσοῦτον ἀπὸ Πελασγοῦ τούτου ἡ διαίτα, ὡς καὶ τὴν Πυθίαν, ἡνίκα Λακεδαιμονίοις γῆς τῆς Ἀρκάδων ἀπηγόρευεν ἀπτεσθαι, καὶ τὰδ' εἶπεν τὰ ἔπη·

« Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν οἱ σ' ἀποκαλύσουσιν » ὁ δὲ Ἀρκὰς τὸν τε ἡμερον καρπὸν (τὸν σῖτον) εἰσηγάγετο, καὶ τὴν ποίησιν ἐδίδαξε τοῦ ἄρτου, καὶ ἐσθῆτα ὑφαίνεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐς ταλασίαν (Παυσ. Η', 4, 1).

Τοὺς παλαιτάτους πρὸ τῶν Πελασγῶν κατοίκους ὑπεμφαίνουσι καὶ αἱ παροιμιώδεις Ὀμηρικαὶ φράσεις (Ὀδ. Τ. 462).

Ἀλλὰ καὶ ὡς μοι εἶπε τὸν γένος, ὀππόθεν ἐσσι·
Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυὸς ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης (1).

Καὶ Ἰλ. Χ. 426.

Οὐ μὲν πως νῦν ἔσιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης
Τῷ ὀαρίζεμεναι ἅτε παρθένος ἠϊθεός τε.

Καὶ Ἡσίοδος (Θεογ. 35).

Ἀλλὰ τί μοι ταῦτα περὶ δρῶν ἢ περὶ πέτρης;
Διὰ δὲ τούτων τῶν φράσεων ὑπεδήλουν τοὺς ἀπλοὺς ἐκείνους τραγλοδύτας τοὺς ἐν σπηλαίοις ἐνδιαιτωμένους καὶ ἐξ ὠμῶν τρεφομένους χόρτων (Δρύοπας)· οἱ δὲ Ἕλληνας διεκρίνοντο ὡς σῖτον ἔδοντες, ὅπερ ἦν πολιτισμοῦ σημεῖον οὐ μικρὸν διὸ καὶ ὁ ποιητὴς συνήθως λέγει « βροτοί, οἱ σῖτον ἔδουσι » βροτοί, οἱ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσι, καὶ περὶ τοῦ ἀγρίου Κύκλωπος (Ὀδ. Ι, 187 κ. ε.).

Ἐνθα δ' ἀνὴρ ἐνίαιε πελώριος, ὅς ῥά τε μῆλα
Οἷος ποιμαίνεσκεν ἀπόπροθεν· οὐδὲ μετ' ἄλλους
Πωλεῖτ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐὼν ἀθεμίστια ᾗδη.
Καὶ γὰρ θαῦμα' ἐτέτυκτο πελώριον, οὐδὲ ἐφίκει
Ἄνδρ' ἴγε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίω ὕληεντι
Ἵψηλῶν ὄρεων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.

Οἱ μὲν τῶν Πελασγῶν, ὡς προείρηται, διελθόντες τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν μετέβησαν εἰς Ἠπειρον, Θεσσαλίαν, Βοιωτίαν, Ἀττικὴν, Πελοπόννησον, καὶ εἰς πολλὰς νήσους, οἱ δὲ ἐκ τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας ἐπεραιώθησαν κατ' εὐθείαν εἰς τὰς

(1) Καὶ οἱ νεώτεροι *age de pierre* καλοῦσι τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἔζων ἐν πρῶτῳ κυνηγετικῷ διάγοντες βίον καὶ ἐκ λίθων κατασκευάζοντες τὰ ἐκείνων ἐργαλεῖα.

νήσους Κρήτην (Ὀμήρ. Ὀδ. Τ. 477), Εὐβοίαν, Στράβ. εἰς σελ. 445) Ῥόδον, Ἀθήμον (Ἡρόδ. Δ', 145. Ε', 26. σ', 136—7. Παυσ. Ζ', 2, 2.) Ἰμβρον, Λέσβον, Σκυρον, Σάμον, Χίον, Κέων (Στράβ. Ε', σελ. 221), Πελοπόννησον, ἐν δὲ Σαμοθράκῃ μετὰ τῶν Δαρδάνων εἰσὶν ἀναμειγμένοι (Ὀμήρ. Ἰλ. Τ. 215. Δ. Ἄλικ. Α'. 55. 67. 69. Παυσ. Ζ'. 4, 3). Ἄλλοι δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔμειναν κατὰ τὴν Τρωάδα, Κύμην, Τράλλεις μέχρι Βιθυνίας (Ὀμήρ. Ἰλ. Β. 480. Παυσ. Ε', 26, 6 Ζ', 2, 2).

Ἐκ τῶν ἀρχαίων οἱ μὲν πρῶτην τῶν Πελασγῶν κατοικίαν καὶ πατρίδα ἐθεώρησαν τὴν Θεσσαλίαν, ἐνθα τὸ πελασγικὸν ἦν Ἄργος (Ὀμήρ. Ἰλ. Β. 681), καὶ τὴν Ἠπειρον, ἐνθα ἡ Δωδώνη. Κατὰ μὲν τὸν Ἡρόδοτον Α', 57) ἐκ τῆς Θεσσαλίας ἀπώκησαν οἱ περὶ τὴν Κρηστώνη Πελασγοί· ὁ δὲ Στράβων λέγει, ὅτι τὸ πάλαι πᾶσα ἡ Θεσσαλία ἐκαλεῖτο Πελασγιώτις (Ε', σελ. 221. Ζ', 329. Η'. 369, 371), ἐν δὲ τοῖς ὑστέροις χρόνοις τῶν τετραρχῶν μία (Θ', 430). Ὁ δὲ Ἐφορος τὸναντίον ἐκ τῆς Ἀρκαδίας ὑπολαμβάνει τοὺς Πελασγοὺς μεταναστεύσαντας εἰς Θεσσαλίαν· Διονύσιος δὲ ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ἐκ τοῦ Ἄργους. Καθ' ἡμᾶς ἡ συζήτησις αὕτη περιττὴ διότι κατὰ τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους παλιρροία τις ἐγένετο μεταναστάσεων, ὅτε μὲν ἐκ Θεσσαλίας πρὸς Πελοπόννησον, ὅτε δὲ ἐκ Πελοποννήσου πρὸς Θεσσαλίαν, καθὰ καὶ ἐκ τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας πρὸς Θράκην, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Ἠπειρον, Βοιωτίαν, Ἀττικὴν, Πελοπόννησον, καὶ ἐξ αὐτῶν πρὸς τὴν ἐλάσσονα Ἀσίαν· τοῦτο δὲ αὐτὸ δυνάμεθα εἶπειν καὶ περὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης καὶ Εὐρώπης· διότι καὶ μέχρι σήμερον ἀληθεύει τὸ τῆς μητρὸς τοῦ Ξέρξου Ἀτόσσης ὄνειρον (Αἰσχ. Πέρσ. 479—87).

Ἐδοξάτην μοι δύο γυναῖκα' εὐείμονε
Ἡ μὲν πέπλοισι Περσικοῖς ἠσκημένη,
Ἡ δ' αὐτὴ Δωρικοῖσιν, εἰς ὕψιν μολεῖν,
Μεγέθει τε τῶν νῦν εὐπρεπεστάτα πολὺ
Κάλλει τ' ἀμώμω, καὶ κασιγνήτα γένους
Ταύτου· πάτραν δ' ἔνοιον ἢ μὲν Ἑλλάδα,
Κλήρω λαχοῦσα γαίαν, ἢ δὲ βάρβαρον.
Τούτω στάσιν τιν' ὡς ἐγὼ δόκουν ὄραν
Τυχεῖν ἐν ἀλλήλαισιν.

Τὴν μεγάλην τοῦ Πελασγικοῦ ἐξάπλωσιν μαρτυρεῖ καὶ Ἡρόδοτος (Β', 56) λέγων « τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλεωμένης τῆς αὐτῆς ταύτης » ὁ δὲ Αἰσχύλος (1) ἐν ταῖς Ἰκέτισι (247—255) καὶ πέραν τῆς Ἑλλάδος παρατείνει τὴν τῶν Πελασγῶν δύναμιν μέχρι Στρυμόνος.

(1) Ταῦτα οὐκ ἀνάγουσιν ἡμᾶς εἰς τοὺς παναρχαίους χρόνους, καθ' οὓς οἱ Πελασγοὶ ἐκ τῆς Ἀσίας περμιωθέντες κατεῖχον τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν;

Τῷ γηγενεὺς γὰρ εἰμ' ἐγὼ Παλαίχθονος
Ἴνις Πελασγός, τῆςδε γῆς ἀρχηγέτης·
Ἐμοῦ δ' ἀνακτος εὐλόγως ἐπώνυμον
Γένος Πελασγῶν τῆνδε καρποῦται χθόνα.
Καὶ πᾶσαν αἶαν, ἧς δι' ἀγνός ἐρχεται
Στρυμῶν τὸ πρὸς δύνουτος ἡλίου κρατῶ.
Ὅριζομαι δὲ τὴν τε Περραϊβῶν χθόνα,
Πίνδου τε τὰπέκεινα, Παιόνων πέλας,
Ὅρη τε Δωδωναῖα.

Ὁ δὲ σοφὸς Οὐέλκερος ἐν τῷ περὶ θρησκείας τῶν Ἑλλήνων πολυμαθεστάτῳ αὐτοῦ συγγράμματι (1) ταύτην καταπολεμῶν τὴν γνώμην ἄλλην αἰτίαν εὐρίσκει τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Πελασγικοῦ ὀνόματος. Ἀφ' οὗ νέος πολιτισμὸς, λέγει, διὰ τῶν Ἀχαιῶν, Ἰώνων καὶ Δωριέων ἀνεφάνη εἰς τὴν Ἑλλάδα, πᾶν τὸ πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἤρξαντο καλεῖν Πελασγικόν, τοῦτέστι παλαιὸν καὶ βάρβαρον. Ἐκ τούτου δ' ἐκλήθησαν Πελασγοὶ οὐ μόνον οἱ ἀληθῶς τοιοῦτοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ λαοὶ μηδεμίαν ἔχοντες ὁμογένειαν, συγγενεῦντες δὲ μόνον τῇ ἀμαθείᾳ καὶ βαρβαρότητι, οἷον Δρύοπες, Περραϊβοί, Δολίωνες, Αἰμόνες, Μακεδνοί, Καύκωνες, Χάονες. Κατὰ ταύτην τὴν γνώμην τὸ Πελασγικὸν πράγματι μὲν ἦν μικρὸν καὶ ἀσθενές, τῷ δὲ ὀνόματι ἐμεγαλύνθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ὅτε οὐκ ἦν ἤδη ὡς ἔθνος (2).

Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ σοφοῦ γερμανοῦ κατὰ τῶν Πελασγῶν ἄδικον θεωρῶ διότι εἰ οἱ μεταγενέστεροι προσανέβηκαν τοῖς Πελασγοῖς καὶ λαοὺς τινὰς μηδεμίαν ἔχοντας ὁμογένειαν, οἱ λαοὶ οὗτοι ὀπωσθήποτε ἔσχον ἐπιμιξίαν μετ' αὐτῶν διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Πελασγικοῦ, ὡς φησι Θουκυδίδης (Α', 3). Ἄλλ' αὐτοὶ οὗτοι οἱ μεταγενέστεροι ἀπὸ ὑπερβάλλοντος ζήλου ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ προσέτριψαν τοῖς Πελασγοῖς βαρβαρότητα, καὶ ἀπεστέρησαν αὐτοὺς τῆς ἀληθοῦς δόξης, ὅτι αὐτοὶ πρῶτοι εἰσηγάγον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς θρησκείας, τῶν τεχνῶν γεωργίας, ἀρτοποιίας, οἰκοδομῆς κ. τ. λ.

Οἱ Πελασγοὶ ἦσαν φύλα ὁμογενῆ ἀπ' ἀλλήλων διηρημένα πολιτικῶς, καὶ ἀδιαλείπτως εἰς ἐμφυλίου περιπλεκόμενα πολέμους, καὶ κατὰ τοὺς

(1) Τόμ. Α. σελ. 23.

(2) Τοιοῦτόν τι συνέβη ἡμῖν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ῥωμαῖοι γὰρ οὐ μόνον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί. Παρατηρήσεως δὲ ἄξιον, ὅτι πολλὰ ἔθνη ὀνόματα μερικῶν ἔχοντα σημασίαν, παρὰ τοῖς ξένοις λαμβάνουσι γενικωτέρην, οἷον, Ἴωνες οἱ Ἕλληνες παρὰ τοῖς Ἀσianoῖς, Γραικοὶ παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, *allemands* οἱ Γερμανοί. Πολλὰς δὲ περιέχουσιν ἔθνη οὗτε ὁμογενῆ οὗτε ὁμόγλωσσα, οἷον Φράγκοι, Σκύθαι κ. τ. λ.

τόπους, οὓς ἄκουον, μεταλλάσσοντα τὸν τρόπον τοῦ ζῆν· οἷον ἐν μὲν τῇ Θεσσαλίᾳ ποιμενικὸν διῆγον βίον καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ Πελοποννήσῳ καὶ Ἀττικῇ ἀγροτικόν, ἐν δὲ τοῖς παραλίαις τὸν πειρατικὸν μετῆρχοντο βίον, ἐν δὲ τῇ Ἠπείρῳ, Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ τὸν πολεμικὸν καὶ ληστρικόν· οἱ δὲ τινες τῶν Πελασγῶν ἦσαν κτίσται *Tyrrhenoi* καλούμενοι (ὅ ἐστι *pyrgoποιοί*, τύρσις, *turris*, *tour*, καθὰ οἱ Βουργούνδιοι), ὡς τινες τῶν Ἀρκάδων ἐκλήθησαν *Oligotroi*, ἄλλοι ἴσως *Békkoi* (ἀρτοποιοί). Ἐντεῦθεν δὴλον, διατὶ οἱ μὲν παριστώσι τοὺς Πελασγοὺς ἡσυχούς καὶ ἔμμονον ἔχοντας κατοικίαν, οἱ δὲ πλάνητας, οἷον εἰς πελαργούς· διότι τὰ Πελασγικὰ φύλα οὗτε τὸν αὐτὸν πολιτισμὸν οὗτε τὸν αὐτὸν νοῦν ἔσχον, διηρημένα δὲ ὄντα καὶ μηδένα ἔχοντα κοινωνικὸν σύνδεσμον, οὐδὲν μέγα καὶ κοινὸν ἐπεχείρησαν ἔργον, οὐδὲ προήχθησαν πολιτικῶς· Θεοὺς δὲ ἐλάτρευον Δία τὸν Δωδωναῖον, πρὸς θν καὶ Ἀχιλλεὺς εὐχεταὶ ἐν Ἰλ. Π. 233.

Ζεὺ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ, τηλόθι ναίων,
Δωδώνης μεδέων δυσχεμέρου, ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ
Σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται, ἀνιπτόποδες, χαμαιεῦναι.
Ἐλάτρευον δὲ καὶ Δία τὸν Λυκαῖον ἐν Ἀρκαδίᾳ, καὶ Διώνην καὶ Ἐστίαν καὶ τὰ τῶν Καθάρων ὄργια ἐν Σαμοθράκῃ κ. τ. λ. Ἐκ τῆς θρησκείας καταφαίνεται μάλιστα ἡ συγγένεια τῶν Πελασγῶν καὶ Ἑλλήνων· οἱ αὐτοὶ θεοί, τὰ αὐτὰ ὀνόματα ἀμφοτέροις κοινὰ Πελασγικὴν ἔχοντα καὶ Ἑλληνικὴν τὴν καταγωγὴν, οὐχὶ Αἰγυπτιακὴν, ὡς διατείνεται ὁ Ἡρόδοτος (Β', 50) ὑπὸ τῶν ἀλαζονικῶν ψευδολογιῶν τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων παραπεισθεῖς. « Σχεδὸν δὲ καὶ πάντων τῶν θεῶν τὰ ὀνόματα ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε εἰς τὴν Ἑλλάδα... ὅτι... μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων... καὶ Ἥρης καὶ Ἰστίης καὶ Θέμιος καὶ Χαρίτων καὶ Νηρηίδων... οὗτοι δέ μοι δοκέουσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος· τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιθύων ἐπέθοντο... » ἰδ. αὐτ. καὶ 52.

Ἡ δὲ Πελασγικὴ γλῶσσα ἀδελφὴ ἦν πρεσβυτέρα τῆς Ἑλληνικῆς, εἴπερ Πελασγοὶ (Ἕλληνες καὶ Ἴταλοὶ) ἀδελφοὶ ὁμαίμονες, ὡς προείρηται (ἰδ. σελ. 72). Ἐν τοῖς πλείστοις οὖν τιθέμεθα τὴν Πελασγικὴν ὁμοίαν τῇ Ἑλληνικῇ κατὰ τε τὴν ὕλην καὶ εἶδος· αἱ δὲ διαφοραὶ αὐτῶν ἦσαν τοιαῦται, οἷα αἱ τῆς Γερμανικῆς πρὸς τὴν τῶν Βαταυῶν (Ὀλλανδῶν) καὶ Δανῶν, καὶ τῆς Λατινίδος πρὸς τὰ Ὀμβρικὰ καὶ Σαβελλικὰ ἰδιώματα. Καὶ περὶ μὲν τοῦ εἶδους, τῶν γραμματικῶν δηλ. τύπων τῆς Πελασγικῆς γλώσσης, οὐδὲν ἔχομεν ἀρχαῖον μνημεῖον διασωθέν, λέξεις δὲ οἱ πλείστα ἴσως

με ταβεθλημένας και τὸν νεώτερον ὑποδεδυμένας τύπον, τὸν Ἑλληνικόν, οἷον *δέος deus θεός, Δεὺς (Ζεὺς), Ἄργος, πεδίον, Λάρισσα* (Lares παρά Ρωμαίοις οἱ ἐφεστίοι ἢ κατοικίδιοι θεοί), *Τεργέα* (τέγος), *Πέργαμος* (Berg) *Τίρυνς* τύρσις, τύρρις ὁ ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ φρουρίων πύργος· *Λατιγίσις* Gal. Iour' ὅθεν οἱ πυργοποιοὶ Πελασγοὶ ἐκλήθησαν *τυρσηνοί, τυρρήνοί*· οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ κατασκευάσαντες τὰ *Κυκλώπεια* λεγόμενα τείχη, ὧν ἴχνη σώζονται ἐν Τίρυνθι, Ὀρχομενῷ, Λυκοσούρῳ, ἐν Ἡπείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ ἐλάσσονι Ἀσίᾳ. Τὸ εἶδος τούτων τῶν τειχῶν ἐκαλεῖτο ἴσως καὶ *πυκναῖα πέτρα*, πυκινὸι λίθοι, ὅθεν Πινύξ, γεν. Πυκνός· *Κρηστών* (χρηστός), *Κραναοί* (πετραῖοι), *Κἄρες* (πετραῖοι), *Καρία* ἢ ἀκρόπολις τῶν Μεγαρέων, ὡς ἐπὶ ὑψηλῆς κορυφῆς κειμένη (*κάρη*—κορυφή, κρανίον), διότι αἱ παλαιαὶ πόλεις κατὰ τὸν Θουκυδίδην (Α', Ι) διὰ τὴν ληρσίαν ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσαν ἀπὸ θαλάσσης μᾶλλον ὠκίσθησαν αἱ τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ταῖς ἡπείροις. *Λαπίθαι* (λαπάσσω), *Σίντιες* (σίναμαι), *πελῖαι*, *γραῖται*, *Ἰέρειαι*, *λύκη* φῶς ἡμέρα, *Λατ. lux*. ὁ Ὀμηρος λέγει (Ἰλ. Η'. 433).

Ἦμος δ' οὐτ' ἄρ πω ἤως, ἔτι δ' ἀμφιλύκη νύξ. ὁ δὲ Μακρόβιος (Σατ. 1, 47) σημειοῖ *pri-ci graecorum primam lucem, quae p̄cedit solis exortus λύκη appellaverunt* ἀπὸ τοῦ *λευκοῦ*, *hodieque λευκόφως cognominant*. Αὕτη ἔστι δευτέρα τῆς λέξεως σημασία· κατ' ἀρχὰς δὲ ἐσήμαινε φῶς, ὡς ἐμφαίνουσι καὶ τὰ συγγενῆ ὀνόματα *λευκός, λύκρος, Ζεὺς Λυκαῖος, Λυκόσουρα Λυκάβας* Ἀρκαδιστὶ τὸ ἔτος, κατὰ λέξιν *φῶς τρέχον*· Ὀμ. Ὀδ. Ε, 461.

Τοῦδ' αὐτοῦ *λυκάβαντος* ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς.

Λυκαβητός ὄρος ἐμφαίνον τὰς ὥρας τοῦ ἔτους· *δια ἡμέρα* (dies), *εὐδία* (βυδιά)· *Βέκκος* ἢ *Βεκκός* ὁ ἄρτος κατὰ τοὺς Φρύγας (Ἡρόδ. Β'. 2) καὶ κατὰ τοὺς Ἀλβανοὺς *βουκ* ὁ ἄρτος· καὶ παρά Γερμανοὺς *hacken*, ἔψειν, *Becker* ἄρτοποιός· *γηγός* *γηγεία*, *Φιγαλία* (φαγεῖν)· *ἔρα γῆ*, *Λατ. terra* Γερμ. *erde*. *ἄχα* (ἰαχα) *Ἀχελῷος*, ὕδωρ καθόλου· « *μάλις* γὰρ τὸ ὕδωρ (φησὶν Ἐφορος) *Ἀχελῷον* προσαγορεύομεν ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς, καὶ ἐν ταῖς θυσίαις, ἅπερ πάντα περὶ τοὺς θεοὺς· » ὡς ἡ λέξις τῆς ἀρχαιοτάτης γλώσσης λείψανον, τῆς Πελασγικῆς. Ἐνὶ λόγῳ, ὅσαι λέξεις καὶ τοπικὰ ὀνόματα κοινὰ τῇ Ἑλληνικῇ καὶ Λατινικῇ γλώσσῃ πρὸ τῆς ἱστορικῆς αὐτῶν ἐπιμιξίας, θεωρητέα καὶ Πελασγικά, καθὰ καὶ ὅσαι λέξεις κοινὰ τῇ Σανσκριτικῇ, Ζενδικῇ καὶ ταῖς Εὐρωπαϊαῖς γλώσσαις ἄνευ μεταβολῆς τῶν σημασινομένων, ἔθεω-

ρήσαμεν ταύτας ὡς κοινὸν κτῆμα τῆς Ἰνδοιαπετικῆς φυλῆς.

Ἡ δὲ Πελασγικὴ γλῶσσα οὐκ ἦν μία τοῖς πασι κοινὴ, ἀλλ' ὅσα φύλα Πελασγῶν καὶ ὀνόματα, τοσαῦται καὶ διάλεκτοι· καὶ μάλιστα, ὅτε λαοὶ ὑπὸ τὴν γενικὴν κλησιν τῶν Πελασγῶν περιλαμβάνόμενοι, κατήγοντο ἐξ ἄλλης ὁμοφυλίας τοῦ Ἰνδοιαπετικῆς στελέχους ἢ τοῦ Σημιτικῆς, ἢ καὶ ἄλλου τινός. Καὶ εἰ μὲν οἱ Πελασγοὶ ἐπέβαλον ἐπὶ τινῶν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἐκπελασγίσαντες αὐτούς, οὕτως εἰπεῖν, οἱ πλεῖστοι ὅμως διετήρουν ἕκαστος τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ· διότι ἡ ἐπιμιξία καὶ ἐπενέργεια τῶν Πελασγῶν οὐκ ἦν μεγάλη, οὐδὲ διαρκὴς διὰ τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους μεταναστάσεις, καὶ διὰ τὸ ἔτι ἀκατέργαστον τῆς γλώσσης. Ὅταν ἔθνος τι ἐκπολιτευόμενον καλλιέργησεν τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, καὶ καταστήσῃ αὐτὴν ὄργανον τῶν ὑψηλῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εὐγενῶν ἀνατάσεων τῆς διανοίας, τότε ἡ γλῶσσα γίνεται κοινὴ πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις λαοῖς διὰ τῆς ποιήσεως καὶ γραφῆς, αἱ δὲ διάλεκτοι αὐτῶν διασώζονται ὡς τοπικὰ ἰδιώματα. Τρανότατον παράδειγμα παρέχει ἡμῖν ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τῶν διαλέκτων αὐτῆς καὶ τῶν ἀπειρεσίων τοπικῶν ἰδιωμάτων· διότι οἱ Ἕλληνες κατάρθωσαν τὸ μέγα τῆς συγχωνεύσεως ἔργον, ἄλλα τε φύλα καὶ τὰ Πελασγικά ἐξέλληνισαντες (1). Τὸ δὲ Ἑλληνικόν, λέγει καὶ ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας (Α', 58) « *γλώσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο αἰεῖκοτε τῇ αὐτῇ διαχρᾶται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι*· ἀποσχισθὲν μὲντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὼν ἀσθενές, ἀπὸ μικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμεόμενον, αὐξήσεται ἐς πλῆθος τῶν ἐθνῶν, πολλῶν μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνῶν βαρβάρων συχῶν· πρόσθε ὧν ἐμοὶ τε δοκεῖ οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὼν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὐξήθησαι. »

Ἡ δὲ ἀπόσχισις τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν Πελασγῶν πότε ἐγένετο; ὁ μὲν Ἡρόδοτος ἀορίστως λέγει, « *ἐπεὶ γὰρ ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνους τὸ Ἑλληνικόν ἐὼν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθείης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον* (Α', 60). » Ἴσως καθὰ προεῖρηται μετὰ τὴν ἀποχώρισιν τῶν Θρακῶν καὶ Ἰλλυριῶν οἱ Πελασγοὶ καὶ Ἕλληνες καὶ Ἰταλοὶ ἔμειναν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐπὶ τινα χρόνον ἡνωμένοι· ὕστερον δὲ ἀποχωρισθέντες οἱ μὲν εἰς Ἰταλίαν διὰ τῶν Ἀπεννίνων ἐχώρησαν, οἱ δὲ Πελασγοὶ εἰς Ἡπειρον, Θεσσαλίαν, Ἑλλάδα

(1) Ἠλ. ἐπέβαλον αὐτοῖς τὴν χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς, ὡς οἱ Βόρειοι Γάλλοι τοῖς μεσημβρινοῖς, οἱ δὲ τῆς Τασκάνης Ἰταλοὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις ὁμοφύλοις.

καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους· οἱ δὲ Ἕλληνες ἱκανὸν χρόνον περὶ τὴν Φρυγίαν διατρίψαντες (Ἰδ. Ἑλλ. ἱστορ. Κουρτ. Α'. σελ. 29—30) εἰς δύο διηρέθησαν κλάδους, ὧν ὁ μὲν δι' Ἑλλησπόντου εἰς Θράκην περιπλανηθεὶς, Μακεδονίαν καὶ Ἰλλυρίαν, ἀφίχθη εἰς Ἡπειρον καὶ Θεσσαλίαν πλησίον τῶν συγγενῶν καὶ πρεσβυτέρων αὐτοῦ ἀδελφῶν, τῶν Πελασγῶν· ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλάδου ἦσαν οἱ Γραικοί, ἴσως οἱ Ἰάπυγες εἰς τὴν μεσημβρινὴν μεταβάντες Ἰταλίαν, οἱ Ἀχαιοὶ (Κουρτ. σελ. 76—79), οἱ Ἕλληνες καὶ Δωριεῖς. « *Τὸ Δωρικὸν φῶλον πολυπλάνητον κάρτα, λέγει ὁ Ἡρόδοτος* (Α, 56)· ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλείως οἴκει γῆν τὴν Φθιητικὴν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλλήνος τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Οὐλυμπον χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαίητιν· ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαίητιδος ὡς ἐξάνεστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκει ἐν Πίνδῳ *Μακεδόν* καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὴ εἰς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτω ἐς Πελοπόννησον ἐλθὼν Δωρικὸν ἐκλήθη. »

Ὁ δὲ ἕτερος κλάδος, οἱ Ἴωνες, πολλὰ τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας κατέλαβεν, καὶ μέχρις Αἰγύπτου προέβη (1) ἐπὶ τοῦ Τουρμύσεως τοῦ Γ' καὶ Δ' καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀμενόφιος τοῦ Γ' κατὰ τὸν Ἰσ'. καὶ ἸΕ' αἰῶνα π. Χ. (οἱ Δαναοὶ? Ἰδ. Κουρτ. Ἑλλ. ἱστορ. Τ. Α'. σελ. 37—41). Ἐκ δὲ τῆς Ἀσίας ἐς τὰς νήσους ἐπεραιώθη, Πελοπόννησον, Ἀττικὴν, Βοιωτίαν καὶ Θεσσαλίαν, προβάς μέχρι τῶν παραλίων τῆς Ἰλλυρίας, ὡς μαρτυρεῖ τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

Ἰχνη δὲ ταύτης τῆς διαιρέσεως τῆς Ἑλλ. φυλῆς καὶ περιπλανήσεως δυνάμεθα ἀνευρεῖν ἐν τοῖς μύθοις τῆς Ἑλλῆς καὶ Ἰοῦς. Ἡ μὲν Ἑλλή καταδιωκομένη ὑπὸ τῆς μητρυῖας αὐτῆς Ἰοῦς καταφεύγει εἰς τὴν Κολχίδα, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀφίχθῃ πνίγεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἐξ αὐτῆς ὠνομάσθη Ἑλλήσποντος. Ὁ μῦθος οὗτος ὑποκρύπτει ἴσως τὴν ἐξῆς ἀλήθειαν· ὅτι ὁ δεύτερος κλάδος τῆς Ἑλλ. φυλῆς ἐκ τῆς Κολχίδος ὀρηθεῖς, μετὰ ξὺ Ἰθρηρίας καὶ Ἀρμενίας, κειμένης ἀφίχθη μέχρις Ἑλλησπόντου, καὶ ἐκεῖθεν διέβη εἰς Εὐρώπην, καθὰ δηλοῖ καὶ τὸ ὄνομα *πόντος* σημαῖνον *ὄθον*, *πέραςμα*, γέφυραν. *Λατ. pons*, *Ζενδ. panti*, *Σανσκρι. pantham*, *Λεττιστι pentes*. Ἡ δὲ Ἰὼ θυγάτηρ τοῦ Ἰνάχου, ἢ τοῦ Ἰάσου κατ' ἄλλους, ἐκπροσωπεῖ τὸν δεύτερον κλάδον τῆς Ἑλλ. φυλῆς, τοὺς Ἴωνας· ἔχει δὲ ὁ μῦθος αὐτῆς οὕτω παρ' Αἰσχύλῳ ἐν τῷ Προμηθεῖ Δεσμώτῃ. Ἡ Ἰὼ καταδιωκο-

(1) Καὶ ἂν ὁ χρόνος ταύτην τοῦ Κουρτίου τὴν ὑπόθεσιν ἀποδείξῃ ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἀναμφισβήτητον, οὐδ' οὕτως ἡ γνώμη τοῦ Ἡροδότου ἔσται ὀρθή, ὅτι οἱ Ἕλληνες τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἔλαβον, διότι οὐδὲν ὄνομα τῶν κυριωτέρων θεῶν ξένην ὑπεμφαίνει καταγωγὴν.

μένη ὑπὸ τῆς Ζηλοτυπίας τῆς Ἥρας περιπλανᾶται εἰς πολλὰ τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης μέρη· οἰστροπλήξ δ' ἐγὼ μάστιγι θεῖα γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνομαι. (Προμ. Α. 684—5). Ἐξ αὐτῆς ὁ Κιμμερικὸς ἐκλήθη Βόσπορος (1), καὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος (αὐτόθι 731—36).

Ἰσθμὸν δ' ἐπ' αὐταῖς στενοπόροις λίμνης πύλαις Κιμμερικὸν ἤξεις, θν θρασυσπλάγγως σὲ χρῆ Λιπούσαν αὐλῶν' ἐκπερᾶν Μαιωτικόν· ἔσται δὲ θνητῆς εἰσαεὶ λόγος μέγας τῆς σῆς πορείας, Βόσπορος δ' ἐπόνυμος κεκλήσεται. καὶ στίχ. 838—843. Ἐνθεῦθεν οἰστροήσασα τὴν παρακτίαν Κέλευθον ἤξας πρὸς μέγαν κόλπον Ῥέας· Ἀφ' οὗ παλιμπλάγγτοισι χεῖμαίξει δρόμοις· Χρόνον δὲ τὸν μέλλοντα πόντιος μυχός, Σαφῶς ἐπίστασ', Ἰόνιος κεκλήσεται, τῆς σῆς πορείας μνημα τοῖς πᾶσι βροτοῖς. Ἐκ τῆς Ἰοῦς ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν Αἰγύπτῳ ἑλληνικὴ ἀποικία. Αἰσχύλ. Προμηθ. στίχ. 815—862. Οὗτος σ' ὀδώσει τὴν τρίγωνον ἐς χθόνα Νειλώτιν, οὐ δὴ τὴν μακρὰν ἀποικίαν, Ἰοῖ, πέπρωται σοὶ τε καὶ τέκνοις κτίσαι.

Τέξεις κελαινὸν ἔπαφον· θς καρπώσεται ὄσσην πλατύρρους Νεῖλος ἀρδεύει χθόνα· Πέμπτη δ' ἀπ' αὐτοῦ γένηται πεντηκοντάταις Πάλιν πρὸς Ἄργος οὐχ ἐκούσ' ἐλεύσεται.

Πελασγία δὲ δέξεται.

Ὅτι θαυμασιῶς ὁ μουσολήπτος Αἰσχύλος μαντεύει, τοῦτο πιστοῦται ὡς ἀλήθεια ἱστορικὴ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν μνημείων. Ἰδ. Κουρτ. ἐνθ. ἀνωτ. Οὕτως οὖν συναντηθεῖσα καὶ αὐθις ἡ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διαιρεθεῖσα Ἑλληνικὴ φυλή, τὸ μέγα τῆς ἐκκαθαρίσεως ἤρξατο ἔργον καὶ συγχωνεύσεως τῶν συγγενῶν φύλων, τέσσαρας ὅλους αἰῶνας δαπανήσασα εἰς τὴν σύστασιν καὶ στερέωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ (ἀπὸ τοῦ Ἰσ'. μέχρι τοῦ ἸΒ'. π. Χ.). Ἐπὶ δὲ τῶν Τρωϊκῶν ἦν ἤδη τὸ ἔργον τῆς συγχωνεύσεως τετελεσμένον· διότι οὔτε Πελασγοὶ μνημονεύονται ἐν Ἑλλάδι οἰκοῦντες, οὔτε Θρακῆς, οὔτε Λέλεγες, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἑλλησπόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ ἐν Κρήτῃ, ὡς ἐξιστορεῖ Ὀμηρος περὶ τῶν δῖων Πελασγῶν (Ὀδυσ. Τ. 170—77)

Κρήτη τις γαί' ἔστι, μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ, Καλὴ καὶ πείρα, περιρρύτος· ἐν δ' ἀνθρωποῖ

(1) Κατὰ τινὰς Βόσπορος, χώρα πλησίον τοῦ πόρου. Ἡ συλλαβὴ *βοσ* οὐκ ἐκ τοῦ βούς, ἀλλ' ἐξ ἀρχαίας προθέσεως *βοσ*—πρὸς διασωθείσης ἐν τῇ Σλαβικῇ, οἷον Βο-ρούσσος = Προύσσος· Ἰδ. Οἶκον. π. συγγ. τῆς Σλαβ. κτλ.

Πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ ἐνήκοντα πόλεις.

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη ἐν μὲν Ἀχαιοί,

Ἐν δ' Ἐτεσκόρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες, Δωριεὲς τε τριχάικες, διοίτε Πελαγοί.

Ὁ δὲ τρόπος τῆς συγχωνύσεως ποῖός τις ἦν; κατακτητικὸς καὶ καταστρεπτικὸς διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας, ὡς ἐν Γερμανίᾳ ἢ ἐκγερμανίσις τῶν Σλαύων, ἢ εἰρηνικὸς διὰ τῆς ἐπιμιξίας καὶ τῶν Ἀμφικτυονικῶν συνδέσμων, ὡς ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ ἢ ἐπικράτησις τῶν Ἀγγλαμερικανῶν ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐξ Εὐρώπης ἐλθόντων λαῶν, Γάλλων, Ἰσπανῶν, Πορτογάλων, Ἰρλανδῶν, Γερμανῶν ἐγένετο διὰ τῶν ὁμοσπονδιακῶν πολιτευμάτων; Πῶς μὲν τῷ πρώτῳ, πῶς δὲ τῷ δευτέρῳ ἐχρήσαντο οἱ Ἕλληνες, καθὰ καὶ οἱ Λατῖνοι πρὸς ἐκλατίνισιν τῶν Ὀμβρικῶν καὶ Σαβελλικῶν φύλων, ἀλλ' ὅμως ὁ εἰρηνικὸς τρόπος ὑπῆρξεν ἐπικρατέστερος. Τοῦτο δὲ καὶ Θουκυδίδης μαρτυρεῖ· διότι περὶ μὲν τῶν ἀρχαιοτέρων λέγει, ὅτι « μεταναστάσεις ἦσαν τὰ πρότερα, καὶ ῥαδίως ἕκαστοι τὴν ἐαυτῶν ἀπέλειπον βιαζόμενοι ὑπὸ τινῶν αἰεὶ πλειόνων. . . .

. . . καὶ ἅμα ὑπὸ ἀλλοφύλων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο (Α, 2). » περὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ἡ διάδοσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐγένετο μᾶλλον δι' ἐπιμιξίας καὶ διὰ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης (Α, 3), « καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ οὐμίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας . . . καί, οἱ δ' οὖν ὡς ἕκαστοι Ἕλληνες κατὰ πόλεις τε, ὅσοι ἀλλήλων ζυνίσσαν, καὶ ζύμπαντες ὕστερον κληθέντες. » Σύμφωνα τῷ Θουκυδίδῃ καὶ Ἡρόδοτος· « Τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὼν Πελασγικὸν ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε (Α, 57). » Τοιοῦτον δὲ παράδειγμα ἐξελληνισμοῦ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κείνται οἱ περιωθέντες ἀπόγονοι τῶν δίων Πελασγῶν οἱ μεγάθυμοι Ἀλθανοί, οἵτινες ἐξελληνίζόμενοι παρέχουσι φόνον εὐγνωμοσύνης τὸ γενναῖον αὐτῶν ἦθος καὶ μεγαλεπήβολον, πρὸς δὲ μόρφωσιν τῆς γλώσσης οὐδόλως συντελοῦσι, διότι ἡ μὲν γλῶσσα αὐτῶν λιτή, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ πλουσιωτάτη, καὶ πρὸ πολλῶν ἤδη αἰῶνων ἔχουσα τύπον ὠρισμένον καὶ μορφήν. Ἄλλως δὲ εἶχε τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν· διὸ εἰς ἄλλα τε συνετέλεσαν καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς γλώσσης, καθὰ δεικνύουσι καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν τεσσάρων κεκαλλιερημένων τῆς Ἑλλ. γλώσσης διαλέκτων καὶ τῶν τοπικῶν ιδιωμάτων, προελθοῦσαι τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἀναμίξεως τῆς Ἑλληνικῆς μετὰ τῶν Πελασγικῶν ιδιωμάτων. Τοιαῦτα μὲν κατ' ἐμὲ τὰ τῶν Πελασγῶν. Προκειμένου δὲ λόγου περὶ ἐξελληνίσεως,

τίς οὐκ ἀναπολεῖ τὰ μεγάλα καὶ θαυμάσια κατορθώματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ παιδείας; δι' αὐτῆς ἡ Ἀσία ἐξελληνίσθη μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, δι' αὐτῆς ἡ Αἴγυπτος καὶ ἄλλα τῆς Λιβύης μέρη, δι' αὐτῆς ἡ Ταυρικὴ Χερσόνησος, τὰ κατὰ τὸν Ἰστρον, τὰ τῆς Θράκης καὶ Ἰλλυρίας μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ, δι' αὐτῆς ἡ Σικελία καὶ ἡ μεσημβρινὴ Ἰταλία *μεγάλη* κληθεῖσα *Ἑλλάς*· δι' αὐτῆς ὁ Ἑλληνισμὸς εἰσήλασε θριαμβεύων εἰς τὴν Ρώμην, Μασσαλίαν καὶ ἄλλας τῆς Γαλατίας καὶ Ἰσπανίας παραλίους πόλεις· ἐπ' αὐτῆς δὲ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἐποχοῦμενος κατετρόπως τὴν εἰδωλολατρειάν, καὶ διήλθεν εὐεργετῶν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν· ἢ τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι συνεργεῖα τοῦ Ἑλληνικωτάτου καὶ φερωνόμου Φωτίου εἰσήχθη εἰς τὰ Σλαυικὰ ἔθνη; Τοιαύτη ἡ δύναμις τῆς Ἑλλ. παιδείας καὶ τοιοῦτος ὁ ὑψηλὸς καὶ θεῖος προορισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς!

Η. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΖ'.

Τῇ 21 Δεκεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Π. Ζάνου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἐκοίνωσε τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὁ Κ. Γ. Χρυσοθέρης προσήνεγκε δύο ἀντίτυπα τῶν νέων αὐτοῦ συγγραμμάτων, τοῦ μὲν ἐπιγραφομένου « ὁ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ Δεσποτικὸς Θρόνος μετὰ τοῦ Ἀμβωνος κτλ. » τοῦ δὲ « Ἀνάμικτα ». Ὁ δὲ Σύλλογος προτάσει τοῦ Κ. Προεδρεύοντος ὀνομάζει διμελῆ Ἐπιτροπὴν, ἐκ τῶν ΚΚ. Γ. Σοφοκλέους καὶ Ἐμ. Ἰωαννίδου, ὅπως διελθοῦσα ταῦτα φέρῃ πρὸς γνώσιν τοῦ Συλλόγου τὰ περιεχόμενα αὐτῶν.

Τοῦ δὲ Κ. Γεωργαντοπούλου προτείναντος τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Κανονισμοῦ, ὁ Σύλλογος παρεδέξατο παμψηφεί τὴν πρότασιν, ἀναθεῖς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς τῇ συνταξαμένη αὐτὸν Ἐπιτροπῇ καὶ τῷ εἰδικῷ Γραμματεῖ.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Ι. Ἀριστοκλῆς ἀνέγνω τὴν συνέχειαν τοῦ Α' τμήματος τῆς περὶ τοῦ Ἐποπτικοῦ λόγου πραγματείας αὐτοῦ, ἔνθα ἐπιχειρεῖ ἀποδείξει, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀφορμωμένη ἀπὸ τῶν πειραματικῶν γνώσεων, περὶ ὧν ἤδη ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις, μεταρσιούται κατὰ τὸν αὐτὸν ἀδιάσκεπτον τρόπον διὰ τῆς ἀμέσου συνειδήσεως μέχρι τῆς ιδέας τοῦ τελείου ὄντος.

Ἄμα δὲ συγκοινωνήσασα μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἀμέσως συλλαμβάνει τὴν ιδέαν ὄντος τινὸς αἰωνίου, ἀπειροῦ, ἀναλλοιώτου, αἰτίας πρωταρχικῆς τῶν ὄντων καὶ ἀναιτίου. Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην καὶ συνθετικὴν τῆς ιδέας τοῦ τελείου παράστασιν, προστιθεὶς ὅτι πᾶσα μερικὴ ὄψις τοῦ κόσμου προοδοποιεῖ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἔννοιαν μιᾶς τινος ὄψεως τῆς ἀπειροῦ ἐκείνης οὐσίας, ἀρχεται διέρχεσθαι μίαν πρὸς μίαν πᾶσας τὰς μερικὰς ὄψεις, ὅφ' ἃς ἐμφανίζεται ἡ ιδέα τοῦ τελείου ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τῆς μερικῆς τοῦ κόσμου ὄψεως· ἦτοι τὴν ιδέαν τοῦ αἰωνίου, εἰς ἣν ἀνίπτται ἡ ψυχὴ, μόλις ἀντιλαμβάνομένη τῶν ἐν χρόνῳ ὑφισταμένων ὄντων, τὴν τοῦ ἀπειροῦ, ἢ συλλαμβάνει ἡ ψυχὴ, μόλις συγκοινωνήσασα μετὰ τῶν χωρῶν τινὰ πληρούντων σωμάτων· τὴν τοῦ αὐταγάθου, εἰς ἣν μεταρσιούται ἀνεπισκέπτως, λαθοῦσα πείραν πρῶτον τοῦ μερικοῦ ἀγαθοῦ· τὴν τοῦ αὐτοκάλου, εἰς ἣν ἐξικνεῖται ἀμέσως μετὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ μερικοῦ καλοῦ· καὶ τὴν τῆς ἀπολύτου αἰτίας γεννωμένην ἐν αὐτῇ ἅμα τῇ ἀντίληψι τῶν μερικῶν αἰτιῶν. Τὰς δὲ ἐποπτείας ταύτας τοῦ τελείου ἐπικυροῖ ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς καὶ διὰ τῶν ἀδιασκέπτων ἐκείνων τῆς ἀμέσου συνειδήσεως ἀξιωματῶν. Μετὰ μακρὰν δὲ ἀνάλυσιν τῶν ψυχολογικῶν φαινομένων, ὀρίζει διὰ τῶν εἰδικῶν ἐκείνων γνωρισμάτων τὴν παράγουςαν ταῦτα δύναμιν, ἀποκαλῶν αὐτὴν *λόγον Ἐποπτικόν*, ἀνεπισκέπτως καὶ αὐτομάτως τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ προτέρου ἀποκαλυπτόμενον, καὶ ἀναμφισβότως ὑπ' αὐτοῦ ἀμέσως πιστευόμενον, ὑπὸ μόνον τὸν ὅρον τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως.

Μετὰ ταῦτα προβαίνει εἰς τὸν ὄρισμὸν τῆς οὐσίας αὐτῆς καὶ τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ Ἐποπτικοῦ λόγου. Καὶ ἐπεριδόμενος ἐπὶ τῆς ἀνεπισκέπτου βεβαιότητος τοῦ ἐγὼ *ὑπάρχω*, καὶ ὁ κόσμος *ὑπάρχει*, ἐξάγει, ὅτι ἡ ιδέα τοῦ ὄντος ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτή, καὶ ἡ βᾶσις τοῦ *Ἐποπτικοῦ λόγου*, οὕσα ιδέα ἀπλή καὶ ἐνιαία, συνάμα δὲ σύνθετος καὶ τριαδική, ὡς περιέχουσα ἐν ἑαυτῇ ἀσυχύτως ἠνωμένας τὴν ιδέαν τῆς ὑποστάσεως, τὴν τῆς μορφῆς καὶ τῆς σχέσεως ἐκείνης πρὸς ταύτην. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου δεῖκνυσι κατὰ πόσον ἀφίσταται τῆς ἀληθείας ὁ ὅρος ἐκεῖνος τῆς Καρτεσιανῆς φιλοσοφίας τὸ *Νοῶν, ἄρα ὑπάρχω*. Τὴν δὲ ιδέαν τοῦ ὄντος δεῖκνυσι ὡς ἀδιασκέπτως συνημμένην μετὰ τῶν ιδεῶν τοῦ ἀπειροῦ χρόνου καὶ χώρου, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουσας ἀπάσας ἐκείνας τὰς ἀρχάς, ὧν ἐμνήσθη ἀναλυτικῶς τὴν ἀρχήν.—Τὴν δὲ τοῦ τελείου ιδέαν παραστήσας γεννωμένην κατ' ἀνάγκην ἀναπόδραστον ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τοῦ ἀνεπισκέπτου συνδυασμοῦ τῶν ιδεῶν

τοῦ ὄντος, τοῦ ἀπειροῦ χρόνου καὶ χώρου μετὰ τῆς ιδέας τοῦ αἰτίου, περαίνει τὸ Α' τμήμα τῆς πραγματείας αὐτοῦ.

Ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος, διατεινόμενος ὅτι οὐδεμία διαφορὰ ὑφίσταται μετὰ τῆς ιδέας τοῦ ἀφίστου καὶ τῆς ιδέας τοῦ ἀπειροῦ, ἐκφράζει τὴν ἐκπληξιν αὐτοῦ, ὅτι ἐν φιλοσοφικῷ ἀναγνώσματι ἤκουσε θεμέλιον μὲν ἀληθείας τιθεμένην τὴν πίστιν, μέσον δὲ διατρανώσεως αὐτῆς τὴν ἀποκάλυψιν· τελευταῖον δὲ προστίθησιν, ὅτι ἡ περὶ τοῦ ὄντος τριαδικὴ ιδέα οὐδαμῶς στηρίζεται.

Ὁ δὲ Κ. Ι. Ἀριστοκλῆς πρὸς ταῦτα ἀντιτάσσων τὴν ψυχολογικὴν διαφορὰν τῶν δύο τούτων αἰτιῶν, καὶ τὴν καθολικὴν ὁμολογίαν συμπίσεως τῆς ἀνθρωπότητος περὶ τῆς ιδέας τοῦ ἀπειροῦ, ὑποδείκνυσι τὴν ταυτότητα ταύτην ὡς *ἀβέβαιον* καὶ ὅτι ἐὰν μὴ ὁ ἐν ἡμῖν *Ἐποπτικὸς λόγος* αὐτομάτως ἀποκαλύπτεται, ἔπεται ὅτι δημιουργία τις ἐστὶν ἀνθρωπίνη, καὶ τότε πᾶσα ἀλήθεια ἄρδην καταστρέφεται· καθότι πάντες διὰ τῆς πείρας γινώσκωμεν, ὅτι καὶ ἄτομα καὶ ἔθνη ὁρμηφύτως κέκτηνται πίστιν ἀναμφίβολον.

Ὁ Κ. Γεωργαντόπουλος ζητεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Καρτεσιανοῦ ὅρου « *νοῶν, ἄρα ὑπάρχω* ».

Ὁ Κ. Ι. Ἀριστοκλῆς ἀπαντᾷ, ὅτι ὁ ὅρος οὗτος στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὅτι *πάν τὸ νοῶν ὑπάρχει*.

Εἶτα ὁ Κ. Α. Δαλλαπώρτας προσέθηκεν, ὅτι ὁ Ἐποπτικὸς λόγος ἐστὶ δύναμις τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ ὁ καθολικὸς λόγος ὑπῆρχε καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας· αὐτὸς μερίζεται ἐν τῇ δημιουργίᾳ μὴ δαπανώμενος· αὐτὸς μεταδίδωσι τὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς τὴν δημιουργίαν, διὰ προνοιακοῦ δὲ νόμου συμβάλλει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων τούτων, ὅπως φθάσωσιν εἰς ἰδανικόν τι, ὑπερ ἐστὶν αὐτὸς ὁ θεός.

Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΗ'.

Τῇ 28 Δεκεμβρίου 1861.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγγέλλει προσφορὰν βιβλίων τινῶν ὑπὸ ἀνωνύμου.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Η. Βασιλάδης, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Κ. Ι. Ἀριστοκλῆ, θεωρεῖ ἀκατάλληλον τὴν λέξιν ἀποκάλυψις, δι' ἧς οὕτως ὀρίζεται τὸν Ἐποπτικὸν λόγον, ὡς συγγέουσαν τὴν φιλοσοφίαν μετὰ τῆς θρησκείας· ἀποκρούει δὲ καὶ τὴν λέξιν *ἐμφυτος* ὡς ἀντιφατικὴν πρὸς τὴν ιδέ-

αν τῆς ἀποκαλύψεως· τὴν δὲ περὶ τοῦ ὄντος τριαδικὴν ἰδέαν θεωρεῖ βεβιασμένην καὶ ἀπάδουσαν πρὸς τὴν κατὰ τὸν χριστιανισμὸν τριαδικὴν ἰδέαν τῆς τρισυποστάτου, θεότητος· τὸν δὲ ὄρον «*νοῶ, ἄρα ὑπάρχω*» δὲν θεωρεῖ ἡμαρτημένον, διότι διὰ τοῦ *νοῶ* προτίθεται ὁ Καρτέσιος ἵνα ἀποδείξῃ τὴν ὑπαρξίν των ὄντων, ἀρχόμενος ἐξ αὐτῆς τῆς αὐταποδείκτου ὑπάρξεως τῆς νοήσεως· εἶτα ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς λέγων *ὑπάρχω* δὲν ἐκφράζει κρίσιν; ἢ δὲ κρίσις οὐκ ἔστιν ἐργασία τῆς νοήσεως; ὡς καὶ ὁ ὄρος *ὑπάρχω* ἔστιν ἰσοδύναμος τῷ *νοῶ*· προστίθῃσι δὲ ὁ Κ. Βασιλάδης ὅτι εἰ ὁ Ἐποπτικὸς λόγος ὑπάρχει καθολικός, πῶς ἐξειδιάζεται ἐνὶ ἐκάστῳ; ἢ πῶς ὁ αὐτὸς λόγος καθολικός τε ἅμα καὶ ἀτομικός; τὴν δὲ λέξιν ἐπηρεύζω, καθ' ἣν σημασίαν ἐκλαμβάνει αὐτὴν ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς, θεωρεῖ πλημμελεῖ.

Ὁ δὲ Κ. Ἀριστοκλῆς ἀνθυποβάλλει, ὅτι τὴν λέξιν *ἀποκαλύψω* θεωρεῖ ὡς τὴν μόνην κατάλληλον πρὸς ὄρισμὸν τῆς ἀδιασκέπτου καὶ αὐτομάτου τοῦ Ἐποπτικοῦ λόγου ἐν ἡμῖν διατρανώσεως· τὴν δὲ λέξιν *ἐμφυτος*, ἣν καὶ ἐκ προτέρου ὀνομάζει, μετεχειρίσθη, λέγει, ὅπως διακρίνη τὰς τοῦ Ἐποπτικοῦ λόγου ἰδέας τῶν διὰ τῆς πραγματικῆς ἐρεῦνης ἐξωθεν προσερχομένων· ἐνθα δὲ τῆς πραγματείας αὐτοῦ τριαδικὴν ἀνέφερε φύσιν, ἐννοεῖ αὐτὴν ἐπὶ πεπερασμένου καὶ οὐδαμῶς ἐπὶ τοῦ ἀπείρου ὄντος. Περὶ δὲ τοῦ ὄρου *νοῶ, ἄρα ὑπάρχω*, φρονεῖ ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς ἄ. ὅτι ὑπάρχει πλεονασμός, β'. ὅτι ἀντίκειται εἰς τὴν πείραν, γ'. ὅτι προϋποτίθῃσι τὴν ἀρχήν, *pār τὸ νοῶν ὑπάρχει*, καὶ δ'. ὅτι ἐστὶ κρίσις διασκεπτικῆ· διότι αἱ ἰδέαι, εἰς ἃς μεταρσιούται ἡ ψυχὴ, εἰσὶ καθολικαὶ καὶ αἰώνιοι.

Ὁ δὲ Κ. Ι. Ζωγράφος ἀρνεῖται τὴν διὰ λόγου μεταρσιώσιν τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ θεοῦ, διατεινόμενος, ὅτι ἡ δημιουργία παράγει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἰδέαν τοῦ θεοῦ, διακηρύττει δὲ ὅτι τὸ δίκαιον ἢ ἀδίκον, τὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν, τὸ ὠραῖον ἢ αἰσχρὸν, πάντα ταῦτα εἰσὶ συνθηματικά ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐπίνοιαι τοῦ ἀνθρώπου τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας καὶ εὐημερίας χάριν.

Πρὸς τοῦτον ἀπαντῶν ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς ἄ. καταδείκνυσιν, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ θεοῦ δὲν γεννᾶται ἐκ τῆς δημιουργίας, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἐποπτικοῦ λόγου· ἢ δ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν παρατηρούμενη διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ ἀγαθοῦ ἢ καλοῦ ἢ δικαίου καὶ περὶ τῶν ἐναντίων ἰδεῶν προκύπτει ἐκ τῆς συνεισκασμένης αὐτῶν μορφῆς τὸ κατ' ἀρχάς· ἢ δὲ διασάφῃσι αὐτῶν εἶναι προῖον τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΘ'.

Τῆ 8 Ἰανουαρίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Πρόεδρος κοινοποιεῖ, ὅτι ὁ Κ. Α. Πασπάτης προσήνεγκε τῷ Συλλόγῳ ἴδιον σύγγραμμα «*περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἀθιγγάνων*», καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ, καίτοι μὴ Μέλος ὢν τοῦ Συλλόγου ἢ ἀναγνῶ τὴν «*περὶ συγκριτικῆς Φιλολογίας*» πραγματεῖαν αὐτοῦ. Δεκτῆς δὲ γενομένης τῆς αἰτήσεως, ὁ Κ. Α. Πασπάτης ἐν τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ κατὰ πρῶτον συνίστησι τοῖς ἀκροαταῖς τὴν συγκριτικὴν φιλολογίαν, ὡς ἐπιστήμην ἀρτιπαγῆ, σπουδῆς ἀκαμάτου καὶ κρίσεως ὑγιοῦς καὶ σώφρονος χρῆζουσαν· ὑποδεικνύς δὲ συνάμα, ὅτι τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας ἐστὶ τὰ Ἑλληνικὰ χρονικά, νομίζει ὅτι οἱ ἀρτιώτεροι πρὸς τὴν σπουδὴν αὐτῆς εἰσὶν οἱ Ἕλληες. Εἶτα δὲ πρόβεισιν εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐκθεσιν τῶν ἔργων τῆς ἐν Καλκούτῃ Ἀσιατικῆς Ἐταιρείας, καὶ τῶν ἔργων τῶν Ἀγγλων Sir William Jones καὶ Colebrooke, ἀφορώντων τὴν Σανσκριτὴν καὶ τὰ τῶν Ἰνδῶν συγγράμματα, μνημονεύων συγχρόνως καὶ τοῦ ἡμετέρου Γαλανοῦ, οὐπερ τὰ συγγράμματα κατέστησαν ἄγονα, ὡς ἀγνοοῦντος τὰς συγγενεῖς τῆ Σανσκριτῆ διαλέκτους. Βεβαίως δ' ὅτι ἡ μὲν διάδοσις τῆς γραμματικῆς μελέτης τῆς Σανσκριτικῆς ὀφείλεται τοῖς Ἀγγλοῖς, ἢ δὲ μελέτη τῆς γλώσσης ταύτης μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτῇ γλωσσῶν τοῖς Γερμανοῖς.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην εἰσαγωγὴν ἐπιλαμβάνεται τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἀντικειμένου. Ἐν πρώτοις μνημονεύει τῶν τεσσάρων Βαυιδῶν, τῶν ἱερῶν τούτων τῶν Ἰνδῶν βιβλίων, ἐπισυνάπτων ὅτι τὸ ὄρος τούτων διαφέρει γραμματικῶς τοῦ τῶν μεταγενεστέρων τῶν Ἰνδῶν συγγραμμάτων. Εἶτα ἀναφέρει καὶ τὴν Ζενδικὴν γλώσσαν, ἐν ἣ ἐγράφησαν τὰ ἱερά τῶν ἀρχαίων Περσῶν βιβλία· ὀρίζεται τὸ ἀλφάβητον τῆς Σανσκριτικῆς εἰς 47 γράμματα. Ὅπως δὲ καταδείξῃ τὴν τρόπον τῆς μελέτης καὶ παραβολῆς τῆς γλώσσης ταύτης μετὰ τῶν συγγενῶν διαλέκτων, μελετᾷ δύο ρίζας τῆς Σανσκριτικῆς τὴν *tap* (καίω θερμαίνω), καὶ τὴν *miri* (θνήσκω), εὕρισκομένας ἐν τῇ Ζενδικῇ, Περσικῇ, τῇ Ἑλληνικῇ, τῇ Λατινικῇ καὶ τῇ Σλαβωνικῇ γλώσσῃ· φρονεῖ δ' ὅτι διὰ τῆς συγκριτικῆς ταύτης μελέτης πολλῶν Ἑλληνικῶν λέξεων σημασίαι διασαφηνίζονται, καὶ πολλὰ ἔθιμα ἀνακαλύπτονται, οἷον τὸ παρά τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι ἐθος τοῦ καίειν τὰ πτώματα, ὡς παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς.

Ἀπὸ τῆς συγγενείας δὲ ταύτης τῆς Ἑλληνικῆς

μετὰ τῆς Σανσκριτικῆς ὁρμώμενος δείκνυσιν ὁ συγγραφεὺς, ὅτι καὶ πολλαὶ λέξεις Σανσκριτικαὶ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐκ τούτων πάντων πορίζεται, ὅτι πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ Ὀμήρου εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα φυλαὶ Ἰνδικαί, ἐξ ὧν συνέστησαν οἱ παρὰ τοῦ Ὀμήρου καὶ τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων Πελασγοὶ κληθέντες, καὶ ἐκ τῆς γλώσσης τῶν ὁποίων ἀπέβρευσεν ἡ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου.

Αἱ φυλαὶ αὗται, προστίθῃσιν, ἦσαν ἐκ τῶν φυλῶν τῶν Ἡλιολατρῶν, συνεπιμειγείσης μετ' αὐτῶν μετέπειτα καὶ τῆς τῶν Σεληνολατρῶν φυλῆς. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῶν λεγομένων προβάλλει τὴν λέξιν Ἀρκάδες, παράγων αὐτὴν ἐκ τῆς λέξεως *Arka-des* = τόπος τοῦ ἡλίου. Περὶ δὲ τῆς ἐπωνυμίας *Προσέληνοι*, δι' ἧς ἐχαρακτηρίζοντο οἱ Ἀρκάδες, προστίθῃσιν ὅτι μετὰ τὴν λατρείαν τοῦ ἡλίου, φυλαὶ λατρεύουσαι τὴν σελήνην συνέβρευσαν εἰς Ἀρκάδιαν, ὡστε εἰκότως οἱ Ἀρκάδες ἐκλουῦντο *Προσέληνοι*, ὡς πρὸ ἐκείνων ἐκεῖ ὑπάρχοντες. Τελευτῶν δὲ μνημονεύει ὁ συγγραφεὺς καὶ τῆς λέξεως Ἰναχία, παράγων αὐτὴν ἀπὸ τῆς λέξεως *inakas* = ἡλιακός, καὶ τῆς λέξεως *Ἀπία* γῆ, ἀρχαίας ἐπωνυμίας τῆς Πελοποννήσου, σημαίνουσης ὁμοίως καὶ ταύτης τὸν ἡλίον· καὶ οὕτω περαίνει τὴν πραγματεῖαν αὐτοῦ.

Ὁ Κ. Η. Βασιλάδης, ὡς τὴν οὐσιωδεστέραν τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος ἡμῶν θεωρῶν τὴν συγκριτικὴν φιλολογίαν, ἣς τὸ θεμέλιον ἔθετο ὁ Φριδερικός Σλέγκελος τῷ 1808, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Βὸνππ καὶ τοῦ Βουρνούφ, φρονεῖ, ὅτι οἱ Ἕλληες εἰσὶν οὐχὶ τέκνα τῶν Ἰνδῶν, ὡς ἀπεφῆνατο ὁ Κ. Πασπάτης, ἀλλ' ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς αὐτῶν, καὶ ὅτι οἱ Ἀρκάδες ἦσαν πολλῶ προγενέστεροι τῶν ἐν Ἰνδία Βουδιστῶν ἢ Σεληνολατρῶν.

Εἶτα ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἀναγινώσκει *Περὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτήρος* (ἴδε ἐν σελ. 49). Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Κ'.

Τῆ 15 Ἰανουαρίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Π. Ζάνου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν ὁ Κ. Προεδρεύων κοινοποιεῖ, ὅτι ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ὑποβάλλει εἰς τὸν Σύλλογον ὡς σύμβολον τῆς σφραγίδος αὐτοῦ τὴν λυχνίαν, ὁ δὲ Κ. Γ. Χρυσοβέργης ἀντιπροτείνει τὰς τρεῖς Χάριτας ἐχούσας ἐν μέσῳ τὸν Ἑρμῆν.—Ἡ τελειωτικὴ ἀπόφασις ἀνατίθεται τῷ Προεδρεῖῳ.

Εἶτα ὁ Κ. Μ. Βλάδος ἀναγινώσκει *Περὶ Ἰηψῖν*

τῆς περιηγήσεως τοῦ Hahn ἀπὸ Βελιγραδίου εἰς Θεσσαλονίκην. Ὁ σκοπὸς τοῦ Hahn, λέγει, εἶναι ὅπως συνδεομένης τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Βελιγραδίου καταστῆ ἡ Βιέννη κέντρον τοῦ κόσμου· διότι πρῶτον μὲν τὸ δι' Ἀλεξανδρείας Ἰνδικὸν ταχυδρομεῖον θέλει φθάνει διὰ τῆς νέας ὁδοῦ εἰς Λονδῖνον πολλῶ τάχιον (ἕσον διάστημα χρόνου ἀπαιτεῖται, ἵνα φθάσῃ ἐν ἀτμοκίνητον ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Μασσαλίαν, τοσοῦτον θέλει ἀπαιτεῖσθαι ὅπως φθάσῃ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας (διὰ Θεσσαλονίκης) εἰς Λονδῖνον), διατρέχον διαγωνίως τὴν Γερμανίαν, καὶ διερχόμενον διὰ τῆς Βιέννης· καὶ δεύτερον ἡ Βιέννη καθίσταται πλησιεστέρη, ἢ ἦν μέχρι τοῦδε, τῇ Κωνσταντινουπόλει, Σμύρνῃ, Σύρῳ, ταῖς ἀκταῖς τῆς Συρίας, τῆς Ἀλεξανδρείας, Βομβάης, Μαδρασ καὶ Καλκούτης.

Ἀριθμήσας δ' ἔπειτα τὰς πόλεις, δι' ὧν θέλει διέρχεσθαι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος σιδηροδρόμος, ἐπελάβετο τοῦ εἰδικοῦ μέρους, ἥτοι τῆς στατιστικῆς τῶν πόλεων τούτων· ὠμίλησε δὲ περὶ Νύσσης, Πρικοπίου, Κουρσουμλίου, Λέσκοβατζ, Κούρβινογροδ, ἐπιφυλαττόμενος ὅπως ἐν προσεχῇ τινι συνεδρίασει ἀποτελειώσῃ τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ. Ἐπὶ τέλους δὲ ἀνέφερεν ἀνεκδότους τινὰς ἐπιγραφάς, ἃς ὁ Κ. Hahn συνέλεξεν ἐν τῇ περιηγήσει αὐτοῦ.

Ὁ Κ. Προεδρεύων τοσοῦτον ἀναγκαίως θεωρεῖ τὰς χωρογραφικὰς ταύτας διατριβάς, ὡς νομίζει καλόν, ὅπως καὶ ἄλλα, εἰ δυνατόν, προτεθῶσιν ὑπὲρ τῶν βουλομένων περιηγεῖσθαι τὰς Ὀρακτικὰς χώρας, καὶ ἀκριβεῖς περὶ αὐτῶν εἰδήσεις προσενεγκεῖν τῷ Συλλόγῳ.

Τοῦ δὲ Κ. Παράνικα αἰτησάμενου διὰ τοῦ Κ. Προεδρεύοντος τὴν ἀδειαν, ἵνα ἀναγνῶ πραγματεῖαν τινά, ὁ Σύλλογος ἀποφαίνεται, ὅτι ὀφείλει οὕτως ἄτε μὴ ὢν Μέλος, νὰ τὴν καθυποβάλῃ προηγουμένως εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Προεδρεῖου.

Εἶτα διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΑ'.

Τῆ 22 Ἰανουαρίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ζάνου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγγέλλει τὴν ἐκδοσιν τοῦ Κανονισμοῦ, καὶ ὅτι ὁ Κ. Σικελιανὸς προσήνεγκε τῷ Συλλόγῳ ἀντίτυπον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθέντος «*Περὶ ἀνατροφῆς τῶν κορασίων*» συγγράμματος τῆς Κομήστῆς de Remusat· ὁ δὲ Κ. Καλιβούρης προσήνεγκε τὸ ἄ

φύλλον τοῦ πᾶρ' αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένου ἰατρικοῦ περιοδικοῦ ὁ Ἰπποκράτης.

Τοῦ δὲ Κ. Προεδρεύοντος προτείναντος νὰ ὀνομασθῆ Ἐπιτροπὴ τις πρὸς ἐπίκρισιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Κ. Σικελικανοῦ προσενηθέντος συγγράμματος κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ ἰδίου μεταφραστοῦ, ὁ Κ. Γ. Χρυσοβέργης ἀντιτείνει, ὅτι ἡ βιβλιοκρισία ἐν γένει ὑπερβαίνει, τὸ γὰρ νῦν ἔχον, τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ τινὰ δὲ περὶ τούτου συζήτησιν, ὁ Σύλλογος ἐγκρίνας τὴν γνώμην τοῦ Προεδρεύοντος ὀνομάζει διμελῆ Ἐπιτροπὴν ὑπὸ τῶν ΚΚ. Β. Πυλάδου καὶ Κ. Δημητράκου.

Εἶτα ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἀνέγνω τὸ ἄ. μέρος τῶν ἐπὶ τοῦ περὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θεόρου καὶ τοῦ Ἀμβωνος συγγράμματος τοῦ Κ. Χρυσοβέργης κριτικῶν ἐπιστασιῶν αὐτοῦ (ἴδε ἐν σελ. 52).

Μετὰ ταῦτα ὁ Σύλλογος τὴν προτάσει τοῦ Κ. Προεδρεύοντος ἀποφαίνεται, ὅπως συγχαρῆ τῶ ἐν Σμύρῃ ἀρτισυστάτῳ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγῳ, καὶ πέμψῃ αὐτῷ καὶ ἀντίτυπον τοῦ Κανονισμοῦ.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΒ'.

Τῆ 29 Ἰανουαρίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Γ. Χρυσοβέργης παρατηρεῖ τῷ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδῃ, ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ὑπάρχει μετὰ τοῦ σάνταφου καὶ τοῦ σάνδυξ (τουρκ. σαντίκ), συγγενεῦντος μετὰ τοῦ ἀραβικοῦ σαντάλ (Ἑλλ. σάνδαλον ἢ σαντάλιον (ἐκ ῥίζης σανί), Γερμ. Sandalholz καὶ Ἄγγλ. sandal wood), τούναντίον τὴν λέξιν σάμβυξ (Σάμβυξ) θεωρῶν σύστοιχον καὶ ἰσοδύναμον τῇ ἀραβικῇ Ζηπ ἢ Ζαττ, σημαίνουσα μαργαρίτην, φρονεῖ ὅτι τὸ σαμβυκτοκόλλητα περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὴν σημασίαν τοῦ σαμβυκτοκόλλητα.

Ὁ δὲ Κ. Γ. Χρυσοβέργης ἐπιπροστίθεισιν, ὅτι τῇ λέξει σαμβυκτοκόλλητα ἐχρήσατο καθ' Ἡσύχιον καὶ Κοραῆν, ὡς ἰδίαν δὲ προτείνει τὴν ὀρθογραφίαν καὶ ὀρθογραφίαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κ. Θ. Ζ. Ζωγράφος ἀνέγνω τὴν περὶ εὐνοῦχων πραγματείαν αὐτοῦ, διελὼν αὐτὴν εἰς ἱστορικὴν καὶ εἰς φυσιολογικὴν μέρος. Ὁ εὐνοχισμὸς, λέγει, χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων δι' οὐδένα ἕτερον σκοπὸν γινόμενος τὸ πρῶτον, ἢ μόνον διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ γυναικωνίου τῆν δὲ εἰσηγμένος ἐν τῇ αὐτῇ πάντων τῶν βασιλέων τῆς Ἀσίας, μὴδ' αὐτῶν τῶν τῆς Ἰουδαίας ἐξαιρουμένων· εἰς δὲ τὴν Ῥώμην

εἰσχωθεὶς παρὰ τοῦ Ἡλιογαθάλου, εἶρε καὶ προστατάς καὶ διώκτας μετὰ τῶν Ῥωμαίων αυτοκρατόρων, ὡς καὶ μετὰ τῶν Βυζαντινῶν, καὶ μόλις κατὰ τὴν Ἰγ'. ἑκατονταετηρίδα εἰσήχθη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην· ἐν Ἰταλίᾳ δὲ ἰδίως ἔπραττον τούτο εἰς τοὺς παῖδας, ὅπως λιγυρώτερον ψάλλωσιν ἐν ταῖς θεάτραις καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις.

Μνημονεύσας δὲ τοὺς διασημοτέρους εὐνοῦχους, ἀρχαίους τε καὶ νεωτέρους, καὶ τὰ εἶδη αὐτῶν, ἐκτίθεισι φυσιολογικῶς, ὁποῖας ὑφίσταται ριζικὰς μεταβολὰς ὁ γενικὸς αὐτῶν διοργανισμὸς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰ πνευστικὰ καὶ πεπτικὰ ὄργανα, καὶ τὰ κοιλιακὰ σπλάγχνα· καὶ ὅτι ἰδίως ὑπόκεινται εἰς πνευμονικὰς ἀσθενείας, ὑπὸ δὲ τῆς μανίας σπανίως καὶ ἤττον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προσβάλλονται· εἰς δὲ τὸν χαρακτῆρα φθονεοί, δειλοί, δόλιοι, ὄντα ἐλεεινὰ καὶ δυστυχῆ. Τὸν τρόπον δὲ καὶ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν γίνεται ἡ ἐγχείρησις, θεωρεῖ ὁ Κ. Θ. Ζ. Ζωγράφος, μεγάλως ἐπιρρέποντα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πνευματικῶς· καὶ ὀλέθρια μὲν θεωρεῖ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ εὐνοχισμοῦ, ὅταν οὗτος γίνηται κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, μετριώτερα δὲ ὅταν κατὰ τὴν παιδικήν, ἐλάχιστα δὲ ὅταν κατὰ τὴν ἀνδρικήν· ὡς παράδειγμα δὲ ἐπιφέρει τὸν Ἰριγένην καὶ τὸν φιλόσοφον Ἀβελάρδον, οὐδόλως ἀπολέσαντας τὴν μεγάλην αὐτῶν περινοίαν, καθὼ ὑποστάντας τὴν ἐγχείρησιν ἐν τῇ ἀνδρική αὐτῶν ἡλικίᾳ κτλ.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἀνέγνω τὴν περὶ τοῦ Ἀλφαβήτου Δ'. αὐτοῦ προσλαλιάν (ἴδ. ἐν σελ. 59).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΓ'.

Τῆ 5 Φεβρουαρίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Γ. Χρυσοβέργης ἀποκρινόμενος πρὸς τὰς ἐπιστασίας τοῦ Κ. Ε. Ἰωαννίδου λίαν πρόσφορον θεωρεῖ τὴν ἐπιγραφὴν Ἀυτοσχέδιος διατριβή, διότι ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τὰ πάντα θεωρεῖ πάρεργα, πλὴν τοῦ χρόνου τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Θρόνου καὶ τοῦ Ἀμβωνος. Περὶ δὲ τοῦ πιτνύονται καὶ ποιπνύονται διαβεβαιῶν, ὅτι ἀμφότερα εὐρίσκονται παρ' Ὀμήρῳ, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὴν μέσσην σημασίαν· ὅτι τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Ἀμβωνος ἐκ προσώπου αὐτοῦ τοῦ Ἀμβωνος ἐστὶ, φρονεῖ ἡμαρτημένον, ὡς καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ὠραῖος ἀντὶ τῆς ὥρα ὡς, διὰ τὸ ἕτεροπρόσωπον τῶν προτάσεων· ὡσαύτως ἐσφαλμένην θεωρεῖ τὴν περὶ τοῦ ὀροφώματος τοῦ θρόνου εἰκασίαν τοῦ Κ. Ἰω-

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΔ'.

Τῆ 19 Φεβρουαρίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Η. Βασιιάδης ἀνέγνω μέρος τῶν Ἰνδοπελασγικῶν μελετημάτων αὐτοῦ (ἴδ. σελ. 67). Καὶ ἀμέσως διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΕ'.

Τῆ 5 Μαρτίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν ὁ Κ. Βασιιάδης ἐπέκρανε τὰ Ἰνδοπελασγικὰ μελετήματα αὐτοῦ.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς παρατηρεῖ, ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ἐτυμολογία τοῦ Πελασοῦ. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν « ὁ Πελασγὸς (βασιλεὺς τοῦ Ἄργους υἱὸς τοῦ Παλαίχθονος καὶ τῆς Νιόβης) εἶχε πρεσβύτερον ἀδελφὸν Ἄργρον ὀνόματι » γνωρίζομεν δὲ, ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, τοῖς Ἀσιανοῖς ἰδίως, τὰ ὀνόματα ἦσαν ἐκφραστικὰ ἐνονοῦν, ὡς μαρτυρεῖ κυρίως ἡ Ἁγία Γραφή. οὕτως ὁ Ἀδάμ ἐκάλεσε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἐῦα (Ζωήν), ὅτι μήτηρ πάντων τῶν ζώων· τὸν δὲ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἄβελ γεννηθέντα υἱὸν ὠνόμασε Σὴθ λέγων, ἐξαίρετος γὰρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ Ἄβελ· ὁ δὲ Λάμεχ ἐκάλεσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νῶε, λέγων, οὗτος διαπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν καὶ ἀπὸ τῶν λυπῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο Κύριος ὁ θεός (Γεν. Κεφ. Δ'. Ε'. Γ'. παράβ. Ἐξὸδ. Β', 10. 22. Ἰη', 2). Κατὰ ταῦτα ἄρα ζητητέον, λέγει, τὴν σημασίαν τοῦ Πελασοῦ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ, ἐκ τοῦ Ἄργρος· ἄλλως τε τὴν παραγωγὴν τοῦ Πελασοῦ ἐκ τοῦ πέλω, πελάζω πρὸ τοῦ Fréret ἀνέφερον καὶ οἱ Σχολιασταί. Ἐπίσης διαφρονεῖ τῷ Κ. Ἡροκλεῖ ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ Ποσειδῶν ἐκ τοῦ ποτοῦ, καὶ τῆς σημασίας αὐτοῦ συρροή ὑδάτων, καθόσον τὰ εἰς ὠν περιεκτικὰ δέξονται, τὰ δὲ παρὰ τοῖς ἐπικαῖς ἐπίθετα τοῦ Ποσειδῶνος σύνθετά εἰσιν ἐκ τῆς ἐνοίας τοῦ Γῆ (ξηρὰ) καὶ οὐχὶ τοῦ ὑδάτος (Ἐροσίχθωρ (Κινησίχθωρ), Σεισίχθωρ, Ἐροσίγαιος, Γαιήοχος). Τὴν δὲ περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς τοῦ Ποσειδῶνος μαρτυρίαν τοῦ Ἡρόδοτου ἤκιστα θεωρεῖ ἀποβλητέαν, καθότι καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πολιούχου τῶν Ἀθηνῶν θεᾶς ἐπεκράτει ἡ ἰδέα, ὅτι αἰγυπτιακῆς ἦν καταγωγῆς (Νηῖθ, Νηιθά). Τολμηρὰν θεωρεῖ ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς καὶ τὴν παραγωγὴν τοῦ Βύσπορος ἐκ τῆς

αννίδου· τὸ δὲ θεῶσαι προτιμητέον, λέγει, τοῦ θεῶσαι ὡς σαφέστερον καὶ καταλληλότερον ἐξηγοῦν τὴν ἐνοίαν· τὴν δὲ εἰκασίαν Φωτίου ἀντὶ τῆς κατὰ τὸν Κ. Ἰωαννίδην Κυρίου θεωρεῖ πιθανωτέραν, διότι μετὰ τὸ ἀρχῶν οὐδέποτε τίθεται τὸ Κύριος.

Εἶτα ὁ Κ. Παρηνίκας ἀνέγνω Περὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος, ἐνθα παραδέχεται τρεῖς φυλάς ἐγκαταστάσας ἐν τῇ Ἑλλ. Κερσονήσῳ, τὴν Θρακικὴν πρὸς Ἀνατολάς, τὴν Ἰλλυρικὴν πρὸς Δυσμὰς παρὰ τὸν Ἀδρίαν, καὶ τὴν Πελασγικὴν πρὸς Νότον ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλας καὶ ἀνηκούσας τῇ Ἀρίᾳ ἢ Ἰνδογερμανικῇ φυλῇ. Οἱ Πελασγοί, λέγει, ἦσαν ἐξηπλωμένοι καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως Θεσσαλίαν, Ἠπειρον, Βοιωτίαν, Ἀργολίδα, Ἀττικὴν, Ἀρκαδίαν, τὰς νήσους, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Ἰταλίαν. Αὐτοὺς θεωρεῖ ὡς ἀρχαιοτάτους κατοίκους τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἄμορφος οὔσα καὶ ἀκανόνιστος, ἐθεωρεῖτο ὡς πρὸς τὴν νεωτέραν βάρβαρος, ὡς καλεῖται παρ' Ἡροδότῳ φρονεῖ δ' ὅτι οἱ Πελασγοὶ οὐδόλως ἦσαν διάφοροι τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν μάλιστα οἱ προπάτορες αὐτῶν, οἱ δ' Ἕλληνες ἀπεσχίσθησαν τῶν Πελασγῶν ἐν Θεσσαλίᾳ, οὐχὶ δὲ πρότερον ἐν Ἀσίᾳ, καθὼς φρονουσί τινες· τὸ ὁμογενὲς αὐτῶν στηρίζεται ἰδίως ἐπὶ τοῦ Πελασγικοῦ τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἀρκάδων, ἢ δὲ πρῶτη αὐτῶν ἀνάπτυξις ἐστὶ μάλλον ἢ ἤττον παρεμφερῆς πρὸς τὸν Ἀσιανὸν πολιτισμὸν, χωρὶς νὰ ὦσιν οὔτε Φιλισταῖοι, οὔτε Αἰγύπτιοι, ὡς τινες ἐθεώρησαν αὐτούς. Τὰς δὲ θρυλουμένας εἰς Ἑλλάδα ἀποικίας θεωρεῖ ὁ Κ. Παρηνίκας μυθώδεις, ἐκπροσωπούσας ἴσως μόνον τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιμιξίαν, οὐδόλως ἀρνούμενος, ὅτι ἡ Ἑλλὰς παρέλαβεν ἐκ τῆς Ἀσίας τέχναις τινὰς καὶ τὴν Ἀλφαβητικὴν γραφὴν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν γλῶσσαν ἢ τὸν κοινωνικὸν ὀργανισμὸν. Εἰκάζων δὲ, ὅτι ἡ μεταπτώσις τῆς Πελασγικῆς περιόδου εἰς τὴν Ἀρχαίαν, καθ' ἣν τὸ τῶν Πελασγῶν ὄνομα σχεδὸν ἐκλείπει, ἐγένετο ἐξ ἐσωτερικοῦ τινος ἄλλου, ἢ ἐκ καταβολῆς τοῦ πρότερον ἐπικρατοῦντος συστήματος, καταβιβάζει τὴν Πελασγικὴν περίοδον μέχρι τοῦ 1400 π. Χ., καὶ παραδέχεται, ὅτι ἡ ἐπὶ ταύτης γενομένη ἀνάπτυξις ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις, ἐφ' ἧς ὠκοδομήθη ἡ ἐπὶ τῆς ἐπομένης Ἀρχαίης περιόδου ἀνάπτυξις, οὔσα συνέχεια ἐκείνης. ἴσως ξένοι τινὲς μὴ συγγενεῖς τῶν Πελασγῶν (Φοίνικες ἢ Αἰγύπτιοι) συνέκουν ποτὲ αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν οὐδόλως φαίνονται τοιοῦτοί τινες. Καὶ οὕτω περαίνει τὸ ἄ. μέρος τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ συνεδρίασις.

Δωρικῆς προθέσεως ποτι=πρός, καὶ τοῦ πόρος =πόντος, καθόσον παράδειγμα τοιαύτης τινὸς μεταβολῆς τῆς ποτι εἰς βορ δὲν ὑπάρχει· ἐκ δὲ τοῦ Ἑλλησποῖτος οὐδόλως, λέγει, δικαιούμεθα παραδεχθῆναι, ὅτι τὸ πότος ταῦτόν ἐστι τῷ πόρος· οὔτε δυνάμεθα οὕτως ἄρδην καταστρέφειν τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν τρανοτάτας ἐγκρῦπτουσαν ἀληθείας ὑπὸ ἀλληγορικὰς μορφάς.

Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ Κ. Ἡρόκλης παρατηρεῖ, ὅτι τὸ Πελασγὸς ἐθεώρησε παράγωγον οὐχὶ ἐκ τοῦ πελάζειν, ἀλλ' ἐκ τοῦ πέλειν (= ἐκτείνεσθαι κινεῖσθαι, ὅθεν πέλαγος τὸ ἐκτεταμένον), θεωρῶν πλημμελῆ τὴν ἐκ τοῦ πέλας καὶ γῆ σύνθεσιν αὐτοῦ, σημαίνοντος δῆθεν τὸ πρόσγειος, αὐτόχθων· τὸ δὲ παρ' Ἀσιανοῖς ἔθος τοῦ τιθέναι ὀνόματα ἐκφραστικὰ ἐνοιῶν δὲν ἐφαρμόζεται, λέγει, ἐνταῦθα, διότι ὁ Πελασγὸς παριστᾷ ὀλόκληρον φυλὴν καὶ οὐχὶ πρόσωπόν τι· ἀλλὰ καὶ τούτου τεθέντος, τὸ ῥῶ δὲν τρέπεται εἰς σίγμα. Εἰς δὲ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Ποσειδῶνος ἐκ τοῦ ποτοῦ μαρτύρεται τὸν Ὀμηρον (Ἰλ. Ξ, 246.) ποταμόν καλοῦντα τὸν Ὠκεανόν. Πάντη δ' ἐσφαλμένην θεωρεῖ τὴν περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς τῆς Ἀθηνᾶς ἰδέαν, παράγων τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τοῦ αἰθήρ. Περὶ δὲ τοῦ Βόσπορος, ὅτι δηλ. σύνθετον τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ βοῦς, ἀντιτάσσει, ὅτι κατὰ τὰ ἐκ τοῦ βοῦς σύνθετα ὀνόματα (βούκετρον, βούνευρον, βουθύτης κτλ.) ἔδει καὶ αὐτὸ εἶναι βούπορος, καὶ οὐχὶ βόσπορος, ὅπερ=πρόσπορος, καὶ σημαίνει τὴν πάροδον τῆς Ἰωνικῆς φυλῆς· ἄλλως τε οὐδεμίαν ἀλήθειαν διορᾷ ἐν τῷ μύθῳ τῆς Ἰούς. Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΖ'.

Τῆ 12 Μαρτίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ξενοφῶντος Ζωγράφου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς παρατηρεῖ, ὅτι ἡ περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς τῆς Ἀθηνᾶς ἰδέα οὕτω βαθέως ἐρριζωμένη ἦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὥστε οὐ μόνον ἐν τῇ ἀρχαίῃ καὶ ἀτελεῖ ἐτι καταστάσει τῆς γλυπτικῆς οἱ τεχνίται διετήρουν θρησκευτικῶς τὸ αἰγυπτιακὸν σχῆμα τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ καὶ ὅτε ἡ τελειοποίησις τῆς τέχνης ἀπέκρουεν ἤδη αὐτό, ὁ ἀμίμητος ἐκεῖνος ἀγαλατοποιὸς τῆς ἀρχαιότητος, ὁ ἐνσωματώσας, οὕτως εἶπεν, τὴν περὶ τοῦ θεοῦ ἰδέαν τοῦ ἀθανάτου Ποιητοῦ (Ἰλ. Α, 528—530— τῷ τοῦ Ψαλμοῦ τοῦ Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν), οὐδαμῶς ἄλλως ἠδυνήθη ἀποφυγεῖν τὸ ἀμεί-

λικτον ἐκεῖνο ἔθος, εἰμὴ διατηρήσας τὴν Σφίγγα (αἰγυπτιακὸν σύμβολον τῆς θείας σοφίας) ἐπὶ τοῦ κράνου τῆς χρυσελεφαντίνου αὐτοῦ Ἀθηνᾶς πρὸς ἐνδειξιν τῆς αἰγυπτιακῆς αὐτῆς καταγωγῆς, ὡς περιγράφει ὁ Πausanias (Α', 24, 5. « μέσω μὲν οὖν ἐπίκειται οἱ τῷ κράνει Σφίγγος εἰκόν. »). Παράγοντες δὲ τὸ Ἀθηνᾶ ἐκ τοῦ αἰθήρ, πῶς δυνάμεθα, λέγει ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς, συμβεβῆσθαι τὰ τῷ αἰθέρι προσόντα μετὰ τῶν ἰδιοτήτων τῆς Ἀθηνᾶς;

Περὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ βοῦς συνθέντων ὀνομάτων παρατηρεῖ, ὅτι ὑπάρχουσι τινὰ καὶ ἐκ τῆς βραχέως ρίζης βορ, οἷον τὰ βοηλασία, βόαρρος, βοήροτος, Βοηδρόμια, Βοῶπις, κτλ. τὸ δὲ πότος, τὸ ἕτερον συνθετικὸν μέρος τοῦ Ἑλλησποῖτος, θεωρεῖ συγγενὲς τῷ βάθος, Λατ. fundus, (πυθμῆν), ὡς ἐν Ὀδυσσεΐας Α, 53. (βένθος βάθος, ὡς πένθος πάθος), τοῦθ' ὅπερ εὔρηται καὶ ἐν τοῖς προχειροτάτοις Λεξικοῖς. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ἐγκρυπτομένων ἀληθειῶν, παραλείπειν ὁ Κ. Σοφοκλῆς τὴν περὶ τῆς Ἰούς ἀλληγορικὴν ἐξήγησιν τοῦ C. E. Geppert, ὅτι Ἰῶ = Σελήνη, αἱ δὲ μεταμορφώσεις αὐτῆς δηλοῦσι τὰς φάσεις τῆς Σελήνης, ἐρμηνεύει τὸν μῦθον τῆς Ἀθηνᾶς ἐν ὄπλου γεννηθείσης ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς καταπίοντος τὴν Μῆτιν, τὸν περὶ τῶν Μουσῶν θυγατέρων τῆς Μνημοσύνης μῦθον, τὸν περὶ τῶν Χαρίτων, τὸν περὶ τῶν Μοιρῶν, τὸν περὶ τῶν Ἐρινύων κτλ. Περὶ δὲ τῆς παραγωγῆς τοῦ Ποσειδῶν, τὴν ἐκ τοῦ Ὀμήρου (ποταμόν καλοῦντος τὸν Ὠκεανόν) μαρτυρίαν ἤττον συντελεστικὴν θεωρεῖ, διότι ὁ ποιητὴς οὗτος καὶ Ἄμυρην καλεῖ τὸν Ὠκεανόν (Ὀδυσσ. Γ', 4.).

Πρὸς ταῦτα ὁ Κ. Ἡρόκλης ἀπαντῶν ἀπρηχαιωμένην ἤδη καὶ ἐγκαταλελειμμένην θεωρεῖ τὴν περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς τῆς ἑλληνικωτάτης ταύτης θεᾶς Ἀθηνᾶς ἰδέαν. Ὡς ἀνάλογον δὲ τῷ βόσπορος ἀναφέρει τὸ βόστρυχος καὶ τὸ βότρως τὴν αὐτὴν σύνθεσιν φέροντα ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν. Οὐδόλως δ' ἀρνούμενος τὰς ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς μύθοις ἐγκρυπτομένας ἀληθείας, ἐρωτᾷ τὸν Κ. Γ. Σοφοκλῆν, τίς ἦ ἐν τῷ μύθῳ τῆς Ἰούς ἐγκρυπτομένη ἀλήθεια. Ἐπιμένων δὲ τῇ παραγωγῇ τοῦ Ποσειδῶν ἐκ τοῦ ποτοῦ, ἐπιβεβαιῶ αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ πρὸς Ἑλληνας Προτρεπτικῶ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἀναφέρων καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων τὸν Oit. Müller, τὸν Preller καὶ Welcker παραδεχομένους τὴν παραγωγὴν ταύτην, ὑποστηριζομένην καὶ ὑπὸ τῶν διαφόρων τύπων τοῦ ὀνόματος, οἷον Ποσίδης, Ποτίδης, Ποτίδας (Ποτίδαια, Ποτιδανία, πάλιν τῆς Αἰτωλίας), κτλ.

Ὁ δὲ Κ. Ι. Ἀριστοκλῆς προτιθέμενος ἀποδει-

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΖ'.

Τῆ 19 Μαρτίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Π. Ζάνου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Ἀλέξ. Ζωηρός ἀνέγνω πραγματεῖαν ἐπιγραφομένην βιογραφία τοῦ Saint-Marc Girardin καὶ ἀνάλυσις τοῦ περὶ δραματικῆς ποιήσεως συγγράμματος αὐτοῦ, ἐν ᾗ περιγράφει πρῶτον τὴν παιδιότητα τοῦ Κ. Girardin εἰς τὴν φιλολογίαν, τὰς διαφόρους δημοσίας ὑπηρεσίας, εἰς ἃς ὡς καθηγητῆς διωρίσθη, τὰ βραβεῖα, ὧν ἠξιώθη κατὰ τὸ 1827 καὶ 1828 διαγωνισθεὶς διὰ τὸν « Πανηγυρικὸν τοῦ Bossuet » καὶ τὴν « ἔκθεσιν τῆς κατὰ τὸν 15. αἰῶνα πορείας καὶ προόδου τῶν γραμμάτων. » Ἐξιστορήσας δὲ τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ περιόδειαν καὶ τὸν φιλελληνισμόν τοῦ εὐγλώττου τούτου Γάλλου συγγραφέως (α), ἀρχεται τῆς ἀναλύσεως τοῦ τετρατόμου συγγράμματος τοῦ Κ. Girardin τοῦ ἐπιγραφομένου Περί τῶν ἐν τοῖς δράμασι παθῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων.

Ἐν πρώτοις ὁ Κ. Girardin, λέγει ὁ Κ. Α. Ζωηρός, ὀρίζεται τί ἐστὶ δραματικὴ συγκίνησις, διαβεβαιῶν ὅτι ἡ συμπάθεια, ἢ ἡ ἀνθρωπὸς αἰσθάνεται πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἐστὶν ἡ πηγὴ τῆς ἐκ τῶν προϊόντων τῶν ὠραίων τεχνῶν προσγινομένης ἡμῖν ἡδονῆς. Ὡς πρώτην δὲ συνθήκην τῆς δραματικῆς συγκινήσεως τάσας τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ φυσικόν, ἐκθειάζει τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας δραματικούς καὶ τοὺς Γάλλους, Corneille, Racine καὶ πάντας τοὺς κλασικοὺς λεγομένους, ὡς πάθη κοινὰ καὶ γενικὰ περιγράφοντας, καταφέρεται δὲ κατὰ τῶν νεωτέρων ὡς τερατοουργίας δραματοργησόντων.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κ. Girardin, ἐξακολουθεῖ ὁ Κ. Ζωηρός, ἐξετάζει τίνι τρόπῳ οἱ ἀρχαῖοι δραματικοὶ ἐπραγματεύθησαν, καὶ ἐξέφρασαν τὸν φόβον τοῦ θανάτου, τίνι τρόπῳ οἱ τῆς μέσης σχολῆς, ἦτοι οἱ ἀρχαῖοι Γάλλοι τραγικοί, καὶ τίνι τρόπῳ τέλος οἱ τῆς νεωτέρας, ἢ οἱ Ῥωμαντικοί. Ἀμβάνει δὲ ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων τὴν Ἀρτιγόνην τοῦ Σοφοκλέους, τὴν Πολυξένην καὶ τὴν Ἴφι-

(α) Ἀξιοσημειωτοὶ εἰσιν οἱ λόγοι, οὓς τὸ 1855 ὁ Κ. Girardin ἀναλύων δράμα τι τοῦ Racine ἐξεφώνησεν εἰς ἐπίκοον τῶν Γάλλων αὐτοῦ ἀκρατῶν. « ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ἐστὶ καὶ ἔσται ὁ διδάσκαλος τῆς ἀνθρωπότητος· πάσα ἐπιστήμη καὶ τέχνη φέρεται ἐγκεχαραγμένον τὸ ὄνομα Ἑλλάς· ἅπαντα ἡ ἀνθρωπότης, ἰδίως δὲ ὁ Γάλλος, ἀφείλεται ἀγαπᾶν καὶ θαυμάζειν πᾶν εἶτι φέρεται τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος. » Πρὸς ταῦτα ἔπαν τὸ ἀκραυτέριον ἀνέκραξεν· « Ζήτω ἡ Ἑλλάς! »

Ξαι ἱστορικῶς ὁποῖα εἰσιν αἱ προταθεῖσαι ἀρχαὶ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ συστήματος τῶν ἑλληνικῶν μύθων θρησκευτικῶν τε καὶ ἱστορικῶν, τίνες οἱ ἐρμηνευταὶ τούτων, καὶ τίνες οἱ μᾶλλον τῶν ἄλλων προσεγγίσαντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν, α) ἐπιλαμβάνεται τῶν περὶ Θεῶν μύθων καὶ διαιρεῖ τοὺς ἐρμηνευτὰς αὐτῶν εἰς τρεῖς τάξεις, ἦτοι τοὺς ἐξαρνούμενους τὸ θεῖον τῶν ἑλληνικῶν Θεῶν (ὡς ὁ Εὐήμερος κλ.), τοὺς παραδεξαμένους ὅτι ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία ἐστὶν ἐπίσκατος ἐξ Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου ὑπὸ ἱερατικῆς τινος τάξεως τοῖς πρώτοις Ἕλλησι συμβολικῶς παραδοθεῖσα (ὡς ὁ F. Creuzer, Hermann κλ.), καὶ τοὺς εἰσδύσαντας εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου Ἕλληνος (ὡς ὁ Ἄγγλος G. Grote, ὁ βαθὺς ἐκεῖνος τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας ἀναδίσφης). Τὴν αὐτὴν διαίρεσιν συνιστᾷ ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς καὶ ἐν τοῖς ἱστορικοῖς μύθοις, καὶ ὡς τοῦ α. εἶδους ἐρμηνευτὴν ἀναφέρει τὸν Παλαιόφρον, ὡς τοῦ β. δὲ τὸν Θεουκιδίδην, Raoul Rochette, Freret. Clavier κλ. β) ἐπιχειρεῖ ἀποδείξει κατὰ πόσον τὰ ἀρχαῖα ἔθνη ἠγνοῦν τὴν συγγένειαν τῶν παραδόσεων αὐτῶν, καὶ ὀρίσσει τὸν χρόνον καὶ τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἐγένοντο οἱ πρῶτοι σταδιοδρόμοι τοῦ ἀληθοῦς ἐρμηνευτικοῦ συστήματος, καὶ ἔθηκαν τὰ θεμέλια τῆς συγκριτικῆς Φιλολογίας (ὡς ὁ Auquetil Duperron καὶ ὁ William Jones)· γ) προτάσας θεωρητικὰς τινὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς θρησκείας ἐν γένει τῆς Ἰνδογερμανικῆς φυλῆς, καὶ τῶν διαφόρων φάσεων αὐτῆς, διαβεβαιῶ ἰδίως, ὅτι ἡ ἀρχαία τῶν Ἑλλήνων θρησκεία ἦν καθαρὰ ἀστρολατρεία· ὑποσηρίζει δὲ ταῦτα διὰ τῆς συγκριτικῆς Φιλολογίας, τὰς πλείστας τῶν θεοτήτων τῆς ἑλληνικῆς Θεογονίας διελθόν, καὶ διακρίνων ἐν τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν τὴν ρίζαν ia ἢ io (= φῶς θεός, Ἀλληλοῖα, Ἰεχωβά, Ἰωήλ, Ἰωράμ, Ἰωράθαρ, Ἰάφθ (Ἰαπετός), Ἰσραήλ, καὶ Ἀραβιστὶ Ἰαχοῦ, ἢ Γιαχοῦθα, ἄν, ἄνιαν) μετὰ διγάμματος, ἐν τισὶ δὲ τὴν ρίζαν el ἢ el (= φῶς, Σαμουήλ, Μισαήλ, ἠλεῖ, ελωῦ, Ἑλληρ, Ἑλλοί, Σελλοί) ὁμοίως μετὰ διγάμματος ἢ μετὰ πνεύματος.

Ἐν τέλει δὲ τῆς ἐκτεταμένης ταύτης παραθέσεως διαφόρων λέξεων ἑλληνικῶν τε καὶ μῆ, τὴν ἀρχικὴν συλλαβὴν τῆς λέξεως Βόσπορος εὐρίσκει συγγενῆ τῇ φῶς, τῇ σανσκριτικῇ houd καὶ τῇ ἑλληνικῇ πυθ (Πυθαγόρας), καὶ ἐξάγει, ὅτι ἅπας ὁ μῦθος οὗτος οὐδεμίαν ἄλλην ἀλήθειαν κρύπτει, ἢ τὴν λατρείαν τῆς Σελήνης μετενεχθεῖσαν ἐξ Αἰγύπτου εἰς Εὐρώπην.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

γένεσιν τοῦ Εὐριπίδου, καὶ ἰδίως τὴν τελευταίαν τούτην ἐκ δὲ τῶν ἀρχαίων Γάλλων τραγικῶν τὴν Ἰφιγένειαν τοῦ Racine, καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαντικῶν τὸν Hamlet τοῦ Shakespeare, τὸν d' Egmont τοῦ Goethe, καὶ τὴν Catarina τοῦ Victor Hugo (ἐν τῷ δράματι Ἄγγελος). Ἀντιπραθεῖς δὲ ταύτας προτάσσει πάντων τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, μετ' αὐτοὺς τίθησι τοὺς ἀρχαίους Γάλλους, τοὺς δὲ Ῥωμαντικούς ἀποδοκιμάζει.

Εἶτα ὁ K. Girardin πραγματεύεται, λέγει ὁ K. A. Ζωηρός, περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐξεικονίζεται παρὰ τοῖς δραματικοῖς ἢ πρὸς τὸ σωματικὸν ἄλλο γος πάλη τοῦ ἀνθρώπου ἀποδίδωσι δὲ τὰ πρωτεῖα τοῖς ἡμετέροις προγόνοις. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ἀκολούθῳ κεφαλαίῳ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ ὁ K. Girardin ὁμιλῶν περὶ τῆς πάλης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν κίνδυνον, θεωρεῖ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα ὑπερέτεραν κατὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐξεικονίσεως.

Ἀκολούθως ὁ K. Girardin ἐπιλαμβάνεται αἰσθημάτων ὅπως ἀντιθέτου, ἤτοι τοῦ πρὸς τὴν ζῶην μίσους, εἶτε τῆς αὐτοχειρίας. Κατ' αὐτόν, δύο εἶδη αὐτοχειρίας ὑπάρχουσιν, ἡ ὑπὸ τῶν παθῶν προερχομένη καὶ ἡ ὑπὸ τῆς διασκέψεως, ἥγουν ἡ ποιητικὴ καὶ ἡ φιλοσοφική. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι ποιηταῖς καὶ παρὰ Οὐίγγιλίῳ μόνῃ ποιητικὴ ἀπαντᾶται, καὶ αὕτη σπανίως· διότι ἡ τῆς αὐτοχειρίας μανία εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ ταῦτα, ἰδίως διὰ τῆς στωϊκῆς καὶ ἐπικουρείου Φιλοσοφίας. Παρὰ δὲ τοῖς ἔπειτα, ὡς παρὰ τῷ Shakespeare, τῷ Goethe καὶ τοῖς Ῥωμαντικοῖς, ἀπαντᾶται ἰδίως ἡ φιλοσοφική, ἡ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἡ στωϊκὴ, ἥτις καὶ τοσούτω κοινὰς καὶ τερατώδεις κατέστησεν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ, τὰς αὐτοχειρίας.

Μετὰ ταῦτα μεταβαίνει εἰς τὴν πατρικὴν στοργὴν, ἀντιπρατιθεῖς τὸ ἀρχαῖον Γαλλικὸν θέατρον πρὸς τὸ νεώτερον, καὶ ἀποδίδωσιν αὐτῆς τὰ πρωτεῖα τῷ ἀρχαίῳ· διότι ἐν ἐκείνῳ ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὰ τέκνα ὡς πατὴρ, καὶ οὐχὶ ὡς ἐραστής, ὡς ὁ πατὴρ τῶν Ῥωμαντικῶν. Ἐν δὲ τῇ ἀναλύσει τῶν δραμάτων, ἅτινα ἔχουσι θέμα τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς ἀχαριστίαν, ἀποδοκιμάζει ἅπαντα τὰ τῶν νεωτέρων δράματα, πλὴν τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Lear τοῦ Σακσπέρου, ὅπερ μόνον ἀντιπρατιθεῖς πρὸς τὸν ἐπὶ Κολωνῶ Οὐίδιππον τοῦ Σοφοκλέους εὐρίσκει ἰσότημον· λαλῶν δὲ περὶ τῆς πατρικῆς ἐπιεικείας, λέγει, ὅτι αὕτη οὐδὲν ἀπαντᾶται ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς δράμασι.

Μετὰ ταῦτα μεταβαίνει εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς ἐν τοῖς δράμασι μητρικῆς στοργῆς. Ὡς πρῶτον τύπον μητρικῆς στοργῆς λαμβάνει τὴν Ἄνδρο-

μάχην, καὶ ἐξετάζων αὐτὴν παρ' Ὀμήρῳ καὶ Εὐριπίδῃ καὶ παρὰ Racine, τὴν παρ' Ὀμήρῳ εὐρίσκει ἀπαραμίλλων· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παρ' Εὐριπίδῃ, προστίθησιν, ὅτι ὁ ποιητὴς οὗτος διεπραγματεύθη ἐν δυσὶ δράμασι τὸ θέμα τοῦτο· καὶ τὴν μὲν ἐν ταῖς Τρωάσιν θεωρεῖ πρωτεύουσαν, τὴν δὲ ἐν τῇ τραγωδίᾳ Ἄνδρομάχην ἰσότημον τῇ τοῦ Racine, ὅπερ δὲν παραδέχεται ὁ K. Ζωηρός, ὡς καὶ τὴν περὶ τῆς Μερόπης τοῦ Voltaire γνώμην τοῦ K. Girardin, προσβάλλων ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ ἤρωες καὶ ἡρώιδες δεικνύνται ὡς φιλόσοφοι τοῦ ἰὴ αἰῶνος. Εἶτα περὶ τῆς υἱικῆς στοργῆς λαλῶν θεωρεῖ τοὺς ἀρχαίους καὶ κατὰ τούτου τοῦ αἰσθήματος τὴν ἐξεκόνισιν ὑπερέχοντας, καὶ ἰδίως τὸν Ὀμηρον ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ. Ἐπίσης ἐν τῇ ἀδελφικῇ στοργῇ ἡ πρώτη θέσις ὀρίζεται τοῖς ἀρχαίοις, οἷον τῷ Εὐριπίδῃ κλ. εἰς δὲ τὸ ἀδελφικὸν μῖσος πρὸς τοὺς ἄλλοις μνείαν ποιησάμενος καὶ τοῦ μίσους τῶν υἱῶν τοῦ Οὐίδιππου, καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου τραγωδίας ἀντιπραθεῖς λαλῶν, δεικνύσει τὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἰδίως τὴν τοῦ Εὐριπίδου πολλῶν ὑπερέτεραν τῶν μεταγενεστέρων. Τὴν δὲ περὶ τῆς τοῦ Voltaire Ἀδελφίδος κρίσιν, ἣν ἐξήγαγεν ὁ K. Girardin, θεωρῶν αὐτὴν ὡς ἐν τῶν τεχνικωτέρων δραμάτων τῶν νεωτέρων χρόνων, οὐδὲν ὡς συμμερίζεται ὁ K. Ζωηρός. Εἶτα μεταβάς ὁ K. Girardin εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἀντιγόνης, καὶ εἰς τὸ πρὸς τοὺς νεκροὺς σέβας, καὶ ἀναλύων τὰς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ αἰσθήματος τραγωδίας, καὶ ἰδίως τὰς Ἰκέτιδας τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους, καταδείκνυσιν, ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ ἱεροῦ τούτου αἰσθήματος ἦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὅπως συγκινητικὴ καὶ φυσικὴ. Περὶ δὲ τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἔρωτος ὁ K. Girardin παρατηρεῖ τὴν πρὸς τὸν ἔρωτα αὐστηρότητα τῶν προγόνων ἡμῶν, καὶ λέγει, ὅτι ὁ Αἰσχύλος καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ ἐθεώρουν τὸν ἔρωτα ὡς γενικὸν τινὰ νόμον καὶ οὐχὶ ὡς πάθος, καὶ τούτου ἕνεκα ἐνόμισαν αὐτὸν ἀνάξιον τῆς ποιήσεως. Παρατηρῶν δὲ, ὅτι ὅσον ἀρχαιότερος ὁ ποιητὴς, τόσο σπανιώτερον φαίνεται ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ὁ ἔρως, παραβάλλει τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὸν Ἰπτόλυτον τοῦ Εὐριπίδου πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως περιγραφόμενα δράματα, καὶ κηρύττει τὰ τῶν μεταγενεστέρων ὑποδέστερα ἐκείνων.

Μετὰ τινὰ ἄλλα μικρὸν ἡμῖν τὸ διάφορον παρέχοντα ὁ K. Girardin ἐπιλαμβάνομενος τοῦ συζυγικοῦ ἔρωτος μνημονεύει τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἰδίως τοῦ Ὀμήρου, ὅστις ἐξεκόνισεν ἀπαραμίλλως τὸν συζυγικὸν ἔρωτα ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Πηνελόπης, τῆς εὐγενοῦς ἐκεί-

νης καὶ σώφρονος γυναικός. Ἀντιπρατιθεῖς δὲ πρὸς ταύτην καὶ πρὸς ἀλλήλας πολλὰς τῶν νεωτέρων τραγωδιῶν, μεταβαίνει ἵνα ἐξετάσῃ, τίνι τρόπῳ παρέστησαν οἱ ποιηταὶ τὴν προδοθεῖσαν καὶ ἐγκαταλειφθεῖσαν γυναῖκα, καὶ λαμβάνει τὸ πρόσωπον τῆς Διδούς τοῦ Οὐίγγιλίου καὶ τῆς Μηδείας τοῦ Εὐριπίδου. Καὶ τὴν μὲν πρώτην εὐρίσκει πολὺ ψυχρὰν καὶ ξηρὰν, τὴν δὲ τοῦ Εὐριπίδου ἀμίμητον. Τέλος ἐξετάζει ὁ K. Girardin τίνι τρόπῳ περιέγραψαν οἱ δραματικοὶ τῆς Εὐρώπης ποιηταὶ τὴν τοῦ ἀθεμίτου ἔρωτος πρὸς τὰ συζυγικά καθήκοντα διαμάχην, καὶ ἐν ἅπασιν τοῖς ἐπὶ τούτῳ δράμασι θεωρεῖ ὑπερεχούσας τὰς τοῦ Corneille καὶ Racine ἡρώιδας ὡς φυσικωτέρας.

Περαιῶν δὲ ὁ K. Ζωηρός τὴν ἀνάληψιν τοῦ συγγράμματος τοῦ K. Girardin, ἐπαριθμεῖ καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ συγγράμματα, προτείνει δὲ συνάμα ἐπίτιμον Μέλος τοῦ Συλλόγου ἡμῶν τὸν φιλέλληνα τοῦτον ἄνδρα.

Παραδεκτῆς δὲ γενομένης τῆς προτάσεως τοῦ K. A. Ζωηροῦ, ὁ K. Girardin ὠνομάσθη ἐπίτιμον Μέλος τοῦ Συλλόγου παμψηφεί.

Ἀκολούθως ὁ K. Ἡρόκλης παρατηρεῖ, ὅτι μέχρι τοῦ 17 αἰῶνος μεγάλη ἐπεκράτει σύγχυσις ὡς πρὸς τὸν ὄρισμόν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ τότε πρῶτον ἐτέθη τὸ ζήτημα τῆς ἀκριβοῦς διακρίσεως τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τῶν νεωτέρων καὶ τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, τινῶν μὲν ὑποστηρίζοντων τὴν γνώμην, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀνώτεροί εἰσι τῶν νεωτέρων, τινῶν δὲ (ὡς καὶ ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Αἰσχύλου ἀθυροστομίας τοῦ Voltaire δῆλον) διίσχυριζομένων τούναντίον, ἕως οὗ ὁ γερμανὸς A. G. Schlegel διεπονῆσατο τὴν τῆς Ἰφιγένειας τοῦ Εὐριπίδου πρὸς τὴν τοῦ Racine παράθεσιν. Ἄλλ' ὅτε κατὰ τὸ 1812 ὁ K. M. Villemain ἔθετο τὸν θεμέλιον λίθον τῆς δι' ἀναλύσεως ἱστορικῆς μεθόδου ἀντὶ τῆς προτέρας θεολογικῆς ἢ καθαρᾶς φιλοσοφικῆς, αἱ περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἰδέαι νέαν φάσιν ἔλαβον· τῷ Villemain ἀκολουθῶν καὶ ὁ K. Girardin ἔθετο νέαν μέθοδον ἱστορικὴν συνάμα καὶ φιλοσοφικὴν. Ἀποδοκιμάζων δὲ τὴν περὶ Ἄνδρομάχης τοῦ Racine γνώμην τοῦ K. A. Ζωηροῦ φρονεῖ ὅτι αὕτη ἀνώτερα ἐστὶ τῆς τοῦ Εὐριπίδου, καθὼ μέχρι θανάτου πιστὴ σύζυγος τοῦ ἔκτορος καὶ φιλόστοργος μήτηρ τοῦ Ἀστύνακτος, οὐχὶ δὲ δευτερόγαμος ὡς ἡ τοῦ Εὐριπίδου.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ K. A. Ζωηρός τὴν τοῦ Racine Ἄνδρομάχην ὑποδεστέραν, λέγει, ἐθεώρησα τῆς τοῦ Εὐριπίδου βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ K. Girardin τεθειμένης ἀρχῆς, ὅτι ὁ ποιητὴς ὀφείλει πιστῶς περιγράψαι τὰ ἦθη καὶ ἔθη τῆς ἐποχῆς, ἐξ ἧς ἀρύεται τὸ θέμα τοῦ δράμα-

τος αὐτοῦ· ὁ δὲ περὶ τοῦ δευτερογάμου αὐτῆς λόγος οὐδὲν ἔλαττοι τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς, καθότι ἐκεῖ ὁ ποιητὴς προτίθεται ἀναδειξαι τὸ αἶσθημα τῆς μητρικῆς στοργῆς, οὐχὶ δὲ τὸ τῆς συζυγικῆς ἀγάπης· ὡς πρὸς δὲ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν ὑποστηρίζει ὁ K. A. Ζωηρός τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὀφείλει ὁ ποιητὴς ἀναλλοίωτον τηρεῖν τὴν δραματικὴν ἀλήθειαν, οἷαν παρέλαβεν αὐτὴν παρὰ τῶν ἀρχαίων.

Ὁ K. I. Ζωγράφος παρίστησιν, ὅτι ἡ τῆς αὐτοχειρίας μανία ἐγεννήθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὐχὶ διὰ τῶν Ῥωμαντικῶν συγγραφέων τῆς Δύσεως, ἀλλὰ διὰ τοῦ νέου πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐνεστώσης κοινωνίας· περὶ δὲ τοῦ ἔρωτος, ὅτι οὐδὲν ἔστιν ἀληθές, ὅτι ἐπιπολάζει ἐν ταῖς ἐξηχρεωμέναις κοινωνίαις, ἀλλὰ τούναντίον εὐγενοῦς καὶ εὐαίσθητος ψυχῆς ἐστὶν αἶσθημα.

Ὁ K. A. Ζωηρός ἐρμηνεύων σαφέστερον τὴν περὶ αὐτοχειρίας ἰδέαν αὐτοῦ, προστίθησιν, ὅτι τοὺς Ῥωμαντικούς συγγραφεῖς θεωρεῖ κυρίως ὡς συντελέσαντας εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ πάθους τούτου· περὶ δὲ τοῦ ἔρωτος ὑπομνηστικῶς τὸν K. I. Ζωγράφον, ὅτι οὐδὲν ἔτερον εἶπεν, ἢ ὅτι ὁ Αἰσχύλος ἐθεώρει αὐτὸν ἀνάξιον τῆς τραγωδίας ὡς θρησκευτικῆς ἑορτῆς θεωρουμένης.

Μετὰ ταῦτα ὁ K. Σ. Μαυρογένης προτείνει, ὅπως κατὰ τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ προσεχούς Ἀπριλίου συνεδριάσωσιν ἐκτάκτως οἱ δύο Σύλλογοι ἡμῶν, ὁ τε Φιλολογικὸς καὶ ὁ Ἰατρικὸς, προσκαλουμένων, ἐκτὸς τῶν Μελῶν, καὶ ἐτέρων ἐπισήμων προσώπων ἐκατέρου φύλου, καὶ ἐκφωνηθῶσι δύο λόγοι πρόσφοροι, ὁ μὲν παρὰ τινος τῶν Μελῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ὁ δὲ παρὰ τινος τῶν τοῦ Ἰατρικοῦ.

Παραδεκτῆς δὲ γενομένης τῆς προτάσεως ταύτης διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΗ΄.

Τῆ 26 Μαρτίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ K. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀμέσως προτείνεται ὁ διορισμὸς τοῦ Μέλους, ὅπερ μέλλει προσλαῆσαι ἐν τῇ κατὰ τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ Ἀπριλίου ἐκτάκτῳ συνεδριάσει. Γενομένης δ' ἐπὶ τούτῳ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἐκλέγεται κατ' ἀπόλυτον πλειοψηφίαν ὡς τοιοῦτος ὁ K. Ἡρόκλης.

Εἶτα ὁ K. Στέφανος Καραθεοδωρῆ ἀναγινώσκει μέρος τῆς Ε΄ αὐτοῦ προσλαλιάς (μέχρι τοῦ Β). ἴδε σελ. 61.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΘ΄.

Τῆ 2 Ἀπριλίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Π. Ζάνου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος ἀναγινώσκει τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην «περίληψιν τοῦ συγγράμματος τοῦ Κ. Νικολάου Τορνάουφ ἐπιγραφομένην *Τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον*» ἔχουσαν ἐν συνόψει ὡς ἑξῆς·

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ συνεγράφη Ῥωσιστὶ ὑπὸ τοῦ Κ. Ν. Τορνάουφ, καὶ μετεφράσθη εἰς τε τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν γαλλικὴν, ἔλλειπται, καθὼς φρονεῖ ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος, κατὰ δύο τινά. Πρῶτον ἡ διάταξις τῆς ὕλης ἐγένετο ὅλως κατὰ τὸ σύστημα τῶν μουσουλμάνων νομοδιδασκάλων, καὶ ἐπομένως λίαν δυσχερὲς καθίσταται εἰς τὸν φιλομαθῆ Εὐρωπαίον, ἵνα συμβουλευθῆται τοὺς κώδικας τούτους. Δεύτερον τὰς δικονομικὰς διατάξεις, δι' αἷς ἦν ἀνάγκη ὅπως ὀρισθῆ ἰδιαίτερον βιβλίον, παρενέβλεπεν ὁ Κ. Ν. Τορνάουφ ἐντὸς τῶν τοῦ πολιτικοῦ νόμου. Εἶτα, λέγει ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος, οἱ μουσουλμανικοὶ νόμοι, θρησκευτικοὶ τε καὶ πολιτικοί, ἀπορρέουσιν ἐκ μιᾶς καὶ μόνης πηγῆς, ἐκ τοῦ Κορανίου, ἀναλυτικώτερον δὲ εἶπεν, συνωδᾷ τῷ Hammer, τὸ πολιτικὸν τῶν Μουσουλμάνων δίκαιον ἐπὶ τεσσάρων βάσεων ἐφεδράζεται, ὧν αἱ τρεῖς τελευταῖαι στηρίζονται ἐπὶ τῆς πρώτης· ἧτοι α) ἐπὶ τοῦ Κορανίου, β) ἐπὶ τῆς Σούννας, ἧτοι τῶν ῥήσεων τοῦ προφήτου, γ) ἐπὶ τῶν θεσπισμάτων τῶν τεσσάρων διασήμεων Ἰμαμῶν, τῶν πατέρων τούτων τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, Ἀβουεχκήρου, Ὁμέρ, Ὁσμάν καὶ Ἀλῆ, καὶ δ) ἐπὶ τοῦ *Ὁρφ*, δηλονότι ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων, ἅτινα οὐδόλως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Κορανίου τούτου φαίνονται ἀντικείμενα· τὸ σύνολον δὲ τοῦτο τῆς Μουσουλμανικῆς νομοθεσίας καλεῖται *καρονὲν ραμέ*.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ Κ. Ν. Τορνάουφ· πρὸς πλείονα ὅμως διασάφην ὁ Κ. Ζωγράφος ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένου, οἶκισθεν λαλεῖ βραχέα τινὰ καὶ περὶ τῆς μωσαϊκῆς καὶ χριστιανικῆς νομοθεσίας, ἀντιπραχθεὶς αὐτὰς πρὸς τὴν μουσουλμανικὴν. Ποιεῖται μνεῖαν τῶν θρησκευτικῶν αἱρέσεων τῶν Μουσουλμάνων, καὶ ἱστορικώτερον ἀφήγεται τὰ περὶ τοῦ Ἀλά-εδδίν, τοῦ πρωτοτόκου τούτου νιοῦ τοῦ Ὁσμάν, ὅστις διορισθεὶς βεζύρης ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Σουλτάνου Ὁρχάν ἐξέδωκε πρῶτος νομικὰς διατάξεις, καὶ τὸ τάγμα αὐτὸ τῶν Γενιτσάρων συνέστησε. Μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύ-

τὴν ἀναλαμβάνει ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος τὴν σειρὰν τῆς περιλήψεως. Περὶ τοῖς Μουσουλμάνοις, ἐξακολουθεῖ, ἡ ἐπιστήμη τοῦ Δικαίου καλεῖται *Ἰλμ-ι-σερῆ* (γνώσις τοῦ νόμου). Τὸ *Ἰλμ-ι-σερῆ* διαιρεῖται εἰς *Ἰλμ-ι-κελάμ*, καὶ εἰς *Ἰλμ-ι-φιχ*. Τὸ πρῶτον περιέχει τὴν δογματικὴν θεολογίαν κτλ. τὸ δ' ἕτερον, ἡ κυρίως νομικὴ ἐπιστήμη, πραγματευόμενον περὶ πάντων ἐν γένει τῶν θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων τῶν Μωαμεθανῶν, διαιρεῖται εἰς τέσσαρα τμήματα. Τὸ θρησκευτικὸν μέρος παραλείπων ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος προστίθῃσιν, ὅτι ὁ Κ. Ν. Τορνάουφ πρὶν ἢ ἐπιληφθῆ τῶν τριῶν τοῦ πολιτικοῦ νόμου βιβλίων, προτάσσει τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς δικονομίας ὡς ἑξῆς· ἐν πάσῃ πράξει μουσουλμανικῆ προϋποτίθεται πάντοτε ἡ καλὴ πίστις· μέσα δὲ ἀποδείξεων ὑπάρχουσι τρία· α) ἡ προφορικὴ ὁμολογία (Ἰκράρ), β) ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις (Σαχχαδέτ), καὶ γ) ὁ ὄρκος (Γεμίν)· τὰ δὲ ἔγγραφα ἄπλως μόνον ὡς ἐνδείξεις δύνανται ἵνα χρησιμεύωσιν οὐχὶ δὲ καὶ ὡς ἀποδείξεις· οὐδὲν εἶδος παραγραφῆς παρὰ Μουσουλμάνοις ὑπάρχει· ὁ ὄρκος δικαστικῶς ἐπιβάλλεται εἰς μόνον τὸν ἐναγόμενον, ὅστις, κατὰ τοὺς Μουσουλμάνους, ἐστὶν ὁ ἀρνούμενός τι, ἐνίοτε ὅμως ἐπάγεται καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἐνάγοντα· ἀλλ' ἡ ὄρκωμοσία αὕτη ἐνεργεῖται ἢ ἐν ἔλλειψει μαρτύρων, ἢ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οὗτοι ἤθελον θεωρηθῆ ἀπαράδεκτοι. Ἡ ἐνηλικότης ἀρχεται συνήθως διὰ μὲν τὰ ἄρρενα τὸ 15 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν, διὰ δὲ τὰ θήλας τὸ 9.

Μετὰ τὴν στοιχειώδη ταύτην τῶν τῆς δικονομίας ἀρχῶν ἐκθεσιν ἐπιλαμβάνεται ὁ Κ. Τορνάουφ τοῦ β'. βιβλίου τοῦ πολιτικοῦ νόμου, τοῦ ἔκτου δ' αὐτοῦ, ὅπερ περιέχει τοὺς περὶ συμβολαίων νόμους, καὶ τὰς περὶ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ διατάξεις. Καὶ πρῶτον λαλεῖ περὶ τοῦ γάμου (νικιάχ). Γάμος, κατὰ τοὺς Μουσουλμάνους, ἐστὶ συμβόλαιον, γινόμενον κατὰ τοὺς διατετυπωμένους τοῦ *σερῆ* ὅρους μετὰξὺ δύο ὑποκειμένων διαφόρου φύλου, σκοπὸν ἔχοντων τὴν συμβίωσιν. Τρία εἶδη γάμου ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις. α) Γάμος διαρκῆς· β) Γάμος πρόσκαιρος· γ) Γάμος μετὰ δούλων (παλλακεία). α) Διὰ τὸν διαρκῆ ἀπαιτοῦνται σχέσεις κοινωνικῆς καταστάσεως, παρενθέντα, τήρησις θρησκευτικῶν κανόνων, συγκατάθεσις, μηδεμίαν συγγένειαν καὶ ἕτερα τινά. Ἡ προγαμιαία δωρεὰ δίδεται ἅμα ὑπογραφέντος τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου. Γυναῖκες νόμιμοι· ἐπιτρέπονται τέσσαρες μόνον· ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν προσκαίρων ἐστὶν ἀπεριόριστος. Ὁ ἀνὴρ ὀφείλει προστασίαν, ἡ δὲ γυνὴ ὑπακοήν. Ἐὰν ἡ συμβίωσις κα-

παυθῆ ποτε ἀδύνατος, τότε δίδεται τοῖς συζύγοις καὶ διαζύγιον. β) Ὁ δὲ πρόσκαιρος γάμος (ὅστις οὐδόλως ἐστὶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Σουννίταις) ἀπαιτεῖ καὶ οὗτος σχεδὸν τὰς αὐτὰς διατετώσεις, ὀριζομένου καὶ τοῦ χρόνου τῆς συμβιώσεως, μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ὁποῦ ἡ γυνὴ αὐτοδικαίως ἐγκαταλείπει τὸν σύζυγον· ἐὰν ὅμως πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, αὕτη ὀφείλει ἵνα μείνῃ ἄγαμος μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας δέκα· ἐὰν δὲ μείνῃ ἔγκυος, ἡ ἀναβολὴ τοῦ νέου γάμου παρατείνεται μέχρι τοῦ τοκετοῦ. γ) Καὶ ὁ μετὰ δούλων διαρκῆς γάμος γίνεται κατὰ τὰς αὐτὰς διατυπώσεις. Οἱ σχιῖται (σχισματικοί) δίδουσι τὰς δούλας αὐτῶν ὡς παλλακὰς εἰς ἄλλους· τὰ ἐξ αὐτῶν ὅμως τέκνα οὐδόλως ἀποκλείονται τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κληρονομίας. Οἱ Σουννίται (οἱ ὀρθόδοξοι) θεωροῦσι τοῦτο ἀθέμιτον (χαράμ). Πᾶν τέκνον γεννηθὲν ἐξ μῆνας μετὰ τὸν γάμον, ἢ καὶ δέκα μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς νόμιμον θεωρεῖται. Περὶ δὲ τῆς νομιμότητος τοῦ τέκνου ἀρκεῖ μόνον ἡ μαρτυρία τοῦ πατρὸς. Τέκνον ἐξ ἀθεμίτου σχέσεως γεννηθὲν οὐδέποτε νομιμοποιεῖται, καὶ ἂν καὶ ὁ γάμος ἐπέλθῃ. Τὰ ἐκ προσκαίρου ὅμως γάμου τέκνα εἰσι νόμιμα.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸν οἰκογενειακὸν βίον ὑπάρχουσι αἱ ἐπόμεινα διατάξεις. Οἱ ξένοι οὐδέποτε βλέπουσι τὰς γυναῖκας πλὴν τῶν ἰατρῶν. Αἱ γυναῖκες ὀφείλουσιν, ἵνα φροντίζωσι περὶ τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς ἐπιδείξεως τῆς καλλονῆς αὐτῶν τοῖς συζύγοις. Ἐνταῦθα περαίνει ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ εἰς ἑτέραν ἀναβάλλων συνεδρίασιν τὴν ἐξακολουθήσιν αὐτοῦ.

Ὁ Κ. Ι. Γεωργαντόπουλος παρατηρεῖ, ὅτι αἱ πλείσται τῶν εἰρημένων νομικῶν διατάξεων ἀνάγονται ταῖς ὑπερκυκασίας φυλαῖς, οὐδόλως ἰσχύουσαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καθόσον μάλιστα δικονομικαὶ διατάξεις ἐν τῇ Ἀνατολῇ δὲν ὑπάρχουσι.

Ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος ἀπαντᾷ, ὅτι αἱ διατάξεις, τὰς ὁποίας ἀνέφερε, γενικαί εἰσι καὶ κοιναί πᾶσι ταῖς τὸν μουσουλμανισμὸν πρεσβεύουσιν, ὅσαι δὲ ἀνήκον ἰδίως τοῖς ὑπερκυκασίοις λαοῖς, παρελείψεν αὐτὰς· φρονεῖ δὲ τὸν παντίον τῷ Κ. Ι. Γεωργαντοπούλῳ, ὅτι δηλ. δικονομικαὶ διατάξεις ὑπάρχουσι διὰ πάντας τοὺς Μουσουλμάνους.

Ὁ Κ. Ραζῆς συμφωνῶν τῷ Κ. Ι. Ζωγράφῳ ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῶν νομικῶν διατάξεων παρὰ πᾶσι τοῖς Μουσουλμάνοις, δὲν παραδέχεται ὅτι παραγραφὴ οὐχ ὑπάρχει, ὡς λέγει ὁ Κ. Τορνάουφ. Πρῶτον δὲ ἐκδόντα νομικὰς διατάξεις θεωρεῖ οὐχὶ τὸν Ἀλειδδῆν, ὡς εἶπεν ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος, ἀλλὰ τὸν *Σουλεϊμάν Ἐλκαρονί* δι' αὐ-

τὸ τοῦτο λαβόντα καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην.

Ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος ἀπαντᾷ, ὅτι ὁ Κ. Τορνάουφ ἀρνούμενος τὴν ὑπαρξίν παραγραφῆς, ἐννοεῖ τοῦτο ἰδίως καὶ μόνον περὶ ὧν οὐδεὶς ὑπάρχει εἰδικὸς νόμος. Περὶ δὲ τοῦ Ἀλειδδῆν ὑπομνήσας, ὅτι ὁ Βεζύρης οὗτος ἔκοψεν ἀργυρὰ καὶ χρυσὰ νομίσματα φέροντα τὸ πρῶτον ἦδη τοῦ ἡγεμόνος τὸ μονόγραμμα καὶ ἐδάφιόν τι τοῦ Κορανίου, ἐν ᾧ μέχρις αὐτοῦ σελσουλκὰ καὶ μογγολικὰ ἦσαν τὰ ἐν χρήσει νομίσματα, παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Σουλεϊμάν ἐκλήθη *Ἐλκαρονί*, διότι μεγάλας νομικὰς μεταρρυθμίσεις ἐπένεγκεν.

Ὁ Κ. Α. Βαφιάδης δὲν παραδέχεται τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Ὁρχάνης καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἡγεμόνες ἔφερον τὸν τίτλον *Σουλτάνος*, ὅν οὐδ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ Β'. περιεβέβλητο, δοθέντα τοῖς ἡγεμόσι τοῦ ἀρχῆθεν νομαδικοῦ τούτου λαοῦ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Αἰγύπτου· διότι μόνος ὁ τῆς Αἰγύπτου ἡγεμὼν ἔφερε τὸν τίτλον τοῦτον.

Ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος συμφωνῶν τῷ Κ. Α. Βαφιάδῃ, ὅτι ὁ Ἐρτογρούλ δὲν ἔφερε τὸ πρῶτον τὸν τίτλον τοῦτον, ἀλλὰ προσελάβετο αὐτόν, ἀφοῦ ἐγκατέστη ἐν ταῖς τῶν Σελσουλκιδῶν χώραις, ἐπιμένει ὅμως, ὅτι ὁ τε Ὁσμάν καὶ ὁ Ὁρχάν ἔφερον τὸν τίτλον τοῦτον, καθὼς διαβεβαίωσι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι ἱστορικοί, διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οὐδόλως ἦν νομαδικὸς ὁ λαὸς οὗτος, ἔχων πρωτεύουσιν τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ τὴν Προῦσσαν.

Ὁ Κ. Α. Βαφιάδης νενοθευμένας θεωρῶν τὰς τουρκικὰς πηγὰς, ἤττον δ' ἀξιοπίστους τοὺς Εὐρωπαϊκούς ἱστορικούς, φέρει μάρτυρας τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς πανταχοῦ *Ἀμηνῶν* ἀποκαλοῦντας Μωάμεθ τὸν Β'. καὶ οὐδέποτε Σουλτάνον.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Λ΄.

Τῆ 16 Ἀπριλίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Στεφάνου Καρθεωδωρῆ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν ὁ Κ. Στέφανος Καρθεωδωρῆ (α) τὸν τίτλον *Ἰλμ-φιχ* θεωρῶν πλημμελῆ διορθοῖ αὐτὸν διὰ τοῦ *Ἰλμ-φικίχ*. β.) προστίθῃσιν, ὅτι οἱ Χαλίφαι διαφέρουσι τῶν Ἰμαμῶν, καθότι ἐκεῖνοι μὲν εἰσι τέσσαρες οὐδὲν νομικὸν συγγράψαντες, ὁ Ἀβουεχκήρ, ὁ Ὁμέρ, ὁ Ὁσμάν καὶ ὁ Ἀλῆς, οἱ δὲ Ἰμάμαι δώδεκα, ὥστε ὁ τίτλος αὐτῶν οὐδόλως ἀνήκει τοῖς τέσσαρσιν ἐκεῖνοις Χαλίφαις, καὶ ἡμαρτημένως Ἰμάμας ὀνομάζει αὐτοὺς ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος· καὶ γ) παρατηρεῖ, ὅτι τὸ *σερῆ* (ιερὸς νόμος) καὶ τὸ *καρονὲν* (βασιλικαὶ διαταγαί) εἰσι διάφορα ἀλλήλων.

Ὁ Κ. Ι. Ζωγράφος, οἱ Σουννίται, λέγει, τὰς μὲν 13.

ἐκ παραδόσεως ῥήσεις τῶν Ἁ Χαλιφῶν παραδέχονται ὡς ἱεράς, ἐν ᾧ τὰ τῶν ἄλλων ἱμαμῶν θεσπίσματα ἔλαττον κύρος ἔχουσι παρ' αὐτοῖς. Μεταξὺ δὲ τοῦ *καρον* καὶ τοῦ *σερη* φρονεῖ, ὅτι οὐδεμία ἀντίθεσις ὑφίσταται· διότι οὐδεὶς νόμος πολιτικός ἐκδίδεται πρὶν ἢ καθιερωθῆ διὰ τινος φετῶ τοῦ Σείχ-οὐλ-ισλάμ. Ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τὸν Κ. Βαφιὰδην περὶ τοῦ τίτλου *Σουλτάνος*, φέρει καὶ μαρτυρίας τινάς, ἐν αἷς καὶ τὴν τοῦ D. Heiboloi ἐν τῇ *Bibliothèque orientale*, ἐξ ᾧ ὠν πορίζεται, ὅτι ὁ τίτλος οὗτος ἐδίδετο ἀπ' ἀρχῆς τοῖς ἐπιγόνους τοῦ Ὀσμὰν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Hammer μνημονεύμενος.

Ὁ Κ. Βαφιὰδης διαψεύδων τὴν περὶ τοῦ Hammer ἰδέαν τοῦ Κ. Ζωγράφου προστίθισιν, ὅτι κατὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦτον ὁ Βαγιαζήτ Γιλτιρῆμ δι' ἐπιστολῆς ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Χαλιφου τῆς Αἰγύπτου τὴν ἄδειαν τοῦ φέρειν τὸν τίτλον τοῦτον ψευδεπιγράφους δὲ θεωροῦσι, λέγει, τὰς ἐπιστολάς, ἐν αἷς ἀποκαλεῖται Μωάμεθ ὁ Β'. *Σουλτάνος τῶν Σουλτάνων*. Ταῦτα διαβεβαιῶ ὁ Κ. Στέφανος Κραθεοδωρῆ λέγων, ὅτι εἰδὲ ποτε νόμισμα Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, φέρων ἐπιγραφὴν ἑλληνικὴν ἀφ' ἑνός, καὶ τουρκικὴν ἀφ' ἑτέρου· καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὁ Μωάμεθ ἀπεκαλεῖτο *Ἀμηνῆς* τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ρουμελίας.

Ὁ Κ. Α. Γενιδουιὰς τελευταῖον παρατηρεῖ, ὅτι κατὰ τοὺς οὐλεμάδας τὸ *σερη* θεωρεῖται τέλειόν τι ὅλον μηδεμίαν προσθαφαιρέσεως χρῆζον· ὥστε τὸ *καρον* οὐδόλως ἐστὶ συμπλήρωμα τοῦ *σερη*· τὰ δὲ τῶν αυτοκρατόρων διατάγματα παρηκολούθουντο μὲν ὑπὸ τῶν φετῶδων τοῦ Σείχ-οὐλ-ισλάμ, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο ἐξ ἀνάγκης.

Εἶτα ὁ Κ. Μ. Παρνακίαν ἀνέγνω τὸ β' μέρος τοῦ περὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων τῆς *Ἑλλάδος* ἀναγνώσματος αὐτοῦ, πραγματευόμενον περὶ τῆς Ἀχαικῆς περιόδου (ἀπὸ τοῦ 1400—900 π.Χ.), καλουμένης οὕτω ἐκ τοῦ ἐπικρατήσαντος ὀνόματος τῶν Ἀχαιῶν, ἐκλιπόντος σχεδὸν τοῦ τῶν Πελασγῶν εἰκάξει· δὲ, ὅτι εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ἐπέκλυσιν τῶν Πελασγῶν ἔδωκεν ἴσως ἀφορμὴν ἢ καταβολὴν τοῦ ἀσιατίζοντος ἱεροκρατικοῦ συστήματος· ὁ δὲ γενεαλογικὸς μῦθος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἑλλήνος καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ οὐδὲν συμβάλλεται εἰς τὴν Ἀχαικὴν ἐπέκλυσιν. Ἐξ ἀσφαλῶν δὲ ὡς οἶόν τε μαρτυριῶν ἐξάγεται, λέγει, ὅτι ἐν ἀπάσῃ σχεδὸν τῇ Ἑλλάδι ἐμορφώθη κοινωνικός καὶ πολιτικός ὄργανισμός, ἐν δὲ τῇ Κρήτῃ (διὰ τοῦ μυθολογουμένου Ἑλλήνος) καὶ θλασσία δύναμις μεγάλη, ἥτις φαίνεται ἐκπεσοῦσα ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν. Γεγονότα δ' ἄξια λόγου ἀναφέρει τὸν πλοῦν τῶν Ἀργοναυτῶν, τὰ Θηβαϊκά, ὧν οὐδεμίαν μνησκὸν ποιεῖται ὁ Θουκυδίδης,

καὶ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὅστις ἀναντιρρήτως ἐν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων λογιστέος· προστίθισιν δ' ὅτι ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐν Ἑλλάδι ἐνήργησε καὶ ἀνεπτύχθη καθ' ἕτερον τρόπον ἢ ἐν Ἀσίᾳ· καίτοι δὲ οἱ τὴν Ἑλλάδα οἰκοῦντες λαοὶ ἔλκοντες τὸ γένος ἐξ Ἀσίας, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς συγγενείας τῶν γλωσσῶν, τοῦ θρησκευματος κτλ., οἱ Ἕλληνες ὅμως θεωροῦνται ὡς παραγαγόντες τὴν ἐλευθέραν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος Κ. Στέφανος Κραθεοδωρῆ παρίστησι τῷ Συλλόγῳ κατὰ πόσον δίκαιον καὶ ὠφέλιμον συνάμα ὑπάρχει, ὅπως συγγράψωσι τὰς βιογραφίας τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρηματισάντων ἀξίων μνήμης δημογυνῶν ὅσα τῶν Μεσῶν δύνανται νὰ ἔχωσι τὰς ἀναγκαίας πρὸς τοῦτο πληροφορίας.

Τοῦ δὲ Συλλόγου δι' ἐπευφημήσεως παραδεξαμένου τὴν πρότασιν τοῦ Κ. Προέδρου, διαλύεται ἀμέσως ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΑ΄.

Τῆ 23 Ἀπριλίου 1862.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ξενοφῶντος Ζωγράφου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν ὁ Κ. Α. Ζωηρὸς ἀνέγνω σύντομον πραγματείαν ἐπιγραφομένην *Ἀδάμ καὶ Εὔα*, ἐν ἣ ἐπιχειρεῖ ἀποδείξαι ἀπλῶς μόνον, ὅτι αἱ παραδόσεις τῶν πλείστων τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν συμφωνοῦσι τῇ περὶ ἑνός πρωτοπλάστου ζεύγους ἀνθρώπων πίστει τῆς ἀρχαιότητος, ἐπικυρουμένη καὶ ὑπὸ τῶν ἐξοχωτέρων φυσιοδιφῶν, παραδεχομένων τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς φύτρας καταγωγὴν ὅλων τῶν ἀνθρώπων· μνημονεύει δὲ α) τῆς Ἰνδικῆς θρησκείας, ἥτις δοξάζει, ὅτι ὁ Βραχμῆς ἀφοῦ ἔκτισε τὸν κόσμον ἐπλασε τὸν Ἄδιμο καὶ τὴν Προκρίτην τοὺς γεννήτορας τοῦ ἀνθρώπινου γένους, β) ἱεράς τινος βίβλου τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων καλουμένης *Πιμαρδέρ* (ἐνθα λέγεται, ὅτι ὁ θεὸς ἐπλασε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν), καὶ γ) τῆς *Zerdabésta*, ἐν ἣ ἡ αὐτὴ παράδοσις εὐρίσκειται. Προστίθεις δὲ τὴν παράδοσιν τῶν Χαλδαίων, οἷαν ἐκτίθησιν αὐτὴν Ἀλέξανδρος ὁ Πολυῖστωρ, ἐν πᾶσι τοῖς εὐρίσκει κεκρυμμένην μίαν καὶ τὴν αὐτὴν παράδοσιν περὶ ἑνός πρωτοπλάστου ζεύγους τῶν ἀνθρώπων, πιστευομένην καὶ παρὰ πολλοῖς ἄλλοις τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀγρίοις λαοῖς.

Μετὰ τὴν σκιαγραφίαν ταύτην τῆς περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρώπινου γένους πίστεως τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἰδέας τῶν σοφῶν, ἀπτόμενος τοῦ περὶ τῆς γλώσσης τῶν πρωτοπλάστων ζήτηματος, δια-

βεβαιῶσι, ὅτι ὑπῆρχε παρ' αὐτοῖς γλώσσα λαλουμένη φέρεται δὲ εἰς μαρτυρίαν τὴν Γένεσιν αὐτὴν, εἰ καὶ ἐναντίας περὶ τούτου ἔχουσι δόξας πολλοὶ σοφοὶ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης. *Τίς δὲ ἦν ἡ γλῶσσα αὕτη*, οἱ μὲν Ἑβραῖοι, λέγει, ἐθεώρουν ὡς πρώτην γλῶσσαν τὴν Ἑβραϊκὴν, ὡς δείκνυται καὶ ἐν τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ, ἄλλοι δὲ τὴν Σανσκριτικὴν, ἄλλοι τὴν Κιμβρικήν, κτλ. ἐκ δὲ τῶν περὶ τῆς πρώτης κατοικίας τῶν πρωτοπλάστων διαφόρων γλωσσῶν, δύο μόνον θεωρεῖ ἐπικρατεστέρας, τὴν μὲν τιθεῖσιν αὐτὴν ἐν τῇ Μηδικῇ, τὴν δὲ ἐν τῷ *Τιβέτ*· λαλῶν δὲ καὶ περὶ τῆς πλάσεως τῆς γυναικὸς ἐκ μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ ἀνδρὸς ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ παράδοσις αὕτη ἔχει μεγάλην καὶ ὑψηλὴν σημασίαν. καὶ οὕτω περαίνει τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ.

Ἀκολούθως διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ κατ' Ὀκτώβριον ἐκδοθέντι τεύχει τῆς Revue Germanique ἢ ἐξῆς κρίσις τοῦ σοφοῦ συγγράμματος Geschichte der Sprachwissenschaft bei den Griechen und Römern mit besonderer Rücksicht auf die Logik (Ἱστορία τῆς ἐπιστήμης τῆς γλώσσης μετὰ σκέψων ἰδίως ἐπὶ τῆς Λογικῆς) von Dr. H. Steintal, Berlin, Dümmler. 1863. 8ον. σελ. XXII—712.

Ἐν τοῖς φιλολόγοις τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὁ Κ. Steintal ἐστὶν ἀναντιρρήτως ὁ μᾶλλον φιλοσοφῶν. Εἰ καὶ νέος εἰσέτι, ἀνεδείχθη διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἰκανώτατος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κ. W. Humboldt ἐπιχειρησθέν ἔργον, προτιθέμενον, ὡς αὐτὸς ὁ Κ. Steintal ἐν τῷ προλόγῳ τῆς προκειμένης συγγραφῆς κηρύττει, τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ὅλης ἐπιστήμης τῆς γλώσσης. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θέλει μεγάλως συντελέσει καὶ ἡ παρούσα βίβλος, ὡς ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς φρονεῖ λέγων (σελ. 4.)· « Ἄπαν τὸ οἰκοδόμημα καὶ τὸ ὑλικὸν τῆς ἡμετέρας γραμματικῆς, ἅπαντα ἢ ὀνοματολογία καὶ ἢ μέθοδος αὐτῆς εἰσι γέννημα τῶν Ἑλλήνων, ἐκφύσαν μὲν παρεμπερῆ κλάδον εἰς Ῥώμην, διατηρηθὲν δὲ καθ' ὅλον τὸν μέσον αἰῶνα ἐν ξηρασίᾳ χειμερινῇ, ἀναζωογονηθὲν δὲ μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἐπιστημῶν, οὐδόλως ὅμως τυχὸν νέας αὐξήσεως, νέας ἀνθοφορίας, καίτοι μὴ στερούμενον νέου χυμοῦ. Ἐν πρώτοις ἐν τῇ νέα γερμανικῇ ἐπιστήμῃ τῆς γλώσσης εὗρεν ἀφορμὰς ὑψηλοτέρας ζωῆς καὶ πλουσιωτέρας ἀναπτύξεως ἢ πρότερον, ἦτοι γονιμώτερον ἔδαφος, νοτερωτέραν δρόσον καὶ θερμότερας ἡλιακὰς ἀκτῖνας. Ἐπομένως, καθὼς μετὰ τοῦ Kant ἡ γερμανικὴ φιλοσοφία ὑπε-

ρέβη τὴν ἑλληνικὴν καὶ πάσας τὰς πρὸ αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ γερμανικὴ γραμματικὴ ὑψώθη ὑπὲρ ἀνω τῆς ἑλληνικῆς. Πρὸς δικτήρησιν ὅμως τῆς ὑπεροχῆς ταύτης ἐπὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἀνεῦ ἐλαττώσεως τῆς ἰσχύος αὐτῆς, ἀνάγκη προσβλέποντες πρὸς τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν νὰ στρέψωμεν βλέμμα ἐταστικὸν πρὸς τὰ ὅπισθεν. Διότι ἀδύνατον νὰ προκύψῃ γόνιμον συμπέρασμα ἐκ τινος θεωρίας, ἐὰν μὴ συμβοηθῇ καὶ ἡ βασιμωτέρα κριτικὴ, ἢ ἐξ ἀντικειμένου εὐρισκομένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς θεωρίας ἐκείνης καὶ ἐκείθεν ἐκπηγάζουσα. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, δὲν δυνάμεθα ν' ἀπορρίψωμεν ὀλοσχερῶς τὴν ἀρχαίαν γραμματικὴν, εἰ μὴ μετὰ προηγουμένην ἔρευναν τῆς πρώτης ἀρχῆς αὐτῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. Οὕτω δὲ ἀποκτᾷ ἡ ἱστορία τοῦ παρελθόντος τῆς γραμματικῆς, ὡς πρὸς τὸ μέλλον αὐτῆς, ἐντελῶς σύγχρονον ἐνδικώμενον. Ὁ συγγραφεὺς ὁρίσας τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης αὐτοῦ, καὶ ὑποδείξας ὅρ' ἦν ἐποψὴν θεωρεῖ τοῦτο, παρουσιάζει ἡμῖν συλλήθδην τοὺς νόμους, καθ' οὓς ῥυθμίζονται αἱ σχέσεις τῆς μορφώσεως τῶν ἀρχαίων τῆς ἐπιστήμης στοιχείων πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ καθόλου πολιτισμοῦ. Κατ' αὐτόν, δύο μόνον λαοὶ, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἰνδοί, ἐπλασαν ἰδίαν γραμματικὴν ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων· οἱ δὲ Σιναι καὶ οἱ Ἀραβες, καίτοι ἔχοντες ἰδιόρρυθμα γραμματικὰ συστήματα, ἔλαβον ὅμως τὴν πρώτην ὠθησιν, οἱ μὲν ἐξ Ἰνδιῶν, οἱ δὲ ἐξ Ἑλλάδος. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἑλληνικὸν σύστημα πολλαχῶς ὑποδεέστερόν ἐστι τοῦ Ἰνδικοῦ. Οὐδόλως βέβαια ἄπορον τοῦτο εἰς τὸν ἀναλογιζόμενον, ὅτι οἱ συγγραφεῖς τῆς σανσκριτικῆς γραμματικῆς, ζήσαντες προγενέστερον τῶν τῆς ἑλληνικῆς, διπλάσια τούτων προσόντα ἐκέκτηντο· διότι καὶ αὐτοὶ ἔτρεπον αἰσθημα ζωηρότερον τῶν τύπων, καθ' οὓς ἐμορφώθη ἡ γλῶσσα, καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀνατεμνόμενον σῶμα τῆς γλώσσης ἦν ἔτι ἐν πλήρει ἀκμῇ, καὶ ἀπεκάλυπτε τὰς ζωτικὰς αὐτοῦ δυνάμεις καὶ τῷ ἀπλουτέρῳ παρατηρητῇ.

Τὸ ἑλληνικὸν δὲ πνεῦμα ἠκολούθησε τοιάνδε μέθοδον πρὸς μόρφωσιν τῆς γραμματικῆς (σελ. 38)· « Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ λαοῦ ἐνυπάρχουσα σχέσις τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ πράγματος γίνεται ἀντικείμενον τῆς ἐπιστήμης τῆς γλώσσης, ἐν ᾧ ταῦτοχρόνως ἡ μετρικὴ περίσθησιν ἀκριβεστέραν καὶ φυσιολογικὴν μάλιστα θεωρίαν τῶν ἤχων. Ἡ περίσθησιν αὕτη τελειοτᾷ μετὰ τοῦ Πλάτωνος, ὅστις τοσοῦτον ἐνεκύψε καὶ ἐνεβάθυνεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὥστε ἀντὶ τῆς μεταξὺ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ πράγματος σχέσεως ἀνεφύη ἔκτοτε ἡ μεταξὺ τῆς λέξεως καὶ τῆς ἰδέας· ὅθεν φυσικῶς ἐπεταῖ ἡ τῆς προτάσεως καὶ τῆς

κρίσεως, τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως σχέσις. Τοιοῦτοτρόπως ὑπὸ τῶν φιλοσόφων Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους καὶ τῶν στωϊκῶν ἀνερευναῖται τὸ ὅλον ἐσωτερικὸν οἰκοδόμημα τῶν γλωσσικῶν κατηγοριῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν ὠφεληθέντες οἱ κυρίως Γραμματικοὶ ἐπεχείρησαν, ἐξηγοῦντες καὶ σχολιάζοντες τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς τοῦ ἔθνους αὐτῶν, ἢ ἀποδείξωσι πῶς καὶ ἐν τοῖς φωνητικαῖς φαινομένοις τῆς γλώσσης ἐπικρατοῦσι νόμοι τινὲς λογικῆς. »

Τὸ σύγγραμμα τοῦ K. Steinthal ἐστὶν ἀφιερωμένον σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν τῆς γραμματικῆς γένεσιν, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν χρόνον τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς ἐν μέσῳ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν. Ἡ ἐπιστήμη, ὡς εἴρηται, εἰς τὰ σπάργανα αὐτῆς ἤρξατο ἢ ἀνερευναῖ τὰς τῶν λέξεων, τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν πραγμάτων σχέσις, ἐν ᾧ ἤδη ἀκμάσασα καταγίνεται νὰ λύσῃ ἐπιτυχῶς τὸ ἕτερον πρόβλημα, τὸ περὶ καταγωγῆς τῆς γλώσσης. Τὰ δύο ταῦτα ζητήματα ταυτιζόμενα ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον διαφέρουσι κατὰ τὴν μέθοδον· καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη ἐστὶ τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῶν δύο ἐποχῶν ἢ μὲν ἐξετάζει τὴν γλώσσαν, ὅπως εἶναι, ἢ δὲ ὅπως ἐγένετο· ἑκάτεραι βαίνουσι δι' ἀναλύσεως, ἐνθεν μὲν ὅλως αὐθαιρέτου καὶ ἀβασίμου, ἐνθεν δὲ ὅλως ἱστορικῆς καὶ θετικῆς. Ἐπειδὴ δὲ τέλος πάντων ἀμφοτέραι αἱ μέθοδοι καὶ ἀμφοτέρω τὰ ζητήματα τὸν αὐτὸν ἐπιδιώκουσι σκοπὸν τοῦ νὰ ἐμβαθύνωσι καὶ κατανοήσωσιν αὐτὴν τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης, οὐδὲν παράδοξον εἶ ποτέ τις συνέχεεν αὐτάς. Ἐπὶ παραδείγματι, ἐν ᾧ ἅπαντες τοῦ Πλάτωνος οἱ σχολιασταὶ ἐνόμισαν, ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος ἐν τῷ Κρατύλῳ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γλώσσης ἐπραγματεύετο, πρῶτος ὁ K. Steinthal ἀποφαίνεται καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι τοῦτό ἐστὶν ἀνυπόστατον. Ἀποφεύγοντες τὰς ὑπερπηδῶσας τὰ ὅρια τῆς παρούσης βιβλιογραφίας λεπτομερείας, λέγομεν ἀπλῶς, ὅτι μετὰ μελέτην σύντονον τοῦ ἐν λόγῳ θέματος εὗρομεν τὰς ἀποδείξεις τοῦ K. Steinthal ἀκαταβλήτους. Φέρουσι δὲ εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα. Ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος συνεζητεῖτο, ἐὰν τὰ ὀνόματα εἰσὶ φύσει ἢ νόμῳ, ἐὰν δηλ. ὄνομά τι καὶ ἦχος τις διὰ φυσικῆς τινος συγγενείας ἀπομιμῶνται καὶ ἐκφράζουσι πράγμα τι, ἢ εἰσὶν ὅλως συνθηματικὰ σημεῖα. Ὁ Πλάτων ἀποκρίνεται, ὅτι οὐδέτερά τῶν εἰκασίων τούτων ὀρθῶς ἔχει, ὅτι ἀληθῶς πολλὰ ὀνομασίαι εἰσὶν ὅλως συνθηματικαί, ἀλλ' ὅτι αἱ πλείστα τῶν λέξεων καὶ μάλιστα αἱ ῥίζαι ἐκφράζουσι δι' ἀπομιμήσεως οὐχὶ τὰ πράγματα, ἀλλ' ὅπερ πολὺ διαφέρει, τὰς ἰδέας, ἃς περὶ ἐκείνων ἔσχεν ὁ ὀνο-

ματουργός. Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν λέξεων δυνάμεθα ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἰδεῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν πραγμάτων τῶν ταῖς λέξεις παρισταμένων. Ὁ Ἀριστοτέλης τὴν αὐτὴν γνώμην ἐκφέρει ἀκριβέστερον οὕτωπως (Περὶ Ἑρμην. κεφ. α.) « Ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, καὶ τὰ γραφόμενα τῶν ἐν τῇ φωνῇ. Καὶ ὡς περ οὐδὲ γράμματα πᾶσι τὰ αὐτά, οὐδὲ φωναὶ αἱ αὐταί· ὧν μὲντοι ταῦτα σημεῖα πρῶτως, τὰ αὐτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς, καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγματα ἤδη ταῦτά. »

Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ, κατὰ συνέπειαν τῶν μεταβολῶν, αἵτινες ἐπῆλθον εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἰδέας, ἄλλως ἐθεώρουν τὸ ζήτημα. Καίτοι παραδεχόμενοι, ὅτι αἱ λέξεις ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς εἶδος τι συνθήκης σιωπηλῆς, ὡς πάντα τὰ ἔθιμα καὶ οἱ κατὰ παράδοσιν νόμοι, ἐφρόνου ὅμως ὅτι παρετήρησαν, ὅτι καὶ αὕτη ἡ συνθήκη βασίζεται ἐπὶ νόμων ἀκολουθούτων τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Ἡ ἐκφρασις νόμῳ μὴκέτι δυναμένη παραστήσαι κυριολεκτικῶς τὴν αὐθαίρετον συνθήκην, ἀνεπληρώθη δι' ἄλλης, καὶ τὸ ζήτημα ἔκτοτε ἐτίθετο οὕτω πως· ἡ γλώσσα ἔστιν ἄρα γε φύσει ἢ θέσει; ἐκφράζει ἄρα γε τὰς ἰδέας πάντοτε κατὰ τινὰ συνθήκην, πρὸς αὐτὴν ὅμως τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων συνάδουσαν, ἢ κατ' αὐθαίρετον ὅλως τρόπον;

Ἐπὶ τέλος οἱ Στωϊκοὶ μετέβαλον αὐτὴν τὸ ζήτημα. Ἐκτὸς τῆς ἐνδεχομένης ἀναλογίας τῶν λέξεων πρὸς τὰς ἰδέας, διηρῶντων προσέτι, ἐὰν αἱ ἀλλοιώσεις τῶν λέξεων ἐξέφραζον ἀναλόγους διαφορὰς τῶν ἰδεῶν, ἢ ἀπεναντίας ὑπῆρχεν ἀνωμαλία τις. Ἐπὶ τῶν δύο τούτων ὄρων καὶ τῶν κατηγοριῶν, ἃς περιλαμβάνουσιν, ἐπιστηρίζεται καὶ τὴν σήμερον ἐτι ὅλη ἢ ἐκ παραδόσεως γραμματικῆ. Παρατηρητέον μόνον, ὅτι οἱ Στωϊκοὶ ἐξέλαβον αὐτάς εἰς εὐρύτεραν σημασίαν ἢ ἡμεῖς, καὶ ἐπομένως ὅτι ἡ πράξις καὶ ἐνταῦθα εἰπέδωκεν ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, ὑπελείφθη ὅμως ὡς πρὸς τὸ ὅλον.

Παρατρέχομεν τὸ μέρος τοῦ συγγράμματος τὸ πραγματευόμενον περὶ τῆς βραδείας καὶ ἐργώδους παραγωγῆς τῶν γραμματικῶν κατηγοριῶν ἰδίως, εἰ καί, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ K. Steinthal, ἡ τοσοῦτον ξηρὰ φαινομένη αὕτη ὕλη κέκτηται ἀξίαν ἱστορικὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν. Καὶ ἀληθῶς πόσω περιέργον τὸ βλέπειν τοὺς ὑψηλοτέρους νόμους τῆς ἀρχαιότητος, τοὺς ἥρωας τῆς διανοίας, τὸν Πλάτωνα λέγω καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, μοχλοῦντας πολλάκις ἀνωφελῶς ὅπως διὰ τῆς ἐμβριθείας αὐτῶν ἀνακαλύψωσιν, ἃσα ἤδη εὐχερῶς μανθάνουσι καὶ γνωρίζουσι παρ' ἡμῖν τὰ παιδία ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολείοις! Ἡλικὴ ὁση πρόοδος τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος!

Σ. Α.

Ἀνέγνωμεν εἰς τὴν Année scientifique et industrielle τοῦ 1863 ὑπὸ τοῦ K. L. Fiquier τὰ ἐξῆς.

Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἐξέκλουθουσι νὰ γίνωνται μετὰ πολλῆς δραστηριότητος ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ K. Φιορέλλη, ἀνεκαλύφθη ἐσχάτως οἰκία ὀλόκληρος ἀρτοποιοῦ μετὰ τοῦ κλιβάνου, οὗ τινος τὸ σόμιον ἦν εἰσέτι κεκλεισμένον διὰ σιδηρᾶς θύρας ἐχούσης δύο λαβὰς ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχεν ὀλόκληρος ἰπνία ἄρτων· οἱ ἄρτοι οὗτοι, 82 τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τε τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα, καὶ τὰ λοιπὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, ἐκτὸς τοῦ βάρους καὶ τοῦ χρώματος, καταστάντος φαιού, οὕτω καλῶς διατηροῦντο, ὡς ἐφαίνοντο, ὅτι μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχον ἐξέλθει ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρτοποιοῦ. εἰσι δὲ σφαιροειδεῖς, ἔχοντες διάμετρον 20 ὡς ἔγγιστα ἑκατ., ἐπίπεδοι, ἀλλὰ μικρὸν πεπιεσμένοι εἰς τὸ κέντρον, τὰ δ' ἄρα ἔχουσι ὀλίγον ἀνυψωμένα, διηρημένοι εἰς 8 ἴσα μέρη διὰ γραμμῶν ἀρκετὰ βαθειῶν ἐξερχομένων ἐκ τοῦ κέντρου δίκην ἀκτῶν· εἰσι δὲ σκληροί, ἀλλ' ἐλαφρότατοι.

Τὸν αὐτὸν χρόνον ἀνεκαλύφθη καὶ μικρὸν τι θέατρον, τὸ ὅποιον θεατρῶνης τις ἐλλῶν ἐσχάτως ἐνοικίασε· μικρὰς δὲ τινος ἐπισκευᾶς ἐπενεργῶν ἤρχισε τὰς παραστάσεις αὐτοῦ. Οὕτω τὸ νέον θέατρον μετὰ διακοπὴν 1800 ἐτῶν ἤνοιξεν αὐτὴς τὰς σκηνὰς αὐτοῦ εἰς τὸ δημόσιον.

Θ. Ζ. Ζ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἐν τῇ κατὰ Σταυροδρόμιον ἐροριακῇ Σχολῇ τῆς Παργίας εὑρηται Κώδιξ περιέχων Ἀντιγραφὰς ἐκ διαφόρων χειρογράφων, ἰδιόγραφος τοῦ μακαρίτου I. Φ. Πατρόκληου, ἀνευ ὅμως οὐδεμιᾶς περιγραφῆς τῶν χειρογράφων, ἐξ ὧν αὐταὶ ἐγένοντο, ἢ ἐτέρας τερὸς σημειώσεως· ἐκ τοῦ Κώδικος τούτου περιέχοντος ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους, 3 μὲν τοῦ Νικηφόρου, 44 δὲ τοῦ Μελετίου Πηγᾶ, δημοσιεύομεν τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν, ἀνέκδοτον, καθόσον γνωρίζομεν, καὶ περιέργον διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἱστορικὰς, γεωγραφικὰς καὶ θεολογικὰς εἰδήσεις.

Νεοσφύτῳ τῷ ἐλλογιμωτάτῳ Ἱεροδιδασκάλῳ ὁ Νικηφόρος εὐ πρᾶττει.

Πᾶσαν μὲν ἀρχαίον ἐπιδεικτικὴν ἐπιλύσεως οἶσι, τῆς ἀποχρώσεως φημί, καὶ ἐφ' ἣν προσεπαπορεῖν οὐκ ἐνεστιν, ἢ εἶναι δὴ καὶ τινος, εἴτε φύσει, εἴτε δεδομένου, ὡς φασὶ γεωμέτραι, εἴτε ὄψει, εἴτε ἔξωθεν (ἢ εἴξει) τοῦ ᾧ περ αὐτὰ προτείνονται, πολυμαθείας στερηθεῖς, ὅλως ἀνεπιλύτους; Τοῦτ' ἐγὼ τὸ δεύτερον καὶ φρονεῖν ἠγοῦμαι σε καὶ πεπεισθαι· καὶ γὰρ ἄβρωτα οἶσθα τὰ τοῦ ἀμνοῦ ὀστᾶ καὶ πυρὶ κατανάλισκόμενα τῷ πάντα ἐρευ-

νῶντι, φησί που τις τῶν ἁγίων, εἰδὸτι πνεύματι λεπτυνόμενα καὶ σωζόμενα. Ἔστι δὲ ἡ σὴ περιεργία οὐχ ἀπλῆ τις, κἂν μία δοκῇ, ἀλλὰ σύνθετος, Γραφῶν ἀναπτύξεως, ἀρχαίας τε καὶ καινῆς ἱστορίας, καὶ γεωγραφικῶν δεομένη εἰδήσεων καὶ φυσιολογίας· ἐνθεντοι, εἶγε ἄλλη τις ἐνὸς τῶν προδιαληφθέντων χάριν δύσλυτος, πολλῶ μᾶλλον ἢ μοι προτέθεικας, ἄτε δὴ λόγον ἔχουσα τὸν ἐκ πάντων συγκείμενον· ἀλλὰ γὰρ ὑπακοῆς χάριν τὰ δοκοῦντά μοι ἐκθέμενοι (-ι) τὸ τῷ θεῷ, ὃ ἐστὶ τὸ κατὰ δύναμιν, ἐκτελέσωμεν φίλον.

Οὐδεὶς τῶν τὰ κατὰ τὴν Ἀμερικὴν ἱστορησάντων, ὅσον αὐτὸς σύνοιδα, εἴρηκε ποτε ἔχνος οὐδὲ σμικρότατον χριστιανικὸν ἐκεῖ εὐρεθῆναι· ἃ δὲ λέγεις χριστιανισμοῦ τεκμήρια, ἐν ταῖς καλουμέναις Ἀνατολικαῖς Ἰνδίας εὐρεθῆναι εἶπον, οὐχὶ δὲ ἐν ταῖς Δυτικαῖς, εἴτουν ἐν τῇ Ἀμερικῇ, καὶ ἦν ὁ σὸς ἀφορᾷ λόγος. εἰσι δὲ τῶν τε τὴν ἡπειρον αὐτῆς οἰκούντων καὶ τὰς νήσους, αἱ μὲν νομάδες καὶ σπόροι καὶ ἄγριοι, καὶ τῶν κτηνῶν οὐδὲν διαφέροντες ἕτερον, εἰμὴ καθ' ὅτι βία ἢ τέχνη κρατηθέντες καὶ ἐξημερωθέντες, δεκτικοὶ πως νόος καὶ ἐπιστήμης γίνονται, καὶ οὗτοι τὸ σύνολον ἄθρησκοί· οἱ δὲ χωρίων καὶ πόλεων οἰκήτορες Κατζίκοι, ὃ ἐστὶν ἡγεμόνας, ἔχοντες καὶ νόμους καὶ τάξεις, πολλῶ μὲν ἀλλήλων σαρκὸς χαρακτηρι καὶ ἀναστήματι καὶ χρώματι εἰσι διαφέροντες, καὶ ἔθει καὶ τρόπῳ καὶ γνώμῃ, καθάπερ δὴ καὶ θρησκευεῖν, ἅπαντες δ' οὖν ὅμως ζοάνων λάτραι, ἐν οἷς καὶ τινες αἱ τὸν Μέξικον (-ι) οἰκούντες, τοὺς ἐχθροὺς, οὗς ἂν πολέμῳ αἰχμαλωτίσωσιν, οὐ μόνον αὐτοὺς θύοντες, ἀλλὰ καὶ ἐψόντες καὶ ἐσθίνοντες, λεόντων εἰσὶν ἀπηνέστεροι. Τούτων οὕτως ἱστορουμένων, κατιδεῖν ἐστὶ ῥᾶδιον, ὡς εὐαγγελικὸς ἐκεῖ πρὶν ἢ τοὺς Εὐρωπαίους ἀφικέσθαι, ὃ ἐστὶ πρὶν τοῦ ΑΤΦΒ' Σῶτ. ἔτους, οὐδέποτε ἠκούσθη λόγος. Ἀλλὰ τοῦτο, λέγεις, πῶς ἂν ἀληθεύσειε τό, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν; καὶ τό, ἐστὶ καρποφορούμενον τὸ Εὐαγγέλιον ἐν ὅλῃ τῇ κτίσει; Ἀληθεύσειεν ἂν, φημί, δὴ αὐτός, εἶγε τὸ μὲν ἐξῆλθεν ἀντὶ τοῦ ἐξελεῦσεται, τὸ δὲ καρποφορούμενον ἀντὶ τοῦ καρποφορήσει ἐκλάβοιμεν. Ὅτι δ' οὕτως ἐκλήπτειν ταῦτα τὰ λόγια, δι' αὐτῆς ἀποδείξομεν τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ λόγου τοῦ ἐξῆς· Λίθον, φησὶν ἄλλοθί που, ὅν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, ὁ ὅτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ δῆλον, ὡς λίθος μὲν ἐστὶν ὁ Χριστός, ἢ δὲ πέτρα, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ἦν ὁ Χριστός, ἢ δὲ κεφαλὴ γέγονε τῶν εἰς ἐν συνελθόντων δύο λαῶν, τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ καὶ τοῦ ἐξ ἔθνῶν, καὶ οἶον γωνίαν τῇ αὐτῶν συγκροτησάντων συμπτώσει μίαν, τὴν Ἐκ-

κλήσιαν. Ἐπεὶ οὖν ὅ, τε προπάτωρ αὐτοῦ καὶ προφῆτης τὸ *Ἀποδοκίμασαρ* ἔλεγεν, οὕτω ἀποδοκίμακῶτων αὐτὸν τῶν τῆς συναγωγῆς οἰκοδόμων, ἦτοι τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, τὸ ἄρα ἀποδοκίμασαρ ἀντὶ τοῦ ἀποδοκίμασους εἰρηκεν ὡσαύτως, ἐπειδὴ ἦν ἡ ἀὐτὸς Δαβὶδ προσεφῆτευσέ το, *Οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας*, οὕτω σεσαρκωμένος ἦν ὁ μέλλων τῆς γωνίας κεφαλὴ γενέσθαι, τὸ ἄρα ἐγενήθη ἀντὶ τοῦ γενήσεται ἀναμφιλέκτως ἐξέθετο. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν κείται, *Ἰδοὺ ὁ Βασιλεὺς σου ἐρχεται σοὶ δίκαιος καὶ σώζων*, αὐτὸς πραῆς καὶ ἐπιβεβηκώς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον ὄνου· οὐδεὶς δ' εὖ φρονῶν εἶποι ἄν, ἢ ὅτι τότε ἤρχετο, ἢ ὅτι ὑποζύγιον ἐπιβεβηκώς ἦν ἡδὴ ὁ Κύριος καὶ Σωτήρ, περὶ οὗ ταῦτα ἐλέγετο, ὅτε τὸ ἐν τῷ Ζαχαρίας λαλοῦν πνεῦμα ταῦτα ἐδήλου. Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ μυρίοις τῶν θείων Γραφῶν τόποις τοὺς αὐτοὺς εὐρίσκωμεν ἀντιφρονισμοὺς διὰ παρεληλυθότων, ὅπως ἂν ἡ ἀδελφὸς καὶ ἀβεβία τοῦ μέλλοντος σημασία ἐκ μέσου ἀρθεῖσα, ἢ ἐπίδηλος καὶ βεβαία ἢ διὰ τοῦ παρωχημένου καὶ ἐνεργῶτος ἐμφανιζομένη ἀντεισαχθεῖ· καὶ τὸ *ἐξῆλθεν* ἄρα ἀντὶ τοῦ ἐξελεύσεται εἰρηται, καθὰ δὴ καὶ ὁ ἁγιώτατος ἀναπέθει λόγος, καὶ γὰρ οὐ μόνον ἐξεληλυθὼς οὐκ ἦν, ἀλλ' οὐδὲ προκύψας ὅπως ὁ τῶν Ἀποστόλων φθόγγος, ὅτε ὁ προόπτῆς ταῦτα προσεφῆτευσεν ὁμοίως καὶ τὸ *καρποφοροῦμενον* ἀντὶ τοῦ καρποφορηθῆσόμενον νοήσομεν· οὐ γὰρ, ἦν ἡ καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο ἔγραψεν, ἐν ὅλῃ ἦν διεσπαρμένον τῇ κτίσει τὸ Εὐαγγέλιον· ἐξῆλθε μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς εἰς τὰ τρία τοῦ κόσμου μέρη, πολλὰ εὐαγγελισαμένων ἔθνη, οὐ μὴν ἅπαντα τῶν θεοκρηύκων Ἀποστόλων· πλείστα γὰρ ἐκ τῶν τνηκαῦτα ἐπὶ ἀγνωσμένων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγνωσμένων, ἐν τε Ἀφρικῇ ἀμέλει τοῖς ὅσων ἐνδότερον, καὶ περὶ τὴν διακεκαυμένην ζώνην, τὰ μετὰ τὸν ἸΕ. Σωτήρ. αἰῶνα ὑπὸ Γάλλων καὶ Ὀλλανδῶν καὶ Ἀγγλων ἐπιγνωσθέντα, ἐν τε Ἀσία, οἷον τὸ περὶ τὸ Γιαπόνιον καὶ Καμτσάτκα, καὶ αὐτῇ δὴ τῇ Εὐρώπῃ, οἷον τὰ Βρετανῶν καὶ Γερμανῶν καὶ Γάλλων, καὶ αὐτὰ τὰ τῶν Ῥώσων ἐρῆδοξα, ὕστερον τοῦ εὐαγγελικοῦ ἡξιώθη ἀκούσαι κηρύγματος· ἀποστολικὸν γὰρ νοητέον φθόγγον, ὅν τε ἰδίῳ ἐκήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι στόματι, καὶ τὸν αὐτὸν πάλιν ὑπὸ τῶν πιστευσάντων κηρυχθέντα, καὶ ἕως τῆς συντελείας κηρυχθῆσόμενον· καὶ κηρυχθήσεται γὰρ φησι, *τοῦτο τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἦξει τὸ τέλος*. Σημειῶσαι δέ, σεβασμώταπέ μοι διδάσκαλε, ὡς κηρυχθήσεται εἰπὼν, τὸ

πότε καὶ ὑπὸ τίνων παρεσιώπησεν ὁ πάντα εἰδώς, ἔσχατον πέρας τοῦ χρόνου τοῦ κηρύγματος ὀρίσας τὴν συντέλειαν. Διὰ τούτων οὖν λέλυται, κατὰ γε τὸ ἐμοὶ δοκοῦν, ὡν προέτεινας ἀποριῶν ἢ ἀιδου γὰρ ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας ἐξέρχεται ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ καρποφοροῦμενόν ἐστι τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἄλλη δὲ τις προκύπτει, ἣτις καὶ ὅσοι τῶν ἀβρώτων εἰσιν, ἐπὶ τὰ ἀνεξερευνήτα τοῦ Κυρίου ἀναγομένη κρίματα, καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τὰς ἀνεξιχνιάστους, πειράσομαι δ' οὖν, Θεοῦ συνάρσει, καὶ περὶ αὐτῆς, ὅσα μοι οἶόν τε, εἰπεῖν, αὐτὴν πρῶτον προθεῖς τὴν ἀπορίαν. Πῶς, φασίν, ἢ τοῦ Θεοῦ πρόνοια τοσοῦτους αἰῶνας μετὰ τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν ἐπέιδεν ἐπ' ἐκεῖνα τὰ ἔθνη; ἢ πῶς τοσαῦτα ἀναρίθμητα ἀνθρώπων πλήθη ἀπολεσθῆναι ἠνέσχετο, ἄτε δὴ μὴ πιστεύσαντα μηδὲ βαπτισθέντα, ἢ ἄπειρος αὐτοῦ εὐσπλαγγνία; Πῶς δὲ καὶ καταδικάσει, δίκαιος ὢν ὁ Θεός, τὰ μηδάλως τοῦ σωτηρίου ἀκούσαντα λόγου; Ἐκ τούτου τῆς Προνοίας καταγελωσι, καὶ τὴν θείαν εὐσπλαγγνίαν τε καὶ δικαιοσύνην καὶ αὐτὸ τὸ χριστιανικὸν δόγμα ἀποτόμως ἐγκλοῦσιν οἱ ἄπιστοι. Ἀλλὰ γὰρ εἰπὼν ὁ Σωτήρ περὶ τῆς μὴ τὸν τοῦ Εὐαγγελίου λόγον ἀποδεξαμένης πόλεως τό, *λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ*· ἔτι δὲ καὶ προσθεῖς τό, *ὁ δὲ μὴ γνοῦς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν ὀλίγας θαρῆσεται, ἰσχυρῶς ἡμῖν τὴν πρὸς ταῦτα παρέθηκεν ἀπάντησιν*· ἐπεὶ γὰρ ἀνεκτότερον τοῖς μὴ ἀκούσασιν ἢ τοῖς ἀκούσασιν μὲν, μὴ παραδεξαμένοις δὲ τὴν τῆς πίστεως διδασκαλίαν, καὶ ἤτον οἱ μὴ γνόντες καὶ ἀμαρτήσαντες τῶν γνόντων καὶ τὰ θεῖα αὐτοῦ παραδόντων ἐντάλματα δέρονται, προὔνοι μὲν, φασίν, ἀενάως ὁ Θεὸς καὶ τῆς ἐκείνων σωτηρίας, καθάπερ δὴ καὶ τῆς πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, εἰδὼς δὲ τὰς καθ' ἕκαστον αἰῶνα καὶ χρόνον ψυχὰς αὐτῶν ἀνεπίδεκτους, διὰ τὴν προαιρετικὴν αὐτῶν μοχθηρίαν, τοῦ τῆς ἀληθείας λόγου, ἀνέβαλέ τε καὶ ἀκμήν ἀναβάλλει ἀπ' αἰῶνος εἰς αἰῶνα τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀποστολήν τοῦ κηρύγματος, εὐσπλαγγνία νικώμενος ὁ οἰκτίρων, ὅπως ἀνεκτότερον ἢ Σοδόμοις ἢ αὐτοῖς, καὶ ὀλίγας θαρῶσι, καὶ ταύτας δικαίως, διὰ τὸ μὴ εὐρεθῆναι, πονηρὰ προαιρέσεως, τῆς πίστεως ἀξίους· *Παρτὶ γὰρ τῷ ἔχοντί τι, φησίν, (ἀγαθὴν δηλ. διάθεσιν) δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται* (ἢ τε πίστις καὶ ἢ τῶν καλῶν ἔργων ἐπεξεργασία), ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται. Περιμένει οὖν ἐνὸς ἐκάστου γένους τὸ τοῦ χρόνου πλήρωμα, ἐν ᾧ οἱ βελτίονες αὐτῶν καὶ οἱ τῆς οὐρανόθεν αὐτοῦ διδασκαλίας δεκτικοὶ ἀναφάντες, τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ καταχυασθῆ-

σονται· αὐτὴ ἄρα ἡ τοῦ Θεοῦ κηρύγματος ἀναβολὴ τε καὶ προθεσμία, εὐσεβῶς τε καὶ ὀρθῶς νοουμένη, προνοητὴν καὶ εὐσπλαγγνον, ἄρα δὲ καὶ δίκαιον ἡμῖν ἀριθλοτάτα τὸν Θεὸν ἐμφανίζει· καὶ μηδεὶς τοὺς τοσοῦτους προτεινάτω αἰῶνας καὶ τὰ τοσαῦτα ἐν τῇ ἀπιστίᾳ τελευτήσαντα πλήθη· *εἰ γὰρ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα ἢ ἕχθες, ἦτις διεῖλεν, αἰ ἀπὸ κτίσεως ἄρα ἀριθμούμεναι ἑπτὰ καὶ τι πλεον ἑτῶν χιλιάδες, ἡμέραι ἑπτὰ καὶ ὥραι ὀλίγαι ἐνώπιον αὐτοῦ εἰσι, καὶ πόρρω τυχὸν ἀπέχει ἢ συντέλεια, καὶ ἐτι πολλῶν πλείονες μυριάδες φωτισθησόμενων τῶν ἀφωτίστων διαμεινάντων, τῷ Θεῷ ἐναποτεταμειυμένοι τυγχάνουσι*.

Περὶ δὲ τοῦ, πῶς ὁ νεοφανής, ἦτοι ἡ Ἀμερικὴ (καὶ γὰρ καὶ ἄλλα νεοφανέστερα γῆς μέρη) ἐνοκίσθη κόσμος, πολλοὶ πρὸ τοῦ αἰψμά. Σωτ. ἔτους ἠπόρησαν, καὶ τινες μὲν τὴν Κίβωτόν εἶπον, πρὶν ἢ ὅλον ξηρανθῆναι τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ὕδωρ, τῇ προκυψάσῃ τοῦ ὑψηλοτάτου τοῦ ἐν Βερζ τῆς Ἀμερικῆς ὄρους κορυφῇ προσοκείλαι, τοὺς δὲ τοῦ Νῶε υἱοὺς ἐξελεθόντας καταλιπεῖν ἐκεῖ τινὰ τῶν ἑαυτῶν τέκνων, ὡν χυδαιωθέντων, ἢ γῆ ἐκείνη οἰκητόρων πεπλήρωται. Ὁ δὲ Γουίγγιος τοὺς Βόνους, ἔφη, τοὺς ἐν Σαμαρκάνδῳ, σάφους τῶν ἀπὸ τῆς Κίνας κατ' ἔτος διὰ τῆς Καμτσάτκας εἰς τὸ Μέξικον ἀφικνουμένων ἐπιβάντας, κακεῖ παραγενομένους, αὐτὸ ἐνοικῆσαι, ἐξ αὐτῶν δὲ τὴν Ἀμερικὴν ἄψασαν ἀνθρώπων πληρωθῆναι. Ἀλλὰ τούτων τὸ μὲν μῦθον ἐξελέγχει ἢ τῆς Γραφῆς τελεία σιωπῇ, τὸ δὲ ἢ τῶν Κινητῶν (*Sinaw*). Μετὰ δὲ τὸ εἰρημένον ἔτος οὐδεὶς ἐτι ἀμφιβάλλει· κατ' αὐτὸ γὰρ τὸ αἰψμά ἔτος οἱ φιλοσοφικῆς περιηγήσεως χάριν ὑπὸ τῆς τῶν Ῥώσων βασιλείας Γαλέντες Κρακενικὸς καὶ Στέλλερ, τὰ τῆς Ἀσίας ἀνατολικά ἔσχατα καταλαβόντες, ἐν οἷς ἢ χερσονήσος, ἢ καλουμένη Καμτσάτκα, οὕτω σμικρὸν τὸ μεταξὺ αὐτῆς τε καὶ τῆς ἀπέναντι τῆς Ἀμερικῆς ἠπείρου εὐρον θαλάσσιον διάστημα, ὃ καὶ νήσων τυγχάνει πλήρες, ὥστε εὐλόγως τὸν Στέλλερ εἰκάσαι τῆς Καμτσάτκας τὰ πέρατα τῇ Ἀμερικῇ τὸ πάλαι συνέσθαι, βιασιότατῳ δὲ σεισμῷ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ καταποθῆναι ἠπείρον· πολλὰ δὲ τοιαῦτα καὶ ἀλλαχοῦ πάλαι τε καὶ ἄρτιως συνέβη, ὡς ἐστὶν ἰδεῖν παρὰ Στράβωνι τῷ Γεωγράφῳ ἐν βιβλίῳ Β', καὶ ἄλλοις τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Γεωγράφων. Ἀλλὰ γὰρ εἰ, ὡς καὶ τανῦν ἔχει, οὕτως ἀπ' ἀρχῆς εἶγε, πάλιν ἄγαν ῥάδιον ἢ ἐκ τῆς Καμτσάτκας διάβασις εἰς τὴν Ἀμερικὴν· διὸ δὴ ἔκτοτε ἅπαντες οἱ τὰ τοιαῦτα ἀκριβολογούντες, τοὺς Καμτσάτκιους πρώτους τῆς Ἀμερικῆς πολιούχους γενέσθαι πεπληροφῶρηται. Ἀπόδειξις δὲ τούτου ἐνκογγῆς ἢ τῶν Καμτσάτκιων τοῖς ἀ-

πέναντι αὐτῶν Ἀμερικίταις ὁμοιότης· κατὰ τε τοὺς προσωπικοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς τροφάς, καὶ τὰ ὄπλα, καὶ τὰ ἐνδύματα, καὶ τὰ λοιπὰ μικροῦ δεῖν ἅπαντα· εἰ δὲ οἱ λοιποὶ Ἀμερικίταις, οἱ τῆς Καμτσάτκας πόρρω ἀπέχοντες, ἀλλήλων τε καὶ τῶν Καμτσάτκιων διαφέρουσιν, οὐδὲν ἀπεικὸς ἢ παράδοξον· ὁ ἄρα, τὰ ὕδατα, αἱ τροφαὶ καὶ ἀνατροφαὶ, τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα τῷ ἀνθρωπίνῳ περίεστι βίῳ, οὐ μόνον τὸν ἐξῶ σχηματισμὸν μεταβάλλουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰς (ἰσ. τὰ) ἐντὸς πολλὰ ἰσχύουσι διαθέσθαι. Οἱ Καμτσάτκιοι τοίνυν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ δις καὶ τρίς, τυχὸν δὲ καὶ πολλάκις σὺν γυναιξὶ καὶ ζώοις ἐπὶ τὴν Ἀμερικὴν παραγενομένοι, καὶ ἐν αὐτῇ οἰκήσαντες, ἀνθρώπων τε καὶ ζώων ταύτην ἐπλήρωσαν. Καὶ οὐδὲ ἐπαπορήσασιν ὅπως, τί παθόντες τοῦτο πεποιήκασι, ἐγγὺς τῆς Ἀμερικῆς γῆς οὐσης· ἦτοι γὰρ βία ἀνέμων τὸ ἀ. ἐκεῖσε κατήχθη σκάφος, ἢ ἐπιθυμία ἄγρας, ἐξ ἧς τὸ ζῆν προσπορίζονται, περαιτέρω ἐφόρμησαν, ἢ καὶ ἐφέσει κτήσεως· πλείονος γῆς κατεκρατήθησαν, ὡς καὶ ὁ Κολόμβος ὕστερον, ἢ καὶ θήρας ἀνάγκη, ἢ συνεχῶς χρωῶνται, ἢ περιεργία, φύσει ἐνούση τῇ ἀνθρωπίνῃ.

Πότε δὲ ἢ τῶν Ἀντιπόδων γῆ ἐνοικισθῆναι πρῶτον ἤρξατο ἀδελφον· τισὶ μὲν γὰρ πρὸ χ' ἑτῶν τοῦτο ἔδοξε γεγενῆσθαι, τῷ δ' εἰρημένῳ Γουίγγιῳ κατὰ τὸ ὠνή ἔτος ὁ δὲ φρενήρης καὶ ἀσυνείδητος Μοέβιος τοὺς Ἀποστόλους πεζῆ, ἔφη, διὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἀνελεθόντας εἰς τὰς Δυτικὰς ἀφικέσθαι Ἰνδίας τοῦ κηρύγματος ἕνεκα· μηδένα δὲ ἐκεῖ εὐρόντας ἀνθρώπων, εἰμὴ ἀπολωλὸς γύναιον ἐκ Γρανλανδίας καταγόμενον, δι' αὐτοῦ παιδοποιήσαι καὶ τὴν Ἀμερικὴν ἐμπλήσαι οἰκητόρων· κατ' αὐτὸν ἄρα πρῶτη τῆς ἐκεῖ τῶν ἀνθρώπων ἐνοικήσεως ἐποχὴ ὁ καιρὸς, καθ' ὃν τῷ βίῳ ἐτι περιῆσαν οἱ θεηγόροι Ἀπόστολοι. Καὶ ὅτι μὲν τούτων τὰ μὲν πρῶτα ὑποθέσεις ψιλὰί, τὸ δ' ἔσχατον λῆρος καὶ ἀτοπολογία, προφανῆς τυγχάνει καὶ πρόδηλον· ὅτι δὲ πρόπαλαι καὶ πρὸ πολλῶν τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν ἐνσάρκου παρουσίας αἰῶνων ἢ Ἀμερικὴ ἐνοκίσθη, πολλοὶ ἀναπειθουσι λόγοι.

Τῆς ἠπείρου ἐκείνης τὸ μὲν πλάτος περίπου ρ, τὸ δὲ μῆκος περίπου ρ καὶ κ' μοῖραι· ταύτη οἰκουμένη οὐση καὶ τὰς νόσους (γρ. νήσους) παμπόλους (σι) καὶ πολιούχων τυχοῦσας χρῆ ἀναλογιζομένους προστιθέται. Εἰδέναι δὲ δεῖ, ὡς οἱ ἐκεῖ ἀνθρωποὶ διὰ τε τὸ τοῦ ἀέρος κάθυγον καὶ τὴν καχεξίαν, καὶ τὴν λιτὴν διαίταν, καὶ τὸ πολίτευμα τὸ ἀπέριττον, κατὰ ψυχροὺς εἰσικαὶ πρὸς τὰς συνουσίας βραδεῖς, καὶ λίαν ὀλιγόκαρποι· ἐξ ὧν δὲ τίκτουσι πάνυ ὀλίγα ἐπὶ τὴν νεανικὴν προβαίνει ἡλικίαν, τὰ δ' ἄλλα κατ' αὐτὴν μάλιστα θνή-

σκει τὴν πρώτην καὶ βρεφώδη διὰ δὲ τοὺς συνεχεῖς καὶ ἀλληλοδιδοχούς μεταξὺ ἀλλήλων πολέμους καὶ τὴν τῆς γῆς ὀλιγοκρπίαν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἰσοβόλων ὄψεων, καὶ τὰς πυκνάς ἀσθενείας, πλῆθος ἀμέτρητον ἀδιαλείπτως προσφθειρόμενον ἀπόλλυται. Ἐκ τούτων οὖν εὐπετὲς κατιδεῖν, ὡς, ἴν' ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τοσοῦτος γένηται πληθυσμός, ὥστε τὴν τε ἡπειρον καὶ τὰς νήσους οἰκητόρων εὐμοιρῆσαι, πολλῶν πλειόνων ἢ δύο καὶ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν χρεῖα· εἰ δὲ καὶ μικρόν τι τοῖς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Τιμῳ περὶ τῆς Ἀτλαντίδος καθιστορουμένου νήσου πειθοιο, ἔχοις ἂν καὶ δευτέραν τῆς τῶν ἐκεῖ ἀνθρώπων ἀρχιότητα ἀπόδειξιν· ἀλλὰ καὶ τρίτην πρόσθε, ἀμέλει τοι τὰ περὶ τοῦ Κατακλισμοῦ τοῦ παγκοσμίου καὶ τῆς τῶν γλωσσῶν συγχύσεως, τὰ ἐν ταῖς τοῦ Μεξίκου παλαιαῖς ἱστορίαις σωζόμενα, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Καρβερίου ἐν αὐτῷ τῷ Μεξικῷ εὐρεθεῖσάν τε καὶ μεταγραφρεῖσιν χρονολογίαν· ὣν αἱ μὲν κατακλυσμὸν τινὰ ἀναγγέλλουσιν, ὅφ' οὐ ἄπαντες οἱ ἄνθρωποι κατεφθάρησαν καὶ τὰ ζῶα, δύο μόνον τοῦ Κόξ καὶ τῆς αὐτοῦ συζύγου Κισχεκουστῆξ διὰ σκάφους σωθέντων· οὗτοι δὲ εἰς τὴν τοῦ Κουλουκκῆν ὄρους τῶν ἐκείσε ὑπάρειαν καταχθέντες, πλῆθος ἀλλήλων (sic) ἐγέννησαν τέκνων· οἷς περιστέρῃ ἐφ' ὑψηλοῦ κατημένῃ δένδρου τὸ λαλεῖν ἐδωρήσατο. Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τὴν τῶν ἄλλων φωνὴν μὴ συνιέντες εὐρέθησαν, διασπαρῆναι κατηναγμάσθησαν· ἐξ αὐτῶν δὲ εἰ καὶ ἱ πατριάρχαι ὁμόγλωσσοι ἀναφανέντες, τὸ Μεξικὸν ὠκοδόμησαν. Ταῦτα μὲν αἱ ἱστορίαι, τῇ ἀληθείᾳ πολὺ συγκαταμίξασαι ψεῦδος καὶ περιχέασαι· ἡ δὲ χρονολογία συγκροτηθῆναι τὸ πρῶτον διαλαμβάνει τὴν τοῦ Μεξίκου σύστασιν ἔπει τῷ καλουμένῳ *Ομεκαρκλί*, ὃ ἐστὶ τῷ αἰκί ἀπὸ τῆς τοῦ Κόσμου κτίσεως· ἱκανὴ δὲ ἡ χρονολογικὴ αὐτῆ βίβλος τὴν πλαισιότητα, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐναποδείξει, ἂν τῆς ἀκριβείας διαμαρτάνῃ καὶ τῆς ἀληθείας, τὴν τοῦ Μεξίκου σύμπηξιν εὐθέως μετὰ τὸν Κατακλισμὸν ἐμφαίνουσα.

Ἀλλὰ, λέγεις ὡς μηδὲ κατακλυσθῆναι τὴν γῆν ἐκαίνῃ ἐν τῷ κατὰ τὴν Γραφὴν παγκοσμίῳ Κατακλισμῷ φασιν οἱ ἄθεοι. Καὶ τοῦτο οἶδα, καὶ οὐς προτείνουσιν ἀλόγους οἱ ἄλογοι λόγοι· οὐκ ἐξήρκει, φασί, τὸ ἐπὶ γῆς ὕδωρ σὺν αὐτῷ τῷ ὑπεράνω γῆς ὕδατι ὅλην κατακλῦσαι τὴν γῆν καὶ ὑπεράνω τῶν ὑψηλῶν ἀρθῆναι ὄρεων· πάλιν, ἐπειδὴ, φασί, τὸ ὕδωρ τοῦ ἀέρος βαρύτερον, ἐποχεῖσθαι καὶ αὐτῶν (sic) ἐπιπολάζειν ἀδύνατον· διὸ ἐπὶ τὰ τῆς γῆς ἔσχατα, βάσιν μὴ ἔχον ἐτέραν, ἐφ' ἧ ἂν ἐπιβῆ, εἰ μὴ αὐτὸν τὸν ἀέρα, ἐξεχύθη ἂν ἐξ ἀνάγκης, καὶ τῆς γῆς οὐχ ὑπερήρθη· οὐ

γὰρ ἂν τις εἴπειν ἔχοι ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς ὕδατος μέρος μέρος ὑψηλότερον εἶναι δύναται, ἀλλὰ τοῦ ὅλου, ἐπειδὴ μὴ κυματίζοιτο (sic) διὰ τὴν τῶν μερῶν ἰσορροπίαν μίαν συνεχῆς ἐπίπεδος καὶ τῷ ὀρίζοντι παράλληλος ἢ ἐπιφάνεια. Ταῦτα μὲν οὗτοι, τυχὸν δὲ καὶ ἕτερα τούτων σαφρότερα (ὡν τὴν μνήμην ἐναυλον οὐκ ἔχω) ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν μακρωθέντες, καὶ τὰς τῆς φύσεως πεπερασμένας δυνάμεις, μηδὲ τοὺς τοῖς κτίσμασι δοθέντας νόμους, τῷ καὶ δόντι καὶ μεταβάλλοντι καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραγαγόντι καθυποτάξαι θέλοντες οἱ ἀσύνετοι. Τούτους οὖν πρῶτον μὲν χρὴ πείσαι διὰ τῶν ἀναγκαίων λόγων, ὅτι ἔστι θεός· εἶτα, ὅτι αὐτός ἐστιν ὑπερέτελιον ὄν' ἐξ ἀνάγκης δ' ἔπειτα προνοητὴν αὐτὸν εἶναι καθομολογήσουσι καὶ παντοδύναμον· καὶ καθ' ὃ μὲν προνοητής, πιστεύουσιν, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις δέδωκε τὰς Γραφάς, καθ' ὃ δὲ παντοδύναμος, ὅσα θέλει πεποιθήκε τε καὶ ποιεῖ, καὶ αὐτοῦ τοῦ παγκοσμίου Κατακλισμοῦ πολλῶ μᾶλλον ἡμῖν δοκοῦντα ἀδύνατα· τὰς δὲ Γραφάς ὡς θεοδωρήτους παραδεξάμενοι ἔξουσι, καθάπερ καὶ ἡμεῖς οἱ πιστεύοντες, τὸν προφητικὸν λόγον βεβαιότερον, καὶ ὡς λύχρον φαίνοντα ἐν τῷ ἀύχμηρῷ τῶν φυσικῶν λόγων τόπῳ. Ἀλλὰ γὰρ οὗτοι πρὶν ἢ τὴν Καμτσάτκα γνωσθῆναι, ἀκρόπολιν ἐν τοῖς ὑπερμηκίστοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Ἀντιπόδων ἀποστήμασι κατὰ τῶν θείων Γραφῶν ὄχυρὰν πῆξαντες, ἐξ αὐτῆς τὴν τῶν οἰκείων ὄπλων ἐξεκένωσαν φρετέρην, τοὺς τὴν Ἀμερικὴν οἰκούντας ἀνθρώπους προτείνοντες καὶ τὰ ζῶα, καὶ τὸ ἐν μέσῳ δυσδιόδετον ἐπιδεικνύντες διάστημα, καὶ λέγοντες, ὅτι οἱ ἐκεῖ οὐκ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε, ὅθεν οὐδ' ὁ ἱστορούμενος παγκόσμιος Κατακλισμός ἀληθής· ἐξ ἧς δὴ (ἐξ ἧς δ' ἢ?) Καμτσάτκα προέκυψε, τοῦ εἰρημένου ἀποστήματος πάνυ μικροῦ ἀναφανέντος, ποῦ στήναι μὴ ἔχουσα ἢ ἀκρόπολις, καὶ ἀνασπασθεῖσα κατακρημνίσθη προθέλυμα, σὺν αὐτοῖς βέλεσι καταποντισθεῖσα καὶ τοῖς φρεινολήπτοις τοξόταις· θεὸς γὰρ διὰ πάντα τελευτᾷ, καὶ νικᾷ διὰ παντὸς ἢ ἀλήθεια.

Ταῦτα μὲν ὅσα αὐτὸς περὶ τῆς προτεθείσης μοι ἔχω εἰπεῖν ἀπορίας· εἰδ' ἱκανὰ πρὸς τὸ τὴν σὴν ἐπὶ πναπαῦσαι περιεργίαν, τοῦτ' ἐστὶν ὃ οὐκ οἶδα· παιδίον γὰρ ἐγώ, σεβασμιώτατέ μοι διδάσκαλε, ἐνώπιόν σου. Δῶν δ' ἡμῖν ὁ θεὸς ὕπη καὶ ὅπως αὐτῷ ἀρεστόν, συνειναι, ὅπως ἐγὼ μὲν τὴν σὴν αἰδέσιμον γηροκομήσασμι πολιάν, αὐτὸς δὲ τὴν εὐρίπιστον παιδαγωγήσασι μοι νεότητα. Ἐρρώσο.

Ἐκ Λειψίας, ἔπει ἀφογ'. Ὀκτωβρίου λ'.

Γ. Σ